

TIDYONDZO TA XIKOLO XA SONTO

TA VANA

Mpimo Wa Wukulu 22

TIDYONDZO

TA XIKOLO XA SONTO

TA VANA

Mpimo Wa Wukulu 22

Tinfanelo ta Mutsali © 2020 Africa Nazarene Publications

Tinfanelo Hinkwato Ti Lhayisiwile.

ISBN 978-0-7977-1496-0

Ku Kndlisa ko Sungula 2020

Buku leyi yi haxiwile ku sunguleni hi lirimi la Xingiza ni Lhoko Mhaka:

Elementary Teacher's Guide Year 3

Mesoamerica Region Discipleship Ministries

www.SDMIresources.mesoamericaregion.org

Tinfanelo ta Mutsali © 2017

Tinfanelo Hinkwato ti Lhayisekile.

A buku yi haxiwa hi Yindlho ya ta Vukndlisi Ya Nazareno e Africa.

Tinfanelo ta Mutsali © 2020

Tinfanelo Hinkwato ti Lhayisekile.

Yi Kndlisiwile hi:

Yindlho Ya Ta Vukndlisi Ya Kereke Ya Munazareno e Africa

RHENGU/KUNGU RA LEMBE EKA XIFUNDZA-NKULU XA AFRICA

TIDYONDZO TA VANA TA BIBELE

Vholumu 22 Nomboro 21

NONGONOKO WA LETI NGA NDZENI

Ndlela leti vana va nga Dyondzisiwaka hi tona	5
Malulamiselo ya Dyondzo	5
Ndlela leyi u nga Dyondzisaka hi tona	6
Xana u endla yini loko ‘nwana a endla swo huma endleleni?	7
Migingiriko leyi nga tirhisiwaka ku Dyondzisa vana	8
Ndlela yo khongela ni lava lavaka mombo wa Xikwembu	9

MANGHENEO – XIYENGE XA 1 – YESU A SUNGULA NTIRHO WA YENA	11
Yesu a Dyondza ku Yingisa	12
Yesu a Khuvuriwa	15
Yesu a Ringiwa	18
Yesu a Hlawula Vadyondzisiwa va Yena	21

MANGHENEO – XIYENGE XA 2 – YESU A TISA KU HAMBANA	24
Yesu a horisa Munhu wa Nhlokonho	25
Yesu a Hundzula Matewu	28
Yesu u Rhandza Vana	31
Yesu a Rivalela Petro	34

MANGHENEO – XIYENGE XA 3 – MASINGITA NI MINTIRHO YA YESU	37
Yesu, Mudyondzisi wo tlula Hinkwavo	38
Yesu, ‘Nanga/Mutshunguri wo Tlula Hinkwavo	41
Yesu, wa Matimba ku Tlula Hinkwavo	44
Yesu, Murhangeri wo Tlula Hinkwavo	47

MANGHENEO – XIYENGE XA 4 – RHENGU/KUNGU RA KU PONISIWA/KUTSURIWA	50
Yesu u hi Ferile	41
Yesu u Pfuxiwile Kufeni	54
Yesu i Mukutsuri/Muponisi wa hina	57

MANGHENEO – XIYENGE XA 5 - KHUME RA MILAWU YA NKOKA SWINENE	60
Milawu yo Hanya hi Vutlhari	61
Xikwembu xi Fanele ku va xo Rhanga/Sungula	64
Ku Xixima Vatswari va Hina	67
Hlayisa Miehleketo/Mianakanyo ya Wena	70
Ku Yiva ni ku Hemba swi na Swita-ndzhaku swo Biha.	73
Makolo/Makwanga ya na Khombo	76

MANGHENEO – XIYENGE XA 6 - XIKWEMBU A XI FANI NA NCHUMU U'NWANA NA SWONA XI NI MATIMBA	79
Kongoma Emahlweni u ri hava ku chava	80
Kongoma Emahlweni u ri ni Xivindzi	83
Kongoma Emahlweni hi ku Yingisa	86
Kongoma Emahlweni ni Matimba ya Xikwembu	89
Kongoma Emahlweni ni Switshembiso swa Xikwembu	92
MANGHENEO – XIYENGE XA 7 – HI ENTISELA/ENCENYETA YESU	95
Kuma ku Rhula	96
Kuma Rirhandzu	99
Kuma Xikwembu	102
Kuma Vutomi	105
MANGHENEO – XIYENGE XA 8 – KEREKE EMISAVENI HINKWAYO	108
Mahungu Lamanene eka Mu-Etiyopiya	109
Mahungu Lamanene eka Murhoma	112
Mahungu Lamanene eka Vanhu va Antiyoka	115
Mahungu Lamanene eka Munhu U'nwana ni 'Unwana	118
MANGHENEO – XIYENGE XA 9 – TINTSWALO TA XIKWEMBU	121
Hungu ro Hlomula Mbilu ra Kayini na Avele	122
Munhu wo Lulama Emisaveni yo Biha	125
Xikwembu xi Ponisa Nowa	128
Xikwembu xi Endla Xitshembiso	131
MANGHENEO – XIYENGE XA 10 -VATIRHELI VA XIKWEMBU VO TSHEMBHEKA	134
Rhuti	135
Bowazi	138
Hana	141
Samiyele	144
MANGHENEO – XIYENGE XA 11 – MATIMBA YA XIKWEMBU LAMA HLAMARISAKA	147
Xikwembu xi nyika Muxe Xileriso xo Hlawuleka	148
Xikwembu xi Ponisa/Kutsula Vanhu va xona	151
Xikwembu xi Nyika Vanhu va xona leswi va swi Pfumalaka	154
Xikwembu xi Sirhelela Vanhu va Xona	157
Xikwembu xi Kombisa Matimba ya Xona	160
MANGHENEO – XIYENGE XA 12 – HUNGU RA KHISIMUSI	163
Nyiko ya ku Yingisa	164
Nyiko ya Muponisi/Mukutsuri	167
Nyiko ya ku Dzunisa	170
Nyiko ya ku Gandzela	173

Tindlela leti Vana va nga Dyondzisiwaka hi tona.

Ku na swihlawulekisi swimbirhi leswi pfumalekaka eka mudyondzisi wa vana. U fanele ku rhandza Xikwembu u tlhela u rhandza vana. Mhaka ya nkoka leyikulu i ku pfuna vana eklassini ya wena leswaku va titwela rirhandzu ra Xikwembu. U nga endla leswi hi ku hanya emahlweni ka vona hi ndlela leyi kombaka vuxaka bya wena na Yesu ni ku va dyondzisa leswaku na vona va tiindlela vuxaka bya vona ni Xikwembu. Hi fanele ku dyondzisa vana ku komba rirhandzu ra Kreste eka va'nwana.

U nga ha tsakela ku kunguhata ntirho wo karhi laha vana va endlaka "Buku ya Tindzimana ta Nhloko" e lembeni. Vhiki ri'nwana ni ri'nwana ri va na maphepha ya A5 kumbe A6 laha wena kumbe vana va nga tsalaka tindzimana ta nhloko ta vhiki na vhiki hi ririm leri va ri twisisaka swinene. Hlengeleta maphepha lawa hinkwawo u endla buku.

NDLELA LEYI U NGA LULAMISAKA DYONDZO HA KONA

Eku Sunguleni ka Lembe:

Eku sunguleni ka lembe ro dyondzisa, teka kwalomu ka tiawara timbirhi ku hlengeleta ebokisini swilo hinkwaswo leswi u nga talaka ku swi tirhisa eka xikolo xa Nsonto. Leswi swi ta hunguta nkarhi wa vhiki na vhiki lowu u nga wu tirhisaka ku lavana na swilo leswi hikuva u ta swi tiva leswaku swi kwihi.

Tsala ti-adirese/ti-kherefu, masiku ya ku velekiwa, na vuxoko-xoko hinkwabyo bya hi laha vana eklassini ya wena va nga fikeleriwaka ha kona.

Hlaya buku hinkwayo ya tidyondzo hi ku komisa leswaku u kuma mongo wa leswi faneleke ku dyondzisiwa eka 'nhweti yi'nwana ni yi'nwana. Leswi swi ta ku nyika ku twisia ni ku tiva leswaku u ta dyondzisa yini. U ta tiva leswaku ku na tidyondzo tingani eka nhloko-mhaka yi'nwana ni yi'nwana leswaku u nga tlova-tlovi.

Tiawara Timbirhi Vhiki Ri'nwana ni Ri'nwana

30 wa timinete: Hlaya dyondzo u kuma leswi yi dyondzisaka swona. Hi Nsonto ni ndzhenga, loko ku sale vhiki u nga si dyondzisa dyondzo, tinyike nkarhi ku kuma leti nga ndzeni. Khongela leswaku Xikwembu xi ku nyika vutlhari ni vutivi bya hi laha u nga kotaka ha kona ku dyondzisa dyondzo leyi eklassini hi ndlela ya kahle swinene.

10 wa timinete Mpampfarhuta (Tsala hansi) hinkwaswo leswi taka emiehlekeweni ya wena evhikini. Tshama u ri na xibukwana kumbe phepha xa/ra xikolo xa Nsonto laha u tsalaka kona leswi taka miehlekeweni ya wena. Loko ku ta miehleketo yo karhi yi tsale hansi hi nkarhi wolowo leswaku u kota ku tsundzuka enkarhini lowu taka.

20 wa timimete Hlaya tindzimana leti nyikiweke kanharhu kumbe kamune evhikini. Pfumelela Rito ra Xikwembu ku tisa ku hundzuluka eka wena loko u karhi u hlaya ni ku anakanya hi rona. Ku hlaya loku ku ta pfumelela ntiyiso lowu wu faneleke wu dyondzisiwa eklassi leswaku wu rhanga wu khumba vutomi bya wena.

50 wa timinete Teka dyondzo ya wena. Humesetela hinkwaswo leswi u nga ta swi tirhisa ku suka ebokisis ra wena. Hlaya leswi u swi mpampfarhuteke, u lulamisa

dyondzo ya wena hi xivumbeko lexi u nga ta kota ku xi landzelela ni ku kota ku xi twisia swinene.

10 wa timinete

Pfuxeta ro hetelela. Leswi i swo hetelela ku swi endla u nga si ya nghena eklasini hi Nsonto ni mixo. Tiyisisa leswaku u na Bibele ya wena, dyondzo na swilo leswi u nga ta swi tirhisa ku seketela dyondzo ya wena. Thela u pfuxeta mpfampfarhuto wa dyondzo ya wena ro hetelela. Eku heteleleni, teka minete kumbe timbirhi u khongelela dyondzo leyi eka Xikwembu leswaku xi tirha hi wena. U nga va u vile u khongerile kotala hi mhaka leyi eka ku gandzela ka wena, kambe yana mahlweni u kombisa ku tshemba ka wena eka Xikwembu.

NDLELA LEYI U NGA DYONDZISAKA HI YONA

Vana va fanele va teka xiave eku dyondzeni ka vona hi ku humesa ntokoto ni matitwelo ya vona, ku kuma ntiyiso, ni ku langa swi'nwana leswi va nga swi endlaka vhiki ri'nwana ni ri'nwana mayelana na leswi va swi dyondzeke.

Nkarhi wa dyondzo ya wena wu fanele wu xaxametiwa ni ku kunguhatiwa hi vuxiya-xiya leswaku u kota ku humesa leswi u swi kunguhateke na leswi u swi anakanyeke. Hi rhandza ku humesa mavonelo lama landzelaka ya ntolovelu ya hi laha nkarhi wa klasi ya xikolo xa Nsonto wu nga vaka ha kona. Mikarhi leyi nyikiweke yi tekiwa leswaku i klasi ya awara. Tinhlanga/tinomboro leti singarheriweke i ta tiklasi ta 45 wa timinete.

Fika eklasini loko ka ha sele kwalomu ka 10 wa timinete u sungula ku lulamisa ndhawu yo dyondzisela ka yona ni ku veketela swipfuneta-dyondzo swa wena.

Tirhisa kwalomu ka 5-10 wa timinete to sungula ku xeweta vadyondzi loko va karhi va fiketela. Sungula dyondzo hi xikhongelo, kumbe u nga pfumelela vadyondzi ku khongela hi ku siyerisana. Va nyike nkarhi wo avelana mahungu yo nyanyula na hinkwaswo leswi va humeleleke evhikini leri hundzeke. Tsala mavito ya lava nga kona u teka ni mihlengo. Landzelerisa leswi nga vaka swi nga helanga swa vhiki leri hundzeke.

Eka 5-10 wa timinete leti landzelaka u nga sungula dyondzo ya wena. Mianakanyo ya vadyondzi yi fanele yi kombeketiwa eka mongo wa dyondzo ya siku.

Dyondzisa vadyondzi kwalomu ka 15 wa timinete. Tsundzuka leswaku a wu fanelanga ku va CHUMAYELELA kumbe ku HLAYA ebukwini loko u dyondzisa. Dyondzisa vana ku fana ni loko u va byela hungu/xitori hi ku tirhisa marito ya wena

Timinete ta 15-20 leti landzelaka vana va fanele va nyikiwa migingiriko/ntirho ni ku vulavula hi leswi nyikiweke emakumu ka dyondzo. Pfuneta vana ku vona hi laha ntiyiso lowu va wu dyondzeke wu nga tirhisiwaka ha kona eka vutomi bya siku ri'nwana ni ri'nwana.

Pfala hi xikhongelo eka 5 wa timinete to hetelela, lerisa vadyondzi leswaku va basisa klasi ku nga si sungula kereke. Lowu hi wona nkarhi lowu u nga kotaka ku vulavula na vadyondzi hi u'nwe u'nwe.

Kambisisa loko dyondzo yi humelerile kahle ku ya hi laha nkarhi wu ku pfumelelaka ha kona. U nga teka nkarhinya u tsala hansi leswi nga tirha kahle, na leswi nga tirhangiku kahle.

Vadyondzi, Matikhomele ya Vona ni Mudyondzisi

1. Twisisa Vadyondzi va wena u pfumelela matikhomele lama tolrevelekeke.
  - Vana va na micingiriko ni ku lava ku dyondza/tiva/kota swilo.
  - Vana a hi vanhu lavakulu lava nga lo hlwela ku velekiwa, nkarhi hinkwawo hi fanele ku hambanyisa matikhomele yo biha ni ku pfumala vutivi.

Hlanganyeta Xiyimo lexi Hlohletelaka Matikhomele Lamanene

2. Swi veke erivaleni eka vana leswaku wa va rhandza ni ku va tsakela.
  - Kombisa ku tsakela ku tiva leswaku ku humelela yini eka vona loko va nga ri klasini.
  - Lulamisa ndlela leyi u khomaka vadyondzi hi yona.
  - Va nyike mintila leyi nga le rivaleni na swona leyi nga kanetaniki, swilo leswi u swi langutelaka eka vona swi fanele swi vekiwa erivaleni.
  - U nga voyameli tlhelo ri'nwe/u nga rhandzi va'nwana u siya va'nwana.
3. Amukela Xiyimo xa Wena Tani hi Mudyondzisi
  - Lawula klasi
  - U fanele u komba xiyimo xa vurhangeri lexi vadyondzi va nga xi landzelaka
  - Ti-endle munghana wa vadyondzi va wena.
  - Va byele leswi va languteriwaka ku endla swona u nyika ni swikombiso.
4. Tirhisa Tindlela leti Katsaka/Angarhelaka Vana ni ku koka ku Tsakela ka vona.
  - Lulamisa swinene, u rhangela vana hinkwawo ku nghena eklassini.
  - Tirhisa micingiriko yo hambana-hambana leyi fambelanaka ni malembe ya vana.
  - Tirhisa micingiriko leyi kokaka ku tsakela ni vuswikoti bya vana.
  - Pfumelela vana ku hlawula yi'nwana ya micingiriko.
5. Kongomisa miehleketo ya wena eka matikhomele lamanene.
  - Hunguta ntsengo/nhlayo wa/ya milawu.
  - Loko u lulamisa swihoxo swa 'nwana, vulavurisana ni mutswari, muhlayisi kumbe munhu loyi
  - 'nwi langutelaka.

XANA U ENDLA YINI LOKO 'NWANA A ENDLA SWO HUMA ENDLELENI KE?

Kuma xivangelo xa mhaka leyi.

Xana 'nwana u na swirhalanganyi swa rihanyu kumbe swa ku dyondza leswi tshimbisaka/kavanyetaka micingiriko yo dyondza eklassini?

Xana 'nwana wa ringeta ku lawula klasi?

Xana 'nwana u nyikiwile hi swa tidyondzo hi ndlela leyi a vonaka ntirho wa klasi wu 'nwi khomelela a nga koti ku ya mahlweni?

Loko u tiva xivangelo xa matikhomele ya 'nwana, u nga swi kota ku swi lulamisa hi ku vulavurisana na mutswari.

1. Lawula Xiyimo.

- U nga landzeleli matikhomele lama nga kavanyetiki klasi,
  - Katsa ‘nwana eka micingiriko yo dyondza.
  - Swi veke erivaleni leswaku u le ku xiyaxiyeni/languteni ka matikhomele ya yena yo homboloka.
  - Kongoma ‘nwana hi ndlela ya rirhandzu.
  - Byela ‘nwana hi ndlela yo hola leswi u lavaka a swi endla.
  - Dyondzisa vadyondzi hi swita-ndzhaku swo ala a tikhoma hi ndlela yo homboloka
2. Vulavurisana ni Vatsvari Kumbe Muhlayisi va ‘Nwana.
- Loko u swi tiva leswaku u nga tala ku lava ku vulavurisana na vatsvari kumbe muhlayisi, hatla u swi endla handle ko hlwela.
  - Sungula hi ku byela mutswari hi leswi u swi tsakelaka hi ‘nwana.
  - Va byele hi matikhomele yo biha ya ‘nwana u kombela leswaku va humesa miehleketo leyi nga kotaka ku ololoxa mhaka leyi.

MIGINGIRIKO LEYI NGA TIRHISIWAKA KU DYONDZISA VANA

Swi tekele enhlokweni leswaku vana va malembe yo hambana-hambana va ni vu-swikoti byo hambana-hambana. U ntshunxekile ku hundzuluxa micingiriko, swo vulavurisana hi swona, ni hungu/xitori xa Bibele hi ndlela leyi vana va nga ta twisia leswi u va dyondzisaka swona. Tirhisa vuswikoti bya vana, xikombiso, loko va kota ku hlaya va nga nyikiwa tindzimana to karhi eBibeleni leswaku va ti hlaya; a va ku pfunete ku veketela swilo leswi nga tirhisiwaka na ku tlhela swi rhwaleriwa swi ya vekiwa ni ku basisa klasi. Buku leyi yi endleriwe vana va mintlawa hinkwayo tani hi leswi yi humesaka micingiriko ya mintlwawa leyi. Ku na tibuku timbirhi eka yi’nwé. Hikwalaho u fanele ku hlaya dyondzo u ta kota ku yi kongomisa eka ntlawa lowu faneleke. Tiyisisa leswaku dyondzo yi fanerile ntlawa hi ku titolovetisa eka yona. Kambisia loko swi fanerile ku teka swipfuneta-dyondzo swo engetela.

Ndzimana ya Nhloko

Pfumelela vana ku dyondza ndzimana ya nhloko hi ku tirhisa ririmí ra vona ra le kaya leri hundzuluxiweke hi ndlela ya sweswi. Eka vana lava tsanana, swi nga pfumaleka leswaku u tirha hi ndzimana leyi komisiweke.

Ntlhamu/Puzzle: Tsala ndzimana ya nhloko ephepheni. Tirhisa xitsalo xo bumbula ku dirowa swivumbeko swo karhi ku rhendzela marito. Tsema swivumbeko leswi u swi veka tlhelo. Kombela vana leswaku va ringeta ku veketela swivumbeko leswi lomu swi tsemiweke kona hi ndlela leyi swi tlhelaka swi humesa ndzimana ya nhloko.

Sula Rito: Loko u ri na bodo yo tsalela ka yona (chalkboard kumbe whiteboard), tsala marito ya ndzimana ya nhloko eka bodo. Nyika vana leswaku va hlava ndzimana leyi. Pfumelela ‘nwana u’nwana ku sula rito. Klasi yi fanele ku tlhela yi hlava ndzimana yi karhi yi nga rivali rito leri nga suriwa. Pfumelela ‘nwana u’nwana ku sula rito leri landzelaka. Yana mahlweni u endla leswi ku fikela loko ndzimana yi suriwile hinkwayo.

Va na rito: Nyika ‘nwana u’nwana ni u’nwana rito kumbe xiga xo koma lexi humaka eka ndzimana ya nhloko. Endzhaku ka loko mi hlayile ndzimana ko hlayanya swi’nwé, pfumelela vana leswaku va yima

hi ndlela leyi fambelanaka ni laha rito leri va nyikiweke rona ri welaka kona endzimaneni. Va fanele va vula rito kumbe xiga lexi xo koma hi ku landzelelana ku kala ndzimana hinkwayo yi helela.

Miehleketo hi Leswi nga Endliwaka

Ku Tirhisa Vumba ku vumba Swilo: Vana va tsakela ku vumba swilo hi mavoko ya vona. Laha hi kuma leswi tsariweke swa hi laha hi nga kotaka ku endla vumba byo vumba swilo ekaya. Hlayisa vumba lebyi endzeni ka xibye lexi nga pfumeleriki moyo ku nghena/huma. Hi ndlela leyi byi ta tshama nkarhi wo leha. Loko u kota ku kuma dayi (swo penda) swakudya, u nga humesa mihlovo yo hambana ya vumba leyi nga ta nyanyula vana.

10 g (2 wa swilepulana) swa Cream of Tartar	Hlanganisela swilo leswi hinkwaswo endzeni ka poto ro sweka ku fikela loko kuva na vumba lebyi olovaka. Tlhandleka ehenhla ka ndzilo wo ka wu nga hisi ngopfu ku fikela loko vumba lebyi byi hlometela etlhelweni ka poto. Humesa vumba lebyi epotweni u byi vumba-vumba nkarhi wo ringana 3 wa timinete. Chela dayi ya swakudya (swo hundzula muhlovo).
250 g (1 khapu) ya Fulowuri	
2,5 g (1/2 wa xilepulana) xa munyu	
15 g (1 lepula) ra Oyili yo sweka	
250 ml (1 khapu) ya mati	

Ntlangu wo Koma (Dirama) – Tirhisa tinyiko ta vana va wena to tlanga ntlangu ta ntumbuluko leti va tiphinaka hi tona ku tlanga xitori/hungu xihi ni xihi xa Bibele. Pfumelela vana ku ncincana ku tlanga xiphemu xa ximunhuhatwa-nkulu.

Dirama yo Encenyeta (Role Play) - Hi ku tirhisa dirama, nyika vana nkarhi wo kombisa leswi va nga swi endlaka loko va kongomane ni swiyimo swo karhi. Vutisa: ‘u nga endla yini loko...’ Komba vana ndlela hi ku vulavurisana na vona hi swona.

Swipopana (Puppets) – Loko swi fambelana ni ndhavuko wa ka ‘nwina, u nga tsakela ku endla xipopana xa voko hi ku tirhisa sokisi kumbe lapi. Endla leswaku xipopana lexi xi nga tikombi ku fana ni munhunene kumbe xihari xinene. Xi vekele mahlo, nomu ni nhompu hi ku tirhisa tikonopa, voya, ni lapi. U nga tirhisa xipopana lexi ku rungula xitori kumbe ku nyika xiletelo. Swi veke erivaleni eka vana leswaku leswi a hi masalamusi. Va nyike nkarhi leswaku na vona va tirhisa xipopana lexi leswaku va ta twisia.

NDLELA YO KHONGELA NI LAVA LAVANAKA NI MOMBO WA XIKWEMBU (U nga hundzuluxa swi'nwana loko swi pfumaleka)

Twisia nkoka wa nkarhi lowu, swi nyike miehleketo ya wena hinkwayo na swona pfumelela ku rhangeriwa hi Moya Lowo Kwetsima.

Nkhinsama, tshama kumbe u yima etlhelo ka loyi u ‘nwi pfunaka.

Khongela embilwini ya wena leswaku Xikwembu xi ku rhangela eka ntirho lowu. U nga tlhela u khongelela ni lava u va pfunaka u karhi u nga va kavanyeti eku khongeleni ka vona. Loyi a pfuniwaka hi yena a faneleke ku khongela, wena wo ‘nwi pfuneta hi ku rhangeriwa hi Moya Lowo Kwetsima.

Yingisela xikhongelo xa loyi u ‘nwi pfunaka ku kamba loko a nga va a lava ku pfuniwa.

Loko loyi u ‘nwi pfunaka a hetile ku khongela, ‘nwi vutise loko a ri na ntshembo wa leswaku xikhongelo xa yena xi hlamuriwile. A swi pfumaleki ku tiva leswaku a khongela hi yini handle ka loko yena ‘nwini a lava ku vulavula hi swona.

Loko yena a ya mahlweni a khongela a nga heti kumbe a nga kombi leswaku u khongelela yini:

Vutisa hi vuxiyaxiya loko ku ri na leswi u nga pfunaka hi swona. Loko a ku nyika mpfumelelo.

“Nwi vutise leswaku i ncini xi nga endla leswaku a ta e ku khongeleni.

Hi ku komisa, ‘nwi hlayele tindzimana ta Bibele leti nga ta ‘nwi pfuna.

Ha vambirhi ka ‘nwina khongelelani mhaka leyi mi karhi mi tshemba Xikwembu eka xikombelo xa ‘nwina.

Loko mi hetile ku khongela, kamba eka loyi u ‘nwi pfunaka loko a tshemba leswaku xikhongelo xa yena xi hlamuriwile, Loko swi nga ri tano ‘nwi letele leswaku a ya mahlweni a tshemba Xikwembu ni ku famba eku vonakaleni hi ku rhangeriwa hi Xikwembu. “Nwi tsundzuxe leswaku a nga hlula ntsena hi ripfumelo eka Xikwembu. Loko ku hlula loku ku endlekile, Moya Lowo Kwetsima wu ta pfumelelana na yena emhakeni leyi. Ku nga va ku nga ri na nchumu lexi voniwaka hi matihlo, kambe ku khorwisa ka Moya Lowo Kwetsima ku ta tshama ku ri kona.

Tsundzuka ku nyika mufundhisi mavito ya hinkwavo lava lavaka ku pfuniwa ni leswi va lavaka ku pfuniwa hi swona.

MANGHENEO – XIYENGE XA 1

YESU A SUNGULA NTIRHO WA YENA

Tindzimana ta Bibebe: Luka 2:42-52; Matewu 3:1-17; 4:18-22; Marka 3:13-19; Yohane 1:35-51

Ndzimana ya Nhloko eka Xiyenge Lexi: *Loko a ri Yesu, a kula emirini ni le miehlekeweni, a tsakeriwa hi Xikwembu ni vanhu.*

Swikongomelo swa Xiyenge.

Xiyenge lexi xi ta pfuna Vana ku:

- Tiva magoza yo sungula ya ntirho wa Yesu
- Kula eku tiveni ka Xikwembu
- Vona moya wa ku titsongahata ka yena endzhaku ko khuvuriwa
- Dyondza ndlela leyi Yesu a yi tirhiseke ku hlawula vadyondzisiwa va yena

Tidyondzo ta Xiyenge:

Dyondzo ya 1: **Yesu a Dyondza ku Yingisa**

Dyondzo ya 2: **Yesu a Khuvuriwa**

Dyondzo ya 3: **Yesu a Ringiwa**

Dyondzo ya 4: **Yesu a Hlawula Vadyondzisiwa va Yena**

Lexi Endlaka leswaku Vana va Pfumala Dyondzo ya Xiyenge Lexi:

Vana va fanele ku tiva leswaku Yesu Kreste i munhu loyi a nga va kona hakunene eka xitori/hungu lexi nga va kona, na swona a hi ngharingo. Tidyondzo leti ti ta pfuneta vana ku tiva Yesu ku sukela loko a ha ri ni malembe ya 12. Eka matsalwa lawa ya Bibebe vana va ta sungula ku hlengaleta vutivi:

- Hi mufana ntsongo, Yesu, loyi a nga endla leswaku vanhu va ‘nwi tekela enhlokweni hi Vuthlari bya yena
- Hi ndlela leyi Yesu a hlamuleke hi Matsalwa eka ndzingo u’nwana ni ‘unwana wa Sathana
- Hi ndlela yo hlawuleka leyi Yesu a hlawuleke vadyondzisiwa va yena ha kona, Yesu a nga hlawulanga vanhu vo fuma kumbe lava tivekaka ngopfu, kambe u hlawurile vanhu va swiyimo leswi nga ri ku henhla.

Xikongomelo xa Dyondzo

Ku dyondzisa vana leswaku Yesu u yingisile Xikwembu Tatana wa yena, na leswaku na vona va nga endla tani.

Ndzimana ya Nhloko

“Yesu, a kula emirini ni le miehlekeweni, a tsakeriwa hi Xikwembu ni vanhu.” (Luka 2:52)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Loko hi vona vana va tsutsuma ni ku tlanga hi tala ku endla xihoxo leswaku a va kulanga emoyeni na swona a va swi koti ku ehleketa hi vuenti. Vana va na vuswikoti byikulu byo twisisa vutomi bya moyala misaveni, nkarhi wu’nwan ni ku tlula na hina lavakulu. Hi kota ku dyondza tidyondzo ta nkoka hi ku kula emoyeni loko hi vona vana va nyiketa vutomi bya vona lebyi tsanana eku pfumeleni ka Xikwembu. Hi ndlela yoleyo, na yena Yesu u vile ‘nwana. Miehleketo ya ku lavisia ni mbilu yaku olova swi fanele swi tatiwa hi mintiyiso ya Xikwembu. Malembe lawa yo sungula ya ta lulamisa ndlela leyi vana va wena va nga ta yi teka enkarhini lowu taka. Tani hi vadyondzisi hi na nkateko ni vutihlamuleri bya ku kombeketa ndlela leyi vana va nga ta yi landzela.

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ku dyondzisa dyondzo leyi ka ha ri nkarhi. Kandziyisa maphephe ya Ntirho eka tluka ra 1A ya vana va wena.
- Tsundzuka ku tsala vana lava nga kona, u teka minyikelo, u amukela vaendzi u tlhela u hlenglela vuxokoxoko bya le ndyangwini wa ka vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Koka miehleketo ya vadyondzi va wena. Lulamisa bege yo rhwala mpahla u yi veka erivaleni loko klasi yi nga si sungula leswaku swi humesa miehleketo yo vhakacha (teka riendzo) eka vadyondzi. Vutisa vana: “Anakanya hi maendzo lawa u nga tshama u ya teka. Xana a wu longe yini? Xana riendzo leri a ri lehe nkarhi wo tani hi kwihi? U vone yini endleleni? A wu vhakache/endzerile kwihi? Xana va’nwana va ‘nwina mi tshame mi lahlekelana ni vatsvari va ‘nwina edoropeni? U titwe njhani? Xana vatsvari va wena va titwe njhani? Xana vatsvari va wena va ve va ku kuma? Xana u ve u kuma vatsvari va wena? Ku humelele yini loko va ku kumile?” Pfumelela vana ku rungula leswi va humeleleke. “Xana u ehleketa leswaku Yesu u tshame a lahleka ke?” Sweswi a hi yingiseleni xitori lexi tsakisaka xa riendzo leri Yesu a ri tekeke ni vandyangu wa yena.

Yesu a Dyondza ku Yingisa

Eka xitori xa Luka 2:41-52 hi kuma Mariya, Yosefa, na Yesu loyi a ri na 12 wa malembe va sungula riendzo ro leha ro ya e Yerusalem enkhubyeni wa Paseka. Endzhaku ka masiku ma nga ri mangani, nkhuvu wa Paseka wu ve wu hela. Vanhu va sungurile maendzo yo tlhelela emakaya. Loko va karhi va famba, Yosefa na Mariya va lave Yesu va nga ‘nwi kumi. A ku ri hava u’nwana loyi a voneke Yesu. Yosefa na Mariya va boheke ku tlhelela e Yerusalem va ya lava Yesu. Eku heteleleni va kume Yesu a tshamile xikarhi ka vadyondzisi va Nawu etempeleni. Munhu u’nwana ni u’nwana a hlamarisiwa hi ku tlhariha ni tinhlamulo ta Yesu. (Mudyondzisi – ehleketa ndlela leyi nga tirhisiwaka ku pfuna vana va wena ku veka emiehlekeweni xivumbeko xa loko Yesu, ‘nwana wa 12 ya malembe a tshamile exikarhi ka vadyondzisi va Nawu.)

Tani hi vatsvari, Yosefa na Mariya va kombe ku karhateka loko va kuma ‘nwana wa vona. Mariya u vutisile, “Yesu, hikwalaho ka yini u nga fambanga na hina? Hi ku lave hinkwako, loko hi nga ku kumi hi vilerile swinene!” Yesu a va hlamlula a ku: “Xana a mi ndzi lavela yini? Xana a mi nga swi tivi leswaku ndzi fanele ku

va kwala ndlwini ya Tatana wa mina xana?” (Luka 2:49). Yosefa na Mariya a va twisisanga leswi Yesu a vula swona. Hi ku komberiwa, Yesu u fambile ni vatswari va yena va laha misaveni ku tlhelela eNazareta laha a hanya hi ku va yingisa, a ri karhi a ya mahlweni a tiyisa vuxaka bya yena ni Tatana wa yena wa le Tilweni. Yesu, a kula emirini ni le miehlekeweni, a tsakeriwa hi Xikwembu ni vanhu.” Luka 2:52 yi hi tsundzuxa leswaku Yesu a kula tani hi ‘nwana, emirini, emiehlekeweni a tlhela a kula eku tsakeriweni ka yena hi Xikwembu ni vanhu. Ha swi tiva hi ku hetiseka leswaku loko Yesu a ri na 12 wa malembe a twisia nkoka wa vuxaka bya yena ni Xikwembu. Tidyondzo leti a ti dyondzisiweke loko a ha ri lontshwa/jaha a ti ta ‘nwi pfuna emikarhini leyi a yi ta landzela ku tshemba Loyi a ‘nwi rhumeke ku hetisisa ku rhumiwa ka yena eku va Muponisi/Mukutsuri wa misava.

Ntirho

A hi Tekeni Riendzo!

Huma na vana mi famba-famba ehandle ka klasi yo dyondzela.

Kuma ndhawu kwala kusuhi na kereke u tshamisisa vana ehansi leswaku va yingisela. “Yesu ni va ndyangu wa yena na vona va ve teka riendzo ku suka e Nazareta ku ya e Yerusalem. Riendzo ra hina ri teke timinete ti nga ri tingani, kambe riendzo ra vona ri teke masiku yo hlaya.”

Pfula Bibele u tlhela u rungula xitori xa Luka 2:41-52 hi marito ya wena.

Loko u hetile ku va byela xitori, thelela ni vana lomu va dyondzelaka kona.

(Enkarhini lowu u fanele ku va u hleverile ‘nwana u’nwe leswaku a sala loko van’wana va tlhelela lomu va dyondzaka kona.)

Loko mi karhi mi ri ku fambeni, vutisa klasi, “Xana hi kona hinkwerhu?” Halahala/Langutisa ekamareni u tlhela u hlava vana leswaku i va ngani. Tihlamarise loko u kuma leswaku ‘nwana u’nwana a nga kona. “Xana i mani a nga ri ku kona? Yo! ..... a nga kona. Hi fanele hi tlhela hi ya ‘nwi lava.”

Huma ni vana hinkwavo mi ya lava ‘nwana loyi a nga ri ku kona mi vuya na yena. “.....u sele, a nga vuyanga na hina. Anakanya ndlela leyi vatswari va Yesu va nga titwa hi yona loko va kuma leswaku Yesu a nga na vona. Xana Yesu u te yini ka vona loko va ‘nwi kuma etempeleni? (*Xana a mi swi tivi leswaku ndzi fanele ku va entirhwani wa Tata wa mina xana?*)”. Na loko a ha rim ‘nwana, Yesu a lava ku va na vuxaka lebyinene na Xikwembu, Tatana wa yena wa le matilweni. Tani hi Yesu, hina hi nga va na vuxaka bya le kusuhi ni Xikwembu hi ndlela yihi? (...hi ku hlava Tibibele ta hina, ku khongela ka Xikwembu, hi ku yingisela leswi vatswari, vafundhisi ni vadyondzisi va hina va vulaka swona hi Xikwembu na hi ku va yingisa.)

Nyika vana maphephe ya Ntirho wa tluka ra 1A. Tsala kumbe u dirowa xi’nwana lexi hi nga xi endlaka leswaku hi va kusuhi ni Xikwembu. Hlamusela xifaniso lexi na mintiyiso leyi dyondziwaka eka xona.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“...Yesu, a kula emirini ni le miehlekeweni, a tsakeriwa hi Xikwembu ni vanhu (Luka 2:52.).

U ta fanelo ku va na bolo kumbe nchumu lowu nga kotaka ku hoxiwa. Avanyisa klasi hi mintlawa mimbirhi. Ntlawa wo sungula wu kongomana ni wa vumbirhi va yimile kumbe va tshamile, nyiketa bolo eka ‘nwana wo sungula eka ntlawa wo sungula. “nwana loyi u fanele a vula rito/xiga ro/xo sungula ra/xa ndzimana (xikombiso “Loko a ri”). U fanele a hoxa bolo eka ‘nwana wo sungula eka ntlawa wa vumbirhi loko a vula rito ra vumbirhi (“Yesu”). Bolo yi fanelo ku hoxiwa ethelweni ra ximatsi na le xineneni hi yona ndlela yoleyo ku suka eka ‘nwana u’nwana yi ya ka u’nwana ku fikela loko ‘nwana u’nwana ni u’nwana a urile rito ra ndzimana leyi. Loko va hetile ku vula, ku katsa Matsalwa lomu yi kumekaka kona, tlhela u sungurisa. Hi ku vuyeleta-vuyeleta, vana va dyondza ndzimana ya nhloko.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela ni vana. Kombela Hosi leswaku yi va pfuna ku yingisa ni ku va kusuhi ni Xikwembu, tani hi leswi Yesu a ri swona. Loko ko va na vana lava a va nga yingisi Xikwembu ni/kumbe vatswari va vona, lulamisa leswaku ku va na nkarhi wo tinyiketa hi ku ta exilovelweni. U nga phakela swiphephana swi ri ni mavito ya vana lava lavaka ku khongeleriwa. Va hlohletele leswaku va khongelehana hi xi vona, na ku ya byela vatswari, vamakwavo na vanghana va vona xitori xa siku rero xa Bibele. Hi yona ndlela leyi, lavotala va ta dyondza ku tiva Yesu na hi ndlela leyi a yingisa vatswari va yena hi yona. Rhamba vana leswaku va tlhela va vuya eka Nsonto leyi nga ta landzela.

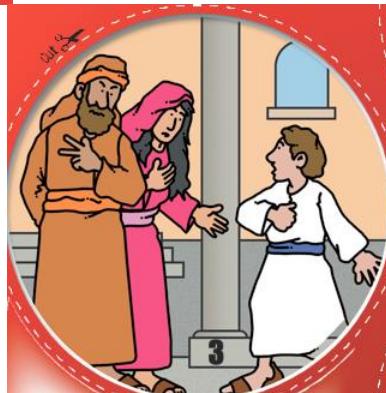
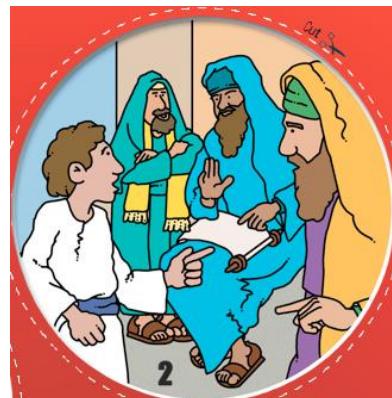
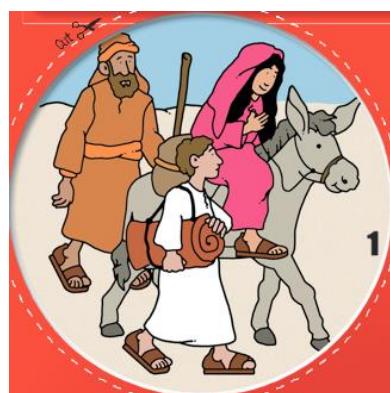
Ntirho 1

YESU A DYONDZA KU YINGISA

Matsalwa: Luka 2:41-52

Xikongomelo xa Dyondzo: Ku dyondzisa vana leswaku Yesu u yingisile Tatana wa yena, na leswaku na vona va nga endla tani.

Ndzimana ya Nhloko: “Loko a ri Yesu, a kula emirini ni le miehleketweni, a tsakeriwa hi Xikwembu ni vanhu.” (Luka 2:52)

Xana ndzi nga Endlisa ku yini ku Yingisa Xikwembu?

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu i “Nwana wa Xikwembu ni ku twisisa leswaku nkhuvelo wa yena wu komba leswaku u tile ku hi ponisa/kutsula evudyohweni.

Ndzimana ya Nhloko

“Loko a ri Yesu, a kula emirini ni le miehleketweni, a tsakeriwa hi Xikwembu ni vanhu.” (Luka 2:52)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Hambi loko vana vari lavatsongo, swi ni nkoka ku tiyisisa ku kula ka vona emoyeni. Ambi loko va rhandza ni ku tirhela Xikwembu, va nge nyiki vumbhoni tani hi vatsvari va vona kumbe va’nwana lavakulu ekerekeni. Vutihlamuleri bya ku kula ka vona emoyeni byi huma eka ku xiyaxiya vunghana exikarhi ka lavakulu lava nga le kusuhi na vona ni Xikwembu. A hi ringeteni ku titloveta mavonelo/matwisisele ya vana hi Xikwembu hi nyika vana nkarhi wa ku titwela ni ku vula rirhandzu ni tintswalo ta Xikwembu

- Lulamisa leswi u nga ta swi tirhisa ku dyondzisa dyondzo leyi ka ha rim nkarhi.
- Tsundzuka ku tsala lava nga kona, ku teka mihlengo, ku amukela vayeni ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya ndyangu wa ka vona ni ku tihlanganisa na vona evhikini.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibebe

Swo Koka Miehleketo: Loko klasi yi nga si sungula: - Tsala letere ri’nwana ni ri’nwana ra rito “N-K-H-U-V-U-L-O” eka swiphephana (u nga vekela swirhendzewutana swa *masking tape* endzhaku ka maletere kumbe u boxa mbhovo u boha xintambyana xo hayeka hi xona.). Eklasini hlanganisela maletere lawa u ya nyika vana. Va byele uku: “Hlawulela maletere lawa u vumba rito leri vulaka nchumu wo hlawuleka. Loko u ri na letere leri fambelanaka na khiya leri ndzi nga ta ku nyika rona ri hayeke:

+Letere ro sungula (1) i letere ra vu 14 eka nonganoko wa maletere “A” ku fika ka “Z”. +Letere ra vumbirhi (2) i letere ra vu 11 eka nonganoko wa maletere “A” ku fika ka “Z”. +Letere ra vunharhu (3) i letere ra vunharhu ku suka eka F +Letere ra vumune (4) i letere ro hetelela eka switwari(vowels). +Letere ra vunthlanu (5) i letere ro sungula eka rito: “vusiwana”. +Letere ra vu tsevu (6) i letere ra vumbirhi eka rito “vusiwana”. +Letere ra vu nkombo (7) rim fana na nkombo (7) loko yi yime hi nhloko. +Letere ro hetelela i xitwari xa vumune eka nonganoko wa switwari (vowels). * Vutisa vana: “Hi rihi rito leri peletiwaka hi maletere lawa?” (Nkhuvulo)	(N) (K) (H) (U) (V) (U) (L) (O)

Vula: “Nkhuvulo a wu ri, na swona wa ha ri ndlela leyi kombaka leswaku u hundzukile eswidyoohweni swa wena. Wu tlhela wu komba leswaku u lava ku hanyela Xikwembu. Loko Yohane Mukhuvuri a vula Rito u byele vanhu leswaku va fanele va hundzuka va tlhela va khuvuriwa. “Xana wena u khuvuriwile?”

Sweswi a hi yingiseleni xitori lexi tsakisaka xa u’nwana loyi a nga khuvuriwa.

(Mudyondzisi, ku endlela leswaku xitori xi tsakisa tirhisa xipopana (puppet) ku yimela Albert.

Xewani, hi mina Albert. Ndzi lava ku mi rungulela hi wanuna la hlamarisaka loyi vito ra yena a ri Yohane. Va’nwana va hi byela leswaku Yohane a vulavula ni vanhu a ri enambyeni wa Yordani. Mina na manana wa mina hi vone swi fanerile ku ya hi ya tivonela hi hexe. Yohane a ambale swiambalo leswi endliweke hi voya bya kamela. U’nwana u vule leswaku a dya vulombe ni tinjiya. Yohane u byele vanhu: “Hundzukani – mi kombela Xikwembu xi mi rivalela swidyooh swa ‘nwina.’ Vanhu va sungule ku nghena enambyeni, Yohane a

va ndzondzoveta kahle ematini. Manana u ndzi byerile leswaku leswi a swi vuriwa nkuvulo. Hi swona swi nga endla leswaku a vuriwa Yohane Mukhuvuri.

A hi tshamise henbla ka ribye hi hlalela/languta loko ntlawa wa Vafarisi na wona wu tile ku ta vona Yohane. Manana u ndzi byerile leswaku Vafarisi a va ri varhangeri va hina va nkoka eka swa-vukhongeri. Yohane na yena u vonile Vafarisi va ta, u va vitile rixaka ra timhiri (tinyoka)!

Yohane Mukhuvuri u vule swilo leswi hlamarisaka, u vulavule hi munhu u'nwana loyi a ta ta, loyi a ri ni matimba swinene! Yohane u vule leswaku hambi a ri yena a nga faneriwanga na hi ku ntshunxa ngoti ya tintangu ta yena. Xana Yohane u vula mani? Munhu loyi u lo teketana a humelela a kongoma Yohane enambyeni. Yohane a tsakile swinene ku 'nwi vona. U'nwana u hleveterile, "I Yesu! U lava ku khuvuriwa!"

Yohane a ku eka Yesu, "ndzi fanele ndzi khuvuriwa hi wena, xana u tela yini eka mina leswaku ndzi ku khuvula?" Yesu u sindzisile leswaku Yohane a 'nwi khuvula, hikwalaho Yohane u yise Yesu ematini. Yohane a fika a ndzondzoveta Yesu kahle ematini. Loko Yesu a huma ematini ku humelele mhaka yo hlamarisa, matilo ya pfulekile, Moya wa Xikwembu wu xikela ka Yesu ku fana ni tuva ro saseka. Ku twakarile rito ri huwelela ri huma hi le matilweni ri ku: "Loyi i 'nwananga; loyi a ndzi tsakisaka." A hi kotanga ku tshemba leswi hi nga swi vona ni ku swi twa. Hi mukile hi hlamarisiwile swinene hi swilo leswi humeleleke siku leri!

Ntirho

Yohane u te yini eka Yesu? (Ndzi fanele ndzi khuvuriwa hi wena.)

Xana ku humelele yini loko Yesu a huma ematini? (Moya Lowo Kwetsima hi xivumbeko xa tuva wu xikele eka Yesu. Ku tlhela ku twakala mpfumawulo wa Rito ra Xikwembu.)

Hikwalaho ka yini u ehleketa leswaku nkuvulo wa Yesu a wu ri wa nkoka? Hikuva u kombile leswaku u rhandza vadyohi na leswaku u tele ku pfuna vona.)

Xana hi kombisa ku yini ku nkhensa ka hina eka Yesu kuva a ri muponisi/mukutsuri wa hina? (Hi ku rhandza Xikwembu, hi endla leswi xi lavaka leswaku hi endla swona, na hi ku amukela Yesu tani hi Muponisi/mukutsuri wa hina.)

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

"Loko a ri Yesu, a kula emirini ni le miehleketweni, a tsakeriwa hi Xikwembu ni vanhu." (Luka 2:52).

U ta fanela ku kuma swiphephana/makhadi mambirhi lama eka wona ku tsariweke marito ya ndzimana (xikombiso "Loko a ri"). Tumbeta makhadi lawa etindhawini to hambana laha vana va nga ku voniki, xikombiso, "Yesu" endzhaku ka rivanti/xipfalo, ri'nwana khadi ra "Yesu" efasitereni. Avanyisa klasi hi mintlawi mimbirhi. Vana va ta lavana na rito ra ndzimana, va tlhela va longoloxa marito hi ku landzelelana ku suka eku sunguleni ku ya fika eku heteleleni ka ndzimana, ku katsa ni matsalwa laha yi kumekaka kona. Ntlawa lowu nga ta rhanga wu kuma ni ku longoloxa marito hinkwawo ya ndzimana wu ta hlaya ni ku hlaya hi nhloko ndzimana leyi. Vana va ta dyondza ndzimana ya nhloko.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela ni vana. Kombela Hosi yi va pfuna ku komba ku nkhensa eka Yesu ku va a ri muposis/mukutsuri wa hina. Loko ku ri na vana lava lavaka ku tinyiketa eka Yesu, lulamisa nkarhi wo ta khongela exilovelweni. Nyika vana swikhadana leswi nga ni mavito ya vana lava lavaka ku khongeleriwa. Va hlohletele leswaku va khongelelana ni leswaku va rungula xitori xa Bibebe eka vatswari, vamakwavo, ni vanghana va vona. Hi ndlela leyi lavo tala va ta dyondza ku tiva Yesu ni leswi a hi ponisisaka swona evudyohweni. Rhamba vana ku tlhela va vuya eka nsonto leyi landzelaka.

Ntirho 2

YESU A KHUVURIWA

Matsalwa: Matewu 3:1-17

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vana ku tiva leswaku Yesu i ‘Nwana wa Xikwembu. U tile ku ta hi ponisa evudyohweni.

Ndzimana ya Nhloko: “Loko a ri Yesu, a kula emirini ni le miehlekeweni, a tsakeriwa hi Xikwembu ni vanhu.” (Luka 2:52)

“Kutani ku twakala rito leri humaka etilweni, ri ku: “Loyi i N’wananga la rhandzekaka, loyi ndzi n’wi tsakelaka.”
(Matewu 3:17)

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu a fanele ku hlawula ku yingisa Xikwembu kumbe Sathana. Na hina hi fanele hi endla tani.

Ndzimana ya Nhloko

“Loko a ri Yesu, a kula emirini ni le miehlekeweni, a tsakeriwa hi Xikwembu ni vanhu.” (Luka 2:52)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va fanele ku tiva leswaku swiboho swi'nwana swi hoxekile. Xiboho xo ka u nga yingisi/honisa Xikwembu xi tshama xi hoxekile. Xikwembu a xi hundzuki. Loko Xikwembu xi ku swilo swo karhi swi hoxekile, swi ta tshama swi hoxekile. Sathana a nga ringeta ku hi ringa leswaku hi nga yingisi Xikwembu. Xikwembu xa hi tiva na swona xa hi rhandza. Hi fanele hi ntshunxeka ku kombela Xikwembu ku hi pfuna laha hi ringiwaka. Nonganoko lowu wa tidyondzo hi vutomi bya Yesu swi ta yisa vana eka Xikwembu. Hi Yena xikombiso xa hina xa ku yingisa ni ku tinyiketa eka Mutumbuluxi wa hina.

Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ku dyondzisa eka dyondzo leyi ka ha ri nkarhi. Tsundzuka ku tsala lava nga kona, ku teka minyikelo, ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya ndyangu wa vona leswaku u kota ku tihanganisa na vona evhikini.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Swo Koka Miehleketo: Loko klasi yi nga si sungula, tsala letere ri'nwana ni ri'nwana ra rito “N-D-Z-I-N-G-O” eka makhadi/swiphephana swo hambana. Vekela swiphephana leswi ebodweni/xitsalelwani hi ku landzelelana ka swona kambe swi sivekiwile leswaku vana va nga swi voni leswi tsariweke. Tsala nhlamuselo eka xiphephana xi'nwana. Eklasini, vula: “Namunthla hi ta dyondza rito lerintshwa. Ndzi ta vutisa swivutiso, loyi a nga ta nyika nhlamulo leyi nga yona u ta fanela a funungula/hundzuluxa xi'nwana xa swiphephana leswi.”

Vutisa vana: “*Xana swi fanerile leswaku mi yingisa vatswari va ‘nwina ke? Xana swi lulamile ku hemba/vula mavunwa ke? Xana swi kahle ku nwa swilo leswi nga ri ku swa wena ke? Xana u nga bha/yhima makwenu wa wena wa xinuna kumbe wa xisati ke? Xana swi kahle loko u yivela eka mudyondzi-kuloni loko mi tsala ntirho wa le kaya kumbe xikambelo ke?*

I mani loyi a nga bvumbhaka rito leri? “Ndzingo”

Xana ndzingo i yini? “Ndzingo i ku navela ku endla swilo leswi honisaka ku rhandza ka Xikwembu.” Vula: “Hinkwerhu ha hlangana ni miringo. Mikarhi yo tala hi fanele ku hlawula eka leswinene kumbe leswo biha. Xitori xa namunthla xi vulavula hi munhu u'nwana loyi a kongomane ni ndzingo: Yesu, a hi voneni loko a hlawurile leswinene:

Nyika ‘nwana u’nwana ni u’nwana phephe na pensele:

Petsa phephe hi le xikarhi

Pfula phephe u tlhela u ri petsela tlhelo le ri'nwana hi le xikarhi (leswaku ku huma swiphemu swa mune leswi ringanaka.)

Tsala tinomboro 1 ku fika ka 4 eka phephe ri'nwana ni ri'nwana.

Loko u karhi u rungula xitori xa namuntlha, wisanyana emakumu ka xiyenge xi'nwana ni xi'nwana leswaku vana va kota ku tiendlela xifaniso hi xiyenge lexi emiehlekeweni ya vona.

Ku Ringetiwa ko Nono'nhwa ka Yesu (Matewu 4:1-11)

Xiyenge xa 1

Endzhaku ka loko Yohane a khuvurile Yesu, Moya wa Xikwembu wu rrangele Yesu ku ya emananga. Leswi a ku ri ku lulamisela ntirho lowu Xikwembu a xi kunguhatile leswaku Yesu a wu endla. Yesu a fanele a twa leswaku swi njhani ku ringiwa leswaku a nga yingisi/honisa Tatana wa yena wa le Matilweni. A ku hundzile 40 wa masiku na 40 wa vusiku Yesu a nga dyanga nchumu. Sathana u te eka yena: “Loko u ri ‘Nwana wa Xikwembu lerisa maribye lawa leswaku ya hundzuka vuswa.” Yesu a twa ndlala swinene, kambe u byele Sathana, “Munhu a nga hanyi hi vuswa ntsena kambe hi rito ri’nwana ni ri’nwana leri humaka eno’nwini wa Xikwembu.”

(NKARHI WO DIROWA)

Xiyenge xa 2

Sathana a teka Yesu a ‘nwi yisa emutini wa Yerusalem. Sathana a yisa Yesu endhawini ya le henhla swinene etempeleni a tlhela a ringeta ku ‘nwi ringa nakambe a ku “Loko u ri ‘Nwana wa Xikwembu, tiwisele le hansi kusukela laha. Rito ra Xikwembu ri vula leswaku tintsumi ti ta ku gava/khoma. Yesu a hlamlula hi marito lama tsariweke eka Duteronoma 6:16 “Ku tsariwile kambe, mi nga tshuki mi ringa HOSI Xikwembu xa n’wina.”

(NKARHI WO DIROWA)

Xiyenge xa 3

Sathana u yise Yesu ehenhla ka ntshava yo leha. Kwalaho Yesu a kota ku vona mpfhuka wa tikilomitara to hlaya. Sathana aku: Ndzi ta ku nyika mimfumo hinkwayo ya misava loko wo nkhisama u ndzi gandzela.” Yesu u hlamarile a ku: Suka ka mina! Matsalwa ya vula leswaku hi ta gandzela Hosi Xikwembu ntsena. Hi ta nkhinsamela yena ni ku tirhela yena ntsena

(NKARHI WO DIROWA)

Xiyenge xa 4

Sathana u sukele Yesu, tintsumi ti humelela ti ‘nwi tirhela. U swi kotile ku hlula miringo leyi leyi kulu. Nkarhi hinkwawo loko Sathana a ringa Yesu, Yesu u hlawule ku yingisa Xikwembu!

(NKARHI WO DIROWA)

“Xana u kona loyi a lavaka ku tlhela a rungula xitori lexi hi ku kombisa leswi u nga swi dirowa?”

Ntirho

Ntlangu wa Ndzingo

Tsala swiga swa ku yingisa ku huma eka Milawu ya Xikwembu ya Khume eswiphephanini. Swikombiso: *Hi nga ka hi nga vuli mavunwa. Hi nga ka hi nga dlayi. Hi ta hlayisa siku ra Vunthlanu na ri’nwae (Savata) ri va leri kwetsimeke. Hi ta xixima vatatanana na vamanana wa hina. Hi nga ka hi nga yivi.*

Avanyisa klasi hi mintlawa mimbirhi.

Ntlawa wa A wu teka khadi wu hlaya xiga xa ku yingisa ekhadini. Ntlawa wa B wu anakanya hi swilo leswi nga ringaka Ntlawa wa A ku endla leswi va nga vula leswaku va ta swi endla kumbe va nge swi endli. Ntlawa wa A wu anakanya hi tindlela leti wu nga lwisana ni ndzingo lowu ha ton. Hundzula Ntlawa wa A wu va wa B ni wa B wu va wa A.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Loko a ri Yesu, a kula emirini ni le miehlekeweni, a tsakeriwa hi Xikwembu ni vanhu (Luka 2:52.)”

Nyika vana nkarhi wo yingisela swinene va hlayela ni ntsengo/nhlayo ya marito eka ndzimana ya nhloko ya namunthla. Hlaya ndzimana leyi ya Matsalwa hi ku nonoka leswaku swi humesa ntikelo wa rito ri’nwana ni ri’nwana. Tlhela u hlava ndzimana ra vumbirhi leswaku u’nwana ni u’nwana a kota ku kambisia ntsengo/nhlayo wa marito ya ndzimana. Yingisela loko vana hi ku hambana va nyika tinhlamulo ta vona ta ntsengo wa marito. Loko u kuma tinhlamulo to hlava to hambana tlhela u sungurisa. Ku tlanga ni ku vuyelela-vuyelela loku swi pfuna vana hinkwavo ku tsundzuka ndzimana leyi ya Bibele hi nhloko.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Vutisa vana loko va ri na leswi va lavaka ku khongeleriwa eka swona. Khongeleta swikombelo leswi u khongeleta ni vadyondzi hinkwavo leswaku Xikwembu xi va pfuna ku hlula miringo tani hi Yesu. Va hlohletele ku vuya kambe eka klasi leyi nga ta landzela ni ku byela va’nwana hi xitori xa namunthla.

Ntirho wa 3

YESU A RINGIWA

Matsalwa: Matewu 4:1-11

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu a fanele ku hlawula ku yingisa Xikwembu kumbe Sathana. Na hina hi fanerile ku teka xiboho lexi.

Ndzimana ya Nhloko: “Loko a ri Yesu, a kula emirini ni le miehlekeweni, a tsakeriwa hi Xikwembu ni vanhu (Luka 2:52.)”

1.....i xilo xi'nwana ni xi'nwana lexi hi kokaka leswaku hi nga yingisi Xikwembu. Xi hi endla leswaku hi hleketa leswaku ku nga yingisi Xikwembu swi lulamile kumbe swi kahle.

2.....i vito ro hlawuleka ra Yesu. Loko hi tiva Yesu. Hi tiva leswi Xikwembu xi nga swona. Ni leswi xi swi tsakelaka

3.....i ku tsaka loku hi ku kumaka loko Xikwembu xi hi rivalela swidyoho swa hina ni ku hi kokela eka xona. Hi nga va ni ku rhula hambi loko hi humeleriwa hi leswo biha.

4.....i vito ri'nwana ro hlawuleka ra Yesu. Vito leri ri komba leswaku Yesu u “hlawuriwile hi Xikwembu”. Xikwembu xi hlawurile Yesu ku va muponisi/mukutsuri wa hina.

Xikongomelo xa Dyondzo

Ku pfuna vadyondzi leswaku va va valandzeri
va Yesu

Ndzimana ya Nhloko

“Loko a ri Yesu, a kula emirini ni le
miehleketweni, a tsakeriwa hi Xikwembu ni
vanhu.” (Luka 2:52)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Hi pfumela leswaku vana va nge koti ku endlela Yesu swo tala hikuva va ha ri vatsongo. Ku na tindlela to tala leti ha tona vana va nga vaka vapfuni va Yesu. Dyondzo leyi yi ta pfuna vana ku sungula ku twisia leswi swi vulaka swona ku va mulandzeri wa Yesu na ku anakanya hi tindlela leti va nga pfunaka hi tona entirhwени wa Xikwembu namunthla.

Lulamisa leswi u nga ta swi tirhisa ku dyondzisa dyondzo leyi ka ha ri nkarhi,

- Tsundzuka ku tsala lava nga kona, ku teka minyikelo, ku amukela vaendzi ni ku hlengelata
- Tlhela u pfuxeta tidyondzo tinharhu leti hundzeke hi ku komisa u kombela vadyondzi va wena ku nyika swikombiso leswaku a va tshembhekile ku fika kwihi eka Xikwembu.

Koka Miehleketo ya Vana:

Loko klasi yinga si sungula: Hi ku tirhisa phephe ro tsindziyela, dirowa xivumbeko xa lwandle, ribuwa ra lwandle na byatso/swikepe/swikwekwetsu. Anakanya hi swikombiso leswi Xikwembu xi tirhiseke vana ku kokela vatsvari va vona eka Kreste. Byela vana va wena swikombiso leswi u swi tivaka kumbe u kombela mufundhisu ku endzela klasi ya wena a yi byela xitori xa hi laha vana va nga pfuneta ku tisa vanhu eka Yesu. Switoria leswi swi ta hlohletela vana va wena.

Vutisa: Xana hi nyikiwa swiletelo rini? (exikolweni, eku hlantsweni, eku xaveni, loko ku karhi ku hlanganisiwa/akiwa xa 'nwanchumu, sw, sw.). A hi voneni hi laha mi nga yingisaka ni ku landzela swiletelo ha kona.

SIMONI U RI

Vula: Vana, landzelani swileriso swa mina ntsena loko ndzi ku SIMONI U RI!

“SIMONI U RI tlulatlulani.” Hinkwenu, ku katsa na wena, tlulatlulani.

“SIMONI U RI phokotelani mavoko.” Hinkwenu, ku katsa na wena, phokotelani mavoko.

“SIMONI U RI hlakahlani nhloko.” Hinkwenu, ku katsa na wena, hlakahlani tinhloko.

- Yana mahlweni u vuyelerisa swileriso swo hambana u karhi u ya u hatlisa.

Vula: “Chikichani khwiri.” (Sweswi u nga vuli leswaku Simoni u ri.) Chikichani khwiri. “Nwana u’nwana ni u’nwana loyi a chikichaka khwiri u hoxile – hikuva sweswi a wu vulanga leswaku SIMONI U RI.

Vutisa: U fanele ku endla yini ku humelela eka ntlangu lowu? (Yingisela swileriso u endla ntsena leswi vuriwaka hi Simoni.) Swi ni nkoka ku landzela swileriso.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Endla swifaniso swa Yesu, Petro, vadyondzisiwa lava’nwana, na vana. Vekela swifaniso leswi laha ku faneleke eka xifaniso xa lwandle lexi u nga xi dirowa.

Xitori xa namuntha xi vulavula hi vanhu lava yingiseke ni ku landzela swileriso:

Siku ri’nwana loko a karhi a famba eribuweni ra lwandle ra Galeliya, Yesu u vonile vaphasi va tinhlampfi. Lava a kuri Simoni Petro ni makwavo wa yena Andiriya. A va ri etheloa ka mati, va karhi va hoxela tinkoka ta vona to phasa hi tona. Yesu u va vitile. “Tanani mi ndzi landzela ndzi ta mi endla vaphasi va vanhu.”

Petro na Andiriya va langutanile, va languta tinkoka ta vona, kutani va landzela xileriso xa Yesu, va suka xika'nwe-kanwe va 'nwi landza. Loko va karhi va famba na Yesu eribuweni ra lwandle, va vonile vanghana va vona vambirhi, Yakobo na Yohane, va tshamile ebyatsweni bya vona va karhi va lulamisa tinkoka ta vona. Yesu a va languta aku ka vona: "Ndzi landzeni mi dyondza ku phasa vanhu." Hi ku hatlisa Yakobo na Yohane va suka va yima, va landzela swileriso swa Yesu, va tlulela handle ka byatso va landzela Yesu.

Endzhaku ka masikunyana Yesu a suka eGaleliya. U hlangane na Filipi loyi a huma mutini u'nwe na Petro na Andiriya, Yesu u vitile na Filipi leswaku a 'nwi landzela. Filipi a kuma munghana wa yena Nathaniyele, "U fanele u ta u ta hlangana na u'nwana. Vito ra yena i Yesu wa Nazareta. Hi yena Muponisi/Mukutsuri loyi a tshembisiweke, loyi Muxe na vaprofeta va tsaleke hi yena."

"Xana u vule leswaku u huma eNazareta?" Ku vutisa Nathaniyele. "Xana ku nga huma nchumu wa kahle eNazareta?" "Tana u ta vona," ku hlamlula Filipi. Nathaniyele u fambile na Filipi. Loko Yesu a va vona va ri ku teni, a ku: "Hi loyi munhu wa Israyele hi ntayiso loyi eka yena ku nga riku na vuxisi!" Nathaniyele u hlamarisiwile swinene, "U ndzi tivela kwihi?" Ndzi ku vonile loko u ri hansi ka murhi wa nkuwa na Filipi a nga si ta a ta ku vita, "Ku hlamlula Yesu.

Nathaniyele u hlamarile ngopfu swinene. U swi tivile leswaku Yesu a nga ri munhu ntsena. "Rabi, u 'Nwana wa Xikwembu! U Hosi ya Israyele!" a vula hi ku tiyisisa. Yesu a 'nwi langutisa. "Wo tshemba ntsena leswi ndzi nga vula leswaku ndzi ku vonile hansi ka murhi wa nkuwa? Wa ha to vona swilo swo tlula leswi!"

Yesu ni valandzeri va yena va sukile endhawini leyi. Siku ri'nwana Yesu u khandziyile ntshava. U rhambile ni vanghana va yena ku ta na yena aku: "Mi ta va vadyondzisiwa va mina. Ndzi rhandza leswaku mi tshama na mina mi dyondza ku landzela swileriso swa mina."

Mavito ya vadyondzisiwa lava va 12 a va ri; Simoni Petro, Andiriya, Yakobo, Yohane, Filipi, Bartolomiya, Tomasi, Matewu, Yakobo 'nwana wa Alfiyosi, Thadia, Simoni, Yudasi na Bartolomiya.

Yimbelela: A ku ri na 12 wa vadyondzisiwa

A ku rina 12 wa vadyondzisiwa lava Yesu a va viteke ku 'nwi pfuna:

*Simoni Petro, Andiriya, Yakobo, makwavo Yohane, Filipi, Tomasi, Matewu,
Yakobo 'nwana Alfiyosi, Thadia, Simoni, Yudasi na Bartolomiya.*

Na hina u hi vitanile. Na hina u hi vitanile.

Hi hina vadyondzisiwa va yena; Ndzi u 'nwana wa kona na wena u u'nwana wa kona!

Na hina u hi vitanile. Na hina u hi vitanile.

Hi hina vadyondzisiwa va yena; Ndzi u 'nwana wa kona na wena u u'nwana wa kona!

Vula: Lava va 12 va hundzuke vapfuni vo hlawuleka va Yesu. A va famba-famba na Yesu va karhi va 'nwi pfuna entirhwени wa yena wa laha misaveni. A va vuriwa 'vadyondzisiwa'. Ni namuntla Yesu wa ha va pfumala vapfuni (vadyondzisiwa) leswaku va 'nwi landzela, ku dyondza eka yena, ku 'nwi yingisa, ni ku 'nwi tirhela. Na wena u nga va u'nwana wa vadyondzisiwa va Yesu!

Ntirho wa le Kaya

Vutisa: Vana, xana ma swi tsakela ku endla xitshembiso lexi?

(vito ra 'nwana) u tshembisa ku yingisa ni ku endla ntirho wa Xikwembu.

Loko swi ri tano, u tekiwa u ri mudyondzisiwa wa Yesu.

Dirowa u tlhela u tsema xifaniso xa wena 'nwini, xi ri na vito ra wena hi le mahlweni. (hi vukulu xi fanele xi ringana ni swifaniso swa Yesu ni vadyondzisiwa va yena leswi u swi endleke endzhakunyana.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

"Loko a ri Yesu, a kula emirini ni le miehleketweni, a tsakeriwa hi Xikwembu ni vanhu "(Luka 2:52.) Kombela vana ku vuyelerisa ndzimana ya nhloko loko va karhi va 'famba' ku kongoma eribuweni ra lwandle. Vekela swifaniso leswi ni mavito ya vona exifanisweni xa ribuwa ra lwandle lexi nga na Yesu ni vadyondzisiwa va yena.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Nakambe rhamba vana leswaku va landzela Yesu. Loko va swi tsakela ku va u'nwana wa vadyondzisiwa va Yesu, va kombele ku vekela swifaniso swa vona etlhelo ka vadyondzisiwa lava'nwana lava nga landzela Yesu.

Ntirho 4

YESU A HLAWULA VADYONDZISIWA VA YENA

Matsalwa: Matewu 4:18-22; Marka 3:13-19; Yohane 1:35-51.

Xikongomelo xa Dyondzo: Ku pfuna vadyondzi ku va valandzeri va Yesu.

Ndzimana ya Nhloko: “Loko a ri Yesu, a kula emirini ni le miehleketweni, a tsakeriwa hi Xikwembu ni vanhu “(Luka 2:52.)

1. Langutisa marito ebokisini ra marito.
2. Kuma marito laha ku laviwaka kona marito. Ya nga va ya sukela ximatsini ku ya xineneni kumbe ya suka henhla ku ya hansi.
3. Tatisa tindhawu/mavangwa endzimaneni ya Bibele. Kutani u dyondza ku hlaya Matewu 4:19 hi nhloko u ri ni munghana wa wena.

Word Box

people
come
send
fish
me
out

F	M	C	R	T	Y	U	P	I	T	O	G	F
R	I	O	Q	P	E	O	P	L	E	U	M	N
W	J	M	C	M	B	R	E	S	Y	T	X	Z
S	K	E	W	E	N	N	R	Y	P	R	R	W
E	M	A	Q	A	S	D	I	F	D	E	J	I
P	N	P	K	C	H	F	I	S	H	E	S	P
D	B	R	Y	U	I	O	P	H	H	M	E	E

" ' _____, follow _____, ' Jesus
said, 'and I will _____ you _____
to _____ for _____.' "

Matthew 4:19

MANGHENELO – XIYENGE XA II

YESU A TISA KU HAMBANA

Tindzimana ta Bibele: Marka 1:40-44; 2:13-16; 14:66-72; Yohane 21:1-29

Ndzimana ya Nhloko eka Xiyenge Lexi: “Loko munhu a ri ka Kreste, ku tumbuluka leswintshwa; swa khale swi hundzile, ku nghanile leswintshwa (2 Vakorinto 5:17).

Swikongomelo swa Xiyenge Lexi

Xiyenge lex xi ta hi pfuna ku:

- Twisisa leswaku loko hi amukela Yesu a hi nge he fani ni le ku sunguleni
- Pfumelela Kreste ku hi letela leswaku hi nga dyohi
- Ku tiva leswaku sweswi hi valandzeri va Xikwembu xa matimba lex i nga ni rirhandzu.
- Tshemba leswaku Hosi yi nga hundzula hambi mbilu ya mudyohi ni munhu wo biha swinene.

Tidyondzo ta Xiyenge

Dyondzo ya 5: **Yesu a Horisa Munhu wa Nhlokonho**

Dyondzo ya 6: **Yesu a Hundzula Matewu**

Dyondzo ya 7: **Yesu u Rhandza Vana**

Dyondzo ya 8: **Yesu a Rivalela Petro**

Swi nga nono'nhwa swinene eka vana ku twisisa rito “xidyoho.”

Kambe vana va dyondza ku tiva loko munhu a endla swa kahle kumbe swo biha.

Eka xiyenge lex i ta vona ku vuyeriwa loku tisiwaka hi ku va hi nga dyohi. Hi ta kota ku swi vona leswaku Yesu a nga hi pfuna leswaku hi nga dyohi.

Loko hi nga si amukela Kreste etimbilwini ta hina a hi lawuriwa hi Sathana (mfumo wa munyama) na swona a hi tsakela ku dyoha; ku fana ni ku hemba, ku yiva, ku rhukana, ku venga, na swi'nwana.

Kambe sweswi hi nga vana va Xikwembu (Mfumo wa ku vonakala) a ha ha naveli ku dyoha.

A hi twisiseni leswaku loko Xikwemby xi hi nyika mbilu leyintshwa ley i rivaleriweke swidyoho, a ha ha fani ni le ku sunguleni. A ha ha lavi ku dyoha nakambe.

Xikongomelo xa Dyondzo

Ku pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu u rhandza vanhu lava tsa'niwaka. U tikarhatela ku pfumala ka hina.

Ndzimana ya Nhloko

“Loko munhu a ri ka Kreste, ku tumbuluka leswintshwa; swa khale swi hundzile, ku nghenile leswintshwa (2 Vakorinto 5:17)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va xiayaxiya matikhomele ekaya, exikolweni, ekerekeni va sungula ku ya katsa eka swiendlo ni mavonelo ya vona ya swilo. Xitori xa Yesu loko a horisa munhu wa nhlokonho i dyondzo yo angarhela leyi nga ta pfuna vadyondzi ku twisisa ntwela-vusiwana ni ku va endla leswaku va hlayisa lava pfumalaka.

Lulamisa leswi u nga ta dyondzisa hi swona dyondzo leyi

- Tsundzuka ku tsala lava nga kona, ku teka minyikelo, ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya maxaka ya vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.
- Pfuxeta hi ku komisa, tidyondzo ta mune leti hundzeke u kombela vadyondzi va wena ku nyika swikombiso swa hi laha a va tshembhekele Xikwembu ha kona.

Loko klasi yi nga si sungula: Tsemelela swifaniso swa vanhu vo “hambana” eka magazini ni maphepha-hungu: vana ni lavakulu, lava vabyaka va ettele masangwini, lava fambaka hi switulu swa mavhilwa, vana lava vonaka hi manghilazi kumbe lava fambaka hi nhonga, u’nwana ni u’nwana loyi a tikombaka a lava ku pfuniwa hi ndlela yo “hlawuleka.”.

Eklasini: Hayeka kumbe u namarheta swifaniso leswi u vutisa: “U vona yini eka xifaniso lexiya? A wuta titwa njhani loko a ku ri wena loyi a tshameke exilulwini xa mavhilwa, kumbe loyi a etteleke esangwini leriya? Xana Yesu wa ‘nwi rhandza munhu luya? Xana Yesu a nga horisa munhu luyani loko a swi lava? Tiyisisa hi ta matimba ya Xikwembu yo horisa. Vulavula hi leswaku swi vavisa ku yini eka vanhu lava loko hi nga endli nchumu xo va pfuna kumbe hi vulavula swo hlekisa hi vona. Vula: A hi kombeleni Hosi ku hi pfuna leswaku hi va na ntwela-vusiwana; ku byela vanhu lava leswaku Yesu i Xikwembu xa rirhandzu na leswaku va rhandziwa hi yena.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele

Loko klasi yi nga si sungula: Petsa xikwere xi’nwana ni xi’nwana xa bokisi xi va swiphemu swo ringana. Dirowa xivumbeko xa mbilu hi ndlela yo nkhwatihata.

Eklasini: kombela vana ku tsema ‘mbilu’ leyi eka xikwere xi’nwana ni xi’nwana. “Nwana u ta fanela ku namarheta ‘mbilu’ leyi emhandzeni. Loko va hetile ku endla sweswo va vutise: Xana mbilu yi yimela yini? (Rirhandzu). Hi ta tirhisa mbilu ku fanisa dyondzo ya namunthla. U ta fanela ku tlakusela xifaniso xa mbilu ehenhla nkarhi u’nwana ni u’nwana loko u twa leswaku Yesu u kombile rirhandzu eka munhu u’nwana.

Yesu a Horisa Munhu wa Nhlokonho

“A ndzi basanga, a ndzi basanga!” i marito lawa a ya huweleriwa hi muvabyi loyi a ri na gome siku ri’nwana ni ri’nwana. Minkarhi hinkwayo a tshama endleleni a langutisa vahundzi va ndlela lava tsakeke va tlhela va ri na rihanyu lerinene. Valanguteri va muti a va humese nawu lowu lerisaka leswaku u’nwana ni u’nwana loyi a vabyaka hi nhlokonho u fanele a huwelela “A ndzi basanga! leswaku va’nwana va nga ‘nwi tshuneleli hikuva a va ta tluleriwa hi vuvabyi. Muvabyi a nga pfumeleriwi ku nghena endzeni ka yindlu kumbe ku tshunelela vanhu va’nwana. Swiambalo swa yena a swi hlakarile swi tlhela swi thyaka. A swi nononhwa eka yena ku kuma

swakudya! Swirhumbana emirini wa yena a swi vava swi tlhela swi bihisa miri wa yena. Vanhu a va ‘nwi kombetela va tlhela va suka va tsutsuma hi ku chava. Munhu loyi a titwa a tsa’nwaniwile. Siku ri’nwana ni ri’nwana a ku humelela sweswo. Mixo u’nwana loko a karhi a huwelala “A ndzi basanga, a ndzi basanga!” ku tivisa vanhu leswaku va nga ‘nwi tshuneleli, munhu loyi wa nhlokonho u vone wanuna loyi a nga si tshama a ‘nwi vona. “Xana swa koteka?” leyi i miehleketo ya yena leyi a yi komba ku tsakela swinene, “Xana hi yena Yesu loyi ndzi tweke ha yena, loyi ku vuriwaka leswaku u kota ku horisa mavabyi? Ndzi le ku karhatekeni hi nhlokonho leyi yo biha, kumbe munhu loyi a nga ndzi pfuna.”

Wanuna loyi u kongome Yesu a nkhinsama hi matsolo a kombela ku pfuniwa, “Loko u swi rhandza ndzi basise.” Yesu a languta muvabyi loyi loko a nkhinsamile emahlweni ka yena. A ‘nwi rhandza, xika’nwe-ka’nwe a ‘nwi horisa. Yesu a tshambuluta voko ra yena a ‘nwi khoma aku: “Ndza swi tsakela, ...vana loyi a baseke.”

Wanuna a suka a yima a ri loyi a holeke! A nga ha vabyi! A nga tivi leswaku a nga ku yini! Norho wa yena wu fikeleriwile!! Ina, a swi koteka! A swi nga ha ri norho. Leswi vanhu a va vula swona a swi ri ntiyiso.

U’nwana ni u’nwana loyi a ta eka Yesu u amukerile ku horisiwa, ku rivaleriwa, tintswalo ni ntshembo. “Oho ndza nkhensa Yesu!” ku huwelela wanuna. Loko a languta mavoko ya yena ni milenge u kume leswaku swirhumbana leswi a swi ‘nwi phutserile swi hangalakile. Nhlonge ya yena a yi hundzuke leyintshwa, leyi baseke ni ku olova.

Wanuna loyi u huwelele hi ku tsaka, “Ndza nkhensa, ndzi tsakile. Ndzi fanele ku tsutsuma ndzi byela u’nwana ni u’nwana leswi swa ha ku ndzi humelak!” Kambe Yesu a ‘nwi byela a ku,” Vona, u nga byeli munhu mhaka leyi. Kambe famba u ya tikomba eka muprista u humesa ni gandzelo ra ku tengisiwa/basisiwa ka wena ku komba leswaku u horisiwile.” Wanuna loyi wo tsaka a hlamula: “Ndzi nkhensile, ndzi nkhensile, ndzi ta swi endla hi xihatla. Ndzi tsakile!” Kutani a nyamalala exikarhi ka ntshungu, a byela vanhu leswi Yesu a ‘nwi endleleke swona. A ri ri siku lerikulu eka wanuna loyi. Yesu u ‘nwi rhandzile, ni hambi leswi a ri ni vuvabyi byo chavisa.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Loko munhu a ri ka Kreste, ku tumbuluka leswintshwa; swa khale swi hundzile, ku nghanile leswintshwa (2 Vakorinto 5:17)

Loko klasi yi nga si sungula: Lulamisa makhadi ya mihlovo-hlovo ya mpimo wa 16 cm x 12 cm, hi ku tirhisa maphephe yo tiya ni ku lala. U aka piramidi hi makhadi lawa onge i switina. Ekhadini ri’nwana ni ri’nwana tsala rito ro huma eka ndzimana ya nhloko eka 2 Vakorinto 5:17. Vekela xirhendzewutana xa thepi yo namarhela endzhaku ka khadi yi’nwana ni yi’nwana kumbe xitina.

Eklasini: Nhlawayi ndzimana leyi kotala mi ri hinkwenu.

Vula: Ndzimana leyi hi yi’nwana ya tindzimana leto tsakisa eBibeleni. Swi vula leswaku Yesu wa hi rhandza swinene, na leswaku loko hi ‘nwi kombela a nga hundzula vutomi bya hina. U hi pfuna hi ndlela leyi fanaka ni loko a horisile ni ku basisa munhu wa nhlokonho eka xitori xa hina. Yesu a nga hi basisa, a hi rivalela swidyocho swa hina, atlhela a va muponisi wa hina.

Komba vana leswi piramidi yi akisiwaka xi swona hi ku tirhisa swibokisana swa mihlovo yo hambana loko va karhi va hlaya ndzimana ya nhloko hi ku vuyelela. Siveka makhadi etafuleni leswaku marito ya nga vonaki. “Nwana u’nwana ni u’nwana u fanele a ta teka khadi/xitina, a hlaya rito a tlhela a ri vekela endhawini leyi faneleke ku aka piramidi. Pfumelela vana ku tlanga hi ku aka piramidi va karhi va hlaya ndzimana hi nhloko.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Vitana vana leswaku mi ta kuma nkarhi wo khongela: *Ha ku khensa wena Xikwembu loko u hi komba Rirhandzu ra wena eka xitori xa loko Yesu a horise munhu wa nhlokonho. Ha ku khensa loko u hi rhandza. Hi pfune ku rhandza va’nwana swinene, ngopfu-ngopfu lava va nga rhandziwiki, lava vabyaka na lava nga faniki na hina. Amen.*

Kombela vana ku lava minkarhi yo khongela ni ku pfuna munhu loyi a pfumalaka ku pfuniwa. Va tivise leswaku eka Nsonto leyi nga ta landzela va fanele va kota ku byela klasi hi laha va nga titwa ha kona loko va pfuna munhu loyi. Rhamba vana leswaku va tlhela va va kona eka Nsonto leyi nga ta landzela.

Ntirho 5

YESU A HORISA MUNHU WA NHLOKONHO

Matsalwa: Marka 1:40-44

Xikongomelo xa Dyondzo: Ku pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu u rhandza vanhu lava tsa'niwaka. U tikarhatela ku pfumala ka hina.

Ndzimana ya Nhloko: "Loko munhu a ri ka Kreste, ku tumbuluka leswintshwa; swa khale swi hundzile, ku nghenile leswintshwa (2 Vakorinto 5:17)

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu i rirhandzu. U tshama a tilulamiserile ku hi rivalela.

Ndzimana ya Nhloko

“Loko munhu a ri ka Kreste, ku tumbuluka leswintshwa; swa khale swi hundzile, ku nghenile leswintshwa (2 Vakorinto 5:17)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Dyondzo leyi yi ta humelerisa mhaka ya leswaku hinkwerhu hi vadyohi na leswaku hi pfumala ku rivaleriwa hi Yesu. Dyondzo leyi yi ta nyika nkarhi eka vana leswaku va khongela va kombela ku rivaleriwa swidyocho swa vona eka Yesu.

- Lulamisa leswi u nga ta dyondzisa hi swona loko klasi yi nga si sungula.
- Tsundzuka ku tsala lava nga kona, ku teka mihlengo, ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.

Ku Aka Dyondzo

Loko klasi yi nga si sungula: lulamisa khadi yi tsariwe rito “ku rivaleriwa” u tlhela u kandziyisa nhlamuselo ya kona hala ndzhaku ka khadi.

E Klasini: Komba rito “Ku rivaleriwa.”

Vula: Namuntilha hi ta tiphina hi ntlangu wa ku pfuna wena u twisia rito ra hina lerintshwa, ri nga “ku rivaleriwa.”

Vutisa: Xana i mani a kotaka ku tlanga “Landzela Murhangeri?”

Yimisa vana hi ku landzelelana. (Mudyondzisi, va na murhangeri.)

Tsala rito “ku rivalela” ni nhlamuselo ya rona ephepheni loko ntlangu wu karhi wu ya mahlweni.

Vula: loko ndzi vula rito “ku rivaleriwa kumbe xiphemu xa leswi ri vulaka swona, xikombiso, ntwelavusiwana, ku twisia, tintswalo, ku kombela/ku tsakisa, ku rivalela, sw. sw. mi ndzi landzela mi endla leswi ndzi endlaka swona. Loko ndzi vula swi’nwana leswi nga ri ku na vuxaka na rito “ku rivaleriwa.”

Xikombiso: Mangwa, phaphatana, matapula, mahlo, sw.sw. yimani. Tlanga hi ku vuyeleta ni vana.

Vula: Ku rivaleriwa i nyiko ya Xikwembu. Loko hi tisola eka loko hi nga yingisanga Xikwembu, Yesu u teka xidyocho xa hina xi va xa yena a tlhela a twisiwa ku vava ematsha’nwini ya hina.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibe

Ku Pfuxeta: Nyika vana nkarhi wo aka piramidi ya vona ya dyondzo leyi hundzeke. Va lerise ku vekela marito lama lulameleke etindhawini leti faneleke.

Vutisa: Xana Yesu u horise mani? (Munhu wa nhlokondo). Xana a ri na vuvabyi bya njhani wanuna loyi? (Nhlokondo) Xana wanuna loyi a huwelela a ku yini hi yena ‘nwini? (“A ndzi basangi! A ndzi basangi!”) Xana Yesu u ‘nwi horisile wanuna loyi ke? (Ina)

Vula: Vanhu va nga va valandzeri va Yesu ni hambi va ri ni mavabyi lama chavisaka kumbe a swi na mhaka leswaku va endlile yini enkarhini lowu nga hundza.

Yingisela xitor lexí tsakisaka xa wanuna loyi a landzeleke muponisi/mukutsuri:

Matewu a kuma Muponisi/Mukutsuri

A ku ri siku ro saseka! Yesu a karhi a famba kusuhi ni tiva a dyondzisa vanhu hi rirhandzu ra Xikwembu.

“Yesu, hi byelete na swi’nwana!” ku huwelela ntshungu. Yesu a vulavula na vona nkarhi wo leha.

Siku ri’nwana Levhi, loyi endzhaku a nga vitiwa Matewu, a tshamisile a hakerisa muthelo/xibalo emutini. Muhakerisi wa xibalo a langutisa lava a va ri ku hundzeni a nga ‘nwayiteli. Lavotala a va nga ‘nwi tsakeli Levhi hikuva a tirhela mfumo wa Rhoma. Mhaka yi’nwana hi leswaku vhakerisi va xibalo a va hakerisa mali yo hundza xibalo leswaku leyi’nwana yi ta va ya vona. Hi swona swi nga endla leswaku ku nga vuriwi nichumu lexinene hi Levhi.

Rito ri twakarile ri ku: “*Tana, ndzi landzele.*”

Matewu, loyi a tshukile swinene, u kombekete mahlo ya yena exikandzeni xa loyi a vulavula na yena. A a ri Yesu! Voko ra ‘Nwini ri tshambulutiwile ri ya ka Matewu. Matewu u chavile swinene! Xika’nwe-ka’nwe u suke a yima exitulwini xa yena a landzela Yesu. Matewu a nga ha langutanga endzhaku hambi ku ri ku kanakana hi xiboho xa kahle lexi a xi tekeke. Matewu a nga tivutisanga, “Mali ya mina ni muholo wa mina ke?” Na leswaku u landzela Yesu va ya kwahi a nga vutisanga. Matewu u lo twa ntsena rito ra “Nwini kutani a endla hi laha a lerisiwa ha kona. U ‘nwi landzerile!

Hi siku leri nga landzela Matewu u kunguhatile ku endla nkhuvo lowukulu endlwini ya yena. A ku ri nkarhi wa kahle swinene wa ku tivisa Yesu eka vanghana va yena. Yesu ni vadyondzisiwa va yena va yile endlwini ya Matewu ku ya dya swakudya na yena. Vanghana va yena lavotala (vahakerisi va xibalo) va tile enkhubyeni. Va’nwana a va nga tshembekangi, a va xisile ni vanhu. Hi nkarhi wa swakudya, Yesu u tshamile exikarhi ka vahakerisi va xibalo ni vadyohi hinkwavo. A ‘nwayitela a karhi a vulavula na vona loko va karhi va dya. U’nwana ni u’nwana a tsakile swinene enkhubyeni lowu. Lowu a ku ri nkarhi lowu u’nwana a nga byela vanhu enkhubyeni leswaku ntlawa wa 30 wa Vafarisi a wu ri ku’nwana ekusuhi wu ri karhi wu va cingela! Ku va cingela! Vafarisi a va ri vanhu lava ava ri valanguteri va kuhlayisiwa ka milawu na swona a va nga ‘nwi lavi Yesu. Vafarisi a va nga tshembi kumbe ku pfumela eka Yesu tani hi muponisi wa vona.

Yesu u twile u’nwana wa vona a vutisa, “*Hikwalaho ka yini Yesu luya a dya ni valuvisi ni vadyohi?*”

Yesu u langutile vafarisi a ku, “*Vanhu lava hanyeke kahle emirini a va pfumali ku voniwa hi dokodela, kambe swa pfumaleka eka lava vabyaka. A ndzi telanga ku vitana lava lulameke kambe vadyohi.*”

Vafarisi a va twisisanga leswi Yesu a nga va byela swona. Va yile mahlweni va hlundzuka. Kambe Matewu u twisisile mhaka leyi swinene hikuva a swi tiva leswaku Yesu wa ‘nwi rhandza, yena ni vanghani va yena. A swi tiva leswaku Yesu u lava ku pfuna Vafarisi leswaku va dyondza hi Xikwembu ni ku tiva leswaku swidyo ho swa vona swi nga rivaleriwa. Vanhu hinkwavo lava a va tshame swakudyenai na Yesu a va pfumala ku rivaleriwa, ku tlheriseriwa ematsha’nweni lamanene ni vutomi lebyintshwa. Rirhandzu ni ku rivalela ka Yesu i swa vanhu hinkwavo!

Vutisa: Xana Yesu u te yini ka Levhi? (Ndzi landzele)

Xana Levhi u endle yini? (U sukele hinkwaswo a landzela Yesu.)

U vona leswaku hikwalaho ka yini a rhambile vanghana va yena enkhubyeni wa le ndlwini ya yena? (A lava leswaku na vona va yingisela Yesu.)

Xana swi vula yini loko Yesu a vula leswaku lava hanyeke kahle a va pfumali dokodela/’nanga, kambe lava vabyaka hi vona va yi pfumalaka ke? (Yesu u vitana lava vabyaka hi swidyo ho leswaku va ‘nwi landzela na leswaku va tshika ku dyoha.)

Vula: Matewu a pfumala muponisi hakunene na swona u endlile swa kahle loko a landzele Yesu. U twisisile leswi Yesu a nga vula swona, loko a ku lava hanyeke kahle a va pfumali dokodela/’nanga, kambe yi pfumariwa hi lava vabyaka. Yesu u rhandza munhu u’nwana ni u’nwana na swona u lava ku va rivalela.

Ntirho

Vula: Yesu u yingiserile Matewu na wena. U lava leswaku vutomi bya wena byi hundzuka. Vulavula hi laha Yesu a hi hlaysaka ha kona. Loko Yesu a byerile Matewu leswaku a ‘nwi landzela, Matewu u yingisile. Na hina hi nga swi kota ku landzela Yesu. Hi vile vadyohi hinkwerhu hikuva a hi yingisanga swileriso swa Xikwembu. Hi nga kombela Yesu leswaku a hi rivalela leswaku hi hundzuka valandzeri va yena. Levhi/Matewu u teke goza ro landzela Yesu. Na wena u nga teka goza rolero. Hlohletela vana leswaku va rungulela u’nwana xitori lexi xa Bibele endyangwini wa ka vona.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“*Loko munhu a ri ka Kreste, ku tumbuluka leswintshwa; swa khale swi hundzile, ku ngenile leswintshwa* (2 Vakorinto 5:17)

Vuyelerisa ndzimana ya nhloko ko hlaya na klasi. Ndzimana leyi hi yi’nwana ya tindzimana leti tsakisaka eBibeleni. Swi vula leswaku Yesu wa hi rhandza swinene. Loko hi kombela Yesu, a nga hundzula vutomi bya hina. Yesu wa hi pfuna, a nga va muponisi wa wena. Yesu a nga ku basisa a ku rivalela swidyo ho swa wena tani hi loko a rivalele Matewu.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Rhamba vana ku amukela Yesu tani hi muponisi wa vona. Endla leswaku nkarhi lowu wu va wo hlawuleka leswaku vana va twisia leswaku hi vona vadyohi na leswaku Yesu u tilulamiserile ku va rivalela loko va ‘nwi kombela ku endla tani.

Khongela na vona. Evhikini tihlanganise ni vatswari va vana lava amukeleke Yesu na mfundhisi leswaku, ku tlangeriwa ku tswariwa hi vuntshwa ka vana lava.

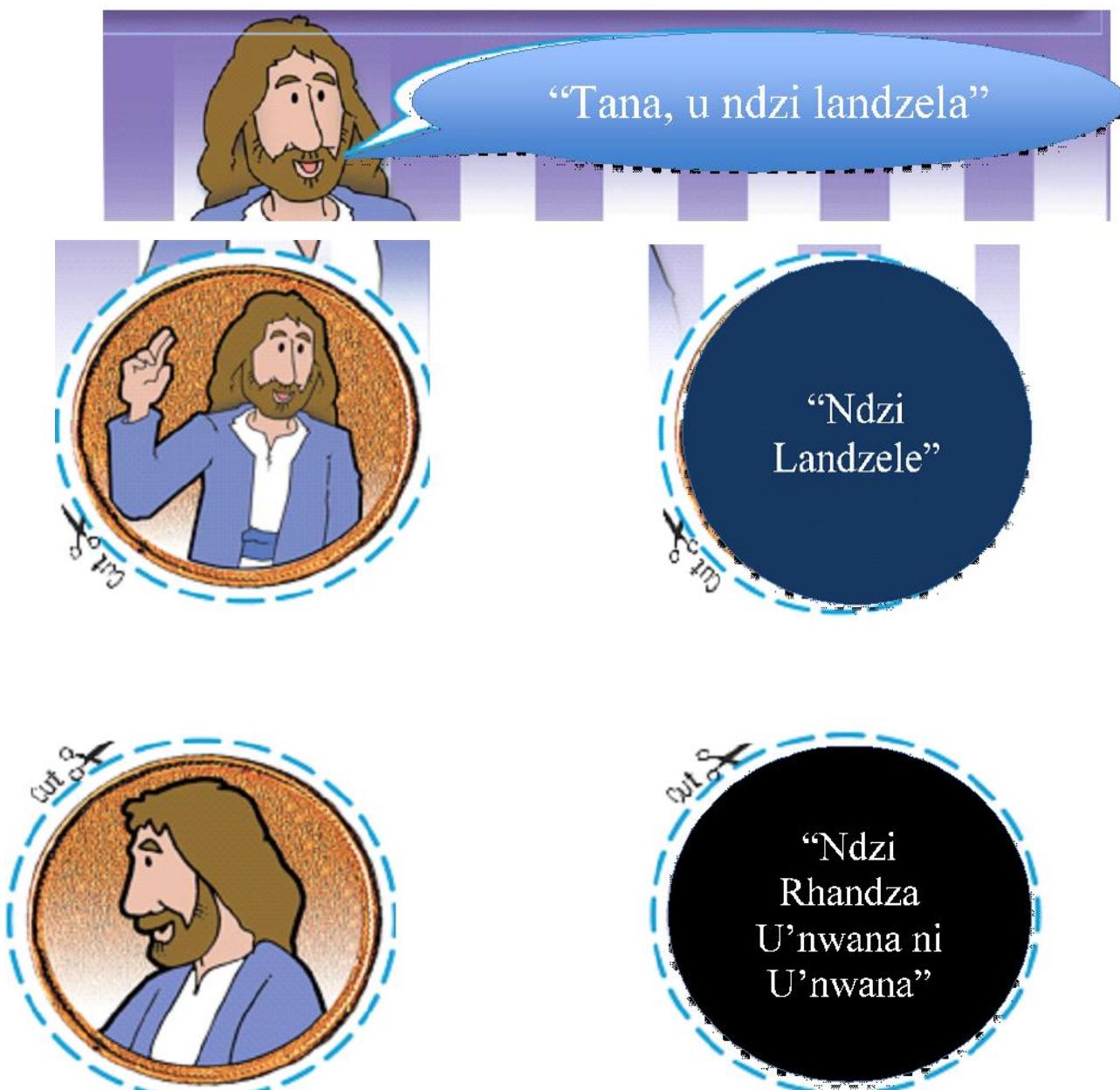
Ntirho 6

YESU A HUNDZULA MATEWU

Matsalwa: Marka 2:13-17

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu i rirhandzu. U tshama a tilulamiserile ku hi rivalela.

Ndzimana ya Nhloko: “Loko munhu a ri ka Kreste, ku tumbuluka leswintshwa; swa khale swi hundzile, ku nghanile leswintshwa (2 Vakorinto 5:17)

Xikongomelo xa Dyondzo

Ku pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu u rhandza vana na leswaku hinkwerhu ka hina hi va Yena.

Ndzimana ya Nhloko

“Loko munhu a ri ka Kreste, ku tumbuluka leswintshwa; swa khale swi hundzile, ku *nobanila loswintshwa (2 Vokorinto 5:17)*”

Tilulamisele ku Dyondzisa

‘Yesu u rhandza vana’ i mahungu yo twisiseka eka Bibele hinkwayo eka munhu u’nwana ni u’nwana. Vana va ni timbilu leti oloveke; va kota ku twisia mhaka ya leswaku Yesu u rhandza vana hinkwavo. Kambe eka vana lava hlanganaka ni ku tikeriwa emakaya kumbe eswikolweni, mhaka leyi yi ta tika ku yi twisia. A swi nga twisiseki leswaku Yesu u rhandza ‘nwana u’nwana ni u’nwana hi ndlela leyi a rhandzaka vana va’nwana.

- Tsundzuka ku tsala lava nga kona, ku teka minyikelo, ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya vatsvari va vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.
- Pfuxeta tidyondzo timbirhi leti hundzeke.
- Marito ya Nkoka:

KU RIVALERIWA: I nyiko ya Xikwembu. Loko hi nga yingisanga Xikwembu, ha hundzuka, ni ku vula leswaku ha tisola, Xikwembu xi susa xidyoho ni nandzu wa hina. Ku rivaleriwa ku endla leswaku hi tiva leswaku hi ni vuxaka lebyinene ni Xikwembu.

VADYONDZISIWA: Vanhu lava rhandzaka Yesu va yingisa tidyondzo ta yena. Loko Yesu a ha ri laha misaveni u hlawurile 12 wa vavanuna leswaku va va valandzeri va yena. A va vuriwa vadyondzisiwa.

MUPONISI/MUKUTSURI: Munhu loyi a ponisaka munhu u’nwana eka swi’nwana. Yesu i Muponisi wa hina. U file leswaku hi ta ponisiwa eswidyoohweni swa hina ni ku hi komba Rirhandzu ra Xikwembu.

Micingiriko yo Sungula

Tirhisia makhadi lamakulu ku tsala marito ya nkoka ya namunthla. Endzhaku ka khadi yi’nwana ni yi’nwana tsala nhlamuselo ya leswi rito ri vulaka swona. Veka makhadi envhilopheni.

Eklasini: Tshamisa hi xirhendzewutana ni vana. Loko ku karhi ku chayiwa vuyimbeleri fambisa mvhilopho ya marito ya nkoka hi xirhendzewutana. Loko vuyimbeleri byi yima, ‘nwana loyi a khomeke mvhilopho u hlomula khadi ri’nwe a tihayela rito ra nkoka a miyerile. ‘Nwana u nyika klasi xikombiso/xifaniso lexi nga ta va pfuna ku bvumbha leswaku hi rihi rito leri a ri hlayeke, ku nga va rito kumbe nhlamuselo ya rito.

Xikombiso: loko ‘nwana a hlawurile khadi leyi ngo, “KU RIVALERIWA” va nga nyika xikombiso/xifaniso tani hi:

- Rito leri ri sungula hi “K” ri hela hi “A”
- Rito leri i swilo leswi hi swi kumaka hikuva Yesu a hi ferile.

Loko ‘nwana a hlawurile khadi leyi hlayekaka yi ku: “vanhu lava rhandzaka Yesu va yingisa tidyondzo ta yena,” vana lava’nwana va nga bvumba rito “VADYONDZISIWA”

Endzhaku ka loko u’nwana a bvumbile leswi tsariweke ekhadini, tlhela u tlanga vuyimbeleri nakambe, u karhi u fambisa mvhilopho leyikuluhi xirhendzewutana.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele

Yimbelela – Yesu u rhandza vana lavatsanana

Vana hinkwavo va laha misaveni

*Khetile, Lulekani, Hlulani na Muhluri [vula mavito ya vana eklasini ya wena]
I swivumbiwa swa risima emahlweni ka yena,
Yesu u rhandza vana lavatsanana va misava hinkwayo*

Vula: Xikwembu xa ku rhandza tani hi loko xi rhandza mufundhisi, tatana, manana na mudyondzisi (vula vito ra wena); u munhu wa nkoka eka Xikwembu. Yesu u lava leswaku vana ni lavakulu hinkwavo va hundzuka valandzeri va yena.

Yingisela xitori lex i tsakisaka swinene xa hi laha siku ri'nwana Yesu a kumeke ha kona vanghana lavatsongo.

Yesu u Rhandza Vana

Yesu a dyondzisa vanhu lavotala. Va'nwana va tise vana va vona. Vatsvari lava a va yingiserile a va lava leswaku na vana va vona va tiva Yesu. A va lava leswaku yena a va tlakula a va veka emilengeni ya yena. "Yesu, khongelela vana va mina!" ku huwelela va'nwana vatsvari. Vanhu a va swi tiva leswaku Hosi a yi ri yo hlawuleka. Va'nwana vatsvari va vule leswaku, "Ndzi rhandza leswaku Yesu a khumba 'nwana wa mina!'" Kumbe va swi vonile loko a horisa lava vabyaka. Mintshungu a yi landzelela Yesu. Vadyondzisiwa a va nga swi lavi loko Yesu a landzeleriwa hi ndlela leyi. A va khwanyarisa mimombo ya vona eka vatatana na vamanana. "Yimani, mi nga endli swoleswo!" va va byerile.

Kumbe vadyondzisiwa a va anakanya leswaku vana a va na nkoka na swona Yesu a nge tinyiki nkarhi wo va tshunelela.

Yesu a vona hi laha vadyondzisiwa a va tlherisa vana ha kona kutani a nga tsakisiwi hi swona. Yesu a lava ku vona vana. U byerile vadyondzisiwa va yena, "Tshikani vana va ta ka mina. Mi nga va sivel!" Yesu a tsakile loko vana va ta ka yena. Yesu u rhandza vana!

Yesu u va byerile, "Xikwembu xi lava vana. Mfumo wa Xikwembu i wa vanhu lava fanaka na 'nwana.'"

Yesu a swi tiva leswaku Xikwembu xi tikarhatela vanhu hinkwavo, ku nga ri lavakulu ntsena. Xi rhandza vana. Yesu u langutile 'nwana lontsongo a ku, "U fanele u fana ni 'nwana handle ka swona u nge swi koti ku nghena emfu'nweni wa Matilo." Yesu a lava leswaku u'nwana ni u'nwana a twisia leswaku ku yingisa Xikwembu swa pfumaleka. Yesu u tlakurile vana, a va vukarha, a vulavula na vona, a tlhela a va katekisa.

Ntirho

Yesu wa ndzi Rhandza

Nyika vana ntirho wa dyondzo ya 7 laha ku nga na xifaniso xa Yesu a tlakule 'nwana. Nyika vana tipensele ta mihlovo-hlovo. Tlhela u tsema maphepha ya mihlovo lama ringanaka hi matlhelo hi mambirhi. Maphepha ya fanele ku va na vukulu bya kwalomu ka 3 cm hi matlhelo hi mambirhi ku hundza swifaniso. Tsema lomu matlhelo hi ndlela yo khavisa. Fungha hi mimfungho mimbirhi ehenhla ka makhadi laha vana va nga ta boxa kona. Nyika 'nwana u'nwana ni u'nwana swintambyana swimbirhi leswaku va swi hulela emimbhoveni leyi boxiweke. Loko va karhi va endla sweswo, pfuxeta dyondzo na vona.

Vutisa: U titwa njhani ku tiva leswaku Yesu wa ku rhandza ke?

Vula: Nyika munghana wa wena xifaniso xi'nwe. 'Nwi byele leswaku Yesu wa 'nwi rhandza.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

Tsala ndzimana ya nhloko u tlula marito ma'nwana; xikombiso: "Loko _____ a ri ka Kreste, ku _____ leswintshwa; swa _____ swi hundzile, ku nghenile leswintshwa, sw.sw.

Tumbeta marito lama tluriweke hi swiphemu swa maphepha u veka etindhawini to hambana. Vana va fanele ku lava marito, loko va ya kuma va tsutsumela ka bodo (xitsalelo) ku ya ma veka endhawini ya wona ku fikela loko ndzimana yi helerile.

Vula: Ndzimana leyi ya hlamarisa. Swi vula leswaku Yesu u ku rhandza ngopfu na leswaku loko u 'nwi kombela a nga hundzula vutomi bya wena. Yesu wa ku pfuna na swona a nga va muponisi wa wena. Yesu a nga ku basisa a ku rivalela swidyo swa wena.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Yesu u rhandza vana hinkwavo, ku nga ri ntsena lava va nga twa hi yena ko tala, lava va taka kerekenei vhiki na vhiki, kumbe lava hlayaka tindzimana ta Bibele hi nhloko. Vutisa loko va tiva u'nwana exikolweni kumbe eka vaakelani va vona loyi vana va 'nwana va nga 'nwi laveki. Xiyaxiya: u nga va pfumeleli ku boxa vito ra 'nwana loyi. Xikongomelo xa xivutiso lex i ku endlela leswaku klasi yi khongelela vana lava. Kombela klasi yi khongelela vana lava hi mbilu va nga humesi rito. Khongelela klasi ya wena, leswaku vana va wena va rhandza vana va 'nwana. Lela vana u va byela leswaku Yesu wa va rhandza na leswaku na wena wa varhandza.

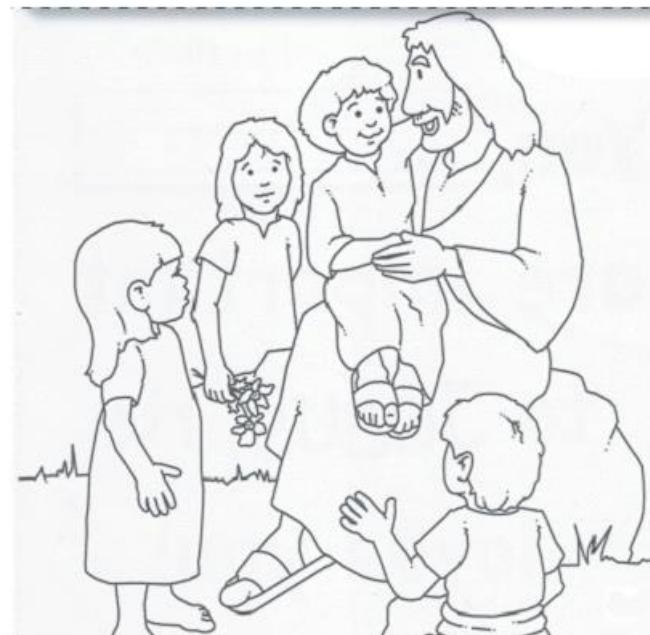
Ntirho 7

YESU U RHANDZA VANA

Matsalwa: Marka 10:13-16

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu u rhandza vana hinkwavo, hinkwerhu ka hina hi va yena.

Ndzimana ya Nhloko: “Loko munhu a ri ka Kreste, ku tumbuluka leswintshwa; swa khale swi hundzile, ku nghenile leswintshwa!” (2 Vakorinto 5:17)

Yesu wa Ndzi Rhandza

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu u rivalele Petro loko Petro a ‘nwi landzurile. Yesu a nga hi rivalela swidyo ho swa hina.

Ndzimana ya Nhloko

“Loko munhu a ri ka Kreste, ku tumbuluka leswintshwa; swa khale swi hundzile, ku nghenile leswintshwa!” (2 Vakorinto 5:17)

Tilulamisele ku Dyondzisa

- Ku chava ku tsandzeka ku sungula eka malembe ya loko munhu a ha ri ntsongo. Misava yi huwelela leswaku hi ta avanyisiwa hi ku humelela kumbe tsandzeka ka hina. Leswi swi kona ni le ka vana. Tirhisa dyondzo ya namuntha ku komba vana ntiyiso wa leswaku Yesu a nga languti swihoxo swa hina ntsena, kambe u tlhela a tilulamisela ku hi rivalela loko hi dyoha.
- **Pfxuxeta:** Tlhela u languta tidyondzo tinharhu leti hundzeke.
- **Migingiriko yo Sungula**
- **Loko klasi yi nga si Sungula:** Lulamisa “Piramidi ya Marito” ku suka eka dyondzo ya 5 ku fika eka 7 ku titoloveta ndzimana ya nhloko.
- **Eklasini:** Loko vana va karhi va nghena eklasini va byele ku teka tikhadi etafuleni va longoloxa ndzimana tani hi le ku sunguleni. Eka nkarhi wa sweswi vana hinkwavo va fanele se va tiva ndzimana hi nhloko. Kombela leswaku lava va yi tivaka va hlayela klasi hinkwayo, va karhi va veketela tikhadi/bloko lomu ku faneleke.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele

Tani hi leswi leyi yi nga dyondzo yo hetelela eka xiyenge lexi, tlhela u endla ntlangu wa “Marito ya Nkoka” hi timvhilopho. Vana se va ta va va tiva marito ni leswi ya vulaka swona: KU RIVALELA, VADYONDZISIWA, NA MUPONISI.

Emaku’nwini ya ntlangu vutisa, “Xana ma ndzi rhandza ke?”

Vula: Yingisela xitori lexi tsakisaka xa hi laha Yesu a kombeke ku rivalela ha kona.

Yesu a Rivalela Petro

Vusiku a byi horile byi tlhela byi dzhwihala. Petro a ri ethelweni ra Yesu emikarhini leyi swilo a swi famba kahle. Vusiku lebyi Petro a ri ku chaveni. “Yesu u khomiwile, xana ndzi nga endla yini?” A anakanya. Petro u dyondzile swo tala hi Yesu a dyondza ni ku ‘nwi rhandza. Tiawara ti nga ri tingani endzhaku Petro u yimisiwile exivaveni xa le vukosini laha Yesu a nga tekiwa a yisiwa kona. Petro u chavile loko u’nwana a ‘nwi kongoma nakambe etlhelo ka ndzilo. A rhurhumela hi xirhami! Hambi leswi a ku tele vanhu, a nga lavi ku karhatiwa hi munhu. “Wena a wu ri na Yesu wa Nazareta!” ku vula wansati.

“A ndzi tivi leswi u vulaka swona, kumbe loyi u vulavulavulaka hi yena!” ku vula Petro.

Petro a hundzuluka a kongoma xivava xa le kusuhi leswaku a ta va yexe.

A swi tekangi nkarhi wo leha loko wansati a tlhela a kongoma Petro kambe. Kambe sweswi a nga ha vulavulanga na yena, kambe u byele lava a va ri ku hundzeni a huwelela. “Loyi hi u’nwana wa vona!” a ka rhi a ‘nwi kombetela hi rintiho.

Nakambe Petro a ala leswaku i ntiyiso, “Ee, ee!”

Petro a khomiwile hi ku chava swinene. Va’nwana lava a va ri kwalaho va tiyisisile, “Hakunene wena u u’nwana wa vona, hikuva u Mugaleliya, na swona u vulavula ku fana na vona.”

Petro a tlulela henhla hi ku hlundzuka a kaneta hi ku hlambanya, “A ndzi ‘nwi tivi wanuna loyi!”

Xika’nwe-ka’nwe ku twakarile huwa emoyeni/empfhukeni. A ku ri ku ringa ka nkuku kwala kusuhi. A wu ringanga ka’nwe ntsena, kambe kambirhi. Petro a rhurhumela hi ku chava. A nga tshembanga! Hi wona nkarhi lowu u tsundzukile marito ya Yesu loyi a ‘nwi rhandza swinene. “Loko nkuku wu nga si ringa kambirhi, u ta

va u ndzi landzurile kanharhu!" Petro a nga si tshama a titwa hi ndlela leyi yo biha. Yesu a vurisile. Petro u 'nwi landzurile. U tlhele a vula mavunwa a ku a nga 'nwi tivi Yesu. Muapostola u wele hansi hi xihluku a rila.

Masiku ma nga ri mangani endzhaku ka loko Yesu a vambiwile, a file a pfuxiwile ku feni, Petro a ri ni vanghana va yena va ringeta ku phasa tinhlampfi elwandle ra Galeliya. Vavanuna lava a va karhele swinene. A va ri ku rhiyeni ka tinhlampfi vusiku hinkwabyo kambe a va khomanga ni nhlampfi na yi'nwe. U'nwana ni u'nwana a titwa hi ndlela yo biha, va hele matimba, va karhatekile emimoyeni. Ni mixo loko dyambu ri tlhava a ku ri siku ra kahle. Minseve ya dyambu a yi va tlunya va nga voni kahle. U'nwana wa vona u vone ku fika ka u'nwana eribuweni ra lwandle, wonge hi loko a tile ku va nhlori. A ri Yesu, kambe vaphasi va tinhlampfi a va 'nwi tivanga. Wanuna u va vutisile, "Xana mi phasile xa 'nwanchumu ke?" "Ee, a hi phasanga nchumu!" va hlamlula.

"Hoxelani tinkoka ta 'nwina ethelweni leri 'nwana ra byatso mi ta phasa tinhlampfi," a hlamlula.

Hi nkarhinyana tinkoka a ti tele hi tinhlampfi to saseka. A ku ri hava loyi a tshemba leswi! Vavanuna lava va tipfinyinge matihlo hi ku lava ku vonisisa leswaku wanuna loyi laha ribuweni ra lwandlei mani! U'nwana wa vona u byerile Petro, "I Hosi!"

Hi ku hatlisa mudyondzisiwa loyi u ti hoxile ematini. Petro a nga lavanga ku yima-yima. A tsakile swinene a hlambela ku ya eribuweni. Lava'nwana va landzerile hi byatso lebyi a byi ri ku kokeni ka nkoka wu tele hi tinhlampfi. Loko va fika eribuweni va kume ku ri na tinhlampfi leti a ti ri ku oxiweni hi ndzilo. Na swona aku ri na xinkwa, Yesu a va byela ku ngetela tinhlampfi hi ku tisa ti'nwana ta leti va nga ti phasa. Petro a tsutsuma a ya vuya a rhwele nkoka wu tika hi tinhlampfi letikulu ni ku saseka. A ku ri na 153 wa ton, nkoka a wu kalanga wu handzuka. Yesu u va rhambile eku dyeni. Ku hlamarisa ka swona! Vanhu lava karhaleke va tlhela va vani ndlala va kume swo fihlula swi lulamiseriwe vona! Leswi hlamarisaka eka hinkwaswo hi leswaku i mani a nga lulamisa swo fihlula leswi. Loko va dyile va xurhile, Yesu u sungule ku vulavula na vona. A hundzukela ka Petro a ku, "Simoni, xana wa ndzi rhandza ku tlula swilo leswi hinkwaswo ke?"

"Ina Hosi; Wa switiva leswaku ndza ku rhandza," a hlamlula.

Yesu a vutisa Petro xivutiso lexi ra vumbirhi ni ra vunharhu. "Ina," Petro u hlamarile sweswo emikarhini leyi ha mimbirhi.

Yesu u rivalerile Petro loko a 'nwi landzurile. Loko va ha ri ku vulavuleni eribuweni ra lwandle. Yesu u 'nwi byerile swilo swi'nwana swa nkoka leswi a faneleke ku swi endla. U 'nwi lerisile ku hlaysia tinyimpfu ni swinyimpfana swa yena. Yesu a nga lerisi Petro ku hlaysia tinyimpfu tinene, kambe a ku ri ku hlaysia vanhu ni ku va byela hi rirhandzu ra Yesu. Xo hetelela lexi Yesu a byeleteke Petro a xi ri xiga xo koma. Kumbe xiga xa nkoka ku tlula hinkwaswo ematilweni ni le misaveni: "Ndzi landzele!"

Petro u landzerile Yesu ku kondza loko a hundza misaveni. U vile u'nwana wa vachumayeri lavakulu ni varhangeri va kereke yo sungula.

Ntirho

Kombela vana ku endla ntirho lowu nga le ka dyondzo ya 8 va tlhela va sayina papila leri kongomisiweke eka Xikwembu.

Vutisa:

Xana Petro u dyohele Yesu hi ndlela yihi ke? (U landzurile Yesu.)

Xana Yesu u 'nwi endlele yini Petro? (U 'nwi rivalerile)

Xana Petro u ve yini loko a hundzukile? (Petro u ve muchumayeri lonkulu ni murhangeri wa kereke yo sungula.)

Xana vutomi bya wena byi hundzuke njhani loko Yesu a ku rivalerile ke? (Pfumelela vana ku hlamlula.)

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

Tani hi leswi u fikeke emakumu ka Xiyenge xa 2 u nga endla mphikizano. Avanyisa klasi hi mintlawa mimbirhi. Kombela 2 kumbe 3 wa vana emintlaweni leyi ku hlaya ndzimana ya nhloko va nga yi voni. Ntlawa lowu nga ta hlaya ndzimana ku ri hava xihoxo wu ta beriwa mavoko hi ndlela yo hlawuleka, va nga nyikiwa swikokisana, mihandzu kumbe swi'nwana ni swi'nwana leswi u hleketa swona.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela, ngopfu-ngopfu u khongelela lava amukeleke Yesu eka Xiyenge lexi. Va nyike nkarhi ku vula leswi va titwisaka xi swona sweswi Yesu a hanyaka etimbilwini ta vona na leswi a va rivaleleke swidyooh swa vona. Hlohletela vana ku ya emakaya va ya rungulela va ndyangu ni vanghana va vona hi ku tinyiketa ka vona eka Hosi.

Ntirho 8

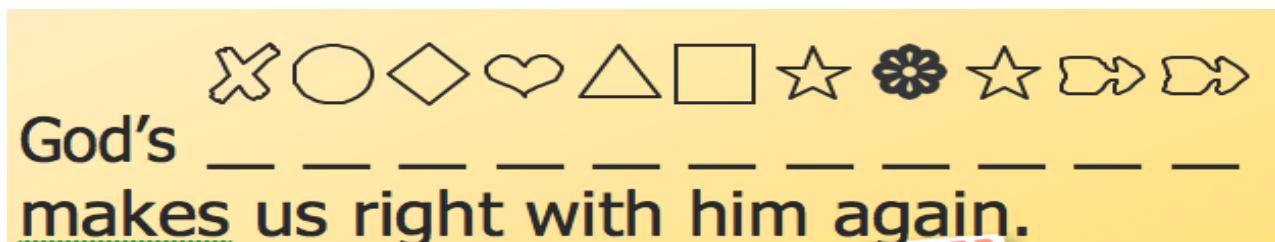
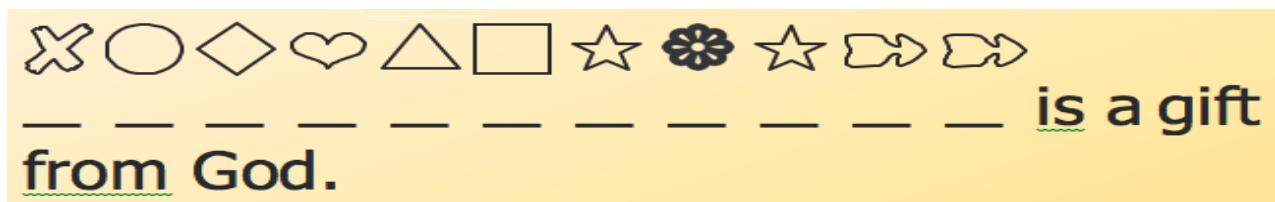
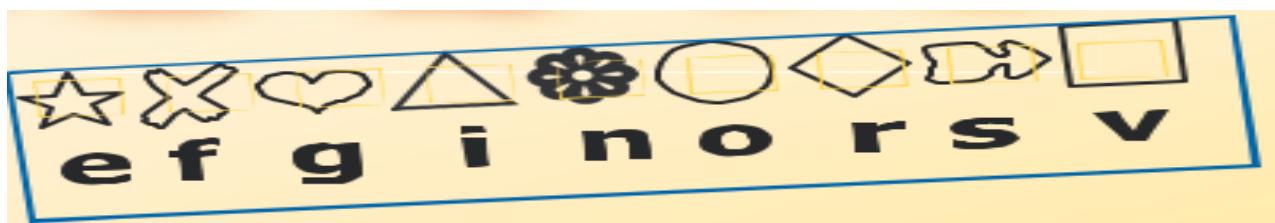
YESU A RIVALELA PETRO

Matsalwa: Marka 14:66-72; Yohane 21:1-19

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vana ku tiva leswaku Yesu u rivalerile Petro loko Petro a ‘nwi landzurile. Yesu a nga hi rivalela swidyo ho swa hina.

Ndzimana ya Nhloko: "Loko munhu a ri ka Kreste, ku tumbuluka leswintshwa; swa khale swi hundzile, ku ngenile leswintshwa!" (2 Vakorinto 5:17)

Tirhisa khodi ku kuma nyiko ya Xikwembu eka hina:

Xikwembu lexi Rhandzekaka

Ndza nkhensa ku rhandziwa hi
‘Nwina. Ndzi nkhensa nyiko yaku
rivaleriwa.

Loyi a mi rhandzaka,

MANGHENEO – XIYENGE XA 3

MASINGITA NI NTIRHO WA YESU

Matsalwa ya Bibele: Marka 1:21-28; 4:35-41; Luka 7:1-17; 9:1-6; 10:1-20

Ndzimana ya Nhloko eka Xiyenge Lexi: “A ku a ha vulavula, papa lero vangama ri humelela, ri va funengeta; kutani ku twala rito leri humaka epapeni, ri ku: “Loyi i N’wananga la rhandzekaka, loyi ndzi n’wi tsakelaka, n’wi yingiseni!” (Matewu 17:5)

Swikongomelo swa Xiyenge

Xiyenge lexi xi ta pfuna vana ku:

- Kuma matimba lamakulu ya Yesu
- Hlamala mikarhi hinkwayo ni ku tsundzuka masingita lawa Yesu a kota ku ma endla.
- Ku tiva leswaku Yesu u tirhisa matimba lawa ku hi ntshunxa eka swiyimo swo tika

Tidyondzo ta Xiyenge:

Dyondzo ya 9: **Yesu, Mudyondzisi wo Tlula Hinkwavo**

Dyondzo ya 10: **Yesu, dokodela/’nanga yo Tlula hinkwavo**

Dyondzo ya 11: **Yesu, wa Matimba yo Tlula Hinkwavo**

Dyondzo ya 12: **Yesu, Murhangeri wo Tlula Hinkwavo**

Vana va le ka malembe lawa miehleketo ya vona yi nga ni ku hlamala ka le henhla. Miehleketo yo lava ku tiva yi endla leswaku va kota ku dyondza swilo leswintshwa. Leswi swi vula leswaku timhaka leto ka ti nga tollovelekangi ta Yesu va ti vona hi ndlela yo hlawuleka. Hikwalaho, ku vona Yesu loyi, hambi a languteka tani hi munhu ntsena, kambe a kota ku miyeta magandlati ya lwandle hi ku lerisa ka rito ra yena, a horisa na ‘nwana wa socha ra dzana loyi a ri kusuhi ni ku fa, a endla swilo swikulu leswi a swo kota hi yena ntsena, swi ta tisa ku hambana eka vadyondzi va wena. Na swona swi ta nononhwa eka vona ku rivala matimba ya Xikwembu. I swinene ku vula leswaku Yesu a nga endli masingita ntsena ku hungasa vanhu, kambe ku kokela vanhu eka yena ni ku hundzula vutomi bya vona.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu u dyondzisile hi ndlela yo hlamarisa, hi nga pfumela ni ku 'nwi tshemba.

Ndzimana ya Nhloko

"A ku a ha vulavula, papa lero vangama ri humelela, ri va funengeta; kutani ku twala rito leri humaka epapeni, ri ku: "Loyi i N'wananga la rhandzekaka, loyi ndzi n'wi tsakelaka, n'wi yingiseni!" (Matewu 17:5)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Mindhavuko ya masiku lawa i ya swilo leswi voniwaka hi mahlo; yi taleriwe hi swifaniso. Swa nononhwa ku vulavurisana ni vana loko hi nga tirhisi swilo leswi voniwaka hi mahlo. Tani hi leswi vana va kulaka va nyanyuriwa hi swilo leswi voniwaka, va nga tsandzeka ku twisia matikhomele lawa vanhu a va ri na wona emikarhini ya Bibebe hi ku yingisela Yesu ntsena. Tirhisa micingiriko eka dyondzo leyi ku koka miehleketo, hlohletela ni ku pfuna vana ku fikeleta tidyondzo ta Yesu.

- Lulamisa leswi u nga ta dyondzisa hi swona xika'nwe na kamara ro dyondzela ka rona ka ha ri na nkarhi loko vana va nga si fika.
- Tsundzuka ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya vona leswaku u kota ku ti hlanganisa na vona evhikini.

Micingiriko yo Sungula

Loko Klasi yi nga si sungula: Tsala marito “NWANA WA XIKWEMBU” na “SINGITA” ehenhla ka khadi ya mpimo wa 10 cm x 10 cm. Tsala tinhlamuselo ta marito lawa endzhaku ka tikhadi:

*'Nwana wa Xikwembu: vito ro hlawuleka ra Yesu. Loko hi tiva Yesu, hi tiva leswi Xikwembu xi nga swona.

*Singita: ku endleka ka swilo hi ndlela yo hlamarisa yo komba matimba ya Xikwembu. A swi hlamuseli hi ndlela yi'nwana.

In class: place the cards in a bag. After having reviewed the meaning of the words several times ask some volunteers to take out a card and say the meaning of that word.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibebe

Vula: A hi endleni vukambisisi lebyi.

Loko ndzi karhi ndzi ku hlayela swi'nwana siva tindleve ta wena, phokotela mavoko, yhimetela ehansi hi milenge, vulavula, kumbe u yimbelela – bhana huwa!

Yana mahlweni u bha huwa ku fikela loko u vona ndzi tlakusa mavoko.

Hlaya Matewu 17:5 loko vana va karhi va bha huwa!

Yimisa mavoko ya wena leswaku vana va miyela.

Vutisa: I mani loyi a nga twa leswi a ndzi swi hlayaka ke? (swa endleka ku ri hava)

Vula: Sweswi yingisani swinene loko ndzi hlaya Matewu 17:5.

Vutisa: I mani a nga ndzi byelaka leswi ndza ha ku swi hlayaka sweswi ke?

Vula: Ndzymana ya nhloko eka 'nhweti leyi yi hi byela leswaku Xikwembu xi lava leswaku hi tinyika nkarhi wa ku yingisela tidyondzo ta Yesu. Xana hi nga yingisisa ku yini ke? (hi ku ya kerekeni na le Xikolweni xa Nsonto, ku hlaya Tibibebe ta hina, ku khongela ni ku yingisa Xikwembu, ku yingisela tinchumayelo ta mufundhis/ mudyondzisi wa hina sw.sw.)

Vutisa: Kambe hi swihi leswi humelelaka nkarhi wu'nwana loko hi fanele ku yingisela hi vukheta? (vuyimbeleri bya huwa, mpfumawulo wa swihaha-mpfhuka, tilori, switimele, hambi va ri vahundzi va ndlela va kavanyeta ku yingisela ka hina.)

Xana u nga kota ku twa leswi vuriwaka hi munhu u'nwana loko ku ri na huwa yikulu? (Nyika vana nkarhi wo hlamlula.)

Vula: Xitori xa hina namunthla i xa loko ku hatle ku va na mpfilumpfilu loko vanhu va'nwana va tile ku ta yingisela Yesu.

Yesu Mudyondzisi wo Lulama ku Tlula Hinkwavo

Yesu ni vadyondzisiwa va yena a va ri mutini wa Kapernawume. A ri ri siku ra Savata na swona a va fikile esinagogweni, tani hi loko va endlisa swona vhiki na vhiki. Loko ntirho wu sungula Yesu a lulamerile ku dyondzisa hi Xikwembu. Vanhu esinagogweni a va tolrevele ku yingisela vadyondzisi va vona lava va va tolreveleke; nkarhi wu'nwana a va lahlekeriwa hi ku tsakela loko mudyondzisi wa Nawu a va dyondzisa ni ku hlamusela swilo swi'nwe vhiki na vhiki. Kambe loko Yesu a vulavula, xika'nwe-ka'nwe u'nwana ni u'nwana u sungurile ku rhiya ndleve.

“Yesu u dyondzisa ku hambana na vadyondzisi lava’nwana va Nawu!” leswi a swi vuriwa hi wanuna u'nwana a byela munghana wa yena.

“Ndza swi tiva. U nga swi kota ku vona leswaku wa swi tiva leswaku a vulavulaka hi swona,” ku vula u'nwana.

“Ndza pfumela,” ku vula u'nwana. “U ku endla u titwela leswaku u tiva Xikwembu hakunene.”

Xika'nwe-ka'nwe ku twakarile huwa leyikulu esinagogweni. U'nwana ni u'nwana u tlulele henhl! (Loko u ri na xifaniso xa Yesu esinagogweni ni ntlawa wa vanhu, lowu hi wona wo xi humesa.) “Xana a ku ri yini?” Wanuna u nghenile esinagogweni aka rhi a huwelela. “Langutani wanuna luyani, u khomiwile hi moyo wo biha!”

Moya lowo biha lowu khomeke wanuna loyi wu vule hi ku hlundzuka, “Ina Yesu wa Nazareta! U lava yini eka hina? Xana u tile ku hi herisa? Ndza ku tiva leswaku u mani: u Lowo Hlawuleka wa Xikwembu.”

Hi ku hatlisa Yesu a wu tshinya, “Miyela! Huma ka munhu yoloje!”

Moya lowo biha wu hlasele wanuna hi matimba a huwelela. Moya lowo biha wu humile eka munhu loyi a wu ‘nwi hlaserile kutani a titwa xika'nwe-ka'nwe leswaku se u vuyele matsha'nwini ya yena. Moya lowo biha wu sukile a wa ha hlaselanga wanuna.

Kutani hinkwavo va hlamlala ngopfu, lero kala va vutisana va ku: “Hi leswo yini leswi ke? I dyondzo leyintshwa! Hikuva ú lerisa hi matimba mimoya ya thyaka, kutani na yona yi n'wi yingisa!”

Yesu ni vanghana va yena va sukile esinagogweni. Kambe vanhu a va ‘nwi rivalangi. Vanhu va byerile vanghana va vona leswi humeleleke esikwini leri. Mahungu lawa ya hangalakile na tiko hinkwaro.

Ntirho

Xifungha--matluka

Loko Klasi yi nga si sungula: tsala marito ya ndzimana ya nhloko (Matewu 17:5) eswiphephanini swa mpimo wa, 2 cm x 15 cm. Tsema swi'nwana swiphephana eka phephe ro tsindziyela swa mpimo wa - 4 cm x 17 cm.

Eklasini: nyika ‘nwana u'nwana ni u'nwana swiphephana leswi nga ni ndzimana ya nhloko ni makhadi.

Lerisa vana ku namaketa ndzimana ya nhloko emakhadini. Va nyike swo namarheta leswaku va khavisa swifungha-matluka. Va nga vekela mavito ya vona endzhaku.

Vula: Yesu a ri mudyondzisi wa kahle swinene. Tidyondzo ta yena ni masingita swi veke vumbhoni bya leswaku hi yena “Nwana wa Xikwembu. Kumani Marka 1:21-28 mi veka xifungha-matluka kona etiBibeleni ta ‘nwina. Loko mi fika kaya mi nga hlayela vandyangu wa ‘nwina ni vanghana xitori lexi.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

Lulamisa tindzimana timbirhi kumbe tinharhu ku suka ka Matewu 17:5. Tsala ndzimana ya nhloko ehenhla ka swikhadana hi xivumbeko xa marho/mapapa/matsefu. Swi hlanganisele etafuleni, u endla leswaku marito ya yima hi nhloko. Vana va fanele ku hlaya ndzimana ya nhloko ko hlaya, endzhaku ka sweswo va hlohletele ku, longoloxa ndzimana hi ndlela ya kona. Endla leswaku vana va phikizana hi swona. Ntlawa lowu dyondzaka ndzimana wu tlhela wu va wo sungula ku yi longoloxa hi ndlela ya kona wu nga nyikiwa nyiko yo karhi, tani hi pensele, swo namarheta kumbe switempe. Micingiriko leyi yi nga vuyelerisiwa Nsonto yi'nwana ni yi'nwana ku kondza xiyenge lex i hela.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Kombela vana leswaku va miyela ku ringana 2 ku fika 3 wa timinete. Khongela leswaku hi nga kota ku tsundzuka dyondzo evhikini. Va kombele ku rungula xitori xa Bibele eka vatswari, vamakwavo ni vanghana va vona. Khongela se u ntshunxa vana.

Ntirho 9

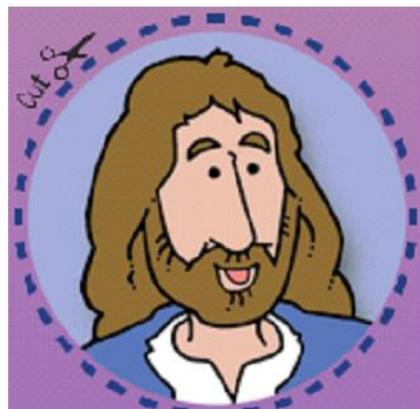
YESU MUDYONDZISI LOYI A TLULAKA HINKWAVO

Matsalwa: Marka 1:21-28

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu u dyondzisile hi ndlela yo hlamarisa, hi nga pfumela ni ku 'nwi tshemba.

Ndzimana ya Nhloko: “A ku a ha vulavula, papa lero vangama ri humelela, ri va funengeta; kutani ku twala rito leri humaka epapeni, ri ku: “Loyi i N'wananga la rhandzekaka, loyi ndzi n'wi tsakelaka, n'wi yingiseni!” (Matewu 17:5)

**“Miyela! Huma
ka munhu
yoloye!”
(Marka 1:25)**

**“Hi leswo yini
leswi? I dyondzo
leyintshwa – leyi
nga ni matimba!”
(Marka 1:27)**

**“Ndza ku tiva
leswaku u mani, u
lowo Hlawuleka wa
Xikwembu!”
(Marka 1:24)**

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu a ri "Nwana wa Xikwembu. U horisile mavabyi a pfuxa vanhu ku feni; Na hina Yesu a nga hi pfuna namuntlha.

Ndzimana ya Nhloko

"A ku a ha vulavula, papa lero vangama ri humeleta, ri va funengeta; kutani ku twala rito leri humaka epapeni, ri ku: "Loyi i N'wananga la rhandzekaka, loyi ndzi n'wi tsakelaka, n'wi yingiseni!" (Matewu 17:5)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Eka vana votala mhaka ya leswaku munhu a nga horisiwa yo kumeka ntsena eka switori swa Bibele. Handle ka loko vana va vonile ku horisiwa ka xaka ra vona, va nga tsandzeka ku xaxameta xivumbeko lexi xa matimba ya Xikwembu ni vutomi bya vona bya masiku hinkwawo. Dyondzo leyi yi nyika nkarhi wa kahle eka munhu u'nwana loyi u 'nwi tivaka, hambi a ri wena 'nwini, ku vula vumbhoni bya ku horisiwa.

Vumbhoni, loko byi hlangana ni matimu ya Bibele, swi ta pfuna ku endla matimba ya Yesu y ava lawa ya nga kona hakunene evuto 'nwini bya vana. Thlandlakambirhi, swi ta hlanganisa switori swa Bibele ni ntiyiso wa Rito ra Xikwembu leswaku swi va mhaka leyi hanyaka emasikwini ya namuntlha. Loko u vulavula hi matimba ya Yesu swi tive leswaku vana va 'nwana va na ku pfumala lokukulu. Vana va 'nwana va na vutsoniwa lebyi Xikwembu xi nga byi horisangiki. Vana va 'nwana va na vatsvari kumbe vanghana lava vabyaka.

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ku dyondzisa dyondzo leyi ka ha ri na nkarhi
- Tsundzuka ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.

Micingiriko yo Sungula

Loko Klasi yi nga si sungula: Tsemelela letere ra "M" ri v ani vukulu bya kwalomu ka 6 cm. ku anama u nyika 'nwana u'nwana ni u'nwana.

U fanele ku va na khadibodo kumbe phephe ro tsindziyela, xikero, tipende, tipensele ta mihlovo, swo tsala hi swona swo bumbula, swo namarheta hi swona kumbe switempe, phephe ra mihlovo, sw.sw. ku khavisa letere ra "M".

In class: While the children decorate their letter "M"s, say the "M" is the letter with which the word "MIRACLE" begins. What is a miracle? (A powerful act that shows the power of God that we cannot explain that act in any other way). What miracle did we talk about last week? (Jesus cast out an evil spirit from a man.) Allow time for the children to show their classmates their decorated "M" letters. Once the work is finished, place the letters "M" on display in a mural on one of the walls of the classroom. You could place them around the word "MIRACLE" and a picture of Jesus.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele

Loko Klasi yi nga si sungula: Rhamba u'nwana leswaku a byela vadyondzi hi ndlela leyi Xikwembu xi nga 'nwi horisa hi yona; ku fanele ku va munhu loyi a kotaka ku vulavula ni vana. Kombela mufundhisi wa wena loko a ta pfumelela munhu loyi.

Eklasini: nyika nkarhi eka muendzi ku nyika vumbhoni hi ku horisiwa ka yena. Loko muendzi a vurile vumbhoni, nyika nkarhi eka vana ku vutisa swivutiso.

Vula: Yesu, 'Nwana wa Xikwembu, u ni matimba lamakulu. U tirhisile matimba lawa ku pfuna vanhu. A swi na mhaka leswaku hi tikeriwa ku fika kwihi, hi nga pfumela leswaku Yesu u ta hi pfuna hikuva i 'Nwana wa Xikwembu.

*A hi yingiseleni xitori xa wanuna loyi a nga pfuniwa hi Yesu hikuva a ri ni ripfumelo lerikulu:

Yesu 'Nanga yo Tlula hinkwavo

“”Nwini wa wena u vabya ngopfu. A ndzi tshembi leswaku u ta antswa,” socha ra Murhomma ri byerile ndhuna ya rona. “Ndza swi tiva,” ku hlamlula ndhuna. “Swa ndzi vilerisa. I nandza wa kahle. Hi endlile hinkwaswo leswi kotekaka ku ‘nwi hanyisa kambe rihanyu ra yena ro ya ri nyanya/biha.”

Ku hundze masiku ma nga ri mangani, kambe nandza a ha ri ku vabyeni swinene. Eku heteleleni ndhuna yi swi vonile leswaku loko yo ka yi nga lavani na ku pfuniwa hi xihatla, nandza wa yona u ta fa. Xana a ta endla yini ke? Hi ku hatlisa, i fikeriwile hi miehleketo: “Kumbe mudyondzisi luya wa Muyuda, Yesu, a nga kota ku pfuna nandza wa mina. Ndzi twile switori swo hlamarisa hi yena! Sweswi u tile laha mugangeni wa hina.”

Hi ku hatlisa ndhuna yi rhumerile mahungu eka vanghana va yona va Vayuda; a va ri varhangeri va nkoka. Yi va komberile “Ndza mi kombela leswaku mi ya laha Yesu a nga kona mi ya ‘nwi kombela ku horisa nandza wa mina.”

Varhangeri va Vayuda a va tsakile ku endla leswi ndhuna yi nga va kombela swona. Hi ntoloveloo Vayuda a va nga pfuni masocha ya Varhoma. Socha leri a ri hambanile ni va’nwana, hikwalaho va tsutsumile va ya lava Yesu.

“Yesu,” va ‘nwi kombela. “Ha ku kombela tana endlwini ya ndhuna u ta horisa nandza wa yona. Murhomma loyi i wanuna wo lulama. Wa hi rhandza hina Vayuda; u kotile na ku hi akela sinagogo.”

Hi ku hatlisa Yesu u fambile na vona. Loko va ri kusuhi na yindlu ya ndhuna u’nwana u humile ku ‘nwi hlanganyeta. “Nkulukumba, u nga tikarhati,” a vula. “Ndhuna yi ndzi byerile leswaku ndzi ku byela leswaku a yi lulamelanga leswaku u nga ya nghena endlwini ya yona. Ya swi tiva leswaku loko wo vula ntsena erito nandza wa yona u ta hola.”

Yesu u hlamarile ripfumelo ra ndhuna. Yesu a hundzuluka a langutisa vanhu lava a va ri na yena, “Ndza mi byela leswaku hambi eka Israele hinkwaro a ndzi kalanga ndzi kuma ripfumelo ro kurisa leswi.” Yesu u byele vanghana va ndhuna ya Dzana, “Tlhelelani endlwini ya ndhuna.” (Miyelanyana)

Vula: Xana a ehleketa leswaku ku humelele yini? Pfumelela vana ku bvumbha leswaku ku humelele yini:

Vanghana va tlhelele endlwini ya ndhuna. Loko va fikile va tivonele hi vox entiyiso lowu hlamarisaka. Nandza wa ndhuna ya Murhomma a horisiwile hi ku hetiseka!

Endzhakunyana Yesu u yile emutini wa Nain. Vadyondzisiwa ni mitshungu leyikulu va fambile na yena. Loko a ri ku nghenenii ka le mutini Yesu u kumile ku ri na nkosi. A ku lovile jaha. Manana wa yena wa xisiwana a ri ku yiseni ka ‘nwana loyi ku ya lahliwa. Yesu u twele wansati loyi vusiwana. Nuna wa yena na yena a lovile khale. A lo sala na yena ‘nwana loyi u’nwe wa mufana loyi a ‘nwi hlayisa. Kambe sweswi u file. Xana a ta endla yini wansati loyi? “U nga rili,” Yesu u byerile muferiwa. Yesu u yile ebokisini ra mufi, a ri khumba a ku, “Jaha, ndza ku lerisa, pfuka!” (Nakambe, Miyelanyana.)

Vula: U ehleketa leswaku ku humelele yini?

Xika’nwe-kanwe mufana u pfuke a tshima a sungula ku vulavula. A hanya! Yesu a langutisa manana wa jaha leri loyi na yena a ri ku languteni ka Yesu hi ku hlamlala. “Jaha ra wena hi leri,” Yesu a byela manana.

Vanhu a va hlamarile va sungula ku dzunisa Xikwembu, va ku: “Muporofeta lonkulu u tumbulukile ekarhi ka hina! Xikwembu xi endzerile vanhu va xona!”

Ntirho

Langutisa eka phepha ra ntirho eka dyondzo ya 10.

Vula: “Yesu wa horisa.”

Nyika vana Elastoplast/Band-Aids/bandichi ku yi tirhisa xi ri xitsundzuxo xa leswaku Yesu i ‘Nwana wa Xikwembu, leswaku a nga endla masingita, na leswaku u hi komba matimba ya yena eka singita ri’nwana ni ri’nwana. Va kombele ku tshima hi xirhendzewutana leswaku u’nwana ni u’nwana a kota ku vula ku pfumala ka yena. Khongeleta ku pfumala loku.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

Yana mahlweni na ndzimana leyi a wu tirhisa yona. Tsala rito ri’nwana ni ri’nwana hi xivumbeko xa bandichi. Avanyisa klasi hi mintlawa mimbirhi u nyika ntlawa u’nwana ni u’nwana marito ya ndzimana ya nhloko eBibeleni. Ntlawa lowu rhangaka wu longoloxela marito hi ndlela ya kona wu ta tlomowiwa risiva/ambexiwa xidlodlo. Hlohletela ntlawa lowu nga tsandzeka ku ya mahlweni wu titoloveta ku hlaya ndzimana.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Kombela: vana ku khongeleta vandyangu wa ka vona ni vanghana lava vabyaka. Longoloxela mavito ya kona bodweni ya exitsalelo.

Vula: Tani hi leswi Yesu a nga ‘Nwana wa Xikwembu ha swi tiva leswaku u ni matimba ku hi pfuna ni ku horisa mavabyi.

Khongela: Yesu horisa vanghana ni vandyangu wa hina lava vabyaka. Yesu hi khongeleta kambe leswaku loko ku nga ri ku rhandza ka wena leswaku hi horisiwa hi ta dyondza ku titsakela eka leswi swi nga ku rhandza ka wena hi vutomi bya hina. Pfuna vavabyi ku tiyisela emikarhini yo twa ku vava. Va nyike matimba eku xanisekeni ka vona. Ameni

Ntirho 10

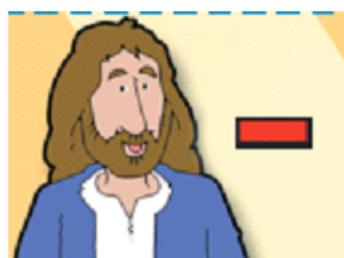
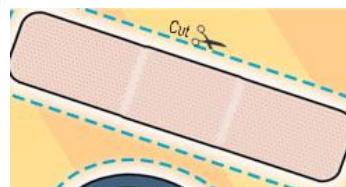
YESU 'NANGA YO TLULA HINKWAVO

Matsalwa: Luka 7:1-17

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu a ri 'Nwana wa Xikwembu. A horisa mavabyi ni ku pfuxa vanhu eku feni; Na hina Yesu a nga hi pfuna namunthla.

Ndzimana ya Nhloko: "A ku a ha vulavula, papa lero vangama ri humelela, ri va funengeta; kutani ku twala rito leri humaka epapeni, ri ku: "Loyi i N'wananga la rhandzekaka, loyi ndzi n'wi tsakelaka, n'wi yingiseni!" (Matewu 17:5)

'NANGA YI TIRHISA:

**MUHORISI LOYI A
HLAMARISAKA!**

Ko va Xikwembu ntsena lexi nga hi horisaka. Yesu 'Nwana wa Xikwembu, a nga pfumali switirhisiwa. A kota ku horisa a ri hava mirhi hikuva hi yena 'Nwana wa Xikwembu

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu u ni matimba ehenhla ka matimba ma'nwana ni ma'nwana. U na hina loko hi chava.

Ndzimana ya Nhloko

"A ku a ha vulavula, papa lero vangama ri humeleta, ri va funengeta; kutani ku twala rito leri humaka epapeni, ri ku: "Loyi i N'wananga la rhandzekaka, loyi ndzi n'wi tsakelaka, n'wi yingiseni!" (Matewu 17:5)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va na ku lawula kutsongo swinene eka vutomi bya vona. Vatswari, vadyondzisi na vanhu va'nwana lavakulu hi vona va lawulaka vana. Leswi swi nga tisa ku chava. Ambi leswi vana va wena va nga taka va nga kumeki ebyatsweni hi nkarhi wa bubutsa, ku chava ka vona ku tshama ku ri kona. Swi ni nkoka tani hi lavakulu lava yimelaka Yesu eka vutomi bya vona u fanele u amukela leswaku va na konak u chava. Swi kahle eka vana ku tiva leswaku mikarhi yi'nwana na vona lavakulu va chava.

Eka dyondzo ya namuntha vana va ta dyondza leswaku va kona vavanuna vo tiya lava chavaka mabubutsa.

Vana va twisia ku chava loku vangiwaka hi mabubutsa, rihatni matilo ya matimba. Lexi i xitori lexi va nga kotaka ku tixaxameta na xona. Mhaka yikulu eka xitori hi leswaku hi nga tshembwa Xikwembu loko hi chava. Tirhisay dyondzo leyi ku nyika vana va wena xitirhisiwa xa nkoka: TSHEMBA XIKWEMBU. Va byele leswaku Yesu u na vona ku'nwana ni ku'nwana laha va nga kona. U ta va pfuna a thela a va sirhelela. U ta va pfuna a va sirhelela loko ku chava ku va phutsela.

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa eka dyondzo leyi ka ha ri na nkarhi
- Amukela vana hi malwandla, loko vana va nga si fika tiyisisa leswaku klasi yo dyondzela ka yona yi basile na swilo swi vekiwe kahle.
- Tsundzuka ku amukela vaendzi ni ku hlengaleta vuxokoxoko bya vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.

Migingiriko yo Sungula

Pfuxeta tidyondzo timbirhi leti hundzeke u kombela ni vadyondzi ku nyika swikombiso swa hi laha va nga tshembeka hi kona evhikini leri hundzeke.

Bubutsa

Yimisa vana hi xirhendzewutana.

Vula: a hi endleni huwa ya bubutsa!

- mpfula: bananisa swandla swa wena hi ku hatlisa ni le matsolweni
- Rihatni: Hima ehansi hi milenge.
- Moya: huhutela moya hi matimba u karhi u bha huwa uku: Wooo! Wooo!

Lawula ku vuyelela-vuyelela ni ku huwelela ka wena ku encenyeta bubutsa. Sungula hi katsongo u ya u engetela matimba ni ku hatlisa ka huwa, sw.sw.

Vutisa: U titwa njhani loko mpfula yi sungula ku na swinene, U twa moya wa matimba, ku dzindza ka matilo ni ku vangama ka rihatni? (Pfumelela vana ku hlamlula.)

Manghenelo eka Xitoria/Hungu xa/ra Bibe

Vula: Eka xitori xa namuntha xa Bibe Yesu a ri ni vadyondzisiwa va yena loko bubutsa ra matimba ri va hlasela.

Miyela! U ku whii! Lowu i ntlangu wo tsakisa:

Vula: Yimani hi ku longoloka ethelwesi kumbe emakumu ka kamara. Loko ndzi funengeta matihlo ya mina sukan laha mi nga kona mi ta ka mina. Ndzi ri, "Miyela! U ku whii!" mi fanele ku yima hi ku hatlisa.

Ndzi ta pfula matihlo ya mina. Loko ndzi vona va'nwana va ha ri ku fambeni va fanele va tlhelela laha va nga sukela kona. Tlanga ntlangu lowu ku ya hi laha nkarhi wu ku pfumelelaka ha kona.

Vula: “Miyela! U ku whii!” A hi voneni leswaku ku humelele yini loko Yesu a virile marito walawo:

Yesu wa Matimba Hinkwawo

Nkarhi a wu fambilé, ku horile, ku tlhela ku ku whii! Yesu u dyondzisile vanhu vo tala esikwini hinkwaro na swona a karhele swinene. Loko ri nga si phimela Yesu a tinyika nkarhi wo wisa. U byerile vadyondzisiwa va yena, “*A hi Peeleni ethelweni leri'nwana.*”

Hinkwawo va enghenile ebyatsweni, va byi hakulula, va sungula ku tluta. Yesu a seketela hi nhlana ebyatsweni a khoma hi vurhongo. Loko va karhi va tluta ku sungule ku bha moya. Moya a wu susumeta byatso byi ya hala ni hala. Ku sungule mpfula ya matimba leyi nga endla leswaku va nga voni kahle. Bubutsa ra matimba a ri va rhendzerile. Vadyondzisiwa a va rhurhumela hi ku chava. A va chavile swinene va nga ha tivi leswi va faneleke ku swi endla. U'nwana ni u'nwana a chava leswaku byatso byi nga mbombomela.

“*Hi ta endla yini sweswi? Hi ta nwela!*”va huwelerile.

Loko va karhi va halahala/va languta matlhelo hinkwawo Yesu u kumeke a ha etlerile hi le ndzhaku ka byatso.

Vadyondzisiwa a va hlamarile ngopfu. Hikwalaho ka yini Yesu a etlela loko bubutsa ri kurise xi leswi?

“*Mudyondzisi!*” ku vula u'nwana wa vadyondzisiwa va yena, “*A wu vileli ha yini leswaku ha lova xana?*”

Yesu a tipfinyinga mahlo a pfuka a langutisa matlhelo hinkwawo. U swi vonile leswaku moya a wu susumeta byatso byi ya hala ni hala. Mpfula a yi bha xikandza xa yena loko a languta ehenhla emunyameni. Yesu a hundzuluka, a languta lwandle a lerisa moya ku yima. “Miyela! U ku whii!” a xi ri xileriso xa Yesu. Moya wu yimile. Mpfula yi xa. Bubutsa ri hangalaka. Ku va ni ku rhula. Vadyondzisiwa lava ava tsakamile swinene a va hlamarile. Yesu a va langutisa emahlweni a ku, “*Hikwalaho ka yini mi chava ke? Xana a mi na rona ripfumelo?*” Vadyondzisiwa a va ha hlamarile swinene. “*Xana i munhu muni?*”ku vutisa u'nwana. “*Loyi moya ni lwandle swi 'nwi yingisaka!*”

Ntirho

Loko hi ri ku Chaveni

Komba tluka ra mgingiriko ya Dyondzo ya 11.

Vutisa: I yini leswi endlaka leswaku vana ni lavakulu va chava? I yini leswi ku endlaka u chava? Tilulamisele ku byela vana xilo lexi u xi chavaka sweswi kumbe lexi a wu xi chava loko wa ha ri ntsongo.

Vula: Dirowa xi'nwana lexi ku endlaka u chava.

Vutisa: Xana u nga endla yini loko u ri ku chaveni? (Khongela, tsundzuka leswaku Xikwembu xi na hina.) Xana Yesu a nga ku pfunisa ku yini loko u ri ku chaveni? (Hi ku hi nyika kurhula ka miehleketo, ku hi pfuna ku hleketa leswi nga endliwaka, ku hundzuluxa xiyimo)

Vula: Veka swifaniso leswi vana va nga swi dirowa erivaleni. Nyika vito ra “YESU, WA MATIMBA KU TLULA HINKWAVO.” eka leswi u swi andlaleke,

Vutisa:

U nga endla yini loko u ri ku chaveni?

Xana Yesu a nga ku pfunisa ku yini loko u ri ku chaveni?

Vanhu hinkwawo, vana ni lavakulu mikarhi yo tala va teriwa hi ku chava ko hambana-hambana. U nga khomiwi hi tingana; tsundzuka leswaku a wu wexe eku chaveni loku.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

Tsala ndzimana ya nhloko ehansi. Endzaku ka loko u vuyelete kotala-tala eklasini sungula hi rito ro sungula u sula rito ri'nwe hi nkarhi ku fikela loko vana va tiva ndzimana hi nhloko. Kombela va'nwana ku tsala marito mambirhi kumbe manharhu ya ndzimana exitsalelwani. U nga avanyisa xitsalelo xi va na tindhawu to hlaya leswaku vana vo hlaya va kota ku tsala hi nkarhi wu'nwe. Pfuna lava nga tsaliki swona, kumbe u kombela lava tsalaka swona va pfuna lava nga tsaliki swona.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Dyondzisa vana ku khongela nkarhi hinkwawo loko va ri na ku chava. Mikarhi hinkwayo tsundzuka leswaku Yesu u ni matimba yo tlula hinkwawo. Yesu u tshama na hina mikarhi hinkwayo, vukona bya yena byi vangama etindhawini ta munyama, na swona hi yena nhlamulo eka ku chava.

Yimani hi xirhendzewutana. “Nwana u'nwana ni u'nwana a khongelele ku chava ka munhu loyi a nga le xineneni xa yena swi fambisa sweswo ku fikela loko klasi hinkwayo yi khongeleriwile.

Ntirho 11

YESU WA MATIMBA HINKWAWO

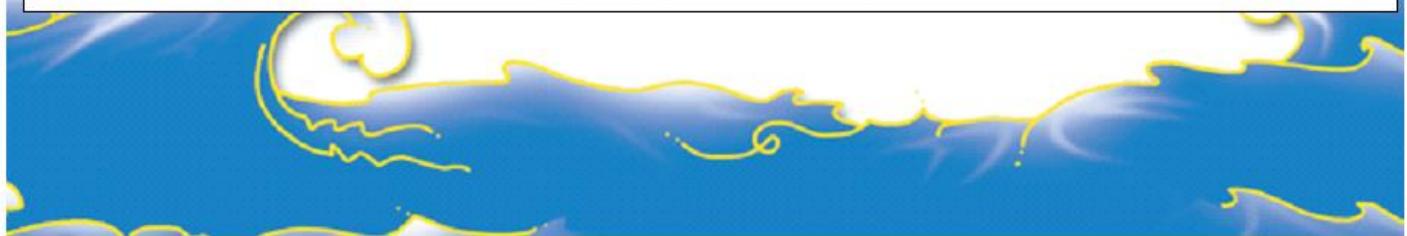
Matsalwa: Marka 4:35-41

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu u ni matimba ehenhla ka matimba ya swilo hinkwaswo. U na hina loko hi chava.

Ndzimana ya Nhloko: “A ku a ha vulavula, papa lero vangama ri humelela, ri va funengeta; kutani ku twala rito leri humaka epapeni, ri ku: “Loyi i N’wananga la rhandzekaka, loyi ndzi n’wi tsakelaka, n’wi yingiseni!” (Matewu 17:5)

Dirowa xi’nwana lexi ku chavisaka. U nga endla yini loko u ri ku chaveni? Xana Yesu a nga ku pfunisa ku yini loko u ri ku chaveni?

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu u komberile ni ku kotisa valandzeri va yena ku 'nwi pfuna. U ta hi pfuna leswaku hi endla ntirho.

Ndzimana ya Nhloko

"A ku a ha vulavula, papa lero vangama ri humeleta, ri va funengeta; kutani ku twala rito leri humaka epapeni, ri ku: "Loyi i N'wananga la rhandzekaka, loyi ndzi n'wi tsakelaka, n'wi yingiseni!" (Matewu 17:5)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va na nkarhi wutsongo wo teka xiave entirhweni wa kereke. Swiendlo swa hina swi tala ku byala miehleketo ya leswaku vana hi vona 'kereke ya mundzuku,' ematsha'nwini yaku va endla xiphemu xa kereke namunthla. Dyondzo leyi yi komba vana hi ndlela leyi Yesu a lavaka ku katsa u'nwana ni u'nwana entirhweni wa yena. Tinyike nkarhi wo ehlaketa hi micingiriko leyi vadyondzi va wena va nga ku pfunaka hi yona endzeni ni le handle ka klasi. Va hlohletele leswaku va endla vutirheli yi ri ndlela ya ku hanya.

Amukela vadyondzi va wena hi malwandla; tiyisisa leswaku klasi yo dyondzela yi basile na swilo swi vekiwe kahle.

Pfuxeta hi ku komisa tidyondzo tinharhu leti hundzeke, kombela vadyondzi va wena ku nyika swikombiso swa hi laha va nga komba ku tshembeka eka Xikwembu e'nhwetini leyi yi nga le kusuhi ni ku hela.

Micingiriko yo Sungula

Loko Klasi yi nga si Sungula: Kombela vana va wena ku ku pfuna ku lulamisa klasi yo dyondzela eka yona. Hlawula mintirho leyi va nga kotaka ku yi tirha(Ku veketela maphephe yo komba leswi nga ta endliwa, ku lulamisa klasi yo dyondzela, ku amukela vadyondzi-kulobye, sw.sw.). Tsala ntirho wu'nwana ni u'nwana ekhadini. Eka mintirho leyo tika, tsala ntirho wolowo eka tikhadi to hambana-hambana. Siveka tikhadi ehenhla ka tafula leswaku leswi tsariweke swi tumbela ehansi.

Eklasini: Kombela vana ku langutisa makhadi va hlawula ntirho lowu va nga ta wu tirha hi ku swi tsakela. Va hlohletele loko va karhi va endla ntirho wa vona. Laha swi pfumalekaka va pfune. Va ndunduzele eka ku tikarhata ka vona. (Swi nga va kahle ku endla ntirho lowu eka klasi yi'nwana ni yi'nwana.)

Vula: A mi ri vapfuni va kahle namunthla. Yesu wa tsaka loko hi pfuna.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele

Loko Klasi yi nga si Sungula: Kombela mufundhisi wa wena loko a nga pfumelela vadyondzi va wena ku pfuna hi nkarhi wa ntirho wa kereke hinkwayo. Loko swi pfumelela lulamisa ni mufundhisi leswaku vana va xeweta nhlengeletano, va phakela maphephe ya switiviso, kumbe va pfuneta ku teka mihlenko.

Vula: Namunthla hi ta pfuneta entirhweni wa kereke. Hlamusela leswi va nga ta endla swona. Vula leswi u'nwana ni u'nwana a nyikiweke ku endla swona.

Vula: Yesu u hi hlawurile leswaku hi endla ntirho wa yena. Namunthla hi ta pfuna Yesu entirhweni wa yena hi ku: (hlamusela ntirho lowu vana va nga ta wu endla hi nkarhi wa ntirho wa kereke.)

*A hi voneni hi laha Yesu a hlawuleke va pfuni va yena ha kona.

Yesu Murhangeri wo Tlula Hinkwavo

"Yanani, chumayelani mi horisa!" Vanhu vo tala a va tiva hi Yesu. Vanhu va 'nwi vonile loko a yile emutini wa ka vona. Lavotala va twile hi masingita lama hlamarisaka lama a ya endliwa hi Yesu. Yesu a tiva leswaku lavotala va nga tiva Xikwembu loko vadyondzisiwa va yena va nga ya vulavula ni vanhu. Siku ri'nwana Yesu

u vitile vadyondzisiwa va yena. “*Ndzi na ntirho wa nkoka wa ‘nwina,*” u va byerile. “*Ndzi mi nyika mpfumelelo ni matimba ku nghena emitini laha ndzi mi rhumelaka kona. Chumayelani hi Mfumo wa Xikwembu; horisani lava vabyaka, hlongolani mademona. Mi nga longi nchumu,*” ku vula Yesu. “*Mi nga longi swakudya mali hambi swi ri swiambalo. Loko mi fika emutini, tshamani eka vanhu lava mi rhurhelaka tindlwini ta vona ku kondza loko mi suka emutini.*” Yesu a swi tiva leswaku a hi vanhu hinkwavo lava nga ta amukela vadyondzisiwa. “*Loko va nga ku amukeli, phumunha ritshuri emilengeni ya wena u suka u famba,*” ku vula Yesu.

Vadyondzisiwa lavo yingisa va 12 va famble hi miti leyikulu va chumayeleta ni ku horisa vanhu. Yesu u rhumele vanhu vo tala ku endla ntirho wa yena. U vitile 70, lava a va ri valandzeri va yena, na vona u va rhumile ku chumayela ni ku horisa.

“*Fambani, ndzi mi rhumela tani hi tinyimpfu exikarhi ka mahlolwa,*” Yesu u byerile lava va 70 (Luka 10:3). “*Mi nga longi nchumu. Fambani ntsena, chumayelani mi horisa. Ndzi ta va na ‘nwina.*” Valandzeri va yena va sukile va famba. Va chumayelerile vanhu hi Xikwembu. Ku’nwana ni ku’nwana laha va yeke kona vavabyi lavotala va horisiwile. “*Leswi swa hlamarisa,*” ku vula vadyondzisiwa. “*Yesu u hi hlawurile leswaku hi tirha ntirho wa yena.*”

Vadyondzisiwa va tlhelerile eka Yesu. A va tsakile ni ku nkhenza loko Yesu a va katsile entirhweni wa yena.

“*Xi’nwana lexi tsakisaka hi lexi*” k uvula Yesu. “*Tsakani hikuva mavito ya ‘nwina ya tsariwile etilweni.*”

Vula: Na hina hi nga swi kota ku pfuna Yesu ku endla ntirho wa yena. Fambani mi ya vulavula ni va’nwana hi rirhandzu ra Xikwembu. Hi kwihi lomu u nga fambaka u ya vulavula ni va’nwana hi Yesu? Xana vanhu va’nwana u nga va byela yini? Hi tihi tindlela ti’nwana leti u nga ti tirhisaka ku avelana rirhandzu ra Xikwembu ni munhu loyi a vabyaka kumbe a khunguvanyeke?

Vula: Hi hina vapfuni va Yesu. Hi pfumela leswaku u ta hi pfuna ku byela va’nwana hi rirhandzu ni matimba ya Yena.

Ntirho

Ku Lulamisela Riendzo

Loko Klasi yi nga si Sungula: Tirhisa khadibodo yo lala kumbe phephe ro tsindziyela ku tsala: “Xana ku laveka yini eka riendzo?”

Namarheta kumbe u dirowa bege yo rhwala mpahla exikarhi.

Vutisa: Hi swihi swilo pfumalekaka ku teka riendzo ra masiku manharhu? Va nyike maphephe leswaku va kota ku dirowa/chukuchela mihlovo eka hinkwaswo leswi va hleketa ka leswaku swa pfumeleka eka riendzo leri. Va kombele ku namarheta leswi va nga swi dirowa ehandle ka bege.

Vutisa: Xana hi xi’nwana ni xi’nwana lexi lavekaka eka riendzo leri? Loko riendzo leri a hi lo ri teka hi nkarhi ya Yesu, xana a ta va a hi byerile ku siya swilo leswi kumbe a hi ta swi longa?

Languta Ntirho lowu nga le ka tluka ra 12 eka buku ya vadyondzi u va letela ku tsala marito lama nga tluriwa.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

Tsala ndzimana ya nhloko. Dyondzisa vana ndzimana leyi, rito hi rito. Va kombele ku yi hlawayetela ko talanyana ku fikela loko va yi tiva. Sungula u sula rito ri’nwe u tlhela u va kombela ku hlava ndzimana hinkwayo. Yana mahlweni u sula rito leri landzelaka ku fikela loko u surile marito hinkwawo. Vana va fanele ku hlava ndzimana hi nhloko. Nkarhi hinkwawo loko u sula rito, va hlohletele hi ku vula swo fana ni: A ndzi tshembi leswaku u nga swi kota ku vula, swa nononhwa swinene, sw.sw. (ku ntlhontla miehleketo ya vona). Vula marito yaku va khutaza loko va vula leswi nga swona. Eku heteleleni, loko ku nga ha ri na nchumu xi tsariweke ebodweni, va kombele ku hlava ndzimana hi matimba hinkwawo ya vona.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Vula: Namuntla hi dyondzile xitori/hungu xo/ro saseka swinene! A hi ku saseka ka swona ku tiva leswaku Yesu u lava leswaku hi ‘nwi pfuna! Hi fanerile ku endla hinkwaswo leswi nga le matimbeni ya hina ku endla ntirho wa yena ku ya hi laha swi kotekaka ha kona. I mani a tsakelaka ku endla leswi Yesu a swi kombelaka?

Khongela: Ha ku nkhenza Hosi, hikuva hi kota ku tirha swi’nwe entirhweni wa wena. Hi pfune ku tshemba leswaku u ta hi pfuna ku swi endla. Hi lava ku va vapfuni va xiyimo xa le henhla swinene! Amen!

Ntirho 12

YESU MURHANGERI WO TLULA HINKWAVO

Matsalwa: Luka 9:1-16; 10:1-20

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu u komberile ni ku kotisa valandzeri va yena ku ‘nwi pfuna. U ta hi pfuna ku endla ntirho.

Ndzimana ya Nhloko: “A ku a ha vulavula, papa lero vangama ri humelela, ri va funengeta; kutani ku twala rito leri humaka epapeni, ri ku: “Loyi i N'wananga la rhandzekaka, loyi ndzi n'wi tsakelaka, n'wi yingiseni!” (Matewu 17:5)

U hi hlawurile ku ‘nwi pfuna entirhweni wa yena:

“...kutani ku twala rito leri humaka epapeni, ri ku:
“Loyi i N'wananga la rhandzekaka, loyi ndzi n'wi
tsakelaka, n'wi yingiseni!” (Matewu 17:5)

**Hi nga khongeleta
vanhu lava vabyaka**

MANGHENEO – XIYENGE XA 4

Kungu/Rhengu ra ku Ponisiwa

Matsalwa ya Bibele: Luka 22:47-53; 63-71; Luka 23; 24:1-12, 36-53; Marka 16:15-16, 19-20

Ndzimana ya Nhloko eka Xiyenge Lexi: “Hi yena Yesu loyi Xikwembu xi nga n'wi pfuxa eku feni, kutani hinkwerhu hi timbhoni ta mhaka leyi.” (Timhaka 2:32.)

Swikongomelo swa Xiyenge:

Xiyenge lex i xi ta pfuna vana ku:

- Tiva leswaku Kreste u hakerile ndziho wa swidyoho swa hina hi ku fa exihambanweni
- Twisia mukhuva lowu Yesu a nga pfuka hi wona ku feni
- Amukela hi ripfumelo ni ku khensa leswaku Yesu i Muponisi wa hina

Tidyondzo ta Xiyenge:

Dyondzo 13: **Yesu u Fele Hina**

Dyondzo 14: **Yesu u Pfuxiwile ku Feni**

Dyondzo 15: **Yesu i Muponisi wa Hina**

Vana va nge twisisi hambi ku ri ku ehleketa munhu a fa exihambanweni; a hi ntolovelu wa mikarhi leyi hi hanyaka ka yona. Loko u karhi u komba swifaniso swa rifu ra Yesu exihambanweni, hlamusela leswaku Yesu u file hi ndlela leyi leswaku a ta hakela ndziho wa swidyoho swa hina hinkwerhu, hikwalaho swiporofito swa Testamente ya Khale hi rifu ra Yesu swi hetisisiwile.

Rifu ra Yesu, leri humeleleke ku tlula 2000 wa malembe lama hundzeke, ri endle leswaku vapfumeri hinkwerhu hi kota ku ya tilweni. Etilweni i ndhawu leyi kwetsimeke, yi hava xidyo. Hinkwerhu vanhu hi dyohile hikwalaho, leswi hi nga riku na yena Kreste, hi nge pfumeleriwi etilweni lero kwetsima ra Xikwembu.

Swidyoho sweswo swi nga suriwa – swi fana ni loko swi nga kalanga swi va kona, loko ndziho wa swidyoho leswi hi swi endleke wu hakeriwile. Yesu u hi rhandza swinene. A nga lavanga leswaku ku va hina hi amukelaka ndziho lowu a wu hi kongomile hikwalaho Yesu u twisiwile ku vava a twiseriwa swidyoho swa hina; U file exihambanweni.

Leswi hina hi faneleke ku swi endla i ku nkhensa Yesu hi nyiketa vutomi bya hina eka Yena. Byela Yesu leswaku ha tisola eka swidyoho swa hina na leswaku a hi tilulamiselangi ku tlhela hi dyoha. Byela Yesu leswaku hi rhandza ku hanya na Yena, kwala misaveni, ni le matilweni hi laha ku nga heriki!

Leswi hi swona Yesu a nga hi ponisa xi swona eswidyo hweni swa hina. Hi swona leswi endlaka leswaku hi vula leswaku Yesu i Muponisi wa hina.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku hikwalaho ka yini Yesu a tile emisaveni. U fele swidyoho swa hina exihambanweni.

Ndzimana ya Nhloko

“Hi yena Yesu loyi Xikwembu xi nga n'wi pfuxa e ku feni, kutani hinkwerhu hi timbboni ta mhaka leyi.” (Timhaka 2:32.)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va’nwana va nga titwa va nga rhandzihi hi lavakulu lava nga kona. Kambe a va twisise leswaku Yesu u va rhandzile swonghasi ku fikela laha a feleke swidyoho swa vona exihambanweni. Dyondzisa vana hi ntiyiso wa rirhandzu ra Xikwembu. Kombela Xikwembu xi ku pfuna u kota ku hundzisa rirhandzu ra xona lero pfumala swipimelo eka ‘nwana u’nwana ni u’nwana. Dyondzo leyi yi ta ku pfuna ku kuma nkarhi lowunene wa ku pfuna vana ku twisisa swinene leswaku Xikwembu i rirhandzu. Khongela leswaku vana va hlamula eka loyi a va rhandzaka swinene; YESU.

Migingiriko yo Sungula: (S-E-A-R-C-H Marito ya Bibele)

Loko Klasi yi nga si Sungula: Tsala maletere lama S-E-A-R-C-H.

Vula: Ndzi ta mi boxela ndlela hi ya’nwana marito lama nga kona eBibeleni ni letere leri rito leri ri sungulaka hi rona. Xana mi nga kota ku bvumba?

Xikombiso:

S - Disobedience to God (SIN)

E - For whose sins did Jesus die? (EVERYONE'S)

A - Who can be saved? (ALL)

R - When someone is raised from the dead (RESURRECTED)

C - Jesus was _____ on the cross (CRUCIFIED)

H - If we ask Jesus to forgive us, we will someday go there (HEAVEN)

- Vutisa: I manganji marito lamantshwa lama u ma dyondzeke entlangwini lowu? Xana u tshame u twa hi marito lama? Ya vula yini? Xitori/hungu xa/ra Bibebe namuntlha i mayelana na wona marito lama

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibebe

Yesu u hi Ferile

Vavanuna lava ava hlomile hi tinhonga/swigombo ni mabhangha vo teketana va humeleta. Loyi a va rhangerile a ri Yudasi, u’nwana wa vadyondzisiwa va Yesu. Yudasi u kongomile Yesu hi ku hatlisa a fika a ‘nwi xeweta hi ndlela ya ntolovelu, ya xinghana, ni ku xixima: ku nga ku ntswontswa rhama.

Yesu u xondzolotile/langutile mudyondzisiwa wa yena hi ku hlundzuka, “*Yudasi, xana u xenga ‘Nwana wa Munhu hi ku ‘nwi ntswontswa?’*”

Xika’nwe-ka’nwe Petro a humesa ripanga ra yena a tsema ndleve ya nandza wa muprista lonkulu.

“*Swi ringene!*” Yesu a khumba ndleve ya munhu loyi a ‘nwi horisa.

Yesu a hundzukela eka ntshungu a ku: “*Leswi mi humeke, mi ri ni mabanga ni tinhonga, ndzo va xigevenga xana? A ndzi ri na n’wina eTempeleni masiku hinkwawo; a mi ndzi khomanga.*”

“*A hi fambeni!*” ku huweleta varindzi va tempela. Va susumetile Yesu hi tihanyi va famba na Yena. Vadyondzisiwa va suka va tsutsuma hi ku chava.

Madymbu walawo varindzi va tempele va bile Yesu hi ximoko xa mitwa yo kariha lexi endliweke hi nsimbi. Va ‘nwi bohelerile mahlo leswaku a nga voni nchumu, va ‘nwi hleka, va ‘nwi rhuketela, va ku eka yena, “*Hi ka muprofeta! Hi byele leswaku u bile hi mani.*”

Va yisile Yesu eka Pilato va fika va ‘nwi hehla hi vugevenga byo hambana-hambana. “*U pfuxa mpflumpfilu etikweni ra hina,*” va virile. “... *U arisa vanhu ku xixima Kezara, a vula leswaku hi yena Kreste, Hosi.*”

Pilato a vutisa Yesu, “*Xana u hosi ya Vayuda?*”

“*U vula swona,*” ku hlamula Yesu.

Pilato a ‘nwi vutisa swivutiso swi’nwana kutani a hundzukela eka ntshungu lowu a wu hlundzukile, “*Wanuna loyi a nga endlanga nchumu lexi hoxekeke. Ndzi ta ‘nwi rhumela eka Heroda. Hi yena loyi a fumaka laha Yesu a nga velekiwa kona. A ku ve yena loyi a tekaka xiboho leswaku u endla yini hi Yesu.*”

Yesu a yisiwa eka hosi Heroda. “*Endla masingita,*” Ku vula Heroda a byela Yesu. Yesu a nga vulanga nchumu. Heroda a ambexa Yesu swiambalo swa manyunyu/xivunguvungu a ‘nwi tlherisela ka Pilato.

Pilato u byerile varhangeri va swavukhongeri aku, “*Wanuna loyi a nga faneriwanga hi rifu, hikwalaho ndzi ta ‘nwi ntshunxa afamba endzhaku ka loko ndzi ‘nwi twisile ku vava hi ku ‘nwi bha.*” Lembe ri’nwana ni ri’nwana Pilato a ntshunxa xigevenga ekhotsweni xi tifambela; a tshembele leswaku Yesu u ta va xona xigevenga lexi. Kambe ntshungu lowu hlundzukeke wu huwelela, “*Hi ntshunxele Barabasi!*” (Barabasi a ri wanuna wo biha loyi a khotsiwile hi ku vanga mpfilumpfilu.) Pilato u tlhele a vulavula na vona hi ku lava ku ntshunxa Yesu, kambe vona va ya va huwelela swinene va ku, “*A vambiwe! A vambiwe!*”

“*Hi swona!*” ku hlamlula Pilato. “*Mi nga kuma Yesu. Ndzi endla leswaku a biwa kutani ‘nwina mi ta endla xi’nwana ni xi’nwana lexi mi xi lavaka hi yena. Ndzi ta mi ntshunxela Barabasi tani hi leswi mi kombelaka yena.*”

Masocha ya teka Yesu, va ‘nwi rhwexa xihambano xo tika xa mhandise enhlaneni wa yena, va ‘nwi yisa endhawini leyi swigevenga swi vambiwaka kona. Yesu a vavisekile ni ku tsana hikwalaho a tsandzeka ni ku rhwala xihambano xa yena. “*He wena!*” masocha ya huwelela wanuna loyi a yimile kwala kusuhi. “*Rhwala xihambano lexiya xi ya e Golgota.*”

Eku heteleleni va fikile entshaveni yo vambela kona. Masocha ya belele mavoko ni milenge ya Yesu exihambanweni kutani va hayeka na mfungho lowu a wu tsariwile: “*LOYI I HOSI YA VAYUDA*”. A ku ri na swigevenga swimbirhi leswi na swona a swi ri ku vambiweni hi nkarhi wolowo; xi’nwana ethelweleni ri’nwe kasi lexi’nwana ethelweleni leri’nwana ra Yesu. Yesu a languta ntshungu, varhangeri va swavukhongeri, masocha, vanhu, *kutani* a khongela a ku, “*Tatana, va rivalele hikuva a va tivi lexi va xi endlaka.*”

U’nwana wa swigevenga a tseketsela/hikula Yesu a ku, “*Tiponise u ponisa na hina.*”

Kambe xigevenga lexi’nwana xi vule leswaku, “*A wu chavi Xikwembu ha yini leswi u yaka eku feni? Hina hi xaniseka hikuva hi yona hakelo ya mintirho ya hina leyo biha; kambe wanuna loyi a nga dyohangi nchumu. Ndzi tsundzuke loko u nghena Emfu’nweni wa wena.*” Yesu a hlamlula hi rirhandzu, “*Ndzi tiyisile ndzi ri ka wena, namuntlha u ta va na mina eparadesini.*”

Hi mikarhi ya va 3 ni ndzhenga Yesu a huwelela hi rito lerikulu aku, “*Tatana, ndzi nyikela moywa mina emavokweni ya wena.*” Kutani a fa. “*Wanuna loyi a lulamile hakunene,*” ku vula socha ra Murhomma leri a ri hlamarisiwile swinene.

Yosefa wa Arimatya u yile eka Pilato, “*Ndzi kombela ku ya teka ntsumbu wa Yesu leswaku ndzi ya wu endlela sirha.*” “*Wu teke,*” Ku hlamlula Pilato.

Yosefa a hawula ntsumbu wa Yesu ku suka exihambanweni a ‘nwi yisa esirheni eswirhapeni. Hi ku vava ka mbilu, Yosefa u yile ekaya ku ya lulamisa mafurha lama nunhwelaka kahle leswaku ya ta cheriwa eka ntsumbu. Munghana wa yena a lovile! A ku ri mhaka yo vava swinene eka matimu!

Ntirho

Langutisa tluka ra Ntirho eka Dyondzo ya 13. Tsalani ehansi magoza yo sungula lama faneleke ku tekiwa leswaku vanhu ta amukela ku rivaleriwa ka swidyoho swa vona:

Hi pfumela leswaku hi vadyohi 2) Hi pfumela leswaku Yesu u fele swidyoho swa hina 3) Hi amukela Yesu tani hi muponisi wa hina, hi byela va’nwana leswaku Yesu u rivalela swidyoho.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Xikwembu xi pfuxile Yesu loyi a tlhela a hanya, hinkwerhu hi timbhoni ta mhaka leyi.” (Timhaka 2:32)

Tsala ndzimana ya nhloko ephepheni hi marito lamakulu. Tsema rito ri’nwana ni ri’nwana leswaku marito hinkwawo ma hambarisiwa, tani hi swiphemu swa nthamu leswi faneleke swi hlanganisiwa kambe. Hlaya ndzimana ya nhloko ko hlaya. Hangalasela marito. Pfumelela ‘nwana u’nwana ni u’nwana ku pambula rito.

Vutisa: I mani a nga na xiphemu lexi tsariweke rito, “Yesu”? Pfumelela ‘nwana loyi ku hlaya ndzimana a veka rito etafuleni.

Vutisa: I mani a nga ni xiphemu lexi tsariweke “timbhoni”? Pfumelela ‘nwana loyi ku hlaya ndzimana a veka na rito etafuleni.

Yana mahlweni hi yona ndlela leyi, eku heteleleni marito ya ndzimana ya fanele ya vekiwile endhawini ya kona ku aka ndzimana leyi.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Va’nwana va hina ha tisola loko hi nga yingisanga Xikwembu na swona hi navela ku kombela Yesu namuntlha leswaka a va Muponisi wa hina. Korhamisani tinhloko ta ‘nwina.

Yimbelela ‘*surrender all.*’

Vula: Loko u lava ku amukela Yesu a va Muponisi wa hina tlakusa voko ra wena.

Loko u’nwana a tlakusa voko kombela u’nwana wa vapfuni va wena ku pfunana ni lava’nwana loko wena u tshunelela lava tlakuseke voko u vulavula ni ku khongela na vona. Pfumelela Xikwembu ku ku letela emhakeni leyi. Hlohletela vana ku rungulela hungu ra Bibebe eka vandyangu wa ka vona.

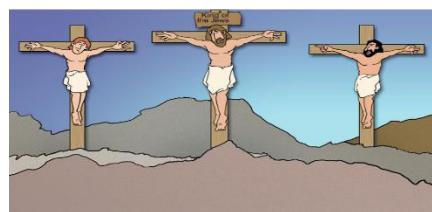
Ntirho 13

YESU U FERILE SWIDYOHO SWA HINA

Matsalwa: Luka 22:47-53, 63-71; Luka 23

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku hikwalaho ka yini Yesu a tile misaveni. U file exihambanweni a fela swidyocho swa hina.

Ndzimana ya Nhloko: “Hi yena Yesu loyi Xikwembu xi nga n'wi pfuxa e ku feni, kutani hinkwerhu hi timbhoni ta mhaka leyi.” (Timhaka 2:32.)

Yesu a nga va Muponisi wa wena

Yesu u fele vanhu hinkwavo
exihambanweni. U fele wena. Xana u
'nwi komberile Yesu ku ku rivalela
swidyocho a va muponisi wa wena?
U nga swi endla hi ndlela leyi
landzelaka:

TIVULE/TISOLE

PFUMELA

AMUKELA

-----leswaku u dyohile (u endlile swo homboloka, a wu yingisanga Xikwembu). Byela Xikwembu leswi u endleke swona, tisole eka swona u tlhela u tilulamisela ku hambana na swona.

(Varhoma 3:23: 1 Yohane 1:9)

-----leswaku Xikwembu xa ku rhandza. U rhumerile 'Nwana wa Yena Yesu, leswaku a ku ponisa eswidyohweni swa wena. Kombela Xikwembu xi ku rivalela kutani u amukela ku rivaleriwa. (Yohane 3:16: Timhaka 16:31)

-----Yesu tani hi Muponisi. Byela va'nwna leswi Xikwembu xi ku endleleke swona. Rhandza Xikwembu u landzela Yesu (Yohane 1:12: Varhoma 10:13)

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu u file, a lahliwa sirheni kutani Xikwembu xi ‘nwi pfuxa eku feni. Hi tlangela ku pfuka ka yena hi Masiku ya Paseka.

Ndzimana ya Nhloko

“Hi yena Yesu loyi Xikwembu xi nga n’wi pfuxa e ku feni, kutani hinkwerhu hi timbhonita mhaka leyi.” (Timhaka 2:32.)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Xana i yini leswi fikaka emiehlekeweni ni le ku anakanyeni ka vana va wena emasikwini ya Paseka? Xana hi nga endlisa ku yini leswaku ku pfuka eku feni yi va mhaka leyi hanyaka ni ku tsakisa eka vana lava nga veka miehleketo ya vona eka swa mikhuvo? A hi na nhlamulo ya kahle. Vana a va hi kombisi hi ku hatlisa loko ntiiyiso wa swa moya wu ta eka vona. Lomu ko tala vadyondzisi a va twisisi leswi vana va hi kombisaka hi swona.

Tani hi vadyondzisi a hi teki vutihlamuleri byo khorwisa vana mintiyiso ya Bibebe; leswi i ntirho wa Moya Lowo Kwetsima. Xikongomelo xa hina i ku veka ntiiyiso hi ku tshembeka na hi tindlela hinkwato leti kotekaka, kutani hi tshemba leswaku Moya wu ta va pfuna ku tirhisu ntiiyiso lowu.

U “dyondzisa” vadyondzi va wena hi ku hanya swilo leswi u swi vulaka hi marito. Hi yona ndlela yoleyo loko u vulavula hi ku pfuka ku feni, u ta hundzisela eka vona entiyiso wa mhaka leyi. Hambi wa swi kota ku vona swikombiso eka vana kumbe u nga swi voni, wena dyondzisa dyondzo leyi hi ku pfumela. Hi nkarhi wa xona Xikwembu xi ta endla leswaku dyondzo ya ku pfuka ekufeni yi twisiseka eka vana.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibebe

Yesu u Pfuxiwile ku Feni!

“Ndzi nga ka ndzi nga pfumeli/tshembi mhaka leyi!” Ku vula Mariya wa Magadala a byela vanghana va yena. “Swi fana ni ku hahama.”

“Ndza swi tiva,” ku vula u’nwana. “Hikwalaho ka yini va dlayile Yesu hi tihanyi leti to chavisa?”

A ku ri Nsonto ni mixo. Mariya wa Magadala, Mariya manana wa Yakobo, na vavasati va’nwana lava rhandzaka Yesu a va famba va kongomile sirheni. A va lava ku hetisisa swilo hinkwaswo leswo hlawuleka leswi endliwaka eka munhu loyi va ‘nwi rhandzaka loyi a nga lova. Vavasati a va rhwale makhuwana ya mirhi ra risuna ni mafurha yo nu’nhwela. A va ta ya chela mafurha yo nu’nhwela exiambalweni lexi ntsumbu wa Yesu a wu phutseriwile hi xona. Vavasati lava a va famba va karhi va vulavula. “Hi ta nghenisa ku yini esirheni ra Yesu?” ku vutisa u’nwana wa vona.

“I xivutiso xa kahle!” ku hlamlula u’nwana.

“Va vule swona!” ku vula wavunharhu. “Va rhangeri va tempele va lemerile ribye rikulu enyangweni wa sirha. Kutani va siyile ni masocha yo rindza sirha. Kumbe wona masocha walawo ya ta hi pfuna ku vumbuluxa ribye ri suka enyangweni.”

“Ma nga languta!” ku huwelela u’nwana wa vavasati. “Ribye ri vumbuluxiwile. Sirha ri pfulekile!” Hi ku hatlisa, vavasati va nghenile sirheni. Kambe ntsumbu wa Yesu a va wu kumanga!

“Wu kwihi ntsumbu wa Yesu?” va vutisana. “Ku humelele yini? I mani a nga va ka a wu tekile?” Hi wona nkarhi wolowo vavasati va vonile vavanuna vambirhi va yimile etlhelo ka vona. Kambe a va nga ri vavanuna va ntolovel. Swiambalo swa vona a swi hatima ku fana ni rihat. A va ri tintsumi.

Vavasati va wile hi matsolo va ri ku chaveni.

“Hikwalaho ka yini va lava loyi a hanyaka exikarhi ka lava feke xana?” ku vutisa tintsumi. “A nga kona laha, u pfukile. Xana a mi tsundzuki leswi Yesu a swi vuleke loko a nga si fa? U mi byerile leswaku u ta vambiwa hi valala va yena, na leswaku hi siku ra vunharhu u ta pfuxiwa eku feni.”

Loko tintsumi ti karhi ti vulavula vavasati va sungule ku tsundzuka marito ya Yesu. Hi ku tsaka, va tsutsumile va kongoma laha vadyondzisiwa va Yesu a va ri kona. “Ribye ri vumbuluxiwire, sirha ra Yesu a ri na nchumu!” va vula va karhi va tele hi ntsako. “Tintsumi timbirhi ti hi byerile leswaku Yesu wa hanya, tani hi leswi a nga tshama a hi byela!

“Leswi a swi twali!” ku vula vadyondzisiwa. Va swi vonile loko Yesu a fa hi ndlela yo vava exihambanweni. Va swi vonile loko Yosefa wa Aramatiya a veka ntsumbu wa Yesu esirheni. Kambe a va nga ha tsundzuki marito ya Yesu ya ku pfuka eku feni. A va nga pfumeli leswi vuriwaka hi vavasati.

Petro a lava ku tivonela hi ya yena mahlo. U tsutsumele sirheni. A fika a korhama, a langutisa sirha leri nga riku na nchumu, u vonile xiambalo lexi a xi phutserile ntsumbu xi vekiwile etlhelo. Petro u sukile a tlhelela laha vadyondzisiwa a va ri kona. “Ku humelele yini?” a ti vutisa. “Xana swi nga endleka hakuinene leswaku Yesu a ri ku hanyeni?”

Vutisa: Xana hi wahi Masingita lawa Xikwembu xi ma endleke eka mixo wa Paseka? (U endlile leswaku Yesu a hanya kambe.) I mani a pfumela mahungu lamanene ya leswaku Yesu wa hanya ke? (Eku sunguleni aku ri hava loyi a pfumela, ndzhakunyana vavasati va pfumela.) Hikwalaho ka yini u pfumela leswaku xitori/hungu xa/ra ku pfuka eku feni i mhaka leyikulu swinene eka Vukreste?

Vula: Xitor/hungu xa/ra namunlha i hungu leri tlulaka mahungu hinkwawo eka Bibele hinkwayo. Vukreste i vukhongeri byi ri byoxe laha murhangeri, Yesu, a pfukeke ku feni na swona namunlha wa hanya ematilweni. Tani hi leswi Yesu a pfuxiweke ku feni hina Vakreste ha swi tiva leswaku matimba ya Xikwembu ya le henhla ka swilo hinkwaswo. Vakreste va swi tiva leswaku loko hi fa hi ta tlhela hi hanya kambe na swona hi ta va hi ri na Yesu na Xikwembu ematilweni. Lawa hi wona mahungu lamanene ya ku pfuka ku feni!

Ntirho

Hi Tsundzuka Sirha Leri nga ri ku na Nchumu (dirama)

Vatlangi: vavasati vanharhu, Petro, masocha manharhu kumbe mune, tintsumi timbirhi, vadyondzisiwa vo hlaya.

Lulamisa mbulavurisano wo koma exikarhi ka vatlangi hinkwavo leswaku va tlanga xiphemu xa ‘siku ra ku pfuka ku feni’ ka ha ri na nkarhi. Tirhisu vuswikoti bya wena ku aka sirha leri nga pfuleka hikuva ribye ri khunguluxiwire.

Endla Leswaku Petro a Pfumela

Vula: A hi endleni wonge hi loko hi hlangana na Petro loko a vuya hi le sirheni leri nga ri ku na munhu. Petro u pfilunganile miehleketo hi leswi a swi voneke. Xana hi nga vula swo yini eka Petro ku ‘nwi pfuna ku tiva ni ku ‘nwi khorwisa mahungu lamo hlamarisa ya leswaku Yesu wa hanya? Xana hi nga ‘nwi khorwisisa ku yini? Hlawula ‘nwana loyi a nga ta tlanga xiphemu xa Pettro, lava’nwana eklassini va ta ‘nwi byela mahungu lamanene hi ku tsaka va karhi va ringeta ku ‘nwi khorwisa leswaku mhaka ley i ntiyiso. Petro u ta kaneta a vula leswaku leswi a byeriwaka swona a hi ntiyiso. Eku heteleleni ku nga humelela ‘nwana loyi a ambarisiweke swo basa a tlanga xiyenge xa Yesu, U ta xeweta Petro na hinkwavo lava hlengletaneke.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Hi yena Yesu loyi Xikwembu xi nga n’wi pfuxa e ku feni, kutani hinkwerhu hi timbboni ta mhaka ley.” (Timhaka 2:32.)

Tsala ndzimana ley i ya nhloko u hambanyise marito. Xikombiso: “Xikwembu, hi timbboni, Yesu ...” Kutani u pfumelela vana hi u’nwae u’nwae ku ya tsala ndzimana hi ndlela ya kahle exitsalelwani

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Tiyisisa leswaku vana va twisia leswi ku pfuka ku feni swi vulaka swona. Nkhensa Xikwembu hi ku pfuka ka Yesu eku feni. Va dyondzise mbulavurisano lowu wu ri maxewetelo ya Paseka kumbe ku pfuka eku feni:

Mudyondzisi: Hosi yi pfukile!

Vana: U pfukile hakunene!

‘Nwana u’nwana ni u’nwana u fanele a lelana na va’nwana hi yona ndlela ley.

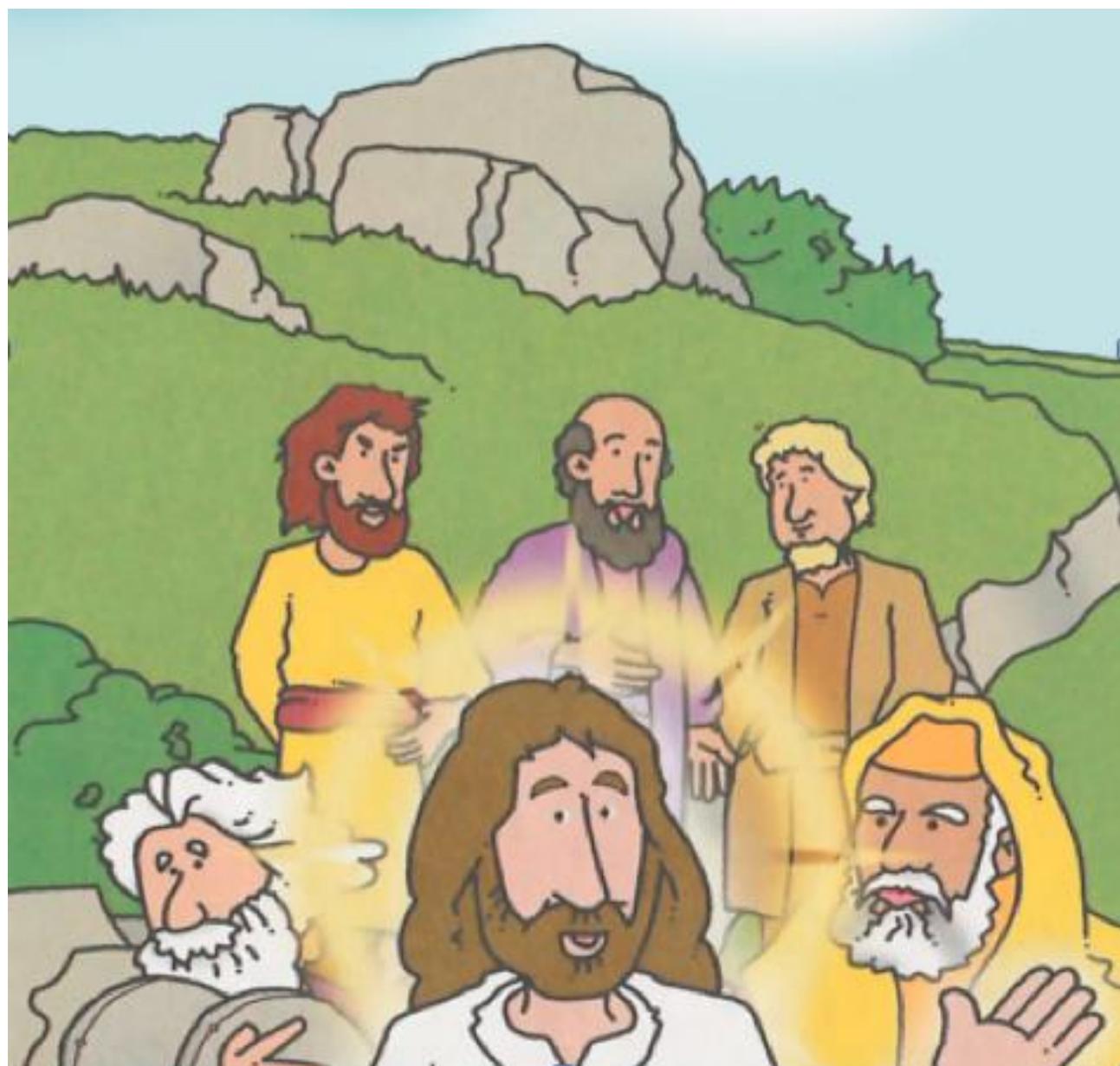
Ntirho 14

YESU U PFUXIWILE KU FENI!

Matsalwa: Luka 24:1-12

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vana ku tiva leswaku Yesu u file, a lahliwa sirheni kutani Xikwembu xi ‘nwi pfuxa eku feni. Hi tlangela ku pfuka ka yena hi masiku ya Paseka.

Ndzimana ya Nhloko: “Hi yena Yesu loyi Xikwembu xi nga n’wi pfuxa e ku feni, kutani hinkwerhu hi timbhoni ta mhaka leyi.” (Timhaka 2:32.)

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku vadyondzisiwa va Yesu va vonile Yesu loko a tlhelela tilweni endzhaku ka loko Xikwembu xi 'nwi pfuxile ku feni.

Ndzimana ya Nhloko

"Hi yena Yesu loyi Xikwembu xi nga n'wi pfuxa e ku feni, kutani hinkwerhu hi timbhoni ta mhaka leyi." (Timhaka 2:32.)

Tilulamisele ku Dyondzisa

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ku dyondzisa dyondzo leyi ka ha ri na nkarhi.
- Tsundzuka ku tsala lava nga kona, ku teka mihlengo, ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya ndyangu wa vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Vadyondzisiwa va hlengeletanile swi'nwe endlwini. Mahungu Lamanene ku ya hi Yohane ya vula leswaku a va ri endhawini leyi minyangwa ya kona yi khieriweke/pfariwile (Yohane 20:19) Xana u kwihi Yesu?

Xitori/Hungu xa/ra Bibele**Yesu wa Hanya!**

Xika'nwe-ka'nwe valandzeri vambirhi va Yesu vo huma Emawusi va nghanile endlwini, va huwelela, "Yesu wa hanya! U fambile na hina endleleni hinkwayo ku ya Emawusi kambe a hi kotanga ku tiva leswaku i mani. Hi 'nwi rhambile ku ta dya swakudya swa ni madyambu na hina. Hi 'nwi komberile ku khongela kutani loko a sungula ku khongela hi hetelele hi 'nwi tiva. Yesu wa hanya!"

Vadyondzisiwa va'nwana endlwini va vule leswaku, "Sweswo swi nge vi ntayiso. Yesu u file. Hi 'nwi vonile loko a fa hi matihlo ya hina. Vanhu a va ha vuyi va ta hanya kambe loko va hetile masiku manharhu va file!" ku vula va'nwana.

"Kambe i ntayiso," vavanuna lava va tiyisisa.

Loko va karhi va ha vulavula Yesu a humelela endlwini. "Ku rhula a ku ve na 'nwina," ku vula Yesu.

"Lowu i moyo!" ku vula u'nwana. U'nwana ni u'nwana a rhurhumela hi ku chava.

"Xana hikwalaho ka yini mi karhateka na swona hikwalaho ka yini mi ngheneriwa hi ku kanakana etimbilwini ta 'nwina?" ku vutisa Yesu. "Langutisani mavoko ni milenge ya mina. Hi mina yena ndzi khumbheni mi vona." Sweswi vadyondzisiwa va pfumerile mahungu lamanene. A va nga voni xipuku xa yena. A ri yena Yesu hi xiviri loyi a hanyaka hakunene!

Siku ri'nwana Yesu u va teke a va yisa endhawini yo hlawuleka entshaveni ya mitlhware. U yimise mavoko ya yena a kombela mikatekao ya Tatana. Loko a karhi a vulavula Yesu u sungurile ku tlhandlukela tilweni. Hi nkarhinyana wu nga ri wu ngani a nyamalala. Vadyondzisiwa a va ha tlhelanga va vona Yesu nakambe laha misaveni.

Xana a va khunguvanyekile ke? Kumbexana switsongo; swa fana na hina loko u'nwana loyi hi 'nwi rhandzaka a suka/famba. Hi hala tlhelo vadyondzisiwa a va tele hi ntsako. Yesu wa hanya!

Ku nga si hela nkarhi wo leha Yesu u ta va rhumela Moya Lowo Kwetsima ku ta va na vona mikarhi hinkwayo. Mhaka ya nkoka hileswaku vadyondzisiwa a va ri na ntirho lowu a va fanele va wu endla. Vadyondzisiwa a va fanele ku byela u'nwana ni u'nwana leswaku Yesu wa hanya na leswaku u ta va rivalela swidyoho swa vona loko va kombela ku rivaleriwa.

Ntirho

Avanyisa vana hi mintlawa mimbirhi; Ntlawa wa A na Ntlawa wa B

Vutisa leswi landzelaka hi ku ncinka-ncinca ntlawa ku suka eka Luka 24:1-12:

A – Xana i yini leswi nga va emiehleketweni ya vadyondzisiwa loko va twa leswaku Yesu u pfukile ku feni ke? (ku chava, ku tshuka)

B – Xana vadyondzisiwa a va khunguvanyekile hi leswi Yesu a file ke? (ina)

A – Xana vadyondzisiwa va Yesu a va khunguvanyekile hikuva ntsumbu wa Yesu wu yiviwile? (ina)

B – Xana i ntiyiso leswaku vavasati va pfumerile leswaku Yesu u pfukile ku feni kambe vadyondzisiwa va nga pfumeli. (ina)

A – Xana swi hoxekile leswaku a ku va nga na munhu loyi a pfumela leswaku Yesu u pfukile? (Ina)

B – Xana i vavasati vangani lava yeke esirheni? (a swi tiveki)

A – Xana a ku ri na ribye rikulu leri a ri pfarile nyangwa wa sirha ke? (ina)

B – A ku ri na vavanuna vangani lava a va ri kona va ambarile swo vangama? (vambirhi)

A – Xana vavasati va yile esirheni hi nkarhi wa 3 ni ndzenga? (e-e, a ka ha ri mixo swinene)

B -Endzhakunyana, i mani a tsutsumeleke sirheni ku ya langutisa? (Petro)

Ntlawa lowu hlamlakwa swivutiso leswaku tala hi wona wu tlhomiwaka risiva.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Hi yena Yesu loyi Xikwembu xi nga n’wi pfuxa e ku feni, kutani hinkwerhu hi timbhoni ta mhaka leyi.” (Timhaka 2:32.)

Tsala ndzimana leyi laha henhla e swiphephanini; rito ri’nwana ni ri’nwana ri va exiphephanini xa rona. Hlanganisela/hangalasela swiphephana u nyika ‘nwana u’nwana ni u’nwana xiphephana. Nhlayo ya swiphephana yi fanele yi ringana ni nhlayo ya vana.

A hi yeneni mi SUNGULA! Xiya xiya ku hatlisa loku vana va tilongoloxaka hi kona.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela ni vana ku tshemba ni ku pfumela leswaku Yesu u pfukile kufeni. Yesu wa HANYA! Khongeleta lava vabyaka kumbe lava karhatiwaka hi swi’nwana emakaya. Khongerisanani/khongeletanani. Hlohletela vana ku rungula xitori xa namuntlha xa Bibele eka vatswari, vamakwavo ni vanghana va vona.

Ntirho 15

YESU WA HANYA!

Matsalwa: Luka 24:36-53

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku vadyondzisiwa va Yesu va ‘nwi vonile loko a tlhelela tilweni endzhaku ka loko Xikwembu xi ‘nwi pfuxile ku feni.

Ndzimana ya nhloko: “*Hi yena Yesu loyi Xikwembu xi nga n'wi pfuxa e ku feni, kutani hinkwerhu hi timbhoni ta mhaka leyi.*” (Timhaka 2:32.)

Kandziyisa tluka leri. Tsema xifaniso lexi nga le henhla xa Yesu loyi a pfuxiweke ku feni. Namarheta xifaniso lexi xi va emahlweni ka vadyondzisiwa laha hansi.

“Hi yena Yesu loyi Xikwembu xi nga n'wi pfuxa e ku feni, kutani hinkwerhu hi timbhoni ta mhaka leyi.” (Timhaka 2:32.)

Vekela xifaniso lexi leswaku xi voniwa hi klasi hinkwayo.

MANGHENEO – XIYENGE XA 5

KHUME RA MILAWU YA NKOKA SWINENE

Matsalwa ya Bibele: Eksoda 19:1-20, 21, 24:12-18, 32:1-33:6, 34:1-14; 1 Samiyele 17:12-20, 22:1-4, 24; Matewu 5:21-22, 43-45; 1 Tihosi 21:1-29; 2 Tihosi 5:13-27.

Ndzimana ya Nhloko eka Xiyenge lexi:

“Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n’wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namuntlha.” (Deuteronomy 27:10)

Swikongomelo swa Xiyenge

Xiyenge lexi xi ta pfuna vana ku

- Tiva milawu leyi Xikwembu xi hi siyeleke yona leswaku hi hanya hi vutlhari
- Hlayisa mianakanyo ya vona
- Xixima ni ku rhandza vatswari
- Tiva leswaku ku hemba swi na swita-ndzhaku swo biha
- Twisia leswaku Xikwembu xi fanele xi va xo sungula evuto’nwini bya hina

Tidyondzo ta Xiyenge

Dyondzo ya 16: **Milawu ya ku hanya hi Vutlhari**

Dyondzo ya 17: **Xikwembu xi fanele xi va xo sungula**

Dyondzo ya 18: **Ku Xixima Vatswari va hina**

Dyondzo ya 19: **Hlayisa Mianakanyo ya wena**

Dyondzo ya 20: **Ku Yiva ni ku Hemba swi na Swita-ndzhaku swo biha**

Dyondzo ya 21: **Makolo/Makwanga ya ni Khombo**

Hambi va ri vana lavatsongo va fanele ku twisia leswaku Bibele i buku leyi hi faneleke hi hanya hi yona. A ko va mahungu lawa ya vulavulaka hi Xikwembu lexi nga tshama xi va kona magidi-gidi ya malembe lama hundzeke lexi xi nga siya ntsena buku leyikulu leyi nono’nhwaka ku yi twisia.

Pfuna vana ku vona leswaku milawu ya khume a hi milawu leyi endleriweke ku hingakanya/sivela ku tshunxeka ni ku tsaka ka hina. Milawu ya Xikwembu yi hi pfuna ku sivela ku xaniseka. Yi hi pfuna ku hanya ni ku hanyisana ni va’nwana hi ku rhula. Ndziho lowu faneleke ku hakeriwa hi lava va honisaka/tlulaka/tshovaka milawu i ku hambanisiwa ni Xikwembu hi laha ku nga heriki.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku vona nkoka wa ku yingisa milawu ya khume ya Xikwembu.

Ndzimana ya Nhloko

“Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n’wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namunlha.” (Duteronoma 27:10)

Tilulamisele ku Dyondzisa

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ni klesi yo dyondzela ka yona ka ha ri nkarhi vadyondzi va nga si fika.
- Tsundzuka ku teka mihlengo, ku amukela vaendzi ni ku hlengleta vuxokoxoko bya vatsvari va vona leswaku u kota ku tihanganisa na vona evhikini.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Vatsvari va tilulamisele milawu leyi faneleke ku yingisiwa. Hi yona milawu leyi hi kota ku hanya hi ku hlayiseka swinene hi dyondza hi vutomi swinene. Xikwembu xi na 10 ra milawu yo hlawuleka leyi xi langutelaka leswaku hi yi yingisa hikuva yi hi pfuna ku tiva hi laha vanhu va faneleke va hanya ha kona. Hungu ra namunlha ra Bibele ri hi mayelana na milawu leyi ya nkoka. Milawu ya Khume.

Milawu ya Khume ya Hosi (Eksoda 20:1-17)

Vaisraele va vonile ntshava emahlweni ka vona; a yi kurile swinene! Swi va tekele ti’nhweti tinharhu hinkwato ku ya fika kona. “Dzimani mixaxa ya ‘nwina laha,’ ku vula Mux. “Hi ta xwa kona masikunya.”

Loko vanhu va dzimile mixaxa ya vona ehansi ka ntshava, Mux a vulavula na Xikwembu entshaveni. Xikwembu xi tsundzuxile vanhu hi laha xi va rhangeleke ha kona mikarhi hinkwayo. Mux u tlhelele emixaxeni a byela vanhu leswi Xikwembu xi nga ‘nwi byela swona. Vanhu va hlamarile, “Hi ta endla hinkwaswo leswi Yehovha a hi byeleke swona.”

Mux u tlhelele entshaveni a byela Xikwembu, “Vanhua va tshembisile ku yingisa.”

Xikwembu xi ku, “Va byele leswaku va tilulamisa. Namunlha ni mundzuku va fanele va hlamba ni ku hlantswa swiambalo swa vona. Hi siku ra vunharhu ndzi ta ta ndzi ta vulavula na ‘nwina. Vanhu va ta ndzi twa na swona va ta swi tiva leswaku va nga ku tshemba wena leswaku u murhangeri wa vona hikuva ndzi ku hlawurile. Tiyisisa leswaku va nga tshuneli kusuhi na ntshava hikuva yi hlawulekile/kwetsimile. A va fanelanga ku yi khumba.”

Mux ni vanhu va yingisile Xikwembu va tilulamisa. Hi siku ra vunharhu a ku twakala ku dzinda ka matilo, ku vonaka ni rihatii entshaveni. A ku vonaka mapapa lamakulu, musi, ndzilo, ku twakala na huwa yikulu. Xikwembu a xi ri kona kwalaho. Vanhu a va chava! Munhu u’nwana ni u’nwana entsongeni a rhurhumela hi ku chava. Mux u humesile vanhu entsongeni leswaku va ya hlangana ni Xikwembu ehansi ka ntshava. Mux u khandziyile ntshava a ya hlangana ni Xikwembu. Loko vanhu va ha yimile Xikwembu xi vulavurile na Mux. Xikwembu xi nyikile Mux 10 ra milawu ya nkoka swinene leswaku va hanya hi yonal. Milawu leyi hi yi vitana Milawu ya Khume leyi ha yona Xikwembu xi kombaka vanhu va xona leswi va faneleke va hanyisa xi swona. Milawu ya mune leyo sungula yi kombaka vanhu leswaku va fanele ku xixima ni ku hlonipha Xikwembu: “U nga tshuki u va na swikwembu swi’nwana emahlweni ka mina.” Vanhu va Xikwembu a va fanelanga ku rhandza kumbe ku nkhinsamela u’nwana handle ka xona, Xikwembu xa ntiyiso xi ri xoxe. Va fanele ku veka Xikwembu xi va xo sungula.

“U nga tshuki u tiendlela kumbe ku gandzela xifaniso xihi ni xihi.” Xikwembu xi byerile vanhu va xona leswaku va nga tshuki va tivumbela kumbe ku tivatlela swifaniso (swikwembu) ku swi gandzela.

“U nga tshuki u tlanga hi vito ra Hosi Xikwembu xa wena.” Vanhu va Xikwembu va fanele ku tirhisa vito ra Xona hi ndlela leyi kombaka rirhandzu ni ku xixima ntsena.

“Tsundzukani siku ra Savata mi ri hlayisa ri va ro hlawuleka.” Savata i siku ro hlawuleka ra Hosi. Vanhu va fanele ku veka Xikwembu xi va xo sungula, va tirhisa siku leri ku gandzela ni ku wisa.

Milawu leyi landzelaka ya tsevu (6) yi va dyondzisile hi ndlela leyi va nga hanyisanaka ni vanhu va’nwana ha kona:

“Xixima tatana wa wena ni manana wa wena.” Xikwembu a xi lava leswaku vanhu va xona va xixima ni ku yingisa vatsvari va vona.

“U nga tshuki u dlaya vanhu va’nwana.”

“U nga tshuki u oswa.” Vanhu va Xikwembu va fanele va hlayisa switshembiso swa vona swa vukati. Hikwalaho wansati loyi a tekiweke a nga tshuki a va ni vuxaka ni wanuna u’nwana. Na yena wanuna loyi a nga na nsati a nga tshuki a va na vuxaka ni wansati u’nwana loyi a nga ri ku nsati wa yena.

“U nga tshuki u yiva.”

“U nga tshuki u vula vumbboni byo hemba hi va’nwana.”

“U nga tshuki u navela swilo swa munhu kuloni.” Xikwembu a xi lavangi leswaku vanhu va xona va lava swilo swa vanhu va’nwana. Milawu ya Khume a yi ta pfuna Vaisraele ku hanya tani hi vanhu vo hlawuleka va Xikwembu. Leti i tindlela ta khume (10) ta ku rhandza ni ku yingisa Xikwembu.

Ntirho

Xana milawu yi pfuna yini ke?

Kombela vana ku tshama/yima na wena hi xirhendzewutana.

Fambisa xiribiana xo kuluteleka ku suka eka u’nwana xi ya eka u’nwana. Loko u ku “Milawu ya Khume”, ‘nwana loyi a nga ta va a khomile xiribiana u ta yima ku xi hundzisa kutani a vula nawu lowu nga kona ekaya ka vona.

Vutisa: U ehleketa leswaku hikwalaho ka yini tatana/manana/vatsvari/va wena va endlile nawu lowu.

Yana mahlweni ni ntlangu u pfumelela ‘nwana u’nwana ni u’nwana ku khoma xiribiana ni ku vula nawu ekaya ka vona.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n’wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namunthla.” (Duteronoma 27:10)

Nyika vana swiphephana leswi eka swona ku tsariweke marito ya ndzimana ya nhloko. Swiphephana swi fanele ku tlakuseriwa ehenhla leswaku u’nwana ni u’nwana a swi vona. Endla leswi hi ku vuyelela ku kondza u’nwana ni u’nwana a kota ku hlaya ndzimana hi nhloko.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongeleta vana leswaku va yingisa milawu ya khume; ngopfu-ngopfu leyi va tikelaka.

Ntirho 16

MILAWU YO HANYA HI VUTLHARI

Matsalwa: Eksoda 20:1-17

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku vona nkoka wa ku yingisa Milawu ya Khume (10) ya Xikwembu.

Ndzimana ya Nhloko: “Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n'wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namuntlha.” (Duteronoma 27:10)

- I – Veka Xikwembu xi va xo Sungula
- II – Rhandza Xikwembu Ntsena
- III – U nga tshuki u Tlanga hi Vito ra Xikwembu
- IV – Hlayisa Siku ra Savata ri va lero Hlawuleka/Kwetsima
- V – Xixima Vatswari va wena
- VI – U nga tshuki u Dlaya
- VII – U nga Tshuki u endla Vuoswi
- VIII – U nga tshuki u Yiva
- IX – U nga Tshuki u Hemba
- X – U nga tshuki u Navela leswi nga riku swa Wena

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva loko ku nga va na swilo evuto'nwini bya hina leswi tlulaka Xikwembu? Xikwembu xi fanele ku va xo sungula!

Ndzimana ya Nhloko

“Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n'wina xi mi byelaka swona, mi hlaysia swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namuntlha.” (Duteronoma 27:10)

Tilulamisele ku Dyondzisa

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ni klasi yo dyondzela ka yona ka ha ri nkarhi vadyondzi va nga si fika.
- Tsundzuka ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya vatswari va vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibebe

Eksoda 20:1-6 – Xana u ta hlawula Xikwembu kumbe rhole ra nsuku ke?

“Hi ta endla hinkwaswo leswi Xikwembu xi hi leriseke swona. Hi ta xi yingisa.” lexi i xitshembiso lexi vanhu va xi tshembiseke Xikwembu endzhaku ka loko xi vulavurile na vona hi Muxe. Va hatlisile va rivala xitshembiso lexi.

Xikwembu xi byerile Muxe, “Yanani entshaveni ndzi ta hlangana na ‘nwina kwale. Ndzi ta mi nyika maribye ya ku vatliwa laha milawu ya mina yi tsariweke kona.” Xikwembu a xi nyika vanhu Milawu ya Khume hikuva xi va rhandza. A xi swi tiva leswaku loko va yingisa milawu ya xona, va ta va lavo hlawuleka, va ta va ni ntsako, na swona va ta xixima Xikwembu hi matikhomele ya vona.

Muxe u vulavurile ni varhangeri va vanhu, “Loko ndza ha fambile makwerhu Aroni ni mupfuni wa yena va ta mi rhangela eka hinkwaswo. Loko mi ri na xo karhata xi yiseni eka vona.”

Muxe u khandziyile a ya enhlohlhorhini ya ntshava ku ya nhlangana ni Xikwembu kona. U hetile masiku ya 40 na vusiku bya kona a ri kwale. Xikwembu xi nyikile Muxe maribye yo vatliwa lawa a ku tsariwile eka wona Milawu ya Khume. Xikwembu xi ‘nwi nyikile kambe swileriso swi’nwana swa nkoka.

Emixaxeni, swilo swi sungule swi tikomba swi famba kahle. Endzhakunyana vanhu va sungurile ku vilela. Loko va langutisa entshaveni a va kota ku vona ntsena musi ni ndzilo. Eku heteleleni vanhu a va kongoma eka Aroni va fika va ku, “Hi kombela u hi endlela swikwembu leswi nga ta va na hina swi hi rhangela. Muxe u hi humesile etikweni ra Egipta kambe sweswi a hi tivi leswaku ku humelele yini hi yena.”

Aroni u fike laha a karhalaka hi swikombelo swo tani ni swivilela swo tala. Ntirho wa yena a ku ri ku dyondzisa vanhu ku gandzela Xikwembu xi’nwe ntsena, Xikwembu xa ntuyiso. A ri hava nhlana/xivindzi xa ku yingisa. “Ndzi tiseleni nsuku lowu mi nga tibombisa tindleve hi wona,” u byerile Vaisraele.

Aroni u ‘nokisile nsuku lowu a vumba hi wona rhole ro saseka ra nsuku, “Israele, xikwembu xa ‘nwina lexi mi humeseke tikweni ra Egipta hi lexi.”

Vaisraele va tsakerile rhole lero vangama ra nsuku. Loko va ri languta a va twa wonge Xikwembu hi xiviri xi na vona laha va nga kona na swona a xi le kule ehenhla ka ntshava. Aroni u tlhele a aka ni gandzelo ra rhole leri ra nsuku.

Aroni u va byerile a ku, “Mundzuku hi ta va ni nkhuvo lowukulu wa ku gandzela Xikwembu.”

Siku leri landzelaka muti hinkwawo wu hisile magandzelo hi ku xixima rhole ra nsuku. Va ri gandzerile va tlhela va tlangela wonge hi loko va gandzela Xikwembu. A va dya, va nwa, va yimbelela ni ku cina. Va rivarile ku yingisa Hosi va sungula ku nga yingisi. Xikwembu a xi tiva leswi a va ri ku endleni ka swona. A xi hlundzukile swinene! Xikwembu a xi rhandza vanhu swinene kambe vona a va hirimuxa makungu hinkwawo lamanene lawa Xikwembu a xi ri na wona eka vona.

Xikwembu xi vulavula na Muxe, “Vanhu lava va sihalala a va ndzi yingisi. Ndzi ta va herisela ra makumu.” “E-e Xikwembu xa mina, ndza ku kombela u nga endli sweleswo!” ku kombela Muxe. “U humesile vanhu lava etikweni ra Egipta, loko wo va herisa sweswi vanhu va Egipta va ta ku u Xikwembu xo biha. Ndza ku kombela leswaku u va rivalela.”

Xikwembu xi ‘nwi hlamula, “Hi swona, A ndzi nga va heriseli ra makumu.”

Muxe a hatla a ngirimela a suka entshaveni. Hi nkarhi lowu Muxe se a sungule ku twa huwa. U vonile rhole ra nsuku leri vanhu a va ri ku ri gandzeleni kutani a hlundzuka swinene. Muxe a cukumeta maribye lawa a ya khomile ehansi, a cukumeta ni rhole ra nsuku endzilweni. “Lava va nga le tlhelweni ra Xikwembu, hatlani mi ndzi tshunelela laha ndzi nga kona sweswi!” ku huwelela Muxe.

Va’nwana vanhu va tile va ta yima kusuhi na yena.

Siku leri landzelaka Muxe u byele vanhu, “Mi endlile xidyoho xikulu kambe ndzi ta ya sweswi entshaveni laha Xikwembu xi nga kona. Kumbe ndzi nga kota ku ‘nwi khorwisa leswaku a mi rivalela vubhihi bya ‘nwina.’”

Vanhu a va titwa nandzu eka leswi va swi endleke, hinkwavo va huwelerile, va hluvula ni swiambalo swa vona swa kahle ni swingwavila ku komba hi ndlela leyi va titwaka nandzu ha kona. Xikwembu xi rivalerile vanhu xi tlhela xi va twisa ku vava hikwalaho ka swidyoho swa vona. Xikwembu xi byerile Muxe ku tlhelela entshaveni kutani xona hi xoxe xi tsarile Milawu ya Khume eka maribye ma’nwana mambirhi yo vatliwa. Xikwembu xi endla swi’nwana swo hamarisa: Xikwembu xi tshunelele Muxe xi va kusuhi na yena leswaku Muxe a kota ku xi vona leswi xi nga swona, hambi loko a nga xi voni hinkwaxo.

“Hi mina Yehovha,” Xikwembu xi byele Muxe. “Ndzi Xikwembu xa tintswalo lexi kwetsimeke/hlawulekeke, lexi hlwelaka ku hlundzuka na swona xi tele hi ntwela-vusiwana ni ntiyiso ... lexi rivalelaka swidyoho.”

Xikwembu xi nyika Muxe xitshembiso: “Ndzi ta endla masingita/mahlori lawa ya nga siki tshamaka ya endlia emisaveni hinkwayo, kambe wena ni vanhu va wena mi fanele ku ndzi yingisa. Mi nga tshuki mi nkhinsamela xikwembu xi’nwana kambe mina ntsena!

Ntirho

Lulamisa swiphephana swimbirhi u tsala rito ri’nwana eka xi’nwana ni xi’nwana:

Xo sungula xi va na ndzimana ya nhlonko

Xa vumbirhi xi va na nawu 1 na 2

Avanyisa vana hi mintlawa mimbirhi. Nyika ntlawa u’nwana ni u’nwana makhadi.

Mintlawa leyi yi fanele ku longoloxela marito ku vumba ndzimana ya nhloko kumbe milawu va karhi va pfunana, mintlawa leyi yi ta longoloxela marito ya ndzimana ya nhloko kumbe milawu hi ku vekela rito ri’nwana ni ri’nwana lomu ri faneleke kona. Ntlawa lowu rhangaka wu heta wu tlomiwa risiva. Hundzuluxa swiphephana swi yima hi nhloko ehenhla ka tafula. Mintlawa yi nga tlhela yi tlanga ntlangu lowu wa ndzimana na milawu. Mintlawa yi nga cincana swiphephana leswaku vana hinkwavo va dyondza ndzimana ni milawu lemimbirhi.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n’wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namunlhha.” (Duteronoma 27:10) Kombela vana ku tsala ndzimana leyi exiphephanini. Namaketa xiphephana ekhumbini leswaku xi voniwa hi va’nwana.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela ni vana, u kombela Xikwembu ku va pfuna ku yingisa evhikini, va veka Xikwembu xi va xo sungula eka mingiriko ya vona hinkwayo ni le ka tindhawu hinkwato.

Ntirho 17

XIKWEMBU XI FANELE KU VA XO SUNGULA

Matsalwa: Eksoda 20:1-6

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva loko ku ri na swilo evuto'nwini bya hina leswinga na nkoka ku tlula Xikwembu. Xikwembu xi fanele xi va xo sungula!

Ndzimana ya Nhloko: "Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n'wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namunlha." (Duteronoma 27:10)

<p>Khume ra Tindlela to veka Xikwembu xi va xo Sungula:</p> <p>1. Vulavula ni Xikwembu siku ri'nwana ni ri'nwana.</p> <p>2. Kombela Yesu ku va Muponisi wa Wena</p> <p>3. Byela Xikwembu Leswaku wa xi Rhandza</p> <p>4. Yingisa Milawu ya Khume (10) na swilo Swi'nwana leswi u swi tivaka leswaku Xikwembu xi lava u endla swona</p> <p>5. Dzunisa Xikwembu Ku'nwana ni Ku'nwana laha u nga Kona</p> <p>6. Nyikela Minyikelo ya Wena eka Xikwembu</p> <p>7. Komba Rirhandzu eka Vanhu Va'nwana</p> <p>8. Dyondza Leswi Bibebe yi Vulaka Swona</p> <p>9. Tiyimisele ku Endla Hinkwaswo leswi Xikwembu xi ku Kombelaka ku swi Endla, Hambi loko swi vonaka swi nono'nhma ku swi Endla</p> <p>10. Vulavula ni Vanghana va wena hi Xikwembu na Kereke</p>	<p>Khume ra Tindlela to veka Xikwembu xi va xo Sungula:</p> <p>1. Vulavula ni Xikwembu siku ri'nwana ni ri'nwana.</p> <p>2. Kombela Yesu ku va Muponisi wa Wena</p> <p>3. Byela Xikwembu Leswaku wa xi Rhandza</p> <p>4. Yingisa Milawu ya Khume (10) na swilo Swi'nwana leswi u swi tivaka leswaku Xikwembu xi lava u endla swona</p> <p>5. Dzunisa Xikwembu Ku'nwana ni Ku'nwana laha u nga Kona</p> <p>6. Nyikela Minyikelo ya Wena eka Xikwembu</p> <p>7. Komba Rirhandzu eka Vanhu Va'nwana</p> <p>8. Dyondza Leswi Bibebe yi Vulaka Swona</p> <p>9. Tiyimisele ku Endla Hinkwaswo leswi Xikwembu xi ku Kombelaka ku swi Endla, Hambi loko swi vonaka swi nono'nhma ku swi Endla</p> <p>10. Vulavula ni Vanghana va wena hi Xikwembu na Kereke</p>
--	--

Tirhisatipensele ta mihlovo ku tsala swiga leswi laha henhla swi va hi matlhelo hi mambirhi ya phephe ro tsindziyela. Sasekisa hi laha u kotaka ha kona u xi tirhisa tani hi xifunha -matluka (bookmarker) eBibeleni ya wena. Tana na xona ekerekeni eka Nsonto leyi landzelaka.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku hloholeteriwa hi xikombiso xa Davida xo yingisa vatswari va yena, ku tsakela ku xixima vatswari va vona, va va khoma tani hi ku lerisa ka Xikwembu

Ndzimana ya Nhloko

“Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n’wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namunlha.” (Duteronomia 27:10)

Tilulamisele ku Dyondzisa

- Rito “xixima” ri nghenisa ku vona nkoka, ku hlonipha, ku yingisela, ku tsakela, na ku yingisa vatswari va hina. Komba vana leswi ku xixima ni ku hlonipha swi vulaka swona hi ku va xikombiso hi vutomi bya wena. Va byele hi ku leteriwa loku u ku amukeleke eka vatswari va wena na hi laha u va xiximaka ha kona. Vana va ta dyondza ku nga ri eka marito ya wena ntsena, kambe na hikuva wena u ri xikombiso.
- Ku na vana lava vatswari va vona va nga languteka wonge a va faneriwi hi ku xiximiwa. Va’nwana va vana va wena va nga va va ri na vatswari vo tani. Vana lava va nga va va vile vatwisiwa-ku vava hi vatswari va vona. Khongela, ngopfu-ngopfu u khongelela vona lava. Loko u ehleketeleswaku va nga va vari ku xanisiweni, vulavula na mufundhisi.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele

Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ni klasi yo dyondzela ka yona ka ha ri nkarhi vadyondzi va nga si fika. Tsundzuka ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya vatswari va vona leswaku u kota ku tihanganisa na vona evhikini.

Ku Yingisa 1 Samiyele 17: 12-20

Vamakwavo vanharhu va xinuna va Davida a va ri masocha eka buthu ra hosi Saul leri a ri lwa ni Vafilista. Vafilista a va tiyile, va ri valala vo biha, swilo a swi nga fambi hi ndlela ya kahle eka mavuthu ya Saul. Nala wa vona a ri na socha leri a ri ri xihontlovila leri a ri vuriwa Goliyadi. Ku hava munhu na u’nwe loyi a tiyimiserile ku lwa na Goliyadi. Mabuthu lawa hi mambirhi a ya jamelanile ku ringana 40 wa masiku. Emikarhini yeleyo a ku ri hava xiya-ni-moya (radiyo) kumbe thelevhixini leswi a swi ta tivisa vanhu leswi a swi humelela enyimpini. Ndlela yi ri yoxe yo tiva swa le nyimpini hi loko munhu a ya kwale nyimpini a vona ni masocha. Lomu ko tala varhangeri va mavuthu a va ri hava swakudya swo ringanelo swo nyika masocha, hikwalaho mindyangu ya vona a yi va tisela swakudya.

Davida, rikotsa ra mufana ra Yese, a ri murisi wa tinyimpfu ta tata wa yena kusuhi na Betlehema. Yese u lerisile leswaku Davida a ta ka yena. Loko Davida a fika tatana wa yena u ‘nwi byerile, “Heleketela vamakwenu wa wena mavele lama yo oxiwa ni khume ra malofo ya swinkwa. Swi helekete e mixaxeni kona sweswi. Teka na khume ra swiphemu swa phehlwa u ya nyika mufambisi wa ntlawa wa vona. Kamba loko vamakwenu va ha pfukile u vuya na marungula ya vona.”

“Hi swona tatana,” ku hlamlula Davida. “Ndzi ta hubuta ni mixo.” Siku leri landzelaka Davida a endla hinkwaswo leswi tatana wa yena a ‘nwi leriseke kona. U lavile u’nwana wo sala a hlayisa ntlhambi wa tatana wa yena loko a ha fambile. Kutani a teka swakudya a kongoma emixaxeni ya mavuthu ya Saul. Loko Davida a kumile vamakwavo u va nyikile swakudya a tlhela a va vutisa leswaku swi famba njhani. A ku ri wona nkarhi lowu Davida a nga dlaya Goliyadi. Endzhaku ka sweswo Davida u tlhelele kaya eka tatana wa yena a ri ni mahungu yo tsakisa.

Ku hundzile malembe yo tala Davida a karhi a kula. Nkarhi lowu hinkwawo Davida u yingisile Xikwembu ni vatsvari va yena. Xikwembu xi tsakisiwile hi Davida.

Ntirho

Avanyisa makhadi ya khume ya va hi swinyandzana swimbirhi. E henhla ka khadi ri'nwana ni ri'nwana tsala nawu wu'nwe eka leya Khume. Hlanganisela/hangalasela swinyandzana leswi swa makhadi u tlhela u ya siveka ku tumbeta leswi tsariweke.

Avanyisa vadyondzi hi mintlawa mimbirhi kutani u nyika ntlawa wu'nwana ni wu'nwana xinyandzana xa vona xa makhadi ya Milawu ya Khume. Pfumelela mphikizano wa vana ku vona ntlawa lowu nga ta:

Longoloxa makhadi hi ndlela ya kona (ku ya hi Eksoda 20)

Longoloxa makhadi hi ku landzelela ABC

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

"Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n'wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namuntlha." (Duteronoma 27:10)

Tsala ndzimana ya nhloko u siya mavangwa eka marito ma'nwana.

Pfumelela vana ku tata mavangwa loko va karhi va hlayela ndzimana ehenhla.

Engeta ntlangu lowu ku kondza loko va kota ku hlaya ndzimana hi nhloko va nga pfunetiwanga

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Hlengeleta vana hinkwavo u khongela na vona.

Nkarhi wu'nwana a swi olovi ku xixima ni ku yingisa vatsvari, kambe Xikwembu xi ta hi pfuna nkarhi hinkwawo. Loko swi ku tikela ku swi endla, byela Xikwembu u xi kombela ku ku pfuna. Loko u tilulamisele ku xixima Xikwembu swinene, kombela Xikwembu ku ku pfuna leswaku u hetisisa xitshembiso xa wena. Swi sasekile ku xixima vatsvari va hina!

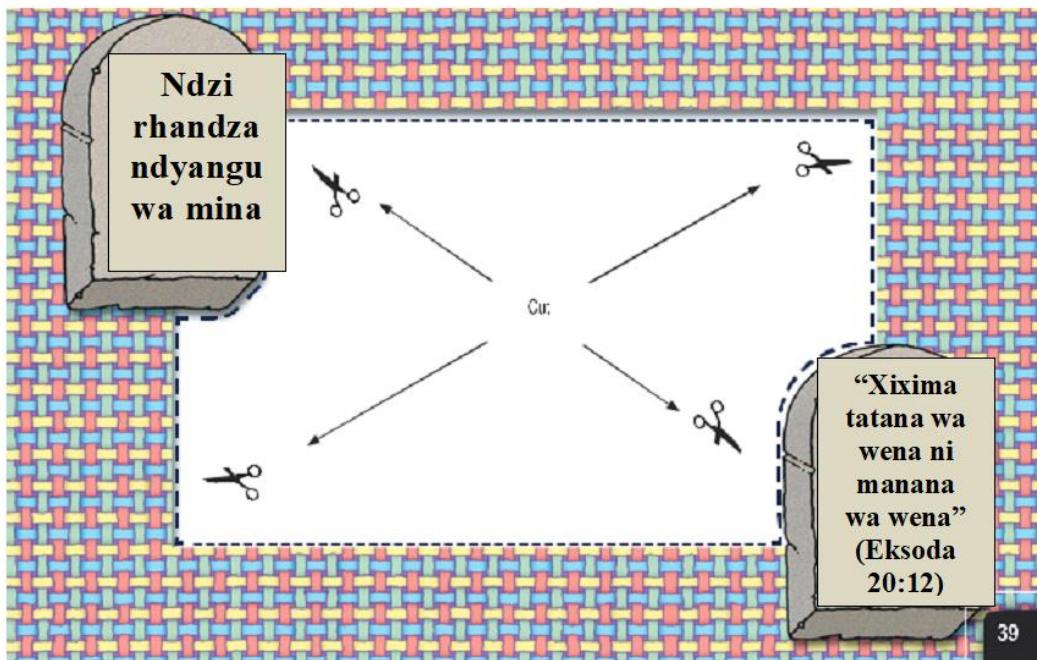
Ntirho 18

KU XIXIMA VATSWARI VA HINA

Matsalwa: Eksoda 20:12; 1 Samiyele 17:12-20, 22:1-4

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi leswaku va hlohleteleka hi xikombiso xa Davida xo yingisa vatswari va yena, ku tsakela ku xixima vatswari va vona, va va khoma ku ya hi laha Xikwembu xi leriseke ha kona.

Ndzimana ya Nhloko: “Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n'wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namunlha.” (Duteronoma 27:10)

Dirowa xifaniso xa va ndyangu wa wena. Xi namakete ehenhla ka xibokisana xa swifaniso lexi nga riku na nchumu laha henhla. Xikombiso hi lexi nga laha hansi.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Yesu a ri “Nwana wa Xikwembu. U horisile mavabyi a pfuxa vanhu ku feni; Na hina Yesu a nga hi pfuna namuntlha.

Ndzymana ya Nhloko

“A ku a ha vulavula, papa lero vangama ri humeleta, ri va funengeta; kutani ku twala rito leri humaka epapeni, ri ku: “Loyi i N’wananga la rhandzekaka, loyi ndzi n’wi tsakelaka, n’wi yingiseni!” (Matewu 17:5)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va pfumala ku pfuniwa hi tindlela leti va nga kotaka ku lawula matitwelo ya matimba ku fana ni loko va hlundzukile. Rigombo/tihanyi leri/leti vana va hlanganaka na rona eka swihangalasa mahungu (radiyo, thelevhixini, intanete) swi nga endla leswaku va nga ha ri na mhaka na matitwele ya vanhu va’nwana. Xikwembu xa hina lexi hi rhandzaka xi lerisa leswaku hi xixima vutomi bya munhu kularhi; “U nga tshuki u dlaya.” Hi nga tlhela hi tikarhatela ku endlela valala va hina swilo swa kahle. Mhaka leyi a yi olovi ku yi dyondzisa vana va masiku lawa hikwalaho ka rigombo/tihanyi leri/leti yaka mahlweni. A hi hlawuleni ndlela ya Xikwembu ya Rirhandzu eka lava va hi dyoheleke.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele

Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ni klasi yo dyondzela ka yona ka ha ri nkarhi vadyondzi va nga si fika. Tsundzuka ku amukela vaendzi ni ku hlengaleta vuxokoxoko bya vatsvari va vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.

Hlayisa Mianakanyo ya Wena - “Davida u Hlawule ku Rhandza”

Hosi Saul u ambarile swisirhelelo swa yena swa nyimpi a lulamisa ni banga ra yena. A ha ku vuya hi le ku hlongoriseni ka Vafilista. Kambe a nga koti ku tshamiseka a wisa. Hosi Saul a ha ku amukela mahungu ya nkoka, “Davida u le mananga!”

Saul a anakanya: “Lowu hi wona nkarhi wa mina. Eku heteleleni ndzi nga swi kota ku dlaya Davida.”

Xikwembu xi hlawurile Saul leswaku a va hosi yo sungula ya Vaisraele. Eku sunguleni Saul a ri hosi ya kahle, kambe loko swi ya mahlweni a sungula ku nga ha yingisi Xikwembu. Hikwalaho ka swona Xikwembu a xi fanele ku hlawula hosi yi’nwana, leyi nga ta Xi yingisa.

Xikwembu xi hlawula Davida leswaku a ta va hosi leyi landzelaka ya Israele hikuva a randza ni ku yingisa Xikwembu. Vanhu na vona a va rhandza Davida. Leswi swi endlile leswaku hosi Saul a hlundzuka swinene, “Ndza ‘nwi venga Davida. U ringeta ku ndzi tekela vuhozi bya mina. “Leswi a swi nga ri ntiyiso kambe loko Saul a ehleketa ngopfu hi Davida rivengo ra yena a ri ya ri kula, a tikhorisisa leswaku Davida i nala wa yena. Saul u sungule ku lava ndlela yo dlaya Davida. Saul u vitile vuthu ra yena a famba na rona ku ya hlotu Davida. Davida a tumberile ebakweni loko a twa huwa/ongo. A ku ri na munhu u’nwana ebakweni! Davida ni vavanuna va yena va langutile .... a ku ri na hosi Saul!

Vanghana va Davida va ‘nwi byerile, “Lowu hi wona nkarhi wa wena wa ku dlaya Saul. U bihile, a nga yingisi Xikwembu na swona u ringeta ku ku dlaya. Xikwembu xi ku tisele Saul laha leswaku u ‘nwi dlaya.”

(Hlaya xiga lexi landzelaka hi ku nonoka na hi ku xi tlanga.)

Hi vuxiya-xiya lebyikulu Davida u kongomile eka Saul hi ku nyantamela/ongelela, a humesa mukwana wa yena, a tshambuluta voko ra yena ri ya eka hosi kutani a tsema.....xiphemu xa nguvu ya Saul. Davida a tlhela a nyantamela a tlhelela lomu vavanuna va yena a va ri kona. Saul a nga twanga nchumu hi tindleve hambi ku ri ku twa ku khumbhakhumbi!

Hi nkarhi wolowo Davida a titwa a nga endlanga kahle; u kombile ku nga xiximi hosi, “A ndzi nga fanelanga ku endla leswi. Xikwembu xi ‘nwi hlawurile ku va hosi ya Israele. A ndzi nga vavisi hosi Saul!”

Endzhakunyana ka nkarhi Saul a huma ebakweni ku ya mahlweni a hlotana na Davida. Davida u yimile ku kondza Saul a fika kulenyana kutani na yena a huma ebakweni. “Saul,” ku huwelela Davida! Hosi yi languta endzhaku, yi hlamarile. Saul a nga tshembanga leswaku Davida a ri kusuhi na yena! Davida a korhama ehansi emahlweni ka hosi a ku, “Hikwalaho ka yini u yingisela vanhu lava ku byelaka leswaku mina ndzi lava ku ku vavisa?” Davida a komba Saul xiphemu xa nguvu akarhi a huwelela, “Langutisa – A ndzi ta va ndzi ku dlayile! Vavanuna lava ndzi nga na vona va ndzi komberile leswaku ndzi ku dlaya. Kambe mina ndzi nga ka ndzi nga ringeti ku ku vavisa; wena hosi leyi hlawuriweke hi Xikwembu. Hikwalaho ka yini wena u ringeta ku ndzi dlaya?”

Saul u vonile leswaku hakunene xiphemu xa nguvu a xi tsemiwile xiambalweni xa yena! Saul a tshuka swinene, “Davida a ta va a ndzi dlayile hambi leswi na mina a ndzi lava ku ‘nwi dlaya.’” Hosi Saul a khunguvanyeka hikwalaho ka mianakanyo ya yena yo biha eka Davida ni ku tiyimisela ka yena ku ‘nwi dlaya. Eku heteleleni Saul a ku, “Wena u wanuna wo antswa ku tlula mina. Siku ri’nwana u ta va hosi na swona loko u se u ri hosi, ndzi tshembise leswaku u nge dlayi va ndyangu wa mina. U va tshika va hanya.”

“Ndza tshembisa!” Ku hlamula Davida loyi a karhi a tlhelela lomu a tumberile kona ebakweni. Saul a nga tshuka a hundzuluxile mianakanyo ya yena a tlhela a ringeta ku ‘nwi dlaya kambe. Kambe a veka ku tshemba ka yena leswaku Xikwembu xi ta ‘nwi sirhelela. Loko Xikwembu xi vona swi fanerile xi ta ‘nwi pfumelela a va hosi. Loko siku rolero ri nga si fika, Davida u ta famba hi xileriso xa Xikwembu a nga dlayi Saul.

Ntirho

Ndzi ta ku hlayela swiyimo swo hlaya. Loko ndzi ku kombetela, tshunela endzhaku u ku, “Ndzi ta yingisa Xikwembu ndzi endla leswi lulameke.” Kutani u vula leswi u nga ta swi endla eka xiyimo xi’nwana ni xi’nwana:

Munghana wa wena wa xiviri u ku hleke vuphukuphuku hi leswi u tsakelaka ku etlela ni ‘nwapopi wa wena.

Munghana loyi a tshameke etlhelo ka wena u tsarile ebukwini ya wena yo hlamulela ka yona swivutiso.

Mufana lonkulu u ku yimisile enyangweni ya xikolo a ku tekela tipensele ta wena.

Yesu u vula leswaku hi fanele ku rhandza valala va hina hi khongeleta lava hi xanisaka. Xikwembu xi lava vanhu va xona ku hlawula ku rhandza ematsha’nwini ya leswo biha.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n’wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namuntha.” (Duteronomia 27:10)

Avanyisa ndzimana leyi hi swiga-ntsongo swo hlaya, xikombiso: “Yingisa Hosi”, “Xikwembu xa wena”, “landzela swileriso swa Xona,” sw.sw. Tsala xiga-ntsongo ekhadini yi’nwana ni yi’nwana, siveka makhadi etafuleni leswaku leswi tsariweke swi nga vonaki, tlhela u hlanganisela makhadi lawa kahle. Pambula khadi ri’nwne kutani u vumba xiga lexi heleleke hi xiga-ntsongo lexi tsariweke ekhadini. Xikombiso: khadi yi ri “Yingisa Hosi,” ‘nwana u ta hetisa: “Yingisa Hosi Xikwembu xa wena u va ni tintswalo eka sesi wa wena.”) “Nwana u’nwana ni u’nwana loyi a pambulaka khadi u fanele ku hetisa xiga. Veka khadi yi’nwana ni yi’nwana leyi tirhisiweke yi langutise henhla etafuleni, u karhi u vumba ndzimana.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Dirowa xikandza lexi kombaka ku hlundzuka ni lexi kombaka ku ‘nwayitela:

1. Languta xikandza xo hlundzuka u anakanya hi u’nwana loyi a nga endla swo biha ka wena. Khongeleta munhu yoloye hi mibilu. Kombela Xikwembu xi ku pfuna u ‘nwi rivalela.
2. Languta xikandza lexi ‘nwayitelaka kutani u ehleketa hi ndlela leyi u nga ta tsaka hi kona loko u vona munhu yoloye kambe. Endzhaku ka ku rivalela ni ku komba rirhandzu eka munhu yoloye ku va ku nga hari na ku hlundzuka. Vunghana bya ‘nwina byi ta ya mahlweni!
3. Khongelani, mi kombela Xikwembu ku mi pfuna ku rhandza ni ku rivalela lava va mi endleleke swo biha.

Ntirho 19

HLAYISA MIANAKANYO YA WENA

Matsalwa: Eksoda 20:13; 1 Samiyele 24; Matewu 5:21-22, 43-45

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisisa hi ndlela leyi swi nga na nkoka ha wona ku rivalela.

Ndzimana ya Nhloko: "Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n'wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namunlha." (Duteronoma 27:10)

Vhilwa ro Hleketa ni ku Endla

Langutisa swifaniso leswi laha henhla. Xana hi xihi xifaniso lexi kombaka mianakanyo ya wena. Khongela.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku ku yiva ni ku hemba i swidyoho swo biha. Xikwembu xi nga hi rivalela loko hi hundzuka.

Ndzimana ya Nhloko

“Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n’wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namuntlha.” (Duteronoma 27:10)

Tilulamisele ku Dyondzisa

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ni klasi yo dyondzela ka yona ka ha ri nkarhi vadyondzi va nga si fika.
- Tsundzuka ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya vatsvari va vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibebe**Ku Yiva ni ku Hemba swi na Swita-ndzhaku swo Biha 2 Tihosi 5:13-27**

Namani a ri wanuna wa nkoka loyi a tirthela hosi. A tshama kule na Israele na swona a ri na nandza wa Muisraele loyi a tiva Xikwembu xa ntiyiso. Namani u ngheniwile hi mavabyi lamo biha lama hlaseleke nhlonge ya yena ya vanga swirhumbana emirini hinkwawo. Mavabyi lawa a ya vuriwa nhlokondo. Namani u yile a ya tshunguriwa kambe a nga holi. Mavabyi a ya nga antswi a yo nyanya!

Siku ri’nwana nandza u vulavule na nsati wa Namani a vula leswaku, “Elixa, muprefeta wa Xikwembu a nga pfuna nuna wa wena. Yena u le Israele. U fanele a ya ‘nwi vona!’”

Namani u yile e Israele a endzela Elixa. Muprefeta a tiva leswaku Namani u fanele ku endla yini leswaku a ta horisiwa hi Xikwembu. Namani u endlile leswi a byeriweke hi muprefeta kutani nhlokondo ya yena yi hola. Nhlonge ya yena a yi fana ni ya xihlangi; swirhumbana hinkwaswo a swi nyamalarile! A tsakile swinene! “Ndza nkhensa, ndza nkhensa,” u byelete Elixa. “Sweswi ndza swi tiva leswaku a ku na hosi emisaveni hinkwayo loko ku nga ri hosi ya Israele. Ndzi kombela u amukela tinyiko leti to nkhensa.”

“E-e,” ku hlamula Elixa. “U horisiwile hi Xikwembu, a hi mina. Ndzi nga ka ndzi nga amukeli nyiko ya wena!” “Famba hi ku rhula,” ku vula Elixa eka Namani.

Gehazi, mupfuni wa Elixa, a karhi a yingiserile. “A ndzi tshembi leswaku Elixa a nga amukelanga na nyiko na yi’nwya ya Namani loyi wa Musiriya! A ri na swiambalo swo saseka na tinyiko ta silivhere. Elixa a fanele a amukerile swi’nwana!” a anakanya.

Mupfuni loyi a ya mahlweni a anakanya. Eku heteleleni a teka xiboho xa leswi a nga ta swi endla. “Ndzi ta tsutsuma ndzi landzela Namani ndzi ya ‘nwi kombela nyiko ndzi tihlaysela yona yi va ya mina.’ Gehazi a sungula ku tsutsuma.

Empfhukeni Namani u ‘nwi vonile loko a karhi a landzela kutani a tlhela a ‘nwi hlanganisa. Namani a vutisa, “Xana swi lo yini?

“A ku onhekanga nchumu,” ku vula Gehazi. “Kambe Elixa u ni mahungu ya wena. Ku ni vanhu va’nwana lavantshwa lava pfumalaka ku pfuniwa hi wena. U kombela leswaku u ndzi nyika tinyiko ta silivhere na swiambalo swa vona.”

“Swi lulamile!” ku vula Namani. “Ndzi ta ku nyika tinyiko ta Elixa.” Gehazi a teka tinyiko eka Namani kutani a tlhelela ka Elixa.

“Xana a wu ye kwihi, Gehazi?” ku vutisa Elixa.

“Xana u vula yini?” a hlamula. “A ndzi yanga kahelo. Elixa a hlakahla nhloko a khunguvanyekile a ku, “Ndza swi tiva leswi u swi endleke Gehazi! U hembile na swona u yivile. U dyohile ni le mahlweni ka Xikwembu. U tlurile milawu ya Xona.”

Gehazi a korhamisa nhloko a khomiwile hi tingana. Elixa u tivile leswi a swi endleke. “Sweswi u ta twisiwa ku vava hikwalaho ka xidyoho xa wena! Ku vula Elixa. “Wena ni vana va wena mi ta ngheniwa hi nhlokonho hi ndlela leyi Namani a ri na yona loko a nga si horisiwa.” Kutani swi humeleta. Gehazi u dyondzile swita-ndzhaku swa ku tlula nawu wa Xikwembu hi ndlela yo vava swinene.

Ntirho

“Xana u twe yini?” Pfuxeta:

Vana a va tshame hi xirhendzewutana.

Ku pfuxeta hunguleri, vutisa swivutiso ku vona leswi vana va tweke swona:

Xikombiso, u nga ku: “Ndzi twile leswaku a ku ri na wanuna wa nkoka loyi a ri munhu wa swa mavuthu ya nyimpi.”

Vutisa #1 eximatsini: “Wena u twile yini emhakeni leyi?”

‘Nwana #1 a nga hlamula aku: “Vito ra yena a ri Namani.”

‘Nwana #1 u ta vutisa ‘nwana #2: “Wena u twile yini?

‘Nwana #2 a nga ku: “Namani a ri ni mupfuni.”

‘Nwana #2 u ta vutisa ‘nwana #3: “Wena u twile yini?”

Hi yona ndlela leyi va ta ya mahlweni va rungula hungu ra Bibele.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n’wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namuntlha.” (Duteronomia 27:10)

Tsala ndzimana leyi laha henhla eswikhadanini, rito ri’nwana ni ri’nwana ri ri xikhadanini xa rona. Hlanganisela swikhadana. Hlawula nhlayo ya vana ku ya hi nhlayo ya swikhadana. Longoloxa vana va yima hi layeni. Nyika ‘nwana u’nwana ni u’nwana xikhadana. Vana va fanele ku ringeta ku tilongoloxa hi ndlela leyi fambelanaka ni ndzimana ya nhloko va vula ndzimana leswi yi faneleke yi va swona.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Hambi hi nga va vana kumbe lavakulu, Xikwembu xi ni matimba yo hi rivalela ni ku endla leswaku hi nga wi. Khongela ni vana u tlhela u va khongeleta leswaku Xikwembu xi va pfuna ku papalata ku hemba. Hi fanele ku vulavula ntiyiso mikarhi hinkwayo!

Ntirho 20

KU YIVA NI KU HEMBA SWI NA SWITA-NDZHAKU SWO BIHA

Matsalwa: 2 Tihosi 5:13-27

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku ku yiva ni ku hemba i swidyo swo biha. Xikwembu xi nga hi rivalela loko hi tisola hi hundzuka.

Ndzimana ya Nhloko: "Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n'wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namunlha." (Duteronoma 27:10)

Xana Gehazi u endlile yini?

- U byerile Namani ku gandzela swikwembu swa hava.
- U hemberile Namani.
- U byerile Namani leswaku Elixa a lava ku 'nwi vona.

- U xavile swiambalo leswintshwa.
- U xaverile Elixa nyiko.
- U tekile mali ni swiambalo leswi nga ri ku swa yena.

- U hemberile Elixa.
- U komberile mali eka Elixa.
- U byerile Elixa leswaku wa vabya

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia khombo ra makolo/makwanga ni ku nkhensa eka leswi Xikwembu xi nga hi pfumelela ku va na swona.

Ndzimana ya Nhloko

“Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n’wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namuntlha.” (Duteronoma 27:10)

Tilulamisele ku Dyondzisa

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ni klesi yo dyondzela ka yona ka ha ri nkarhi vadyondzi va nga si fika.
- Tsundzuka ku amukela vaendzi ni ku hlengaleta vuxokoxoko bya vatsvari va vona leswaku u kota ku tihanganisa na vona evhikini.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibebe

Makolo ya ni Khombo 1 Tihosi 21:1-29

Hosi Akab a navela nsimu ya vinyo ya Nabot, “Ku saseka ka nsimu yeleyo! Wa nga vona madiriva lawayaa hinkwawo, ku saseka ka swichokota/swichocho! Ya languteka ya nandziha! Masimu lawa ya nga va kahle swinene ku va xirhapa xa mina xa matsavu!”

Loko Akab a karhi a langutisa nsimu ya vinyo, a ya a karhi a navela leswaku ingi yi ngo va ya yena. “Nsimu leyi ya vinyo yo fanelia ku va ya mina. Hi mina hosi, Ndzi fanele ndzi va na tinsimu ta kahle swinene,” a ti byela. Kutani a ya ka Nabot, ‘nwini wa nsimu.’

“Xewani Nabot,” ku vula Akab. “Ndzi kombela ku vulavula na wena.” “Ku humeleta yini?” ku vutisa Nabot. Akab a hlamula, “Ndzi navela nsimu ya wena ya vinyo. Hi ntiyiso ndza yi rhandza, hikwalaho u fanele u ndzi nyika yona. U nga kuma yi’nwana loko u swi tsakela. Ndzi ta endla leswaku u tihwulela leyi u yi lavaka.” “E-e ndza nkhensa,” ku vula Nabot. “Nsimu leyi ya vinyo i ndzhaka ya khale leyi ndzi siyeriweke hi vatatana wa mina kutani na mina ndzi ta yi hlayisela vana va mina.”

Leswi swi endlile hosi Akab a hlundzuka swinene a visingana ni le xikandzeni. “Xana wa swi tiva leswaku ndzi mani, hi ka Nabot?” ku konyolola hosi. “Ndzi hosi na swona ndzi lava nsimu liya ya vinyo!”

Hosi yi tlhelerile entsindza yi fika yi tikhiyelela/tipfalela endlwini. Yi pavalala e mubedweni/esangwini, yi nga pfuki, yi nga dyi kumbe ku nwa nchumu, hikuva a ya ha hlundzukile. Akab a ya mahlweni a veka mianakanyo ya yena eka nsimu leyi ya vinyo yo saseka, “A yi soleki kahelo! Yo fanelia ku va ya mina. Ndzi lava leswaku yi va ya mina. Hi mina hosi.”

Hosi Akab a tshamela ku vilela swinene hi nsimu ya vinyo ya Nabot ku fikela laha Hosikazi Yesabele a nga karhala ku ‘nwi yingisela. Siku ri’nwana a tilulamisela ku vulavula na yena, “Hikwalaho ka yini u nga dyi? Xana u tikeriwa hi yini? Hikwalaho ka yini u tshamela ro dzumadzuma u vilela?” “Ndzi hlundzukile” a tlhela a ku. “Ndzi lava nsimu ya Nabot ya vinyo, yena a nga swi lavi ku ndzi nyika yona. Ndzi ‘nwi tshembise ku ‘nwi hakela kambe yena a nga pfumeli. Hikwalaho ka yini a ala na nsimu ya yena?”

Yesabele a visingarisa xikandza loko a twa ku vulavula ka hosi, “Xana a hi wena hosi ya Israele? Pfuka u dya, u tsaka; Ndzi ta ku nyika yona nsimu ya Nabot,” ku vula nkosikazi.

Nkosikazi Yesabele a endla kungu ro chavisa swinene. U tiendle wonge hi yena hosi Akab. A tsala mapapila a ya funga hi xingwavila xa le vukosini. U’nwana ni u’nwana a tshemba leswaku ya tsariwile hi hosi Akab. Hosi a yi tikarhatelanga ku tiva leswaku nsati wa yona u le ku endleni ka yini. Lexikulu eka yona a ku ri ku kuma nsimu ya Nabot ya vinyo hi tindlela tihi ni tihi.

“Lulamisani swakudya swo hlawuleka mi rhamba Nabot,” ku lerisa nkosikazi. “Nwi nyikeni xitshamo xo hlawuleka, kutani mi vula leswaku u rhukanile Xikwembu kutani mi ‘nwi dlaya.’”

Varhangeri va rhambile Nabot eka swakudya swo hlawuleka. “Tshamisa laha,” va komba Nabot xitshamo. “Hi ku vekele xitshamo lexi xo hlawuleka.”

Nabot a tshamisa hansi. Ku huma vavanuna vambirhi vo biha timbilu va kombetela Nabot va karhi va huwelela va ku, “U rhukanile Xikwembu!” U’nwana ni u’nwana a vona leswaku Nabot u fanele ku fa. Va ‘nwi khandlile hi maribye a fa va tlhela va rhumela rito eka nkosikazi Yesabel. Yesabel a tsakile swinene. U hatlise a ya tivisa hosi leswaku Nabot u file. Hi ku tsaka hosi yi suka yi kongoma ensi’nwini ya vinyo. Akab a swoswa mavoko ya yena wonge o va ‘nwana loyi a ha ku kumaka xo tlangisa lexi a xi tsakelaka swinene. “Nsimu leyi ya vinyo i ya mina hinkwayo ku sukela sweswi!”

U rhwalerile malakatsa a ya veka tintihweni kutani a ya tshika ya rheta ya wela hansi, a titwisa ku humeleta ka ku navela ka yena.

Loko Akab a ha ri ku giyeni Xikwembu xi vulavurile na Eliya, muprefeta wa xona. “Hosi Akab u dlayile Nabot a ‘nwi dlayela nsimu ya yena ya vinyo. Sweswi u kwale nsi’nwini ku titekela yona yi va ya yena. Famba sweswi u ta ‘nwi kuma”

Eliya a kuma hosi yi tsakile ensi’nwini ya yona leyintshwa ya vinya. “Xikwembu xi ku hlundzukerile,” ku vula Eliya. “U dyohile, u tlurile milawu ya xona! A wu yingisanga Xikwembu! Xikwembu xi ta ku tekela swilo hinkwaswo na swona u ta fa!”

Xika’nwe-kanwe Akab a kota ku vona vubihi bya yena kutani a tala hi gome swinene. “Xana ndzi nga endlisa ku yini mhaka yo bhihisa leswi?” a rila.

Akab a swi tiva leswaku u dyohile. A swi tiva leswaku u endlile swilo swo homboloka. A swivila ni ku kolola, a tisola, a ambala swiambalo swa khale swo hlakala, a kombela Xikwembu ku ‘nwi rivalela.

Xikwembu xi swi vonile leswaku Akab a titwa nandzu hakunene hikwalaho xi ‘nwi rivalerile, kambe xi ‘nwi byerile leswaku vana va yena va nge vi tihos. Akab u dyondzile hi ndlela yo vava leswaku ku tshova nawu wa Xikwembu swi na hakelo yo vavisa. U twisisile nkoka wa ku yingisa Xikwembu.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n’wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namuntla.” (Duteronoma 27:10)

Kombela vana ku hlaya ndzimana leyi ko tala.

Yimisa vana hi xirhendzewutana, vana va fanele ku tirhisa xibolwana, sokisi, kumbe maphepha lama nga vumbananisiwa ya va bolo, ku hoxanana hi xona.

Tlanga risimu. Loko risimu ri hela, ‘nwana loyi a khomeke xibolwana emavokweni u fanele ku hlaya ndzimana ya nhloko. Endla leswi ko tala, u pfuna vana ku kota ku hlaya ndzimana ya xiyenge lexi hi nhloko.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Lerisa leswaku hinkwenu mi swinya mahlo kutani u khongela xikhongelo xo nkhenisa. U’nwana ni u’nwana a nga vula swiga-ntsongo tani hi: “Ndza ku nkhenisa Hosi hikwalaho ka manana wa mina”. “Ndza ku nkhenisa Hosi hikwalaho ka tatana wa mina”. (Yana mahlweni u nkhenisa swilo hinkwaswo leswi Xikwembu xi hi nyikaka: rihanyu, ndyangu, vabuti na vasesi, ntirho, xikolo, swotlangisa, vanghana, vadyondzisi, vafundhisi, swihlahla, swiluva, swihari, sw.sw.)

Hetelela hi ku khongelela vana leswaku va tsakela ni ku nkhenisa swilo leswi va nga na swona ematsha’nwini yo lava swilo leswi nga swa va’nwana. Nkhensa Xikwembu leswaku vana va dyondza milawu ya xona ya Khume. Kombela Xikwembu ku hi pfuna ku tsundzuka swileriso leswi xi hi siyeke na swona leswaku hi swi landzelela; Milawu ya xona ya Khume. Kombela Xikwembu ku hi pfuna ku tsaka ematsha’nwini ya ku tshamela ku dzumadzuma ka makolo.

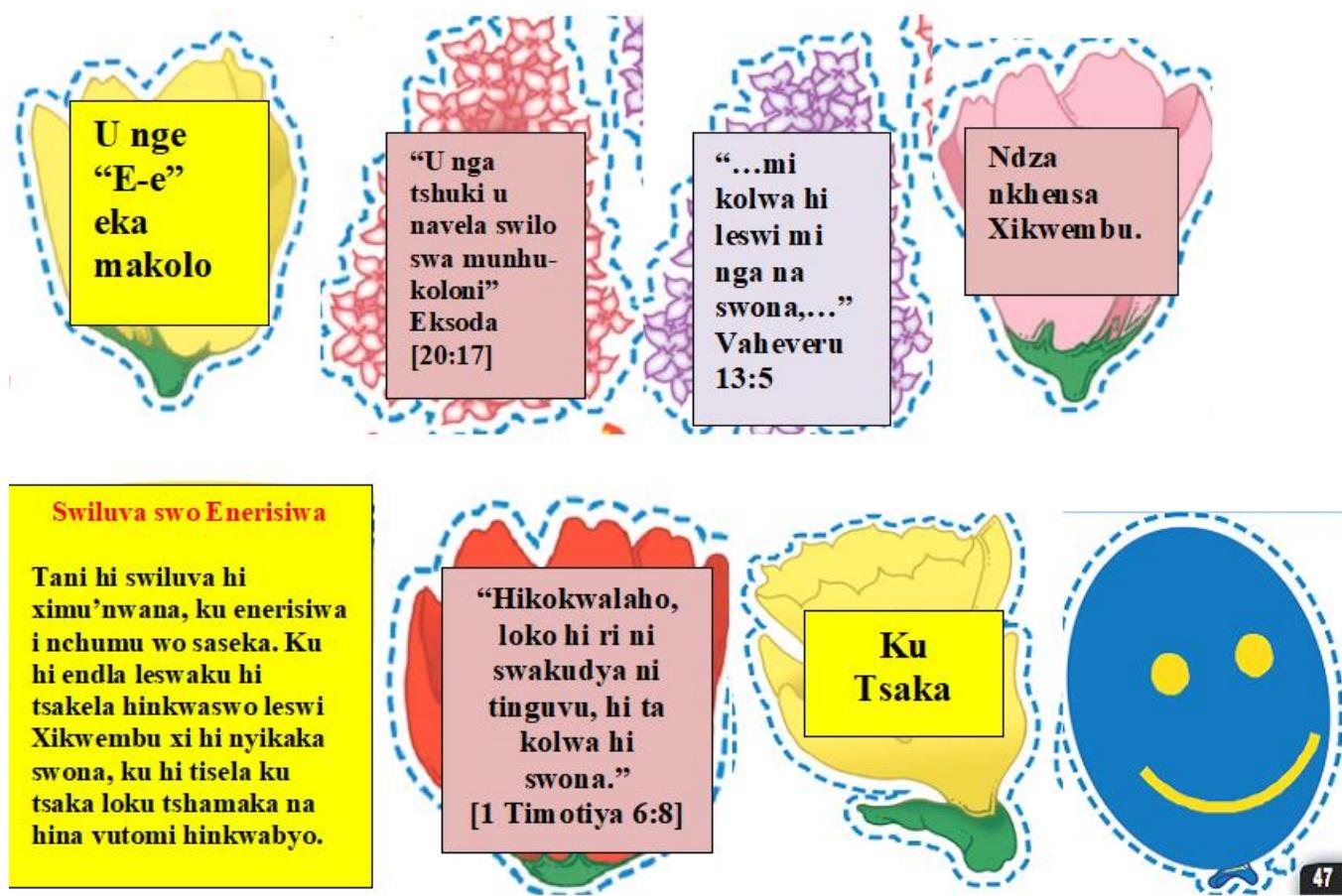
Ntirho 21

MAKOLO/MAKWANGA YA NI KHOMBO

Matsalwa: 1 Tihosi 21:1-29

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisia khombo ra makolo ni ku nkhensa Xikwembu eka leswi xi nga hi pfumelela ku va na swona.

Ndzimana ya Nhloko: “Hikokwalaho mi fanele ku yingisa leswi HOSI Xikwembu xa n'wina xi mi byelaka swona, mi hlayisa swileriso ni milawu ya xona leyi ndzi mi lerisaka yona namunlha.” (Duteronoma 27:10)

Tsema swifaniso leswi laha henhla.
Swi namakete swi'nwe ku endla xichocho xa swiluva.

MANGHENEO - XIYENGE XA 6

XIKWEMBU A XI FANI NA NCHUMU U'NWANA NA SWONA XI NI MATIMBA

Matsalwa ya Bibele: Tinhlayo 13:1-14:42, 27:12-23; Yoxuwa 1, 3-4, 6:14, 6-15

Ndzimana ya Nhloko eka Xiyenge Lexi: "...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona." (Yoxuwa 1:9b)

Swikongomelo swa Xiyenge

Xiyenge lexi xi ta pfuna vana ku:

- Hlula ku chava hi ku tshemba eka Xikwembu
- Va ni xivindzi xo kongomana ni swiyimo swo tika
- Dyondza leswaku loko va yingisa Xikwembu, xona xa va pfuna

Tidyondzo ta Xiyenge

Dyondzo ya 22: **Kongoma Emahlweni u ri hava ku chava**

Dyondzo ya 23: **Kongoma Emahlweni u ri ni Xivindzi**

Dyondzo ya 24: **Kongoma Emahlweni hi ku Yingisa**

Dyondzo ya 25: **Kongoma Emahlweni ni Matimba ya Xikwembu**

Dyondzo ya 26: **Kongoma Emahlweni ni Switshembiso swa Xikwembu**

Mikarhi yo tala hi ngheniwa hi ku chava kumbe ku pfumala xivindzi xa ku yingisa Xikwembu. Eka tidyondzo leti hi ta kota ku twisia lewaku Xikwembu xi na hina ku'nwana ni ku'nwana ni le ka xiyimo xi'nwana ni xi'nwana. Xikwembu xi ta hi pfuna ku hlula ku chava ka hina loku enteke na loko hi twa hi ri hexe kumbe hi nga ri na ku pfuneka. Hi ta kota ku vona leswaku ku va kusuhi ni Xikwembu swi ta hi tisela ntsako. Hi ta kota ku vona leswaku loko hi yingisa Xikwembu, xi ta hi hlayisa, ni le ka swiyimo leswi tsuvulaka misisi/chavisaka. Hi ta tiva leswaku Xikwembu i munghana loyi a nga le tlhelweni ra hina nkarhi hinkwawo.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku hi nga tshemba ni ku yingisa.

Ndzimana ya Nhloko

“...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona.”
(Yoxuwa 1:9b)

Tilulamisele ku Dyondzisa

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ni klasi yo dyondzela ka yona ka ha ri nkarhi vadyondzi va nga si fika.
- Tsundzuka ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya vatsvari va vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.
-

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele**Xikwembu a xi fani na Nchumu U'nwana na swona xi ni Matimba: Tinhlayo 13:1-14:42**

Siku ri'nwana Xikwembu xi byerile Muxe, “Rhumela vavanuna eKanana ku ya valanga tiko leri ndzi nga ta mi nyika rona.” Muxe a vitana 12 wa varhangeri, “Yanani eKanana. Mi ya va tinhlori mi kambela tiko ni ku Kamba loko ri ri kahle kumbe ri bhihile. Langutani leswaku ri na miti ya njhani na loko misava ya kona yi lulamerile ku humesa swakudya. Mi vuya na yi'nwana ya mihandzu leyi kulaka eKanana.” Xika'nwe-ka'nwe vavanuna lava va 12 va suke va kongoma eKanana va ya valanga tiko ku ringana 40 wa masiku. Kwale va vonile tindhawu ta mananga, masimu ya mavele, mihandzu yo nandziha, ni milambu leyi khulukaka hi matimba. Tinhlori ti tekile makuwa ni mihandzu yi'nwana, va tsema ni xichokota/xigatlu lexikulu xa madiriva. A xi kule ngopfu, xi rhwariwa hi vavanuna vambiliru exikarhi ka vona. Endzhaku ka 40 wa masiku va tlhelele eka Muxe ku ya nyika mbiko. Loko va fikile va kombile mihandzu leyi eka Muxe, Aroni ni vanhu hinkwavo. Khume ra tinhlori ti sungule ku vula, “Kanana i tiko ra kahle. Ma nga vona mihandzu leyi yo saseka! Kambe vaakatiko va Kanana i swihontlovila na swona va tiyile. Va tshama emitini leyi rhendzeriweke hi makhumbi yo anama ni ku tiya. “A hi fanelanga ku vilela hikwalaho ka sweswo,” ku vula Khaleb, u'nwana wa tinhlori. “Ndzi ehleketa leswaku hi nga ya sweswi hi ya teka tiko. Hi nga swi kota sweswo!”

“Hi nga ringeti,” ku kaneta va'nwana “Hi nge swi koti ku hlasela vanhu lavaya hikuva a va lo kula ntsena, kambe i swihontlovila! Va ta hi phyandlasa ku fana ni tinjiya!”

Vaisraele va sungula ku hela matimba. “Hikwalaho ka yini hi tile laha?” va dzumadzuma. “Xikwembu xi ta endla leswaku va hi dlaya hinkwerhu. Valala va ta teka vasati ni vana va hina vava pfalela khotsweni. Hi fanele hi tlhelela Egipta. A hi hlawuleni murhangeri u'nwana loyi a nga ta hi tlherisela e Egipta.”

Muxe na Aroni va wa ehansi hi matsolo swikandza swa vona swi dzime ehansi. Vanhu a va nga ha xiximi Xikwembu hi ku vulavula swilo swo tala swo biha hi Xona. Xana xo Xikwembu xa kona xi ta endla yini?

Yoxuwa na Khaleb va handzurile swiambalo swa vona ku komba hi laha va nga karhateka ha kona emiehleketweni ya vona, “A hi fanelanga ku vulavurisa sweswo! Tiko ri kahle, hina hi fanele ku tshemba Xikwembu. Mi nga chavisi vanhu. Xikwembu xi na hina. Hi nga ri teka tiko!”

Vanhu a va nga ha lavi ku va yingisela. A va chuhile ni ku hlundzuka lero kala va lava ku dlaya Muxé, Yoxuwa, na Khaleb.

Hi nkarhinyana Xikwembu xi tikomba eka vona hi xivumbeko xa ku vangama ka papa! Na xona a xi hlundzukile. “Mi ta hanya hi ku nga ndzi tshembi ku fikela rini?” Xikwembu xi vutisa Muxé. “Ndzi ta va herisa hinkwavo ndzi sungula rixaka lerintshwa hi ndyangu wa wena.” Muxé a kombela, “E-e Xikwembu. Ndzi kombela leswaku u nga endl swoleswo! U hi humesile e Egipta na swona u’nwana ni u’nwana eKanana wa yi tiva mhaka leyi. U ni tintswalo ni ku rivalela. Ndzi kombela u rivalela vanhu lava hambi loko va onhile swinene.

Xikwembu xi hlamlula !” Ndzi ta va rivalela, kambe a ndzi nga pfumeleli na u’nwe wa vona a nghena eKanana. Va swi vonile swihlamariso hinkwaswo leswi ndzi swi endleke emahlweni ka vona kambe a va ndzi tshembi hambi ku ri ku ndzi yingisa. Fikisa mahungu lawa eka vanhu: ‘Va ta hanya emananga malembe ya’nwana ya 40. Leswi swi yimela lembe ri’nwe eka siku ri’nwana ni ri’nwana leri tinhlori ti ri tekeke ku valanga tiko. U’nwana ni u’nwana loyi a ri na 20 wa malembe ni ku thula u fanele ku fa handle ka Yoxuwa na Khaleb lava a va tshemba Xikwembu. Vana va vona va ta hanya eKanana siku ri’nwana kambe vona va nge ku kandziyi/nantswi.”

Loko Muxé a byela vanhu leswi Xikwembu xi ‘nwi byelete swona a va khomiwile hi gome swinene. “Hi dyohile,” va tisola. “Hikwalaho sweswi hi ta ya eka tiko leri Xikwembu xi hi tssembiseke rona.” “Mi nga swi endl swoleswo!” ku vula Muxé. “Nkarhi wa ‘nwina wo nghena eKanana wu hundzile.”

Khume ra tinhlori leti nga tsandzeka ku tshemba Xikwembu ti hatle ti lova endzhaku ka sweswo. Ko va Yoxuwa na Khaleb lava nga tama va ha hanya. A va fanele ku yimela ku hundza 40 wa malembe ku ri kona va nga ta nghena eKanana. A va swi tiva leswaku Xikwembu xa tssembeka xi ta va fikisa etikweni ra Kanana.

Yoxuwa na Khaleb a va tshemba leswaku Xikwembu xi ta va nyika kaya lerintshwa. A va tshemba Xikwembu ni ku lava ku xi yingisa. Xikwembu xi lava leswaku hi xi tshemba, hi xi yingisa, ni ku endl xi’nwana ni xi’nwana lexi xi lavaka hi xi endla.

Ntirho

Endlela vana makhadi u ya tsala “Tshemba” na “Yingisa”. Dirowa maletere ya marito lama mbirhi ya va lamakulu, leswaku u kota ku chukuchela mihlovo, ku ya penda kumbe ku khavisa endzeni ka wona, U fanele ku va u hlengeletile mihlovo, pende, swo tota hi swona pende, swo tsala ku bumburisa, tipensele ta mihlovo, mbewu, tinyawa, mavele, rhayisi, swo nameka hi swona emihandzwini leyitsongo, sw.sw. Kombela vana ku khavisa marito hi ndlela leyi va rhandzaka hi yona. Loko va karhi va tirha, teka nkarhi u va vutisa swivutiso hi dyondzo u va kombela ni ku hlamusela leswi marito ya vulaka swona.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona.” (Yoxuwa 1:9b). Hlaya ndzimana leyi ko talanyana kutani u yi tsala hi ku hambanyisa marito. Kombela vana ku yi tsala hi ndlela ya kahle.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Ku tshemba ni ku yingisa Xikwembu a swi olovi mikarhi yi’nwana. Xikwembu xi ta hi pfuna tani hi loko xi pfunile Yoxuwa na Khaleb. Vula swilo leswi hi faneleke hi nkhensa Xikwembu hikwalaho ka swona na swilo leswi hi faneleke hi swi khongeleta. Khongeleta swilo leswi. Kombela Hosi ku pfuna vana ku dyondza ku tshemba ni ku yingisa Xikwembu tani hi loko Yoxuwa na Khaleb va swi endlile.

Ntirho 22

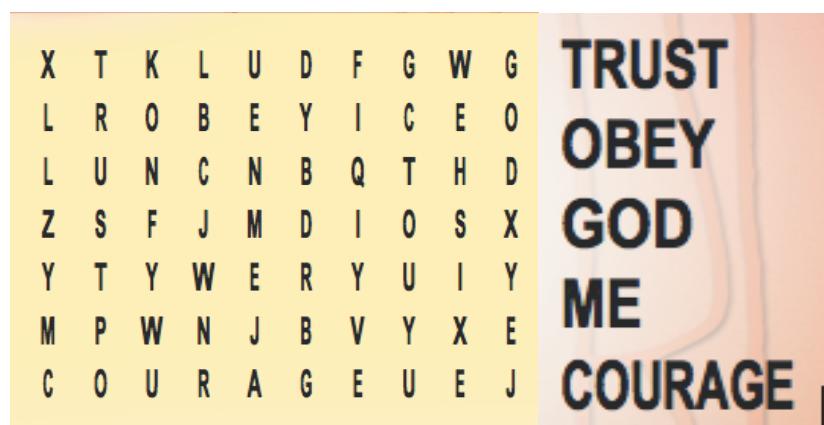
KONGOMA EMAHLWENI U NGA CHAVI NCHUMU

Matsalwa: Tinhlayo 13:1 – 14:42

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisisa leswaku hi fanele hi tshemba ni ku yingisa Xikwembu.

Ndzimana ya Nhloko: "...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona." (Yoxuwa 1:9b)

In the puzzle below find the words on the right:

Who can you trust? _ _ _

Who should obey God? _ _

Who helps us when we need courage?

— — —

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku tani hi leswi Xikwembu xi nyikeke Yoxuwa xivindzi xa ku va murhangeri wa vanhu va xona, na vona xi ta va nyika xivindzi xa ku endla leswi xi va lerisaka ku swi endla.

Ndzimana ya Nhloko

“...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona.” (Yoxuwa 1:9b)

Tilulamisele ku Dyondzisa

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ni klasi yo dyondzela ka yona ka ha ri nkarhi vadyondzi va nga si fika.
- Tsundzuka ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya vatsvari va vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele**Kongoma Emahlweni u ri ni Xivindzi: Tinhlayo 27:12-23**

Muxe a khalabyile swinene. A swi tiva leswaku nkarhi wa ku fa ka yena a wu karhi wu tshunela. A vilerisiwa hi vanhu va Israele. A va pepetseka emananga ku ringana 40 wa malembe. Ku nga ri khale va fanele ku nghena etikweni lerintshwa leri Xikwembu xi va tshembiseke rona ku sukela khale.

Muxe u te eka Xikwembu, “Vanhu lava va fana ni tinyimpfu. Va pfumala loyi a nga ta va rhangela emahlweni handle ka swona va ta tshama va karhi va pepetseka.” Xikwembu xi ‘nwi hlamlula, “Yoxuwa hi yena wanuna loyi a faneriwaka hi ntirho lowu. Wa ndzi tshemba na swona wa ndzi yingisa. U ta va murhangeri wo tlhariha. Teka Yoxuwa ni muprista mi ya yima emahlweni ka vanhu. “Nwi tlhandlekeni mavoko mi komba vanhu leswaku mi ‘nwi veka ku va murhangeri wa vona.” “Xikwembu ndzi ta endla leswi u ndzi byelaka swona,” ku vula Muxe.

Muxe a hlengeleta vanhu hinkwavo ndhawu yi’nwé. A yima emahlweni ka vona a ri na muprista Eliyazara. Muxe a tlhandleka mavoko ya yena ehenhla ka Yoxuwa a ‘nwi veka ku va murhangeri wa vanhu.

Endzhaku ka sweswo Muxe u file. Loko nkarhi wu nga si ya kule, Xikwembu xi vulavula na Yoxuwa. “Yoxuwa u fanele ku rhangela vanhu ku pela nambu wa Jordani mi nghena etikweni lerintshwa leri vuriwaka Kanana. Mina ndzi ta hlayisa xitshembiso lexi ndzi xi endleke eka Muxe leswaku ndzi nyika vanhu lava Tiko ra Xitshembiso. Ndzi ta va na ‘nwina. Ndza mi lerisa ku tiya ni ku va ni xivindzi. Mi nga tshuki mi chava kumbe mi hela matimba hikuva mina Yehovha, Xikwembu xa ‘nwina ndzi ta va na ‘nwina ku’nwana ni ku’nwana laha mi yaka kona,’”

Yoxuwa u nyikile xileriso eka vanhu leswaku va tilulamisela ku pela Jordani va nghena etikweni lerintshwa. Xana vanhu va ta yingisa? Muxe u va rhangerile malembe layo tala!

Vanhu hinkwavo va pfumerile ku yingisa Yoxuwa tani hi loko va yingisile Muxe! Va tshembile ni ku pfumela leswaku Xikwembu a xi ri na Yoxuwa ku fana na leswi a xi ri na Muxe. Vanhu a va yimerile swileriso leswi landzelaka swa Yoxuwa hi mahlo-ngati. Ku nga ri khale va ta nghena etikweni ra vona lerintshwa.

Ntirho

Loko klasi yi nga si sungula endla kumbe u lomba swigubu/swingomana leswi vana va nga swi tirhisaka eklassini. Nyika vana swichayachayana leswi eklassini. Tlanga ntlangu wo karhi wa vuyimbeleri lebyi nga na ngulumelo wo ringanelia. Byela vana ku macha/famba loko swingomana swi karhi swi chayiwa, va phokotela

mavoko kumbe ku ba makhwela. Loko va ha ri ku macheni, yima ku chaya ko hlayanyana. Loko u yimile ku chaya, vula:

Mudyondzisi: - I mani a hi nyikaka xivindzi?

Vadyondzi: - Xikwembu!

Mudyondzisi: - I mani loyi hi faneleke ku ‘nwi tshemba?

Vadyondzi: - Xikwembu!

Mudyondzisi: - I mani loyi hi faneleke ku ‘nwi yingisa?

Vadyondzi: - Xikwembu!

Yana mahlweni u tlanga, u macha/famba, ni ku vulavula ku ya hi laha nkarhi wu nga ta pfumela ha kona.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona.” (Yoxuwa 1:9b). Dirowa 11 wa mikondzo ephepheni. Kandziyisa phephe ri huma lamo tala u nyika u’nwana ni u’nwana. Tsala marito ya Yoxuwa 1:9, rito ri’nwae hi nkondzo wu’nwae. Tsema mikondzo leyi. Tidyondzise ku veletela marito hi ndlela leyi ndzimana yi nga veketeriwa kahle. Hlanganisela mikondzo u tlhela u yi veka hi tinyandza emahlweni ka vona. Loko u va nyika xikoweto va byele leswaku va sungula ku veletela mikondzo hi ku hatlisa ku ya hi laha va kotaka ha kona ku fikela laha ndzimana yi longoloxiweke kahle. “Nwana wo sungula loyi a nga veletela a heta u ta rhangela ntawa ku hlaya ndzimana. Endlani leswi ko talanyana.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Heta dyondzo hi ku khongeleta swikombelo swa vona (swa xivindzi xo kongomana ni xiyimo xo tika) ni swilaveko swi’nwana leswi vana va nga na swona. Kombela Xikwembu ku va pfuna ku tsundzuka ku khongela loko va pfumala xivindzi.

Ntirho 23

KONGOMA EMAHLWENI U RI NI XIVINDZI

Matsalwa: Tinhlayo 27:12-23

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku tani hi leswi Xikwembu xi nyikeke Yoxuwa xivindzi xa ku va murhangeri wa vanhu va xona, na vona xi ta va nyika xivindzi xa ku endla leswi xi va lerisaka ku swi endla.

Ndzimana ya Nhloko: "...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona." (Yoxuwa 1:9b)

I Mani Yena?

I mani murhangeri wa vanhu va Xikwembu eka hungu leri? Vekela maletere eka minkhwati leyi laha hansi:

Yoxuwa a tshemba Xikwembu. Xikwembu xi nyikile Yoxuwa xivindzi xo endla leswi xi 'nwi leriseke swona.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku Xikwembu xi ta hi xixima loko hi yingisa swileriso swa xona.

Ndzimana ya Nhloko

“...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona.”
(Yoxuwa 1:9b)

Tilulamisele ku Dyondzisa

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ni klasi yo dyondzela ka yona ka ha ri nkarhi vadyondzi va nga si fika.
- Tsundzuka ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya vatsvari va vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini hi ku va bela rigingho kumbe ku va endzela.
- Kandziyisa tluka ra Ntirho wa Dyondzo ya 24. Ri namakete eka phephe ro tsindziyela. Tsema swifaniso. Hlengeleta 12 wa swiribiana swo tswulungela. Landzela hungu ra Bibele leri u nga ta ri rungula.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele

Lerisa vana leswi landzelaka:

Bana/kandziya 6 wa swigozana u ya mahlweni
Thamuka hi xindzhaku kambirhi
Bana/kandziya magoza manharhu u ya xineneni.
Khwakhwayisela milenge ka mune eximatsini.
Hundzuluka hi xirhendzewutana u nga susanga milenge ehansi
Tlula-tlula ka

7

Xana swileriso a swi tika ku swi landzela?

Hikwalaho ka yini vanhu va nyika swileriso?

Hikwalaho ka yini swi ri ni nkoka ku landzela swileriso?

Ku nga humeleta yini loko wo ka u nga landzeli swileriso leswi u nyikiweke swona?

Ku landzela swileriso i swa nkoka swinene. Eka hungu ra hina ra Bibele namuntlha hi ta vona hi laha swi nga na nkoka ha kona ku landzela swileriso leswi Xikwembu xi hi nyikaka swona.

Yoxuwa 3-4

Xikwembu xi vulavurile na Yoxuwa, “Byela vaprista ku yima exikarhi ka nambu. Byela vanhu leswaku va nga vi khumba areka; va fanele va yisiwa kulenyana.” Vaprista ni vanhu va yingisile Xikwembu na Yoxuwa. Enkarhini lowu wa lembe ribuwa ra nambu wa Yordani a ri tala hi mati. Mati a ma entile swinene. Vaprista va nga va va tivutisile, “Hikwalaho ka yini Xikwembu xi hi lerisa swilo leswi nga hi vekaka ekhombyeni?” Kambe va kunguhate ku tshemba ni ku yingisa Xikwembu. (Ma nga vona ku kula ka nambu. Phutsela misava leyi omeke hi xiphemu xitsongo xa nambu.)

Vaprista va vekile mikondzo ya vona ematini. Xika’nwe-kanwe nambu wu yima ku khuluka!

(Susa xiphemu lexitsono xa nambu.)

Nambu a wu omile! A hi ku hlamarisa ka swona! Vanhu a va langutisa hi ku hlama, a va kota ku vona hi laha mati ya nga yima ku khuluka enkarhini lowu vaprista a va yingisa Xikwembu va nghena ematini. Vanhu lava a va twile xitori xa hi laha Xikwembu xi pfuleke gondzo/budula ro oma exikarhi ka Lwandle ro Tshwuka loko va

ri ku balekeleni ka Vaegipta, kambe a va nga swi vonanga hi mahlo ya vona. Sweswi a va ri ku voneni ka matimba ya Xikwembu ya ri ku tirheni!

Vanhu va Israele va tsemakanyile nambu laha ku omeke. Kambe vaprista va yimile exikarhi ka nambu. Endzhaku ka loko va tsemakanyile Yoxuwa u yile mahlweni a yingisa xileriso xi'nwana ni xi'nwana lexi Xikwembu xi 'nwi nyikeke xona. Xikwembu xi byerile Yoxuwa, "Hlawula vavanuna va 12. Va byelete ku teka maribye ya 12 ku suka exikarhi ka nambu kusuhi na laha vaprista va nga kona. Va lerise ku rhwala maribye lawa ku yisa endhawini leyi hi nga ta tshama ka yona vusiku lebyi."

Vavanuna va rhwarile maribye lawa yo tika emakatleni ya vona ku suka exikarhi ka nambu ku yisa ekaya ka vona lokuntshwa eKanana. A ku ri na ribye ri'nwe eka nyimba yi'nwana ni yi'nwana ya tinyimba ta 12 ta Israele.

Xikwembu xi byerile Yoxuwa, "Byela vaprista ku huma enambyeni." Vaprista va yingisile. Loko muprista wo hetelela a humile ematini, mati ya sungurile ku khuluka kambe.

(Tlherisela xiphemu lexitsongo xa nambu emisaveni yo oma kambe.)

Loko vanhu va vona leswi Xikwembu xi swi endleke va nyikile ku xixima ka vona eka Yoxuwa tani hi murhangeri wa vona, "Xikwembu xi na Yoxuwa, tani hi leswi a xi ri na Mux. Yoxuwa u rrangele vanhu ku ya endhawini leyi va nga ta xwa vusiku ka yona. Yoxuwa u akile altari hi maribye ya 12 endhawini leyi.

(Vekani maribye lawa lamatsongo ya 12 ehenhla ka tafula.)

Yoxuwa u te, "Siku ri'nwana vana va hina va ta hi vutisa swivutiso. Va ta ku, 'Hikwalaho ka yini maribye lawa ma ri laha?' Va byeleni leswaku Xikwembu xi hi pfunile ku tsemakanya nambu wa Yordani laha ku omeke. Va byelete leswaku na vona va nga tshemba ni ku yingisa Xikwembu."

Siku rolero Vaisraele va dyondzile leswaku matimba ya Xikwembu ya kule ku tlula munhu kumbe xilo xihi ni xihi lexi va nga xi ehleketa. Xikwembu xi nga endla swilo hinkwaswo. Xi tirhisa matimba ya xona ku hlayisa misava ni vanhu. Ni hambi loko hi nga twisisi makungu ya xona hi fanele hi xi tshemba. Yoxuwa ni Vaisraele a va tshemba ni ku yingisa Xikwembu. Na hina hi nga endla sweleswo.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

"...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona." (Yoxuwa 1:9b). Machani/Fambani tani hi Yoxuwa ni Vaisraele mi rhendzeleka ni klasi mi karhi mi hlaya ndzimana ya nhloko mi vuyelela-vuyelela.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Heta dyondzo hi ku khongela. U'nwana ni u'nwana a nga nkhensa Xikwembu leswi xi 'nwi pfunaka. Kombela Xikwembu leswaku xi ku pfuna ku xi tshemba ni ku xi yingisa.

Ntirho 24

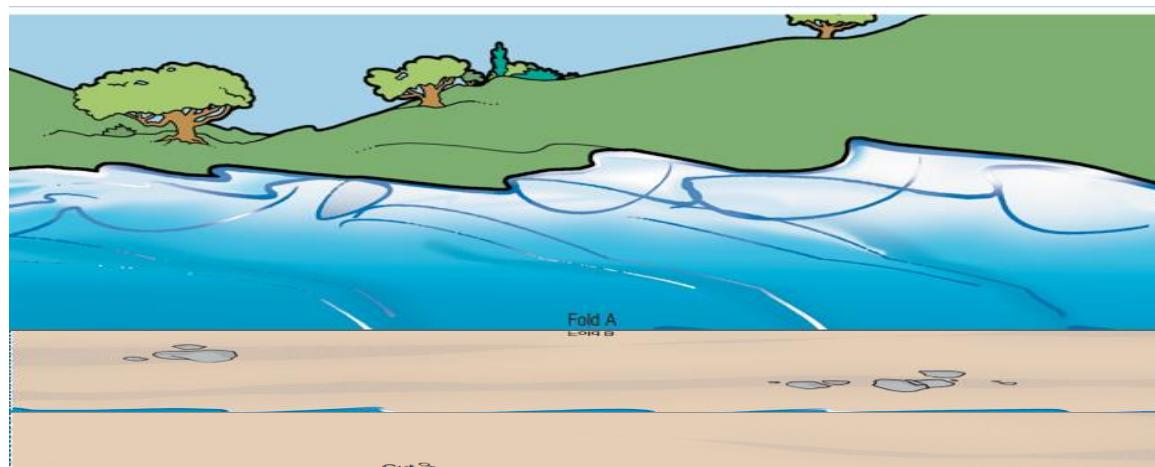
KONGOMA EMAHLWENI HI KU YINGISA

Matsalwa: Yoxuwa 3:4

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku Xikwembu xi ta hi xixima loko hi yingisa swileriso swa xona.

Ndzimana ya Nhloko : "...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona." (Yoxuwa 1:9b).

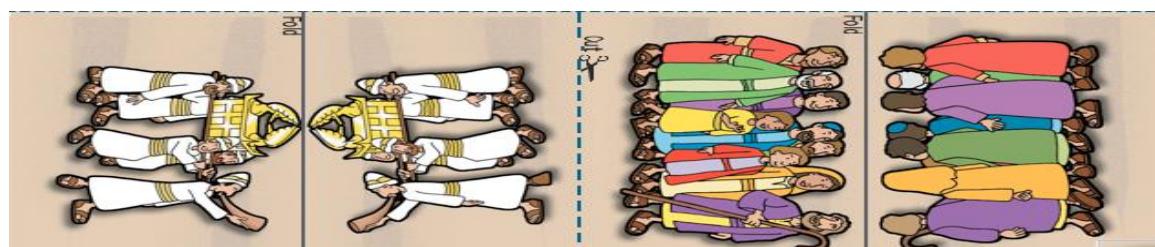
Tsema u tlhela u petsa xifaniso xa nambu xi yimela henhla.

Tirhis xiphemu lexi xa nambu ku funengeta misava leyi omeke:

Tsema u tlhela u petsa swifaniso swa vaprista ni vanhu leswaku va kota ku yima va macha/famba endzeni ka nambu.

Susa xiphemu lexitsongo xa nambu ku komba loko Xikwembu xi yimisile nambu.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku Xikwembu xi nga endla swilo leswi nga kote kiki loko hi xi tshemba ni ku xi yingisa.

Ndzimana ya Nhloko

“...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona.” (Yoxuwa 1:9b)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Amukela vadyondzi hi malwandla. Vona leswaku klasi yi basile ni ku tshamiseka loko vana va nga si fika. Loko u nga si nghena eka nhloko-mhaka ya namunlhha, pfuxeta tidyondzo tinarhu leti hundzeke hi ku komisa u kombela vana ku nyika swikombiso swa hi laha va nga komba ku tshembekela Xikwembu ha kona.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele**Kongoma Emahlweni hi Matimba ya Xikwembu - Yoxuwa 6**

A ku nga ri ku tsakisa ka masiku walawo eka Vaisraele! A va vile va ri ekaya ra vona lerintshwa ra Kanana. Vaisraele va yime nkarhi wo leha kambe Xikwembu xi hetisisile xitshembiso xa xona ku va fikisa etikweni rolero. Xikwembu xi perisile Yoxuwa ni Vaisraele hi ku hlaysia enambieni wa Yordani kutani sweswi a va tilulamisile ku hlula miti leyi nga kona. Muti wa Yeriko a wu ri wona wa le kusuhi. A wu ri na makhumbi/rirhangu yo/ro leha yo tiya ni swipfalo leswikulu eminyangweni. Xikwembu xi vulavurile na Yoxuwa xi ‘nwi nyika rhengu ro kota ku hlula muti lowu, “Endlani leswi ndzi mi byelaka swona kutani muti wu ta va wa ‘nwina.’” Yoxuwa u yingiserile swinene eka xileriso xi’nwana ni xi’nwana xa Xikwembu, “Ku sungula fambani mi rhendzeleka hi muti wa Yeriko ka’nwe hi siku ku ringana masiku ya 6. Vaprista va 7 va ta rhwala timhalamhala, va famba emahlweni ka Areka.

Yoxuwa u hlamarile loko a twa leswi Xikwembu xi nga lerisa leswaku a swi endla. Leswi a hi yona ndlela leyi tolloveriweke yo lwa nyimpi. Yoxuwa u tshembile ni ku yingisa Xikwembu. Xikwembu xi nyikile Yoxuwa swileriso swi’nwana, “... hi siku ra vu-7 mi ta rhendzeleka muti wa Yeriko ka 7.” Vaprista va ta ba timhalamhala. Loko vaprista va ba timhalamhala nkarhi wo leha vanhu va Israele va fanele ku huwelela swinene! Rirhangu/Makhumbi ra/ya Yeriko ya/ri ta hirimuka ya/ri wa kutani masocha ya ‘nwina ma ta nghena ma hlasela muti wu herisiwa.” “Hi ta endla hi laha u leriseke ha kona Hosi,” ku hlamula Yoxuwa. U hlengaletile vanhu a va byela rhengu ra Xikwembu. “Xana hina hi ta endla yini?” ku vutisa vaprista. Yoxuwa a hlamula, “Rhwalani areka ya ntwanano mi famba ku rhendzela muti.” “Hina ke?” ku vutisa vaprista va’nnan va 7. “Mi ta famba emahlweni ka areka ya ntwanano mi karhi mi chaya tinanga ta ‘nwina’ ku vula Yoxuwa. “Hi byele leswaku hina masocha hi ta endla yini,” vu vutisa masocha. Yoxuwa a ku, “Va’nwana va ‘nwina mi ta famba emahlweni ka vaprista. Lava’nwana va ta famba endzhaku ka areka. Loko mi karhi mi ri ku endleni ka leswi hinkwaswo mi nga huweleli kumbe ku vula nchumu. Yimani ku kondza ndzi mi tivisa. Ndzi ta mi nyika xileriso - HUWELELANI!”

Vaisraele hinkwavo a va tshemba Xikwembu. A va tiyimiserile ku yingisa. “A hi yenen!” va byelanana.

Eka siku ro sungula Vaisraele va fambile ku rhendzela muti ka’nwe kutani va tlhelela mixaxeni ya vona. Siku leri landzelaka va yile mahlweni va famba. Hi siku ra vu- 7 va pfukile hi vurhonga. Va fambile ku rhendzela muti kambe. Kambe siku leri a va yimanga endzhaku ko rhendzeleka ka’nwe. Va tlhele va famba ku rhendzeleka ra vumbirhi, va engeta ra vunharhu. Swigingi swa vona a swi ya swi karhi swi twakala. Va fambile ku rhendzeleka ka mune, nthlanu, ni ra vu 6! Swigingi swa vona a swi twala tani hi ku dzinda ka tilo swi tsekatsekisa

ni misava. Eku heteleleni Vaisraele va fambile ku rhendzeleka ni muti ra vu – 7 ri nga ro hetelela. Vaprista a va chayela tinanga ta vona ehenhla hi nkarhi wo leha. Xika'nwe-ka'nwe Yoxuwa u te, "Huwelelani, hikuva Hosi yi mi nyikile muti lowu!"

Enkarhini wolowo vanhu va huwelerile! Boom ... boom, hidya, boooom! Makhumbi ya sungula ku tsekatseka. Hidya, pandzekiyani! Misava a yi tsekatseka! Kutani ... hidya, pandzekiyani, boooom! Makhumbi ya Yeriko ya werile ehansi! Masocha ya Vaisraele ya nghenile ya hlasela muti. Hi nkarhinyana va swi kotile ku hlula valala va vona. Vusiku byelebyo a ku ri na ku tsaka lokukulu emixaxeni!

Xikwembu xi kota ku endla swilo leswi nga kotekiki loko hi xi tshemba ni ku xi yingisa. Vanhu a va tshemba ni ku yingisa Xikwembu. Xi tirhisile matimba ya xona ku endla leswi nga kotekiki. Makhumbi ni muti wa Yeriko swi nyamalarile!

Ntirho

Nyika 'nwana u'nwana ni u'nwana xiphemu xa vumba. Eka hungu ra hina ra Bibele namunlha matimba ya Xikwembu ya onhile muti lowukulu wa makhumbi lamakulu. Makhumbi lawa ya nga va ya endliwile hi switina swo tiya swinene. Namunlha hi ta ya aka xitina lexi nga ta hi pfuna ku tsundzuka hungu leri. Vumbetela vumba byi va hi xivumeko xa xitina xo tsindziyela ni ku anama. Tirhisa pensele kumbe xitsalo xa inki ku dirowa letere "Y" ehenhla ka xitina. Letere "Y" ri ta ku tsundzuxa "Yoxuwa" na "Yeriko." Xikwembu xi endlile swilo leswi a swi nga koteki eka Yoxuwa ni Vaisraele. Xi ta endla kambe swilo leswi nga kotekiki ni namunlha loko hi xi tshemba ni ku xi yingisa.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

"...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona." (Yoxuwa 1:9b). Vana vambirhi va ta tshama/yima va langutana. "Nwana A u ta nthontlha: "Ndzi ehleketa leswaku ndzi nga hlaya ndzimana hi ku vona 9 wa marito ntsena." "Nwana B u ta ntlhontlha 'nwana A a ku: "Ndzi ehleketa leswaku ndzi nga kota ku hlaya ndzimana loko ndzi vona 8 wa marito." "Nwana A u ta tlherisela ntlhontlho hi ku vula aku: "Ndzi ehleketa leswaku ndzi nga hlaya ndzimana loko ndzi vona 6 wa marito." Vana va ya mahlweni va nthontlhanana ku fikela loko ku kumeka 'nwana loyi a nga hlayaka ndzimana loko a nyikiwe marito matsongo ku tlula hinkwavo. Va'nwana va ta ku: "HLAYA NDZIMANA HI TWA!"

Landzelerisa hi ku tsala nhlayo ya marito lawa 'nwana u'nwana ni u'nwana a nga vula wona. Loko 'nwana loyi a nthontlhiweke a kota ku hlaya ndzimana hi ndlela ya kona 'nwi nyike nyiko yo hlawuleka kumbe a beriwa mavoko hi ndlela yo hlawuleka. Tlhela u tlanga kambe!

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Andlala swikombelo swa vana swo khongeleriwa na leswi va lavaka ku nkhensa Xikwembu eka swona. Hi nga tshemba ni ku yingisa Xikwembu hikuva xi tiva leswi nga kahle swinene eka hina. Nkhensa Xikwembu hi vutlhari ni matimba ya xona. Khongelela swikombelo leswi u dzunisa Xikwembu eka swa kahle leswi endlekeke eka vana. Nkhensa Xikwembu loko xi va pfuna ku tshemba ni ku xi yingisa.

Ntirho 25

KONGOMA EMAHLWENI HI MATIMBA YA XIKWEMBU

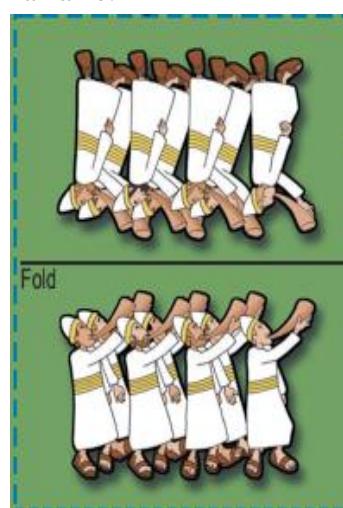
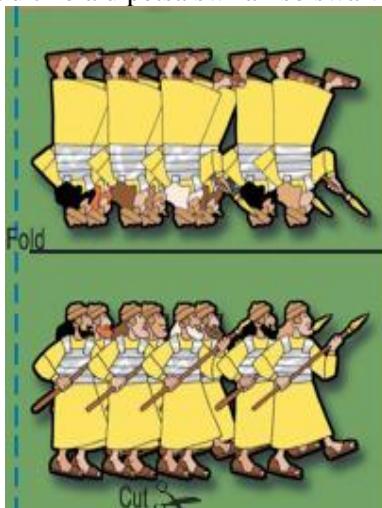
Matsalwa: Yoxuwa 6

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku Xikwembu xi nga endla swilo leswi nga koteiki loko hi xi tshemba ni ku xi yingisa.

Ndzimana ya Nhloko: "...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona." (Yoxuwa 1:9b).

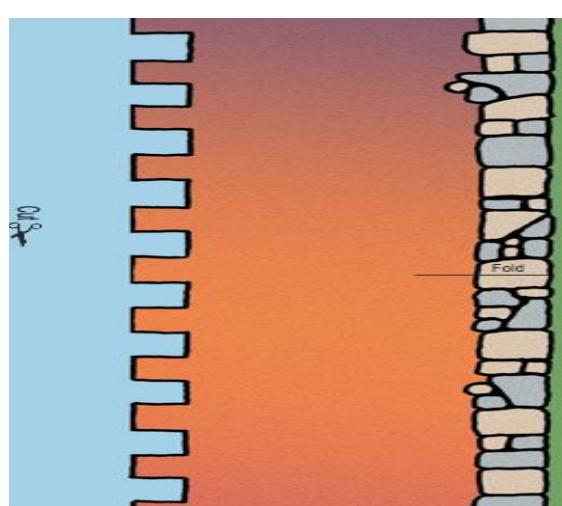
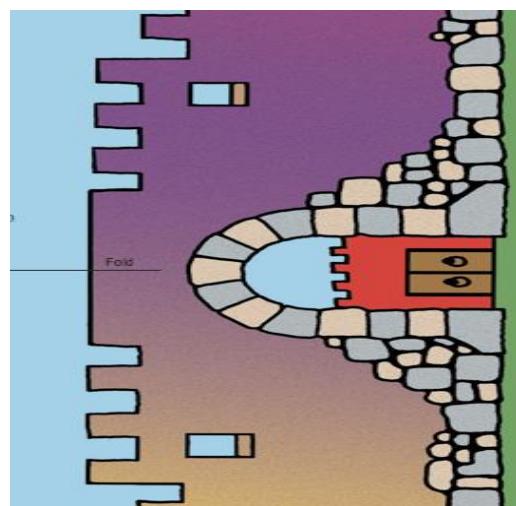
Hidyaaa!

Tsema u tlhela u petsa swifaniso swa vanhu leswaku va yima kahle.

Tsema makhumbi u endla xo tiyimela hi xoxe.

Endla leswaku vanhu va famba ku rhendzela makhumbi ka 7. Kutani HUWELELA, u wisa makhumbi ehansi!!!!

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku Xikwembu xi hlayisa switshembiso swa xona. Tshemba Xikwembu.

Ndzimana ya Nhloko

“...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona.”
(Yoxuwa 1:9b)

Tilulamisele ku Dyondzisa

- Lulamisa leswi u nga ta swi tirhisa ku dyondzisa ka ha ri na nkarhi. Vona leswaku klasi yi basile ni ku tshamiseka loko vana va nga si fika.
- Amukela vaendzi u hlengeleta ni vuxokoxoko bya vatsvari va vona leswaku u kota ku tihanganisa na vona evhikini.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele**Kongoma Emahlweni hi Matimba ya Xikwembu. Yoxuwa 14:6-15**

Endzhaku ka loko Vaisraele va hlurile ni ku teka muti wa Yeriko va yile emahlweni na tiko leri Xikwembu xi va tshembiseka rona. Yoxuwa u rhangerile vanhu eka tinyimpi to tala to lwa na Vakanana. Xikwembu xi va pfunile ku hlula valala va vona ni ku teka tiko ri va ra vona. Endzhaku ka tinyimpi to tala Vaisraele va hlurile eka tinyimpi to tala eKanana. Ku fike nkarhi lowu ku aviwaka tiko ku ya hi tinyimba ta vanhu va Israele. Xikwembu a xi byerile Muxe leswaku swi nga endlisiwa ku yini. Kambe sweswi ntirho lowu a wu kongomane na Yoxuwa. Siku ri'nwana Khaleb u tile eka Yoxuwa a fika aku, “Yoxuwa, wa ha tsundzuka eka malembe yo tala lama hundzeke loko mina na wena a hi ri xiphemu xa 12 wa tinhlori leti a ti rhumiwile hi Muxe ku ya valanga tiko?” “Ndzi swi tsundzuka kahle,” Ku hlamula Yoxuwa. “Hi swona,” Khaleb a ya mahlweni, “A ndzi ri na 40 wa malembe hi nkarhi lowuya. Loko ndzi vuyile hi le riendzweni leriya ndzi byerile vanhu leswaku hi fanele ku yingisa Xikwembu hi nghena etikweni.” “Ina,” ndzi swi tsundzuka kahle” Ku hlamula Yoxuwa, “Ndzi pfumelelana na hinkwaswo leswi u swi vuleka. U byerile Muxe leswaku tiko a ri ri kahle na leswaku Xikwembu xi ta hi pfuna ku hlula vanhu lava tshamaka kona. U hi komberile ku tshemba ni ku yingisa Xikwembu.”

“Hi swona,” ku vula Khaleb. “Kambe wa ha tsundzuka leswaku lexi landzeleke ku humelela i yini? Tinhlori leti’nwana ti nyikile mbiko lowo biha, vanhu se a va chava ku landzela swileriso swa Xikwembu.” “Ina, ndzi swi tsundzuka kahle,” ku hlamula Yoxuwa. “Leswi hi swona swi endleke leswaku hi pepetseka 40 wa malembe emananga!”

Khaleb a ya mahlweni, “Kambe ndzi yingisile Xikwembu hi mbilu ya mina hinkwayo na swona Xikwembu xi vulavurile na Muxe. Xikwembu xi ndzi tshembisile leswaku ndzi nga ka ndzi nga fi emananga. Xi vurile leswaku loko tiko lerintshwa ri kumekile mina ndzi ta amukela xiphemu xa tiko leri ndzi fambeke ka rona ri ri ra mina.” “I ntiyiso,” Yoxuwa a pfumela hi miehleketo ya yena. “Hosi yi hlayisile xitshembiso lexi yi xi endleke eka mina 45 wa malembe lama hundzeke loko hi karhi hi pepetseka emananga,” Khaleb a ku. “Sweswi ndzi na 85 wa malembe hi vukhale. Kambe ndzi twa ndzi tiyile ku tlula khale. Ndzi lulamerile ku lwela tiko leri Xikwembu xi nga tshembisa ku ndzi nyika rona. Loko wo ndzi nyika ntshava leyi Xikwembu xi ndzi tshembiseke yona ndzi ta ya ndzi ya hlula vanhu lava tshamaka kona. Xikwembu xi ta ndzi pfuna!”

Yoxuwa u hlamurile a ku, “Ndzi tsakela ku ku nyika muti wa Hebron, lowu wu nga xiphemu xa tiko leri nga tshembisiwa hi Xikwembu. U ve loyi a nga tshembeka ku xi yingisa. Ndzi ku nyika mikateko ya Xikwembu.” Khaleb a nga yimayimanga. U suke a kongoma eHebron a fika a hlula valala lava a va tshama kona. Ku sukela nkarhi wolowo Hebron a yi ri ya Khaleb ni va ndyangu wa yena. Xikwembu xi hetisise xitshembiso xa xona hikuva Khaleb u tshembile ni ku yingisa Xikwembu.

Ntirho

Khaleb u rindzerile nkarhi wo ringana 45 wa malembe leswaku Xikwembu xi ‘nwi nyika tiko tani hi laha a xi tshembisile ha kona. Xana wena u na malembe mangani? Tsala tinhlamulo ta vana exitsalelweni. U ta va u ri na malembe mangani 45 wa malembe ku sukela sweswi? Hlayeleta malembe ni vana.

Vakokwana wa ‘nwina va nga va va ri na (51, 52, 53) wa malembe hi vukhale. Khaleb a fanela hi ku rindzela nkarhi wo leha ku amukela leswi Xikwembu xi ‘nwi tshembiseke swona. Kambe Xikwembu xi swi endlile. Xikwembu xi hlayisa switshembiso swa xona. Vana ni xivindzi xo tshemba ni ku xi yingisa.

Leyi i Dyondzo yo hetelela eka xiyenge lexi.

Pfuxeta tidyondzo hinkwato ta xiyenge lexi hi ku vutisa swivutiso swo olova leswi u swi lulamiseke ka ha ri na nkarhi. Tsundzuxa vana hi varhangeri lava rhangeleka Vaisraele eka Tiko ra Xitshembiso. Hi ndlela leyia a va tshemba Xikwembu ha yona na hi laha na xona xi nga va tshikangiku ha kona.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona.” (Yoxuwa 1:9b). Loko swi koteka yana endhawini leyia nga na rivala ra kahle. Endla leswaku vana va yima hi tilayeni timbirhi. Yima ekulenyana eka mintlawa leyia. Huwelela: SUKANI!

Munhu wo sungula eka layeni yi’nwana ni yi’nwana u tsutsumela laha u nga kona.

Loko va fika va hundzuluka va langutisa mintlawa ya vona. Va ta huwelela rito ro sungula ra ndzimana. “Nwana loyi a landzelaka eka ntlawa u ta tsutsuma kutani va ta huwelela rito leri landzelaka eka ndzimana sweswo sweswo. Loko ‘nwana a nga ri tivi rito u fanele a tlhelela entlaweni a yima hi le ndzhaku. Ntlawa lowu rhangaka wu heta wu ta huwelela ndzimana leyia heleleke ku katsa ni lomu yi kumekaka kona eBibeleni. Hi wona wu nga ta tlhomiya risiva.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongeleta vana. Kombela Hosi ku endla u’nwana ni u’nwana a tshemba Xikwembu tani hi Khaleb; wanuna loyi a kota ku tshemba ni ku yingisa Xikwembu.

Ntirho 26

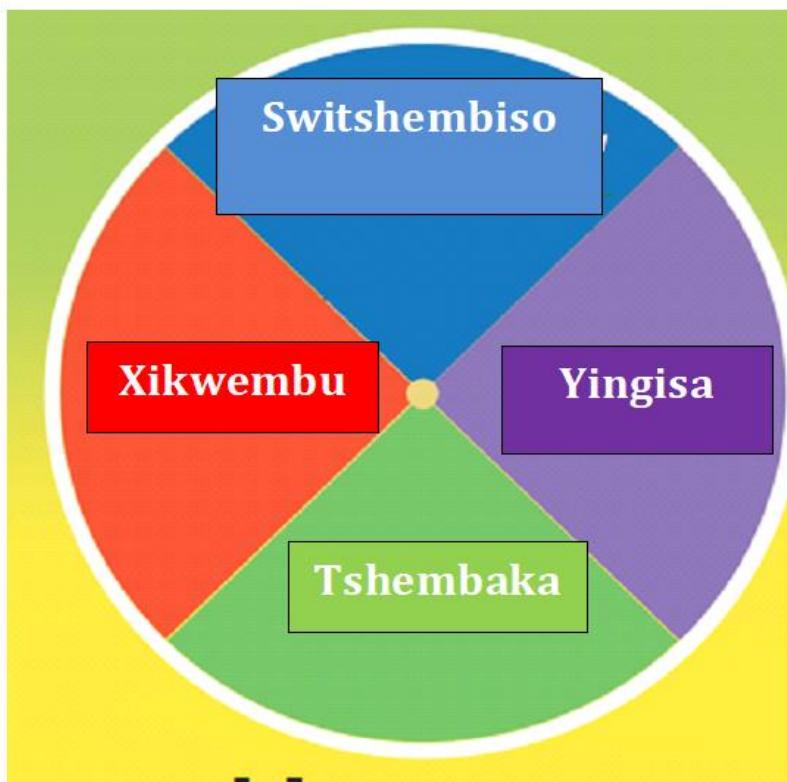
KONGOMA EMAHLWENI NI SWITSHEMBISO SWA XIKWEMBU

Matsalwa: Yoxuwa 14:6-15

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisisa leswaku Xikwembu xi hlayisa switshembiso swa xona. Tshemba Xikwembu.

Ndzimana ya Nhloko: "...hikuva mina HOSI Xikwembu xa wena ndzi ta va na wena hinkwako lomu u nga ta ya kona." (Yoxuwa 1:9b)

Tirhisa marito lama nga le vhilweni ra mihlovo ku hetisa swiga leswi laha hansi.

-----xi hlayisa -----swa xona
eka lava va xi -----ni ku xi-----

MANGHENEO – XIYENGE XA 7

HI ENTISELA YESU

Matsalwa ya Bibe: Luka 9:51-56, 12:13-21; Marka 12:38-44; Yohane 4:1-42

Ndzimana ya Nhloko eka Xiyenge Lexi: “Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka...” (Yohane 14:21a)

Swikongomelo swa Xiyenge

Xiyenge lex i xi ta pfuna vana ku:

- Dyondza nkoka wo entisela leswinene swa Yesu
- Hlawula ku rhula ni ku hlayiseka
- Tiva leswaku va na nkoka, ku nga ri hi kwalaho ka leswi va nga na swona, kambe ku ri hikwalaho ka leswi va nga swona
- Ku tiva leswaku na vona vana va pfumala muponisi

Tidyondzo ta Xiyenge Lexi

Dyondzo ya 27: **Kuma Kurhula**

Dyondzo ya 28: **Kuma Rirhandzu**

Dyondzo ya 29: **Kuma Xikwembu**

Dyondzo ya 30: **Kuma Vutomi**

Swikombiso swa vanhu leswi faneleke ku entisiwa swa kala. Komba Yesu eka vana. Dyondzisa vana swilo swa nkoka tani hi kurhula, rirhandzu, ndhawu ya Xikwembu evuto'nwini bya vona, na nkoka wo va na Xikwembu etimbilwini ta vona. Vana va hlohleteriwa ngopfu hi hanyelo ra vanghana va vona exikolweni. Mavonelo ni mahanyelo ya vana vo tala swi huma eka makaya ya lava nga ri ku vakreste. Tidyondzo leti ti ni nkoka swinene ku pfuna vana ku entisela Yesu.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku hanya hi ku rhula ni vanhu hinkwavo.

Ndzimana ya Nhloko

“Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka...” (Yohane 14:21a)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Rigombo/Tihanyi a ri/ti kalanga ti va xiphemu xa rhengu ra Xikwembu eka vana va xona. Yesu u dyondzisile leswaku Xikwembu xi langutela leswaku valandzeri va xona va hlawula kurhula.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele

Kuma Kurhula (Luka 9:51-56)

Yesu u hetile nkarhi wo tala a ri ku dyondziseni ka vanhu hi rirhandzu ra Xikwembu. U tlhele a va lerisa leswaku va nga khoma vanhu va'nwana hi ndlela yini. Yesu u pfunile vanhu ni ku va horisa.

Siku ri'nwana loko a karhi a dyondzisa eGaleliya Yesu a swi tiva leswaku u fanele a ya eYerusalem ku byela vanhu leswaku Xikwembu xa va rhandza. Yesu a tiva leswaku rifu ra yena exihambanweni na ku tlhandluka ka yena a ya matilweni swi le kusuhi. Yesu u byerile valandzeri va yena, “Inkarhi wa mina wa ku ya eYerusalem.” U'nwana ni u'nwana u sungurile ku lulamisa leswi a nga ta swi pfumala eka riendzo leri. U'nwana wa vadyondzisiwa u vutisile Yesu ndlela leyi ku nga ta fambiwa hi yona.

“Ndlela yo hatlisa i ku tsemakanya hi le Samariya” Ku hlamula Yesu. “Swi ngo hi teka masiku manharhu loko hi tirhisa ndlela leyi.” “Kambe Yesu,” ku vula mudyondzisiwa u'nwana, “vanhu va Samariya va venga Vayuda. Loko ho teka ndlela ya Samariya hi ta va na swirhalanganyi.” “Hi ta famba hi yona ndlela yeleyo,” Ku hlamula Yesu. “Vasamariya ni Vayuda ha vambirhi va tumbuluxiwe hi Xikwembu. Xi va rhandza ku ringana hinkwavo. Loko hi ri kusuhi ni muti u'nwana a nga rhanga mahlweni ku ya vulavula ni vanhu. Va nga va byela leswaku hi nga ka hi nga vavisi munhu; hi vanhu va kurhula.”

Loko va karhi va famba va kongome eYerusalem Yesu u va dyondzisile. A lava leswaku vadyondzisiwa va twisia leswaku Xikwembu xi lava leswaku va rhandzanana, ku katsa na lava va biheke timbilu kumbe va ehleketa ka hambana. Va fambile ri kondza ri sikula/pela. A ku ri nkarhi wo yima va wisa ni ku dya.

“Ku na muti lahaya,” Yesu a kombetela hi rintiho. “Ndzi kombela leswaku mi ya vutisa loko va nga hi pfumelela ku xwa kona na loko ku ri na swakudya leswi hi nga xavaka.” Va'nwana va vadyondzisiwa va yile emutini. Wanuna u'nwana a va huwelela, “nwina a mi vanhu va kona laha; mi Vayuda. Ha va venga Vayuda!” “Vona, hina hi kongomile e Yerusalem.” Ku vula u'nwana wa valandzeri va Yesu. “Lava hi fambaka na vona va le handle ka nyangwa ya muti. Hi pfumala ndhawu yo xwa vusiku byi'nwe. Xana hi nga xwa kwala?”

“Hi vile ha ku tiva lomu mi yaka kona,” ku vula u'nwana wa Musamariya, “leswi hi swona swi hi karihisaka ngopfu.” “Mi pfumela leswaku hina a swi hi faneli ku ya eYerusalem. Laha hi gandzelaka Xikwembu kona a ku fanelanga Vayuda!” Vayuda a va hleketa leswaku Vasamariya a va hoxa hikuva va humesa magandzelo ya Xikwembu entshaveni eSamariya. Vayuda vona a va hleketa leswaku endhawu yi ri yoxe yo humesela ka yona magandzelo hi le tempeleni ya Yerusalem.

Vadyondzisiwa va sukerile vavanuna lava ni muti lowu va famba. Va tlhelele eka Yesu va ‘nwi andlalela hinkwaswo leswi nga humelela. “Hi nga ka hi nga tshami!” va hlamusela. “A va lavi ku twa nchumu hi Vayuda!” Yakobo na Yohane va twile leswi nga humelela kutani va huwelela, “Vasamariya lava vo tiarisa va hleketa leswaku hi vona va mani?” Yakobo na Yohane a va tiveka tani hi vana va ndlati/rihati hikuva a va hlundzuka hi ku olova. “Xana Vasamariya lava vo ka va nga tivikani a va mi tivi leswaku hi ‘nwina vamani?’” va vutisa

Yesu. “Wena u ni matimba yo tlula ya muprofeta Eliya! Ndza swi tiva leswi hi nga ta endla swona. Hi ta vitana ndzilo wu huma etilweni! Muti lowu hinkwawo wu fanele ku hisiwa; leswi hi swona swi nga ta va pfula nhloko!” Yesu a ku hefu a hlakahla nhloko. Ku na swo tala leswi vadyondzisiwa lava vambirhi va ha faneleke ku dyondza swona hi rirhandzu ra Xikwembu. “U nga ka u nga hisi vanhu ni makaya ya vona hikuva va ri lavo biha,” Yesu a veka mhaka erivaleni. “Swi hoxekile. Ndzi lava vanhu lava twisisaka hi rirhandzu ra Xikwembu eka vona!” “Kambe hi fanele hi endla yini?” ku vutisa Yakobo na Yohane. “Hi ta ya eka ndhawu yi’nwana, eka muti wu’nwana,” ku hlamlula Yesu.

Siku rolero Yesu u dyondzisile dyondzo ya nkoka eka ‘vana va ndlati’. Yakobo na Yohane va dyondzile leswaku Xikwembu xi lava leswaku vanhu va xona va hanya hi ku rhula ni ku komba rirhandzu eka vaakelani va vona, na loko vaakelani va nga ri na vunene. Hi nga dyondza eka Yesu. Hi nga hlawula kurhula hi teka xiboho xo ntlhentlhela endzhaku loko va’nwana va lava ku lwa kumbe ku kanetana na hina.

Ntirho

“Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka...” (Yohane 14:21a)

“Nwana u’nwana ni u’nwana u ta tsala ndzimana ya nhloko ya namunlhia hi ndlela yo yi sasekisa. Va ta muka na yona ku ya khavisa hi yona emakaya.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka...” (Yohane 14:21a)

“Nwana u’nwana ni u’nwana u ta tsala ndzimana ya nhloko ya namunlhia hi ndlela yo yi sasekisa. Va ta muka na yona ku ya khavisa hi yona emakaya.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongelela vana leswaku va kondletela kurhula exikarhi ka vanghana ni mindyangu ya vona na tindhawu hinkwato laha ku nga na swiyimo swo tika. Kombela Xikwembu ku va biyelela eka leswo biha. Va hlohletele ku tlhela va vuya eka klasi leyi nga ta landzela.

Ntirho 27

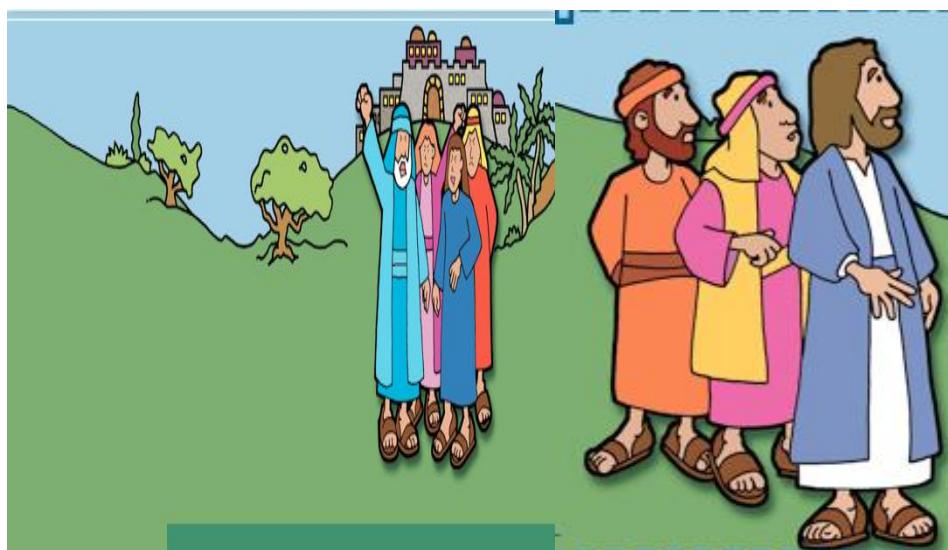
KUMA KURHULA

Matsalwa: Luka 9:51-56

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku hanya hi ku rhula ni vanhu hinkwavo.

Ndzimana ya Nhloko: “Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka...” (Yohane 14:21a)

Langutisa swifaniso leswi landzelaka u hlamlula swivutiso leswi laha hansi:

1. I vamani lava nga amukelangiki Yesu?
2. I vamani a va lava ndzilo wu wa hi le tilweni?
3. Xana Yesu u endlile yini?
4. Xana Yesu ni vadyondzisiwa va yena a va kongome kwihi?

“Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka...”
(Yohane 14:21a)

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku hi nyika hikwalaho ka rirhandzu ra hina eka Xikwembu, ku nga ri hi ku lava ku voniwa hi vanhu va'nwana.

Ndzimana ya Nhloko

“Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka...”
(Yohane 14:21a)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va hanya emisaveni leyи va dyondzisaka leswaku va ringeta ku va lavo rhanga eswilweni hinkwaswo. Loko va kula va dyondza leswaku ku humeleta swi pimiwa hi leswi va'nwana va swi anakanyaka hi vona na hi ku tala ka mali ni rifumu leri va nga na rona evuto'nwini.

Dyondzo leyи yi ta hi nyika nkarhi wo komba vana leswaku ku na ndlela yi'nwana yo antswa; Ndlela ya Xikwembu ya rirhandzu. Hi fanele hi swi tiva leswaku i mavonelo ya Xikwembu lama faneleke ku rhangisiwa emahlweni. Xi lava leswaku hi komba rirhandzu eka xona ni le ka vanhu va'nwana.

- Vana va fanele ku tiva leswaku Xikwembu a xi na mhaka na leswaku hi na mali muni. Xikwembu xi ni mhaka ni xiyimo xa timbilu ni vuxaka bya hina na xona ni vuxaka bya hina ni vanhu va'nwana.
- Discover ways to demonstrate love for God. We can make a promise to love and honor God above all things.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Nyiko Leyi kulukumba ya Rirhandzu (Marka 12:38-44)

“Va tshemba leswaku va ambala kahle hi swiambalo leswi vitanaka mali yo tala,” Yesu u te. “Va tshemba leswaku swi kahle ku endla leswaku u'nwana ni u'nwana a va langutisa. Va tsakela ku koka matihlo loko va tshama emahlweni hi nkarhi wa kereke. Va tlhela va yima leswaku va ta kuma ndhawu ya kahle emikhubyeni. Va ringeta ku komba leswaku va rhandza Xikwembu na leswaku va xi yingisa, kambe ntiiyo wu komba swo hambana. Va komba ntsena hi ndlela leyи va tirhandzaka hi kona. Swikhongelo swa vona leswo huwelela swo twiwa hi vanhu va'nwana, kambe a swi twiwi hi Xikwembu.”

“Leswi swa twisiseka eka mina,” ku vula wansati. “Loko ndzi khongela Xikwembu kambe ndzi vavisa vanhu, leswi a hi ku va komba leswaku ndza va rhandza.” Yesu a tshama ehansi. A kota ku vona xibye xa minyikelo ekusuhi na yena. Loko a langutisa u vonile vanhu va ri ku hundzeni va ya hoxa minyikelo ya vona exibyeni. Mufumi u'nwana loyi a tikomba a ri wa nkoka, na yena u tile a ta nyikela. U swi endle hi ndlela leyи vanhu a va kota ku 'nwi vona. U hoxile swingwece swo hlaya i karhi a halahala hi ku tikukumuxa lokukulu. A lava leswaku vanhu va swi vona leswaku hi yena wa nkoka na swona i munhu wo nyikela. Yesu a ya mahlweni a vona na va'nwankumi va'nwana va endla hi ndlela yo fana, va kokela mahlo ya vanhu eka vona loko va nyikela. A va tinyungubyisa hi swona. Swi le rivaleni leswaku a ku ri hava na u'nwe wa vona loyi a ehleketa hi Xikwembu loko a karhi a endla leswi. Kutani Yesu a vona noni yi'nwana ya xisiswana swinene leyи a yi tshunelela xibye yi miyerile swinene. Noni leyи a yi nga languti munhu na u'nwe. A yi famba yi korhamisile ni nhloko ya yona. A yi hlakaleriwile, yi ri ni swiambalo swo chizeriwa. Nuna wa yena a lovile. A khomile ntsena swingwece swimbirhi! Yesu u 'nwayiterile loko a 'nwi vona a ya nyikela hi mali yo hetelela leyи a ri na yona. “Vonani,” Yesu a byela vanhu lava a ri na vona. “Vonani wansati luya wo miyela.” “A nga ri na swo ringanelo swo nyika Xikwembu,” ku vula vaapostola.

Yesu a va hlamlula, “Ndzi rhandza leswaku mi tsundzuka ntiyiso lowu wa nkoka: wansati loyi wa xisiwana u nyikile Xikwembu ku tlula va’nwankumi, hikuva u nyikele hinkwaswo leswi a ri na swona. Swifumi swi nyikele eku taleriweni ka swona, eka leswi nga va salela. Wansati loyi wa xisiwana u nyikerile hi swilo hinkwaswo leswi a ri na swona, leswi a ta hanya hi swona.”

Xikwembu a xi lavi leswaku hi nyikelela ku voniwa hi vanhu leswaku hi kahle. Xi lava leswaku hi nyika hinkwaswo leswi hi nga na swona hikuva hi xi rhandza, ku nga ri hikuva swi hi endla hi twa hi ri va nkoka. Ekuheteleleni valandzeri va Yesu va twisisile leswi a va dyondzisa swona. Va kote ku twisia leswaku Xikwembu xi tsakela loko hina hi xi rhandza, hi rhandza ni vaakelani, ku nga ri ku voniwa. Leyi a yi ri dyondzo ya nkoka etempeleni. Namuntlha hi nga dyondza swi’nwana swo hlawuleka swinene. Hi fanele ku nyika swa kahle leswi hi nga na swona hikuva hi rhandza Xikwembu, ku nga ri hikuva hi lava ku voniwa hi vanhu, kumbe ku lava ku nkhensiwa hi vanhu.

Lowu i nkarhi wa kahle wo humesa minyikelo loko ku ri leswaku a wu nga nyikelanga eku sunguleni. U nga vula, “Yesu u dyondzisile swilo swa nkoka. Hungu ra namuntlha ra Bibele ri hi dyondzisa leswaku mhaka leyikulu a hi ku tala ka mali leyi hi nyikelaka ka Xikwembu; kambe i ku twisia leswaku hikwalaho ka yini hi nyikela. Xi lava leswaku hi nyika leswakahle hikuva hi xi rhandza.

Ntirho

Tsala kumbe u dirowa xikandza/mahlweni ka swingwece swo hambana swa mali ya tiko ra ka ‘nwina. Swi namakete ephepheni ro tsindziyela. Chukuchela mihlovo ya nsuku, silivhere, kumbe ya koporo. Endzhaku ka swingwece tsala rito ri’nwana ra ndzimana ya nhloko. Loko vana va nga si fika eka xikolo xa Nsonto tumbeta swingwece tindhawu hinkwato ta klasi.

Kombela vadyondzi ku lavana na swingwece leswi swa 14, leswi nga ni matsalwa ya Bibele ya ndzimana ya nhloko: “*Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka...*” (Yohane 14:21a). Loko vana va kuma swingwece va fanele ku tsutsuma va ta swi veka etafuleni hi ku landzelelana ka swona ku endla ndzimana ya nhloko.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“*Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka...*” (Yohane 14:21a). Nyika vana phephe u va kombela ku tsala ndzimana ya nhloko. Yi khavise hi laha u kotaka ha kona. Muka na yona ekaya u hamba u yi hlaya leswaku u ta yi tiva hi nhloko.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Yimisa vana hi xirhendzewutana. Va kombele ku khongeleta munhu loyi a nga le ximatsini xa vona. U’nwana ni u’nwana u khongeleta u’nwana. Mudyondzisi u khongeleta klasi hinkwayo leswaku yi va vana varirhandzu lava yingisaka Rito ra Xikwembu. Leswaku va tsakela ku rhandza Xikwembu ni vaakelani va vona hambi loko va nga voniwi hi munhu. Nkhensa Xikwembu ekarirhandzu leri vana va ri kombeke loko va nyika minyikelo ni ku nyika swakudya eka lava swipfumalaka.

Ntirho 28

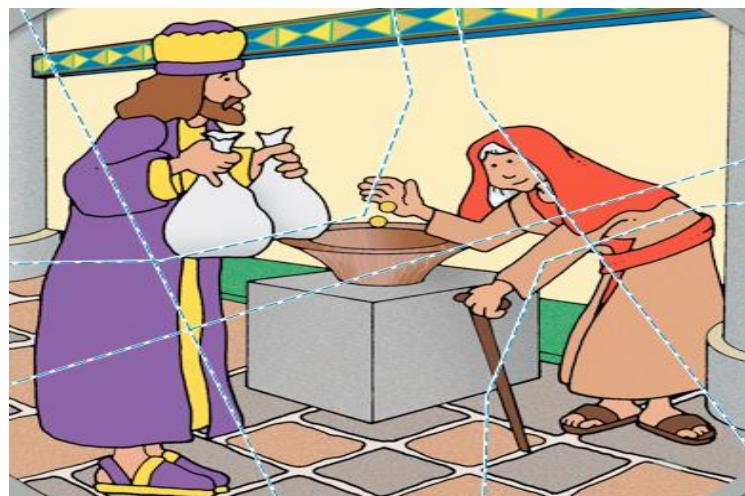
KUMA RIRHANDZU

Matsalwa: Marka 12:38-44

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisisa leswaku hi nyika hikwalaho ka rirhandzu ra hina eka Xikwembu, ku nga ri hi ku lava ku voniwa hi vanhu va'nwana.

Ndzimana ya Nhloko: “Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka...” (Yohane 14:21a).

Nyiko ya Rirhandzu

Xana u ri kombisa ku yini rirhandzu ra wena eka Xikwembu?

*Valandzeri va Yesu va nyika hikuva va rhandza
Xikwembu.*

Leswi ndzi komba hi swona rirhandzu ra mina
eka Xikwembu.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku loko hi ri ni makolo/makwanga hi tilavela swa hina a swi tsakisi Xikwembu. Loko hi kuma Xikwembu xi ta hi pfuna ku rhandza xona ku tlula swilo swa misava.

Ndzimana ya Nhloko

“Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka...” (Yohane 14:21a)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Minonganoko ya vana eka thelevixini, swo tlangisa, na mitlangu yi'nwana swi endleriwe leswaku vana va heta nkarhi wo tala eka yona. Minonganoko leyi, swo tlangisa, na mitlangu swi koka ku navela ka vana. Vana, hambi va ri vatsvari va pfumela leswaku loko va ri na swilo leswi va ta tshama va tsakile. Yesu u hi dyondzisa ndlela yo hambana na leyi yo langutisa leswi hi swi lavaka. U dyondzisa leswaku leswi hi nga na swona, vanhu, ni swilo leswi hi lavaka ku tlanga hi swona a swi hi nyiki ku tsaka. Ku tsaka ka ntiyiso ku kumeka eka vuxaka byo enta ni Xikwembu. Vana namuntlha va fanele ku tiva leswaku Hosi yi na swotala swa vona ku tlula swilo swa le mandleni; minonganoko ya thelevixini, swo tlangisa, na mitlangu yi'nwana, sw sw. Xi na vutomi lebyi nga heriki emiehlekeweni na swona va fanele ku teka xiboho. Vana va nga hlawula Xikwembu xi va xo sungula swi nga ri na mhaka leswaku va'nwana va endla yini kumbe va ri yini.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibe

Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirthisa eka dyondzo leyi ka ha ri nkarhi.

Tsundzuka ku tsala lava nga kona, ku teka minyikelo, ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya vatsvari va vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.

Loko u nga si sungula ku dyondzisa dyondzo ya namuntlha pfuxeta hi ku komisa tidyondzo timbirhi leti hundzeke. Vutisa vana leswaku va endlile yini evhikini na loko va ri na leswi va lavaka ku khongerisiwa eka swona. Hlawula ntirho lowu pfunaka vana ku twisia dyondzo.

Khoma miehleketo ya vadyondzi: “Swi teke leswaku ku na thelevixini ekaya na swona vatsvari va wena va ku pfumelela ku langutisa minongoloko hinkwayo ya vana leyi u yi lavaka nkarhi wu'nwana ni wu'nwana lowu u wu lavaka. Hi hala tlhelu u na swo tlangisa, ni mitlangu. Xana a wu ta ti twa njhani?” (yimela tinhlamulo ku suka eka vana)

Kuma Xikwembu

Eka hungu ra Luka 12:13-21, hi kuma jaha leri a ri lava swilo swo tala:

Vanhu vo tala a va hlengeletana eka Yesu, va yingisela swinene leswi a swi vulaka. Wanuna u'nwana entshungwini a nga ri na xikandza lexi kombaka ntsako. Wanuna loyi a ehleketa, “Kumbe loko ndzo kombela Yesu a vulavula na makwerhu leswaku a ndzi avela ndzhaka.” Wanuna loyi a ri lontsongo eka vamakwavo lavambirhi. Nawu a wu pfumelela lonkulu ntsena ku amukela ndzhaka. Jhaha leri a ri ri ni mali, kambe a vona yi nga ringananga; a lava yo tala!

“Nwini wa mina,” a vitana Yesu. “Byela makwerhu wa mina lonkulu a ndzi nyika mali ya ndzhaka. A swi fanelanga leswaku yena a va ni mali yo tlula ya mina. Hi mina ndzi faneleke ndzi va ni yo tala!”

“Jhaha,” ku hlamula Yesu. “Mina a ndzi muavanyisi. A hi mina loyi a faneleke a endla leswaku makwenu a ku nyika mali.” Jaha leri a ri nga tsakangi. Kutani Yesu a langutisa ntshungu a va byela xitori.

Ku tshama ku va na murimi loyi a fumile.

A byarile mavele yo tala emasi 'nwini ya yena. Lembe leri ntshovelo wa yena wa mavele a wu ri kahle swinene. Ntshovelo a wu kurile ku fika laha a nga ha riki na ndhawu yo hlayisela ka yona. ‘Ndzi nga endla yini sweswi?’ murimi a ti vutisa. “Ndzi hava switlati swo ringana ku hlayisa ntshovelo lowu.”

(Yimanyana ku rungula xitori u vutisa swivutiso leswi landzelaka).

I mani a endleke timbewu ta mavele ti kula? (i Xikwembu)

Xana murimi u fanele a ku yini eka Xikwembu leswi a nga tshovela mavele ya kahle yo tala? (Ndza nkhenisa Hosi,)

U ehleketa leswaku murimi a fanele a endla yini hi mavele layo tala lawa a ya tshoveleke? (ku pfuna lava pfumalaka swakudya)

U ehleketa leswaku murimi u endle yini hi mavele lawa a nga kotangiki ku ya hlayisa? (Tinhlamulo ti ta hambana)

Bibele yi vula leswaku murimi u tlhantlile switlati swa yena leswitsongo a aka swi'nwana leswikulu. U tshamise hansi a hleketa: ‘Munhu wo kateka, u ni swilo leswo tala, leswi hlengeleteriweke malembe layo tala; wisa, u dya, u nwa, u tsaka.’ Kambe Xikwembu xi ku ka yena: ‘Wee xihunguki! U rivarile hi mina, u rivarile ku ndzi rhandza, u rivarile leswaku hinkwaswo leswi u nga na swona swi huma eka mina.’ Vusiku byebyo murimi u ve a lova.

Xana u swi kotile ku famba na mavele ya yena? A ta swi kota ku tirhisa swimilana swa yena?

Yesu u rhandza leswaku hi dyondza ni ku tsundzuka leswaku a swi tsakisi Xikwembu loko hi ri ni makolo ni ku tilavela swa hina. Loko hi kuma Xikwembu, Xi ta hi pfuna ku xi rhandza ku tlula swilo swa misava tani hi (thelevixini, swo tlangisa, mitlangu, mali na swi'nwana. Hi nga teka xiboho ku veka Xikwembu endhawini yo sungula etimbilwini ta hina.

Ntirho

Tana ni malekere ku ringana nhlayo ya vana eklasini. Ya veke henhla ka tafula u byela vana leswaku u'nwana ni u'nwana a teka ri'nwe. *U ta kuma leswaku vana va 'nwana va ta teka ku tlula ri'nwe, vana va 'nwana va ta kayivela.* Byela vana lava nga na malekere yo tlula ri'nwe leswaku va avelana ni lava nga kumangiku nchumu. Va byele leswaku va nga pfuli malekere ya vona loko ka ha ri na lava nga kayivela. Swi ta nononhwa eka vana va'nwana ku avelana ni va'nwana. Tsundzuxa vana leswaku leswi hi swona leswi Yesu a dyondzisaka eka dyondzo leyi. *‘A swi tsakisi Xikwembu loko hi ri ni makolo ni ku tilavela swa hina. Loko hi kuma Xikwembu xi ta hi pfuna ku xi rhandza ku tlula swilo swa misava.*

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka...” (Yohane 14:21a) Tsala ndzimana ya nhloko exitsalelwani kumbe ephepheni. Hlamusela leswi ndzimana ya nhloko yi vulaka swona u tlhela u kombela vana ku ku hlamusela ko talanyana. Sungula ku sula marito hi ri'nwe ri'nwe (loko ku ri exitsalelwani) u sungula hi rito ro sungula u byela vana ku hlaya ndzimana hinkwayo ku fikela loko marito hinkwawo ya suriwile. Loko ku ri ephepheni kuma nchumu wo siva marito. Eku heteeleni vana lavotala va ta kota ku hlaya ndzimana ya nhloko va nga yi voni.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela ni vana. “Yesu loyi a rhandzekaka hi pfune leswaku hi nga vi ni makolo kumbe ku tilavela swa hina. Hi pfune leswaku hi veka wena u ri wo sungula evuto'nwini bya hina ematsha'nwini ya thelevixini, swo tlangisa, mitlangu, matsambu kumbe swi'nwana. Leswaku hi kota ku veka Xikwembu endhawini yo sungula mikarhi hinkwayo.

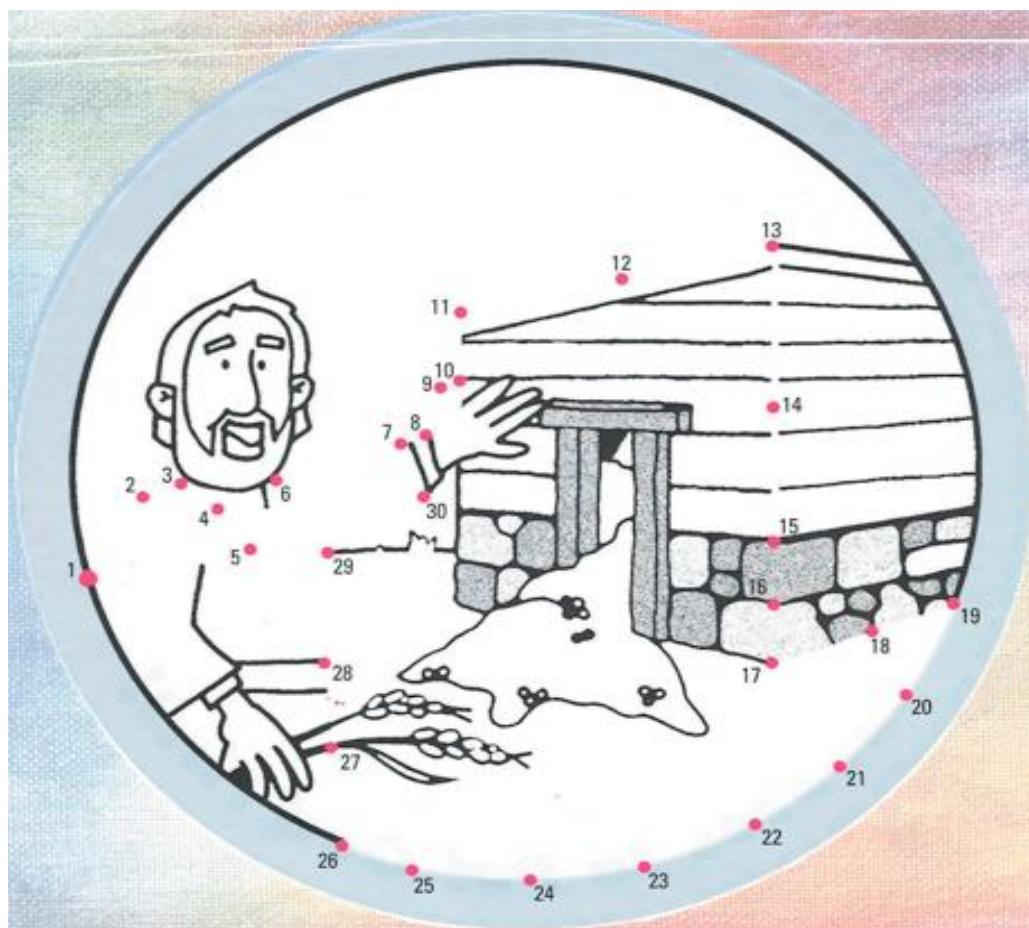
Ntirho 29

Kuma Xikwembu

Matsalwa: Luka 12:13-21

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisisa leswaku loko hi ri ni makolo/makwanga hi tilavela swa hina a swi tsakisi Xikwembu. Loko hi kuma Xikwembu xi ta hi pfuna ku rhandza xona ku tlula swilo swa misava

Ndzimana ya Nhloko: “Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka...” (Yohane 14:21a)

KHOMANANISA MATHONSI/TIHIKO KU KUMA LOYI A NGA VEKANGIKU XIKWEMBU ENDHAWINI YO SUNGULA.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku ku ponisiwa i ka u'nwana ni u'nwana loyi a pfumelaka eka Yesu Kreste a tlhela a 'nwi amukela ku va muponisi wa yena

Ndzimana ya Nhloko

"Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka..." (Yohane 14:21a)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Lavotala va hina hi rhandza vanhu lava hi nga na ku rhula loko hi ri na vona. Hi kota ku vona leswi fanaka ni leswi hambanaka eka vanhu. Xikwembu a xi hi vitelanga ku hlawula vanhu lava fanaka na hina kumbe ku titshuneta ekule ni lava nga faniku na hina.

Hi yona ndlela leyi Yesu u dyondzisa leswaku hi nga langutisi ntsena lava hi twaka hi ri ni kurhula loko hi ri na vona. U lava leswaku hi nyika nyiko ya ku ponisiwa eka hinkwavo lava pfumalaka ku 'nwi tiva.

- Amukela vana hi ku tsaka/malwandla.
- Pfuxeta tidyondzo tinharhu leti hundzeke hi ku komisa u kombela vana ku vulavula hi laha va tshembhekeleke Xikwembu ha kona.
- Hlamusela leswi marito lama landzelaka ya vulaka swona:
"Malandzeri wa Yesu" – *vanhu lava pfumelaka leswaku Yesu i 'Nwana wa Xikwembu, va Nwi rhandza ni ku 'Nwi yingisa.*
- **"Vutomi Lebyi nga Heriki"** - *ku hanya hi laha ku nga heriki. Loko hi fa, lava hi nga amukela Yesu tani hi muponisi wa hina hi ta ya hanya na Yena etilweni.*
- **"Mati Lama Hanyaká"** – mati ya moyala nyikaka vutomi lebyi nga heriki.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Endla wonge leswi swi humelele ku'nwana: *Vana va tile eka klasi ya vona ya xikolo xa Nsonto. "Ku tile na 'nwana loyi a ambarile swiambalo swo handzuka ni ku thyaka. A nga ambalanga tintangu. Vana lava'nwana a va nga lavi ku tshama na yena.*

U nga titwisa ku yini loko a wu ri 'nwana loyi? U nga va u nga ambalanga ku fana na yena 'nwana loyi, kambe ku na swi'nwana eka wena leswi ku endlaka u hambana ni vana va'nwana. Kumbe ririmi ra vomri ri hambanile ni ra wena na swona va vule leswaku a va lavi leswaku u va tshunelela. Xana u nga titwisa ku yini?

Hi vona hi laha Yesu a nga titshuneta ekusuhi ni vanhu lava a va tsa'nwiwile hi vanhu va rihlovo ra ka vona (Vayuda.). Yesu ni vadyondzisiwa va yena a va huma e Yudiya va kongomile e Galeliya. Yesu u lerise leswaku va tsemakanya hi ndlela ya Samariya. *Vadyondzisiwa va yena a va yi tsakelanga mhaka leyi -hikuva a va tiva leswaku ku na rivengo exikarhi ka Vayuda ni Vasamariya.* Va fikile emutini lowu a ku ri na xihlovo eSamariya. Yesu a karhele kutani a byela vadyondzisiwa va yena ku ya xava swakudya emutini wa le kusuhi. Loko vadyondzisiwa va ha fambile, ku fikile wansati wa Musamariya exihlobenyi. A rhwele khuwana ra yena ku ta ka mati. Yesu u 'nwi langutile kutani a tiva timhaka hinkwato ta yena. *Wansati loyi a tsa'nwiwile hi vanhu hinkwavo emugangeni wa ka vona hikwalaho ka matikhomele yo biha.* Yesu a tiva leswaku Xikwembu a xi 'nwi rhandza na swona a pfumala ku hundzuriwa vutomi bya yena. Yesu a ku eka wansati wa Musamariya, "Ndzi kele mati ndzi nwa."

Wansati u hlamarile! "Loyi i Muyuda" a ehleketa, "Vayuda a va hlamulani ni Vasamariya, ngopfu-ngopfu vavasati vo tani hi mina." "Hikwalaho ka yini u ndzi kombela mati?"

Yesu a hlamula hi rito ra tintswalo a ku, “Loko a wo tiva loyi u vulavulaka na yena a wu ta swi tiva leswaku ndzi ta ku nyika nyiko leyikulu yo huma ka Xikwembu. Ndzi ta ku nyika “**mati lama hanyaka!**”

“Ehe?” ku hlamala wansati. “U ta ya kumisa ku yini mati ya kona exihlobyen xo entisa leswi? “

Wansati a nga swi tivi leswaku Yesu u vulavula hi **vutomi lebyi nga heriki**, ku nga ri mati manene. Yesu a hlamula, “*u’nwana ni u’nwana loyi a nwaka mati lama u ta tlhela a twa torha kambe, loyi a nwaka mati lawa ndzi nyikaka wona a nge he tlheli a khoma hi torha kambe.*

“Ndzi lava wona mati walawo” ku vula wansati. Yesu a swi tiva leswaku wansati a hanya evudyohweni, hikwalaho a pfumala rirhandzu ra Xikwembu ni ku rivaleriwa. Vutomi bya wansati loyi byi hundzuluxiwile. A lava ku tiva swo tala hi Xikwembu, u yile a ya rhamba vanhu va’nwana ku ta yingisela muponisi.

Hi dyondza leswaku *ku ponisiwa i ka u’nwana ni u’nwana loyi a pfumelaka eka Yesu Kreste a tlhela a ‘nwi amukela tani hi muponisi wa yena.*

Xirhambo:

Nyika nkarhi eka vana lava va nga si ku amukelaka Yesu Kreste tani hi muponisi wa vona.

Tirhisas: - T, P, A.....

T – Tivule/Tisole leswaku u dyohile; (*hinkwerhu hi dyohile / hi endla swilo swo_homboloka na swona hi hambanyisiwile ni Xikwembu). Kambe loko hi tisola Xikwembu xa hi rivalela.*

P – Pfumela leswaku Yesu Kreste i ‘nwana wa Xikwembu. *U halatile ngati ya yena a halatela hina na swona ko va yena ntsena a kotaka ku rivalela swidyoho*

A – Amukela Yesu Kreste leswaku a va muponisi wa wena. *Leswaku u va ni ntshembo eka vutomi lebyi nga heriki.*

Ntirho

Kuma ntlhanu wa mihlovo ya maphephe, malapi, kumbe vuhlalu.

Ntima swi vula **Xidyoho** – hinkwerhu hi dyohile

Tshwuka – **ku Ponisiwa**, - Yesu u file exihambanweni a fela hina hinkwerhu.

Basa – **Ku Rivaleriwa**- *loko hi tisola eka Hosi, ya hi rivalela,*

Rihlaza – **ku Kula eMoyeni** – *Loko hi khongela, hi hlaya ni ku yingisa Bibele, hi ya kerekene/exikolweni xa Nsonto ni ku byela va’nwana hi Yesu Kreste hi swona swi endlaka leswaku hi tshama hi ri ku kuleni ka ku tiva Xikwembu.*

Xitshopana – **vutomi lebyi nga heriki** – *loko hi ponisiwa, hi hanyela Hosi sweswi na hi laha ku nga heriki loko hi ya hlangana na Hosi ematilwени.*

U’nwana ni u’nwana a tilavele munghana. Hlamuselanani hi ku ncincana leswi mihlovo yi vulaka swona.

Mukani emakaya ni mihlovo leyi mi yi tirhiseke namuntla leswaku mi kota ku byela vanghana hi leswi yi vulaka swona. U nga byeli ntsena lava u va tsakelaka hikuva **ku ponisiwa i ka munhu u’nwana ni u’nwana loyi a pfumelaka eka Yesu Kreste a tlhela a ‘nwi amukela a va muponisi wa yena.**

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka...” (Yohane 14:21a)

Pfuna vana ku dyondza ndzimana hi nhloko hi ku yi hlayetela kotala. Hlawula vana ku hlaya ndzimana ku ya hi leswi va nga ambarisa swona (xikombiso: vanhwanyana lava ambaleke tirhoko, vanhwanyana va swikete ni ti blawusi, *vafana lava ambaleke maburuku yo koma, vafana lava ambaleke maburuku yo leha, lava nga ni misisi yo koma sw.sw.*)

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela ni vana: Nkhensa Yesu loko a hi rhandza hinkwerhu; u nga hlawuli va’nwana u siya va’nwana.

Yesu loyi a rhandzekaka, hi pfune leswaku hi nga ha hlawuli vanhu lava hi va rhandzaka ntsena. Hi nyike xivindzi xo avelana ni va’nwana mahungu ya wena ya ku ponisiwa. Hi pfune leswaku hi swi tsundzuka mikarhi hinkwayo leswaku ku ponisiwa i ka u’nwana ni u’nwana loyi a pfumelaka eka WENA a tlhela a KU amukela u va muponisi wa yena.

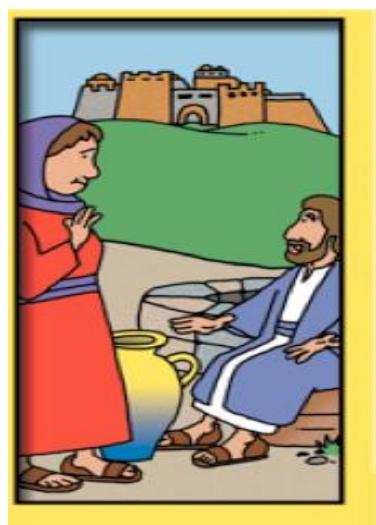
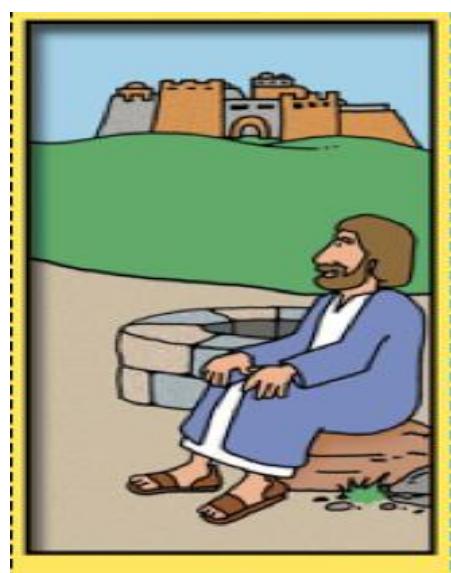
Ntirho 30

KUMA VUTOMI

Matsalwa: Yohane 4:1-42

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku ku ponisiwa i ka u'nwana ni u'nwana loyi a pfumelaka eka Yesu Kreste a tlhela a 'nwi amukela ku va muponisi wa yena.

Ndzimana ya Nhloko: "Loyi a amukeleke milawu ya mina, kutani a yi hlayisa, hi yena loyi a ndzi rhandzaka..." (Yohane 14:21a)

MANGHENELO EKA XIYENGE XA - 8

KEREKE EMISAVENI HINKWAYO

Matsalwa ya Bibele: Timhaka 8:1-8:26-24, 10, 11:19-26, 13:1-12, 14:21-28

Ndzimana ya Nhloko eka Xiyenge Lexi: “Yesu a engeta a ku ka vona: “Ku rhula a ku ve na n'wina! Tani hi leswi Tatana a ndzi rhumeke, na mina ndza mi rhuma.”

Swikongomelo swa Xiyenge

Xiyenge lexi xi ta pfuna vana ku:

- Tiva leswaku Xikwembu xi sungurile kereke hi xikongomelo xo fikisa Mahungu Lamanene
- Tiva leswaku ntirho lowukulu wa kereke i ku twarisa Mahungu Lamanene
- Tiva leswaku ku hava nchumu lowu nga hingakanyaka/sivelaka ku kula ka kereke emisaveni.

Tidyondzo ta Xiyenge

Dyondzo ya 31: **Mahungu Lamanene eka Mu-Etiyopiya**

Dyondzo ya 32: **Mahungu Lamanene eka Murhoma**

Dyondzo ya 33: **Mahungu Lamanene eka Vanhu va Antiyoka**

Dyondzo ya 34: **Mahungu Lamanene eka Munhu u'nwana ni u'nwana**

Kereke ya Yesu Kreste yi xanisiwile ni ku hlaseriwa hi rivengo lerikulu. Ehenhleni ka sweswo hinkwaswo kereke a yi lo hlayiseka ntsena, kambe yi hangalakile ni misava hinkwayo. Xikwembu xi pfuxile vanhu va xivindzi ni ku hiseka lava yeke mahlweni va twarisa Kreste ni ku tivisa Mahungu Lamanene, ni hambi loko va dlayiya hikwalaho ka swona. Vanhu lava va hetisisile ku rhumiwa loku Xikwembu xi va nyikeke kona; voko ra Xikwembu a ri ri na vona. Matimba ya Xikwembu ya vonakile hi masingita, swihlamariso ni mahlori. Vanhu lavo tala va hundzukile valandzeri va Kreste. Misava yi tele hi vukungundzwana swinene, xidyo xi tikomba eka swilo hinkwaswo. Hambi swi ri tano, kereke ya Yesu Kreste yi tshama yi ri xivoni/xivuku xa mahanyelo lamanene laha yi lwisanaka ni xidyo kona. Vanhu lava lahlekeke va kota ku hundzuluxiwa ku va lavantshwa ni vutomi byo teng.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswi swi vulaka swona ku va murhumiya na hi ndlela leyi Mahungu Lamanene ya sunguleke ku hangalaka hi yona

Ndzimana ya Nhloko

“Yesu a engeta a ku ka vona: “Ku rhula a ku ve na n'wina! Tani hi leswi Tatana a ndzi rhumeke, na mina ndza mi rhuma.” (Yohane 20:21)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Swi tsakisa Xikwembu loko hi tekela enhlokweni ni ku rhandza vanhu lava hambaneke na hina kumbe lava nga ni mindhavuko yi'nwana. Mavonelo lawa ya Vukreste ya sungule ku tirhisiwa eka kereke yo singula. Emahlweni ka Xikwembu vanhu hinkwavo va ni nkoka wo fana, na swona i miehleketo ya xona leswaku Vakreste va fikisela munhu u'nwana ni u'nwana mahungu yarirhandzu ra Xikwembu.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Marito ya Nkoka

Mahungu Lamanene – gospele.....ku byela vanhu leswaku Yesu Kreste u file exihambanweni a tlhela a pfuka nakambe leswaku hi ta ponisiwa.

Murhumiya/Mixinari.....Murhumiya i munhu loyi a rhumiwaka hi Xikwembu ku ya eka vanhu va mindhavuko yi'nwana ku ya va byela mahungu lamanene ya Yesu “Xana u kona loyi a amukeleke Mahungu Lamanene evhikini leri?”

Timhaka 8:26-40

A ku ri nkarhi wo tika ekerekeni ya Yerusalem. Valandzeri va Yesu a va ri ku khotsiweni hikwalaho ko byela vanhu Mahungu Lamanene. Lavotala va boheke ku tsutsuma hikuva vutomi bya vona a byi ri ekhombyeni. Filipi a ri u'nwana wa vona Vakreste lava, yena u tsutsumele eSamariya. Filipi a chava ku tshama eYerusalem, kambe a nga chavi ku byela vanhu hi Yesu. Filipi u chumayerile, “Ndzi mi khomele mahungu lamanene.” Vanhu va hlengeletanile ku yingisela loko Filipi a va byela mahungu yo hlamarisa ya hi laha Yesu a feleke swidyo swa munhu u'nwana ni u'nwana emisaveni.

Endzhaku ka loko vanhu va vonile masingita lawa Xikwembu xi ma endleke hi Filipi, lavotala va hlawurile ku landzela Yesu. A ku ri na ku tsaka lokukulu emutini. Siku ri'nwana Xikwembu xi rhumerile ntsumi eka Filipi ley i nga 'nwi byela, “Famba u kongoma eDzongeni hi ndlela ya mananga. I ndlela ley i ngirimelaka/rhelelaka ku suka eYerusalem ku ya e Gaza.” Filipi u yingisile Xikwembu. A ku tali ku famba munhu eka ndlela ley i. Endleleni Filipi u twile mpfumawulo wa hanci ley i 'nwi kongomeke yi karhi yi koka kalichi ley i a yi khandziyisile ndhuna ya Mu-Etiyopiya yo chaviseka/hlonipheka. Ndhuna ley i ya Mu-Etiyopiya a yi ri ku hlayeni ka buku ya Esaya. Loko Filipi a twa ndhuna ley i yi hlaya u 'nwi vutisile, “Xana wa swi twisia leswi u hlayaka swona ke?”

“E-e, ndzi nga swi kotisa ku yini ku swi twisia ke? Ndzi pfumala munhu wo ndzi hlamusela.” Ndhuna yi rhambile Filipi leswaku a khandziya a ta tshama na yona. Filipi, hi malwandla, u hlamuserile ndhuna eMahungu Lamanene hi Yesu. Mu-Etiyopiya a tsakile; ku tiva leswaku Yesu a 'nwi rhandza ni leswaku Yesu a ri muponisi wa yena. U pfumerile leswaku Yesu i Hosi ni muponisi wa yena. “Langutisa!” ku vula Mu-Etiyopiya. “Mati hi lawaya le, ndzi tsakela ku khuvuriwa.” (Nkhuvulo i ndlela yo komba u'nwana ni u'nwana leswaku Yesu u hundzuluxile vutomi bya wena.) Filipi u khuvurile wanuna loyi.

Ndhuna ya Mu-Etiyopiya a yi tsakile. U nkhensile Xikwembu loko xi rhumerile Filipi eka yena. Ndhuna yi nkhensile Yesu ku va a ri muponisi wa yona. Filipi u yile mahlweni a famba ku suka eka muti u'nwana a ya ka u'nwana, a ya hinkwako laha Xikwembu xi 'nwi rhumeke kona ku ya twarisa Mahungu Lamanene ya Yesu.

Ntirho

Pfuna vana ku tlanga xitori xa Filipi na ndhuna ya Mu-Etiyopiya.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Yesu a engeta a ku ka vona: “Ku rhula a ku ve na n'wina! Tani hi leswi Tatana a ndzi rhumeke, na mina ndza mi rhuma.” (Yohane 20:21)

Avanyisa vana hi mintlawa mimbirhi. Va kombele ku yima hi tilayeni timbirhi leti langutaneke, leti avaneke hi mpfhuka wa 2 kumbe 3 wa timitara.

Layeni ya A yi hlaya ndzimana ya nhloko xika'nwe va karhi va famba va kongoma Layeni ya B
Layeni ya B yi phokotela mavoko hi ntirho lowu wa kahle, “Mi endle kahle!” loko Layeni ya A yi karhi yi bha magoza hi xindzhaku ku tlhelela laha a va ri kona. – tlhela u sungurisa ku ri Layeni ya B leyi hlayaka ndzimana ya nhloko....

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Hosi Yesu ndza ku nkhensa loko u ndzi ponisile. Ndzi nkhensa vanhu hinkwavo lava u va rhumeleke ku tisa Mahungu Lamanene eka mina. Ndzi pfune leswaku ndzi ku yingisa mikarhi hinkwayo loko u ndzi rhuma ku ya byela vanhu va'nwana Mahungu Lamanene. Ameni.

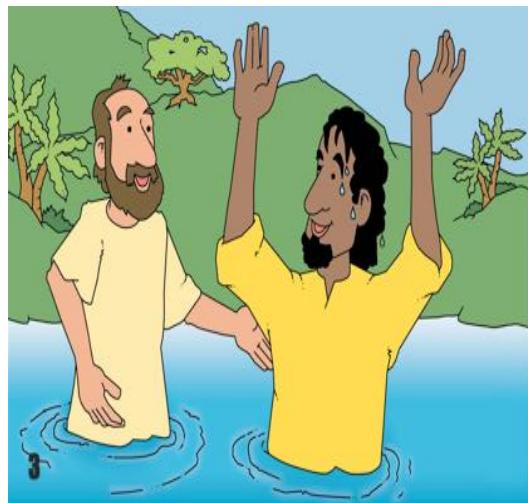
Ntirho 31

MAHUNGU LAMANENE EKA MU-ETIYOPIYA

Matsalwa: Timhaka 8:1-8, 26-40

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisisa leswi swi vulaka swona ku va murhumiwa na hi ndlela leyi Mahungu Lamanene ya sunguleke ku hangalaka hi yona

Ndzimana ya Nhloko: “Yesu a engeta a ku ka vona: “Ku rhula a ku ve na n'wina! Tani hi leswi Tatana a ndzi rhumeke, na mina ndza mi rhuma.” (Yohane 20:21)

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisisa leswaku Xikwembu a xi na vanhu lava xi va rhandzaka ku tlula va'nwana. Xi rhandza vanhu ku ringana emisaveni hinkwayo. Xikwembu xi lava leswaku hinkwavo va xi amukela tani hi muponisi wa vona.

Ndzimana ya Nhloko

“Yesu a engeta a ku ka vona: “Ku rhula a ku ve na n'wina! Tani hi leswi Tatana a ndzi rhumeke, na mina ndza mi rhuma.” (Yohane 20:21)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va Vakreste va fanele ku tiva leswaku Xikwembu xi lava u'nwana ni u'nwana ku tiva Mahungu Lamanene ya Yesu Kreste. Va fanele ku twa leswaku Xikwembu xi rhandza vanhu hinkwavo, swi nga ri na mhaka leswaku va tshama kwihi, kumbe leswaku vatsvari va vona i va ka mani, kumbe i va rihlovo/vaakatiko rini/va kwihi, kumbe va huma emutini wa Vakreste kumbe swi nga ri tano.

Hosi yi rhandza vanhu hinkwavo na swona a yi hlawuli va'nwana ku sala va'nwana. Xikwembu xi lava leswaku u'nwana ni u'nwana a amukela Yesu tani hi muponisi wa yena.

Loko vana va dyondzile ntiyiso lowu va ta dyondza nkoka wa ku fikelela va'nwana ku va byela hi Yesu. Tsundzuka ku amukela vaendzi. U hlengeleta vuxokoxoko bya vatsvari va vona leswaku u tihanganisa na vona evhikini.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Hlengeleta swifaniso swa vanhu vo huma ematikweni ni le mindhavukweni yo hambana. Komba vana swifaniso u va vutisa leswi va tivaka swona hi tindhawu ni mindhavuko yoleyo. Vula swilo swa kahle hi ndhavuko wu'nwana ni wu'nwana. Vutisa vana laha va tsakelaka ku endzela kona.

Eka hungu ra namunlhia hi dyondza leswaku Xikwembu xi rhandza u'nwana ni u'nwana ku ringana, etindhawini hinkwato ta misava. Hikwalaho ka sweswo hi vona hi laha Petro a fikiseke Mahungu Lamanene eka Korneliyasi. Korneliyasi a ri wanuna wo tiveka ni ku lulama emugangeni wa ka vona. A ri ndhuna ya Dzana eka vuthu ra mfumo wa Varhoma. A pfumela eka Xikwembu xi'nwe. Korneliyasi u pfunile va'nwana na swona a ri wanuna wa xikhongelo. Cornelius a nga ri Muyuda (Vanhu lava hlawuriweke hi Xikwembu). Ndzhenga wu'nwana loko a karhi a khongela u vonile xivono. U vonile ntsumi. Korneliyasi a karhatekile swinene!

Ntsumi yi te eka yena: “Korneliyasi, Xikwembu xi tsakile hi wena. Xikwembu xi lava leswaku u xi tiva swinene.” Korneliyasi a tsakile; hakunene u lava ku tiva Xikwembu swinene.

“Rhumela u'nwana wa malandza ya wena emutini wa Yoppa” ku lerisa ntsumi. “Kwalaho u ta kuma Petro loyi a nga ta ku byela leswi u lavaka ku swi tiva.” Xika'nwe-ka'nwe Korneliyasi a rhumela malandza mambirhi ni masocha mambirhi eYoppa. Va fikile emutini va kuma Petro a ri ku khongeleni endlwini ya munghana wa yena. Loko Petro a karhi a khongela, na yena u vile na xivono. U vonile matilo ma pfuleka, ku nembeletiwa xilo xo nge i dzovo. Xi oviwile xi tisiwa misaveni hi matlhelo ya xona ya mune. Endzeni ka xona a ku ri na swihari swa mune wa milenge, swikokovi, ni swinyanyana swa le mpfhukeni. Kutani a twa rito leri humaka tilweni riku, “Suka u yima Petro; tlhava u dya.” Petro a karhatekile! A swi tiva leswaku Xikwembu xi byerile Vayuda leswaku va nga dyi swihari swo tano hikuva a swi tengangi.

“E-e Hosi, ndzi nga ka ndzi nga endli sweleswo!” Ku hlamula Petro. “A ndzi si tshama ndzi dya swilo leswi nga tengangiki. Rito ri tlhela ri twala kambe, “U nga vuli leswaku swilo a swi tengangi loko Xikwembu xi swi tengisile.”

Loko Petro a hlamarisiwile hi xivono, Moya Lowo Kwetsima u vulavurile na yena wu ku, “*Vavanuna vanharhu va le ku laveni ka wena, famba na vona.*”

Petro u ngirimele/ehlele ekamareni ra le hansi ku ta hlanganisa vavanuna lava. Vavanuna va byerile Petro leswaku Korneliyasi, ndhuma ya Mfumo wa Rhoma u lava ku’nwi vona hi nkarhi wolowo. Hi loko Petro a sungula ku twisia xivono. U twisisile leswaku Xikwembu a xi nga ‘nwi kombi swiharhi exivonweni kambe a va ri vanhu vo hambana-hambana lava xi va rhandzaka ku ringana.

Eka vutomi bya Petro hinkwabyo a papalata ku tihlanganisa ni Vamatiko (vanhu lava va nga riku Vayuda), hi ndlela yoleyo a papalata ku dya swihari swi’nwana. **Sweswi Xikwembu a xi ‘nwi byela leswaku mahungu ya ku ponisiwa i ya vanhu hinkwavo, ku katsa ni Vayuda.**

Siku leri landzelaka Petro u fambile ni vavanuna lavanharhu ni vapfumeri vo hlaya va le Yoppa. Loko va fika endlwini ya Korneliyasi va kumile ku ri na va’nwana lava hlengeletaneke kona. Korneliyasi u byerile Petro hi xivono xa yena. Petro a anakanya, “*Leswi hi swona swi endleke ndzi vona xivono! Sweswi ndza swi twisia leswaku Xikwembu a xi hlawuli, xi rhandza vanhu hinkwavo.*”

Petro u twarisile Yesu ni rirhandzu ra yena eka Korneliyasi na hinkwavo lava a va ri kona endlwini, “Yesu i Hosi ya swilo hinkwaswo. U ferile swidyo ho swa munhu u’nwana ni u’nwana exihambanweni kutani a pfuka ku feni hi siku ra vunharhu. Wa hanya!”

Endzhaku ka ku twa sweswo, Korneliyasi ni hinkwavo lava a va ri endlwini va pfumerile eka Yesu. Xika’nwe-ka’nwe Moya Lowo Kwetsima wu ehlela ka vona, Vapfumeri va Vayuda va hlamarile, “Moya Lowo Kwetsima wu tile ni le ka Vamatiko?!” Petro a tsakile! U khuvurile vapfumeri lavantshwa a tlhela a tshama na Korneliyasi masikunyana. U’nwana ni u’nwana a khapa-khapa hi ntsako. Sweswi hi dyondzile hi ndlela leyi Xikwembu xi rhandzaka vanhu hinkwavo. Mahungu Lamanene ya kuponisiwa i ya u’nwana ni u’nwana eka timheho hinkwato ta misava.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Yesu a engeta a ku ka vona: “Kurhula a ku ve na n’wina! Tani hi leswi Tatana a ndzi rhumeke, na mina ndza mi rhuma.” (Yohane 20:21)

Tshamisisa vana hi xirhendzewutana. Nyika ‘nwana u’nwe bolo. “Nwana loyi u sungula ntlangu hi ku vula rito ri’nwe ro sungula ra ndzimana ya nhloko kutani a hoxela u’nwana bolo loyi a vulaka rito ra vumbirhi ra ndzimana ya nhloko; sw.sw. Ntlangu lowu wu nga endliwa ko tala ku fikela loko ndzimana yi helerile. Lava tsandzekaka ku tsundzuka rito leri faneleke ra ndzimana va ‘humesiwa.’

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela u nkhensa Xikwembu loko xi rhandza u’nwana ni u’nwana ku ringana. Xi nkhense hikwalaho ka vanhu lava yaka ka va’nwana va va byela hi rirhandzu ra Xikwembu. Khongela leswaku na hina Xikwembu xi hi pfuna ku rahandzu munhu u’nwana ni u’nwana ku ringana ni ku va byela hi Mahungu Lamanene ya Yesu. Kombela vana ku longoloxa vanhu va matiko yo hambana lava va nga ta va khongeleta evhikini.

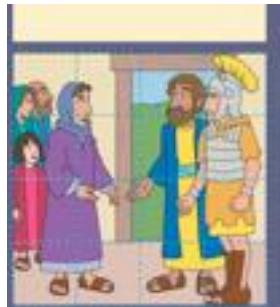
Ntirho 32

MAHUNGU LAMANENE EKA MURHOMA

Matsalwa: Timhaka 10

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku Xikwembu a xi na vanhu lava xi va rhandzaka ku tlula va'nwana. Xi rhandza vanhu ku ringana emisaveni hinkwayo. Xikwembu xi lava leswaku hinkwavo va xi amukela tani hi muponisi wa vona.

Ndzimana ya Nhloko: “Yesu a engeta a ku ka vona: “Kurhula a ku ve na n'wina! Tani hi leswi Tatana a ndzi rhumeke, na mina ndza mi rhuma.” (Yohane 20:21)

Mahungu
Lamanene hi Yesu
i ya vanhu hinkwavo

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku le Antiyoka valandzeri va Yesu va vuriwile “Vakreste” ro sungula.

Ndzimana ya Nhloko

“Yesu a engeta a ku ka vona: “Ku rhula a ku ve na n'wina! Tani hi leswi Tatana a ndzi rhumeke, na mina ndza mi rhuma.” (Yohane 20:21)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va swi tiva kahle leswi swi vulaka swona ku va kumbe ku nga vi xiphemu xa ntlawa. Va hisekela ku amukeleka, va navela ku va ni vanghana lavotala, va lava ku tiveka swinene ekerekeni ni le xikolweni.

Mikarhi leyotala, va twa va nga ri na nkoka hikuva a va endlanga nchumu “lowukulu.” Loko u nga si sungula dyondzo ya namunthla, rhanga u pfuxeta tidyondzo timbirhi leti hundzeke hi ku hatlisa.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibe

Xana wa switiva leswaku hikwalaho ka yini u thyiwile vito leri u nga na rona ke? (vana va’nwana va thyiwa mavito ya swirho swa ndyangu kumbe mhaka leyi nga humeleta.)

Xana wa swi tiva leswi mavito ya wena ya vulaka swona ke? (Lava va swi tivaka a va byele klasi. Hlawula mavito ya xibibile u va dyondzisa leswi ya vulaka swona. Xikombiso: ‘Dina’ swi vula vululami, ‘Petro’ swi vula ribye).

Marito ya Nkoka:

*“MUKRESTE.” Munhu loyi a rhandzaka, a yingisaka, ni ku va wa Kreste muponisi.

Barnaba na Paul va Chumayela Mahungu Lamanene

(Ku tlanga ntlangu hi Timhaka 11:19-29)

(Ambexa vana lava nga ta tlanga ntlangu lowu swiambalo leswi fambelanaka ni swa mikarhi ya nkarhi wa kona. Nyika mutlangi u’nwana ni u’nwana phephe leri tsariweke ra ntlangu lowu leswaku a hlaya/kumbe ku tlanga xiphemu xa yena loko muhlayi a karhi a hlaya xitor).

Xiyenge xa 1

Muhlamuseri: Endzaku ka loko Stefano a khandliwile hi maribye a fa vapfumeri lavotala va pfaleriwile emakhotsweni kasi va’nwana va balekile ku suka e Yerusalemva ya tumbela e Antiyoka. Antiyoka a wu nga ri muti wa Vayuda. Vanhu lavotala kwale a va ri vamatiko (lava nga ri ku Vayuda). Vadyondzisiwa va Yesu a va dyondzisa hi Yesu ku’nwana ni ku’nwana lomu ava ri kona. Loko Vamatiko lava va twile Mahungu Lamanene va pfumerile va tlhela va amukela Yesu Kreste tani hi Hosi ni muponisi wa vona. Le Yerusalemva vadyondzisiwa va Yesu va twile mahungu ya hi laha lavotala e Antiyoka va hundzukaka Vakreste ha kona!

Barnaba: (Barnaba a hlaya matsalwa). “Yingisela leswi! Ku na kereke yintshwa leyi kulaka e Antiyoka! Va vula leswaku ku ni Vamatiko lava landzelaka Yesu. Xana i ntiyiso?”

Vadyondzisiwa va Yesu e Yerusalemva: Barnaba, yana e Antiyoka – u hi byela leswaku ku humeleta yni kwale!

Xiyenge xa 2

Vadyondzisiwa lavantshwa va Yesu e Antiyoka: Wa amukeleka, Barnaba! Hi kombela u hi dyondzisa swo tala hi Xikwembu. Hi lava ku tiva leswaku hi nga xi rhandzisa ku yini ni ku xi yingisisa ku yini Xikwembu.

Barnaba: *Gandzelani Xikwemnu ntsena. Mikarhi hikwayo xi vekeni endhawini yo sungula evuto 'nwini bya 'nwina. Eka swilo hinkwaswo leswi mi swi vulaka kumbe mi swi endlaka, yingisani leswi Yesu a dyondzisa swona.*

Muhlamuseri: Vanhu vo hlava e Antiyoka va sungule ku landzela Yesu.

Barnaba: *Vadyondzisiwa lavantshwa e Antiyoka va tsakela swinene ku hanyela Yesu! Ndzi fanele ndzi va dyondzisa swinene, kambe ndzi fanele ku lava lava nga ta pfuna.*

Muhlamuseri: *Barnaba u endzele e Tarsus. U yile ku ya vulavula na mudyondzisi wa Muyuda loyi a vuriwaka Saul. Emikarhini leyi hundzeke Saul a venga ni ku xanisa Vakreste, kambe sweswi u hundzukile mupfumeri wa Yesu. Vito ri 'nwana ra Saul a ku ri Paul.*

Xiyenge xa 3

Barnaba: (A vulavula na Paul) *Xewani munghana, byi njhani vutomi?*

Paul: Ahe, *Barnaba! Hikwalaho ka yini u tile laha Tarsus?*

Barnaba: *Ndzi tile ka wena ku ta kombela ku pfuniwa.*

Paul: *Ndzi nga ku pfuna hi yini?*

Barnaba: Hi na vadyondzisiwa votala lavantshwa e Antiyoka na swona lavo tala va vona i Vamatiko. *Ndzi ringeta ku va pfuna ku tiva ngopfu hi rirhandzu ra Xikwembu na hi ndlela leyi va nga xi yingiska ha kona. Tana u ta ndzi pfuna ku va dyondzisa!*

Paul: *Leyi i miehleketo ya kahle! A hi fambe kona sweswi!*

Muhlamuseri: *Paul na Barnaba va suka va kongoma e Antiyoka.*

Xiyenge xa 4

Muhlamuseri: *Paul na Barnaba va vile e Antiyoka ku ringana lembe laha a va chumayelela vadyondzisiwa lavantshwa va Yesu. Vanhu va yingiserile ni ku dyondza tindlela leti va nga rhandzaka ni ku yingisa Xikwembu ha tona. Vanhu va le Antiyoka va sungule ku hlekula vanhu lava a va rhandza ni ku yingisa Xikwembu vava vitana "VAKRESTE". Rito leri ri vula munhu loyi a nga wa Kreste. Vanhu va le Antiyoka a va hlekula "Vakreste" kambe "Vakreste" a va tinyungubyisa ku vitiwa hi rona vito leri ro hlawuleka.*

Vakreste: (Vulani mi ri hinkwenu) *"Mukreste" i munhu loyi a amukelaka Yesu Kreste tani hi Hosi ni muponisi wa yena. Vakreste va rhandza ni ku yingisa Xikwembu. Vanhu e Antiyoka a va swi vona leswaku hi fana na Yesu, hi swona swi endleke leswaku va hi vitana "Vakreste!"*

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

"Yesu a engeta a ku ka vona: "Kurhula a ku ve na n'wina! Tani hi leswi Tatana a ndzi rhumeke, na mina ndza mi rhuma." (Yohane 20:21)

Tsala ndzimana ya nhloko ephepheni ro tsindziyela. Kombela vana ku yi hlava kanharhu. 'Nwana u'nwe hi nkarhi u fanele ku tumbela ku'nwana ekusuhi ni klasi. Kombela vana lava seleke ku hlawa rito eka ndzimana va ri sula. Kombela vana ku hlava ndzimana kambe loko va fika ka rito leri nga suriwa, ematsha'nwini yo ri vula va fanele ku ba mavoko. Kombela 'nwana loyi a nga tumbela ku vula rito leri tluriweke.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela u nkhensa Xikwembu hi vanhu lava nga ta dyondzisa/vula Mahungu Lamanene ya Yesu. Khongela leswaku Xikwembu xi hi pfuna mikarhi hinkwayo ku yingisela ni ku yingisa leswi rito ra xona ri hi dyondzisaka swona. A hi rhwaleki vito leri ro hlawuleka ra "MUKRESTE" eku vulavuleni ni le ku endleni ka hina ka swilo. Nyika nkarhi eka vana lava nga siku amukelaka Yesu Kreste tani hi Hosi ni muponisi wa vona leswaku va endla tani. Hi nge vitiwi hi rona vito leri ro hlawuleka ra "MUKRESTE" loko hi nga nyikelanga vutomi bya hina eka Yesu, hi 'nwi rhandza na swona hi 'nwi yingisa. (Loko ku ri na u'nwana, khongela na yena leswaku na yena a hundzuka MUKRESTE!).

Ntirho 33

MAHUNGU LAMANENE EKA VANHU VA ANTIYOKA

Matsalwa: Timhaka 11:19-26

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku le Antiyoka valandzeri va Yesu va vuriwile “Vakreste” ro sungula.

Ndzimana ya Nhloko: “Yesu a engeta a ku ka vona: “Kurhula a ku ve na n'wina! Tani hi leswi Tatana a ndzi rhumeke, na mina ndza mi rhuma.” (Yohane 20:21)

WORDS:

- Antioch
- Paul
- Barnabas
- Christians
- Missionaries
- Teach
- Teacher
- Pray
- Jesus

Kuma marito lawa eka nongonoko lowu laha henhla.

[C]

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku kereke i xiphemu xa kungu ra Xikwembu ro fikisa Mahungu Lamanene emisaveni hinkwayo.

Ndzimana ya Nhloko

“Yesu a engeta a ku ka vona: “Ku rhula a ku ve na n'wina! Tani hi leswi Tatana a ndzi rhumeke, na mina ndza mi rhuma.” (Yohane 20:21)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va fanele ku titwa leswaku va ni nkoka ekerekeni. Va fanele ku tiva varhangeri va vona ekerekeni. Swi tano ni le ka varhumiwa(vamixinari) lava rhumiwaka ni ku seketeriwa hi kereke ya hina ya Munazarene. Vana va fanele ku tiva varhumiwa va hina hi mavito ni swifaniso swa vona. Pfuna vana ku tihlanganisa ni ku tiyisa varhumiwa. Varhumiwa va vitiwile hi Xikwembu ku ya twarisa Mahungu Lamanene ya Yesu Kreste. Mali leyi hi yi nyikelaka eka xibye xa minyikelo ya varhumiwa yi pfuna varhumiwa ku fikelela kurhumiwa ka vona hi Xikwembu. Ku khongeleta varhumiwa swa ha ri xiphemu xa kungu ra Xikwembu.

- Amukela vana va wena hi malwandla.
- Pfuxeta tidyondzo tinharu leti hundzeke hi ku komisa loko u nga si dyondzisa dyondzo ya namuntlha.
- Vulavurisana na vana hi swirhalanganyi swa loko hi tshembekela Xikwembu.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibe**Marito ya Nkoka**

Varhumiwa – Vanhu lava va vitiweke hi Xikwembu va tlhela va rhumeriwa hi kereke ku ya eka tiko ri'nwana ku ya va byela hi irhandzu ra Xikwembu.

Mukreste – Mulandzeri wa Yesu Kreste; ‘swikrestana’

Mahungu Lamanene/Gospele – Ku avelana hi Yesu Kreste

Ndhavuko – mahanyelo ya vanhu ni leswi a pfumelaka ka swona.

Riendzo ra Mina ro Rhandzeka

Tshamisani hi xirhendzewutana ni xibolwana xo olova.

“Loko ndzi ku hoxela xibolwana hi byele hi riendzo leri u nga tshama u ri teka. Kutani u hoxela xibolwana xi tlhelela eka mina.

Ku famba ku ya tindhawini to hambana hi leswi talaka ku endliwa hi varhumiwa.” Varhumiwa va endzela matiko ma'nwana ku twarisa Mahungu Lamanene ya Yesu Kreste. Va famba va ya tirhela Xikwembu eka vanhu va mindhavuko yi'nwana. Varhumiwa va dyondza ku dya swakudya swo hambana-hambana ni ku vulavula tindzimi ta tindhawu leti va nga ka tona.

Eka dyondzo leyi nga hundza hi dyondzile hi valandzeri va Yesu Kreste e Antiyoka. Barnaba na Paul a vari va'nwana va kona. Loko va'nwana va valandzeri va Yesu va karhi va gandzela Xikwembu Moya Lowo Kwetsima wu vulavurile, “Ndzi hlawuleleni Barnaba na Paul ku ndzi tirhela. Ndzi va hlawurile leswaku va ndzi endlela ntirho wo hlawuleka.”

Valandzeri va Yesu e Antiyoka va khongerile, va titsona ni swakudya, kutani va pfula tindlela ta Paul na Barnaba tani hi varhumiwa. Varhumiwa lava va sungurile hi ku ya edzongeni ka Selukiya. Kutani va khandziya byatso lebyi a byi tluta ku kongoma e xihlaleni xa Kipra laha va nga chumayela rito ra Xikwembu kona.

Paul na Barnaba va yile ePafo laha va nga hlangana na Bariyesu. Wanuna loyi a ri mungoma wo biha ni ku hemba! Bariyesu a tirhela hosi ya xihlala, a ringeta ku sivela hosi leswaku yi nga twi nchumu hi ku chumayela ka Paul na Barnaba. Kambe hosi yi sindzisa leswaku va chumayela; hikuva a yi lava ku twa Mahungu Lamanene ya Yesu. Hi ku leteriwa hi Moya Lowo Kwetsima, Paul u honokerile mahlo ya mubihi loyi Bariyesu kutani a ku, “Wena u nala wa swilo hinkwaswo leswo lulama! U xisa vanhu ni ku tirhisa mavunwa yo tala. U fanele ku yima ku hingakanya/sivela/tshimbisa tindlela letinene ta Hosi. Sweswi voko ra Hosi ri lwisana na wena. U ta fa mahlo u nga voni dyambu nkarhinyana.”

Kunene swi humelerise sweswo! Bariyesu lowa mubihi, wa masalamusi, u file mahlo.

Hosi yi hlamarile loko yi vonile hinkwaswo leswi humeleleke eka Bariyesu! U te. “Na mina ndzi lava ku tiva wanuna loyi Yesu”. Hosi yi yingiserile kutani na yena a hundzuka mulandzeri wa Yesu lontshwa.

Endzhaku ka Kipra Paul na Barnaba va tlhelele endzhaku eka miti leyi va chumayeleke ka yona. Endhawini yi’nwana ni yi’nwana va khutazile vapfumeri lavantshwa ku dyondzo Matsalwa, ku kula eka ripfumelo ra vona, ni ku dyondza swo tala hi Xikwembu. “Landzelani Xikwembu xi’nwe xa ntiyiso mi endla ku rhandza ka xona,” a ku ri ku letela ka vona eka hinkwavo.

Emutini wu’nwana ni wu’nwana Paul na Barnaba va hlawurile varhangeri ku pfuna vapfumeri lavantshwa. Va khongelerile valandzeri lava vantshwa va Yesu kutani va tluta va tlhelela Antiyoka. Loko Paul na Barnaba va fika Antiyoka va hlengeletile swirlho ekerekeni va swi byela hinkwaswo leswi Xikwembu xi nga swi endla hi vona eka riendzo ra vona ra vurhumiwa.

Paul u byerile kereke e Antiyoka, “Mi hi **rhumile**. Xikwembu xi hi tirhisile. Sweswi lavotala va hundzukile valandzeri va Yesu Kreste ku angarhela miti yo hambana leyikulu ni leyitsongo”.

Ntirho

Vutisa swivutiso hi riendzo:

- 1--- I vamani a va ri eriendzweni leriya? (Paul na Barnaba)
- 2--- I mani a rhumeleke Paul na Barnaba eriendzweni ra vona ra vurhumiwa? (kereke e Antiyoka)
- 3--- Xana a ku ri mani vito ra mungoma loyi a nga fa matihlo? (Bariyesu)
- 4--- Xana Paul na Barnaba va endlile yini eka riendzo leri? (Va endzerile miti leyo tala va dyondzisa hi Yesu)
Kereke yi rhumela varhumiwa. Va suka, va ya dyondzisa, kutani va tlhelela amatikweni ya vona ku ya nyika mbiko. Hi fanele ku pfuna ni ku seketela varhumiwa. Hi fanele ku tlhela hi khongela leswaku Xikwembu xi hlayisa ni ku rhangela ntirho wa vurhuwiwa emisaveni hinkwayo.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Yesu a engeta a ku ka vona: “Kurhula a ku ve na n’wina! Tani hi leswi Tatana a ndzi rhumeke, na mina ndza mi rhuma.” (Yohane 20:21)

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Yimbelela risimu ni vana, “*When He calls me, I will answer.*”

Khongelela varhumiwa, ngopfu-ngopfu lava va nga le tindhawini leti nga ni khombo swinene. Kombela Xikwembu ku sirhelela ni ku seketela ntirho lowu va wu endlaka. Khongela Xikwembu leswaku xi vitana vana ku va varhumiwa.

Ntirho 34

MAHUNGU LAMANENE EKA U'NWANA NI U'NWANA

Matsalwa: Timhaka 13:1-12; 14:21-28

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku kereke i xiphemu xa kungu ra Xikwembu ro fikisa Mahungu Lamanene emisaveni hinkwayo.

Ndzimana ya Nhloko: “Yesu a engeta a ku ka vona: “Kurhula a ku ve na n'wina! Tani hi leswi Tatana a ndzi rhumeke, na mina ndza mi rhuma.” (Yohane 20:21)

Mahlori ya Vurhumiwa

Longoloxa maletere laha hansi leswaku ya humesa marito lama faneleke ku hetisa swiga leswi nyikiweke laha hansi. Tsala marito lawa etindhawini leti faneleke. Khongela hi leswi u nga swi endlaka ku pfuna varhumiwa.

ARYP
OVL
EDAR
VIEG
LELT
KAS

1. ----- **people about God's love.**
2. ----- **about the work of missionaries.**
3. ----- **for missionaries everyday.**
4. ----- **to help missionaries share Jesus.**
5. ----- **all people.**
6. ----- **God to guide you.**

MANGHENEO EKA XIYENGE XA - 9

TINTSWALO TA XIKWEMBU

Matsalwa ya Bibele: Genesa 4:1-16; Genesa 6; Genesa 7:1-8:19; Genesa 8:20-9:19.

Ndzimana ya Nhloko eka Xiyenge Lexi: “Wena Xikwembu N'wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyoho...” Daniyele (9:9a)

Swikongomelo swa Xiyenge

Xiyenge lexi xi ta pfunaka vana ku:

- Twisisa rirhandzu ro nghasi ra Xikwembu eka vanhu
- Tiva leswaku Xikwembu xi veka nkoka eka tintswalo ku tlula magandzelo
- Veka nkoka wa xikombiso xa Xikwembu: Hi Xona xikombiso xa ntwela-vusiwana ni rirhandzu.

Tidyondzo eka Xiyenge Lexi

Dyondzo ya 35: **Hungu ro Hlomula Mbilu ra Kayini na Avele**

Dyondzo ya 36: **Munhu wo Lulama Emisaveni yo Biha**

Dyondzo ya 37: **Xikwembu xi Ponisa Nowa**

Dyondzo ya 38: **Xikwembu xi Endla Xitshembiso**

Buku ya Genesa yi na tindzimana leti nga pfunaka vana ku twisisa leswaku tintswalo i nchumu lowu pfumalekaka, wa nkoka ni lowukulu eka Xikwembu. Hungu ro hlomula mbilu ra Kayini na Avele ni ku ponisiwa a Nowa swi komba rirhandzu ni ku lulama ka xona hi tintswalo letikulu. Namunthla vana va hatla va dyondza hi ku olova xiga xa “tihlo hi tihlo na tino hi tino”; kambe Xikwembu xi lava leswaku hi va vanhu vo rivalela. Switori leswi e bibeleni a hi ngharingo/nthyeketo; i timhaka leti humeleleke hakunene. Xikwembu a xi hundzulukanga. Tidyondzo leti ti komba leswaku Xikwembu xi ni tintswalo, na leswaku xi ri: “Ndzi lava tintswalo ematsha’nwini ya magandzelo.” Xikwembu xi lava leswaku hi rhandza vaakelani va hina!

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Kayini u honisile leswi Xikwembu xi swi vuleke a pfumelela mianakanyo leyo biha yi ‘nwi endlisa swilo leswo biha.

Ndzimana ya Nhloko

Wena Xikwembu N'wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyoho...” Daniyele (9:9a)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Leri ri tikomba ri ri hungu leri nga tolrevelekangiki ku nga byeriwa vana lavatsongo. Dyondzo leyi yi hi mayelana na xiboho xo yingisa kumbe ku nga yingisi Xikwembu. Mavondzo ya hi hlasela hi ku olova loko hi ehlaketa leswaku munhu u’nwana u tekiwa a antswa ku tlula hina. Mianakanyo yo biha yi nga hi hlohletela ku endla swilo swo biha. Loko hi pfumelela mianakanyo yo biha ku tshama emiehlekeweni ya hina, hi nga hetelela hi endla swi’nwana swo biha swinene. Xikwembu xi nga hi pfuna ni ku hi sirhelela ku endla swilo swo biha. Hi fanele ku vulavula ni Xikwembu hi ntshunxekile. Loko hi xi yingisa xi ta hi pfuna.

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ni klasi yo dyondzela ka yona ka ha ri nkarhi vadyondzi va nga si fika.
- Tsundzuka ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya vatsvari va vona leswaku u kota ku tihanganisa na vona evhikini.

Marito ya Nkoka:

- Ku Yingisa: - ku endla leswi Xikwembu xi lavaka hi endla swona.
- Xidyoho: - ku nga yingisi Xikwembu ni milawu ya Xona.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Kuma swiphemu swimbirhi swa maphephe yo tsindziyela. Eka xiphemu xo sungula tsala hi muhlovo wo tshwuka “**YIMA – KHOMBO**.” Tsala “**FAMBA**” hi muhlovo wa rihlaza eka leri’nwana. Khomisa ‘nwana u’nwe phephe ro sungula, u khomisa u’nwana phephe ra vumbirhi. Vula swiga swo hlaya; swi’nwana swa vana va miehleketo leyinene, kasi swi’nwana swa lava nga ni miehleketo yo biha.

Xikombiso:

Peter u ni swo tlangisa swo tala. John u hava swo tlangisa. Peter u avelana swotlangisa swa yena na John. Loyi a khomeke “FAMBA” u tlakusela ehenhla kutani hinkwavo va huwelela “FAMBA!”

Julian u ni bolo ya milenge leyintshwa. Makwavo wa yena Paul u ngheneriwile hi mavondzo a tshembisa ku yi onha.

Loyi a khomeke “**YIMA – KHOMBO**.” U tlakusela ehenhla kutani hinkwavo va huwelela “**YIMA – KHOMBO**.”

Yana mahlweni u endlela vana swiga swa wena ‘nwini leswaku vana va kota ku hlawula eka “**YIMA**” kumbe “**FAMBA!**” *Mianakanyo yo biha yi tswala swiendlo swo biha tani hi leswi hi swi dyondzeke namuntsha:*

Vutomi eka Adamu na Evha byi sungule ku hundzuka endzhaku ka loko va nga yingisanga Xikwembu. A va nga ha tshami kona entangeni wo saseka wa Edeni! A va tirha hi ku nononhwa swinene, va xanisekile hi ku twa ku vava, va fikela ni hi ku vabya. **Xikwembu xona a xi tama xa ha va rhandza.**

Ku nga ri khale, Adamu na Evha va vile ni vana. Evha u thyile mativula vito ra Kayini, leswi swi vulaka leswaku ‘Xikwembu xi ndzi pfunile ku kuma ‘nwana loyi’. ‘nwana wa vumbirhi u thyiwile Avele. Adamu na Evha va

dyondzisile vafana lava hi Xikwembu. Vafana lava va kule va hanyile kahle ni ku tiya. Kayini u tsakele ku va murimi kasi Avele a ri mufuwi wa tinyimpfu.

Siku ri'nwana Avele u humesile gandzelo eka Xikwembu hi nyimpfu ya yena. U hlawurile leya kahle swinene a yi endla gandzelo. Kayini na yena u humesile gandzelo ra matsavu ni mihandzu leyi a yi byarile. *Xikwembu xi tsakisiwile hi magandzelo ya Avele, kambe a xi tsakisiwanga hi ya Kayini.* Hikwalaho ka yini xi nga tsakisiwanga hi magandzelo ya Kayini? Bibele a yi hlamuseli nchumu. Kambe ha swi tiva leswaku Hosi yi lulamile na hinkwaswo leswi yi swi endlaka swi lulamile. Swi'nwana a swi nga lulamanga hi magandzelo ya Kayini, kumbe hi ndlela leyi a nyikeke Xikwembu ha yona. Kayini u hlundzukerile Xikwembu. Kambe Xikwembu xona a xi tama xa ha 'nwi rhandza. "*Hikwalaho ka yini u hlundzukile?*" Xikwembu xi 'nwi vutisa. "*Loko a wu endlile leswinene a ndzi ta tsaka hi wena. Loko u nga endlile leswi lulameke u endlala xidyoho. Tivonele. Swi le ka wena ku hlawula ku endlala swa kahle kumbe swo biha*".

Kayini u twile leswi Xikwembu xi 'nwi byelete swona kambe u ale a anakanya hi ndlela leyi a nga hlundzuka hi yona. Endzhakunyana ka nkarhi Kayini a nga ha rhandzi makwavo wa yena. Siku ri'nwana Kayini u byelete makwavo Avele. "A hi fambe swi'nwe le masi'nwini."

Avele u pfumerile, lavambirhi va longolokile va ya masi'nwini. Loko va ri kwale, Kayini u hundzukele makwavo a 'nwi dlaya athlha a 'nwi celela esirheni. *Leswi a ku ri ku dlaya ko sungula.*

Endzhakunyana Xikwembu xi vulavurile na Kayini, "U kwihi makwenu Avele?"

"A ndzi tivi!" ku hlamlula Kayini. "Xana i ntirho wa mina ku hlayisa Avele?"

"Ndza swi tiva leswi u swi endleke," ku vula Xikwembu. "U munhu wo biha mbilu. Ku sukela sweswi ku hava nchumu lowu nga ta ku olvela. U ta pepetseka ni matiko."

Nandzu lowu a wu ri wukulu eka Kayini hikuva u tihlawulele ku endlala swo biha!

Kayini u bhe hi makatla/honisile leswi Xikwembu xi swi vuleke a pfumelela mianakanyo yo biha yi 'nwi endlisa swiendlo swo biha. Hambi leswi Kayini a endlile swilo swo biha swinene, Xikwembu xi yile emahlweni xi 'nwi rhandza ni ku 'nwi hlayisa.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

"Wena Xikwembu N'wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyo... " Daniyele (9:9a)
Dyondzisa klasi ndzimana leyi. Vutisa vana ku anakanya hi swikoweto/swiendlo leswi kombisaka rito ri'nwana ni ri'nwana. Tlhela u hlaya ndzimana hi swikoweto/swiendlo ku kondza ndzimana yi tiviwa hi nhloko.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela u nkhenisa Xikwembu hi 'nwana u'nwana ni u'nwana eklassini, vatsvari va vona, vamakwavo na vanghana. Nkhensa Xikwembu hi vutomi bya vona bya moyo ni vuxaka bya vona ni Xikwembu. Nkhensa Xikwembu hi vana lava taka ekerekeni. Khongela leswaku vana va kula hi ku yingisa Xikwembu, vatsvari va vona, vava kahle eka vamakwavo ni vanghana va vona. Va fanele ku va ni mianakanyo yo lulama eka Xikwembu ni vanhu.

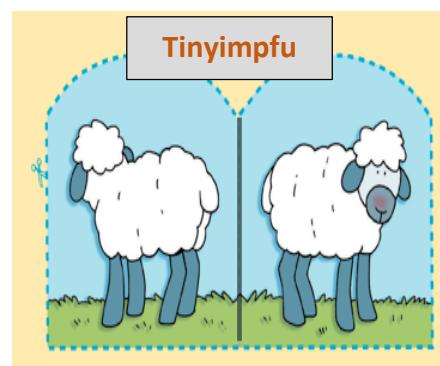
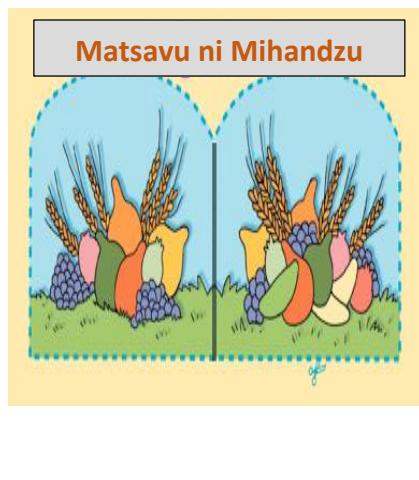
Ntirho 35

HUNGU RO HLOMULA MBILU RA KAYINI NA AVELE

Matsalwa: Genesa 4:1-16

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Kayini u honisile leswi Xikwembu xi swi vuleke a pfumelela mianakanyo leyo biha yi ‘nwi endlisa swilo leswo biha.

Ndzimana ya Nhloko: “Wena Xikwembu N'wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyo...” Daniyele (9:9a)

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Nowa u hlawurile ku yingisa hambi leswi va'nwana va nga hlawulangiki swona.

Ndzipimana ya Nhloko

Wena Xikwembu N'wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyo...” Daniyele (9:9a)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va heta nkarhi wo tala ni vana-kulobye. Va hlohleteriwa ngopfu hi tintangha ta vona. Tani hi leswi vana va hetaka nkarhi wo tala ni vana va'nwana, va vilerisiwa ngopfu hi leswi tintangha ta vona ti swi ehleketa ni ku swi tsakela hi vona. A swi olovi ku hambana ni ntlawa wa wena, ngopfu-ngopfu eka masiku lawa laha vanhu vo tala va hanyaka hi vukungundzwana/vukerendzwana.

Vana va boheka ku kongomana ni ku hlawula. Xana hina tani hi vadyondzisi hi nga hlohletela njhani vana leswaku va tshemba Xikwembu hi ndlela leyi va nga ta tsakela ku xi yingisa loko vanghana va vona va va byela swo homboloka?

Kombela Xikwembu xi ku pfuna ku dyondzisa hi Nowa hi ndlela leyi vana va nga ta ‘nwi tsakela ni ku lava ku endla swilo ku fana na yena. Nowa u yime a ri yexe emahlweni ka misava ya swidyo ni tihanyi.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele

Tsala mavito ya swihari ni swinyanyana ephepheni leswi olovaka eka vana ku swi tsundzuka, xikombiso: ximanga, mbyana, ndlopfu, nghala, nguluve, nyimpfu, mpfundla, kondlo, mbhongolo, mbhaha, sekwa, galankuna, tuva, sw.sw. Humesa mintlawa mimbirhi hi ndlela leyi vana vambirhi va kuma ximanga, vambirhi va'nwana va kuma nghala, vambirhi va kuma mbyana, sw. sw.

Nyika ‘nwana u’nwana ni u’nwana phephe leri nga ni vito ra xihari/xinyanyana. Byela vana leswaku va tumbeta vito ra xihari/xinyanyana lexi va nga na xona.

Hlawula ndhawu yo karhi laha u dyondzisela kona leswaku yi va ngalava. Mudyondzisi u fanele a yima enyangweni ya ngalava.

Vana va fanele va tiendl xihari/xinyanyana xo karhi, va humesa ni mpfumawulo wa xona, va famba ni ku entisa xona. A va pfumeleriwi ku tirhisa marito wahi ni wahi. Xikongomelo i ku va vana va kuma munhu lowu’nwana ekamareni loyi a nga xihari/xinyanyana lexi vona va nga xona.

Loko va kuma xihari/xinyanyana-kulobye ha vambirhi va ya ka mudyondzisi va fika va vutisa, “Xana hi nga nghena engalaveni?”

Vana lavambirhi va ta komba mudyondzisi maphephe ya vona. Va pfumeleriwa ku nghena engalaveni ntsena loko maphephe ya vona ya komba vito ra xihari/xinyanyana xi’nwe.

Yana mahlweni ku fikela loko vana hinkwavo va kumile xihari/xinyanyana-kulobye.

Ntlangu lowu wu hi tsundzuxa xitor xa Nowa lexi hi dyondzaka hi xona namuntla.

Dyondzo ya namuntla yi vulavula hi ndlela leyi vanhu emisaveni a va endla swilo hi tindlela ta vona. A ku ri na tinyimpi! Rivengo! Rifu! Hinkwako laha Xikwembu xi languteke kona xi vonile vanhu lava endlaka swilo leswi va swi lavaka ematsha’nweni ya leswi nga lulama. Ku tilavela swa vona a swi kurile ku tlula rirhandzu ni vunene bya Xikwembu.

Xikwembu xi twile ku vava lokukulu ni ku xaniseka embilwini ya Xona. A ku ri hava na u’nwe loyi a xi yingisaka kumbe ku endla leswo lulama. A ku ri hava, handle ka wanuna u’nwe; Nowa! Nowa a rhandza ni ku ringeta ku yingisa Xikwembu.

Xikwembu a xi nga tsakangi na swona a xi nga ta tshika misava ku famba hi ndlela leyi. Khombo ra kona Xikwembu xi teke xiboho, “*Ndzi fanele ndzi herisa misava leyi na hinkwaswo leswi nga ka yona hi ndhambi leyikulu ya mati.*”

Xikwembu xi ku, “*Nowa, misava yi tele hi yubihi ni tihanyi. Ndzi ta herisa swilo hinkwaswo eka yona hi ndhambi leyikulu ya mati. Kambe wena ndzi ku tshembisa leswaku ndzi ta ku ponisa ni ndyangu wa wena. U fanele ku aka ngalava* (xikwekwetsu/byatso lebyikulu). *Endla leswaku mati ya nga ngheni engalaveni; endla makamari/makwarutu manharhu endzeni, xipfalo/rivanti etlhelweni, na fastere hi le henhla. Loko u hetile nghanisa swihari/swinyanyana swimbirhi – xivumbiwa xi’nwana ni xi’nwana xa xinuna (matsune) ni xa xisati (nkati). Nghenisa swakudyia swo ringanelo swa wena, ndyangu wa wena ni xivumbiwa xi’nwana ni xi’nwana endzeni ka ngalava*”.

Nowa u fanele a va a hlamarisiwile hi swileriso leswi hinkwaswo leswi Xikwembu xi ‘nwi leriseke swona! A nga koti ku twisia ndhambi kumbe ngalava leyi a fanele ku yi aka. Nowa a nga va a vile na swivutiso swo tala eka Xikwembu, kambe u lo xi tshemba kunene. A tshemba leswi Xikwembu xi swi vuleke, kutani a YINGISA. Nowa u hatlile a sungula ku aka ngalava. Swi nga endleka leswaku majaha ya Nowa lamanharhu; Xeme, Hamu na Yafeta va ‘nwi pfunile. Nowa u akile ngalava malembe yo tala!

Vanhu hinkwavo lava a va hundza a va hlalela leswi Nowa a ri ku endleni ka swona. Bibele a yi vuli leswaku a va ehleketa yini. Loko va karhi va langutisa Nowa a tirha ni ku tivisa mahungu ya Xikwembu: *Hosi yi mi nyika nkarhi wu’nwana leswaku mi ponisiwa. Yi ta ponisa u’nwana ni u’nwana loyi a hundzukaka eswidyoohweni swa yena a kombela ku rivaleriwa.* Kambe ku hava loyi a endleke swoleswo.

Eku heteleleni, ngalava yi ve yi hela ku akiwa. Nowa, ndyangu wa yena, na swihari hinkwaswo a swi fanele ku nghena engalaveni. Nowa u yingisile Xikwembu eka swilo hinkwaswo. Nowa a nga swi tivi leswi a swi ta landzela. A tiva ntsena leswaku Xikwembu xi ta ‘nwi sirhelela, yena ni ndyangu wa yena hinkwawo, Xi tshembisile. *Tani hi Nowa, na hina hi fanele ku hlawula ku yingisa Xikwembu, hambi loko ku ri hava va’nwana lava xi yingisaka.*

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Wena Xikwembu N’wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyo...” Daniyele (9:9a)
Tsala ndzimana leyi. Vana a va yi hlaye kotala.

Yimisa vana hi xirhendzewutana. Yima exikarhi ka xirhendzewutana u hoxa bolo eka ‘nwana u’nwana. ‘Nwana loyi u fanele a nghena endzeni ka xirhendzewutana a fika a hlaya ndzimana kutani a hoxa bolo eka u’nwana ‘nwana; sw.sw. Tlanga ntlangu lowu ku fikela loko vana hinkwavo va hlayile ndzimana loko nkarhi wu pfumela. Pfuna lava nga ni ku tikeriwa ku hlaya ndzimana.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela ni vana u nkhensa Xikwembu loko xi komba tintswalo ni ku rivalela. Kombela Xikwembu ku hi pfuna ku xi tshemba ni ku xi **yingisa**. Khongelela vana lava tikeriwaka ku **yingisa** vatswari ni vadyondzisi va vona. Hlohotela vana ku khongelelana evhikini.

Ntirho 36

MUNHU WO LULAMA EMISAVENI YO BIHA

Matsalwa: Genesa 6

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Nowa u hlawurile ku yingisa hambi leswi va'nwana va nga hlawulangiki swona.

Ndzimana ya Nhloko: “Wena Xikwembu N'wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyo...” Daniyele (9:9a)

Hlawula ku Yingisa

Hlamula swivutiso leswi landzelaka:

- ❖ Xana Nowa u xi **yingisile** hi ndlela yihi Xikwembu?
- ❖ Xana wena u nga **yingisa** hi ndlela yihi loko u ri xikolweni?
- ❖ Xana wena u nga **yingisa** hi ndlela yihi loko u ri ekaya?

Anakanya hi swilo leswi u nga swi endlaka vhiki leri ku **yingisa** Xikwembu

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku lava rhandzaka ni ku yingisa Xikwembu va titwela rirhandzu ni ku hlayisiwa hi ndlela yo hlawuleka.

Ndzipimana ya Nhloko

Wena Xikwembu N'wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyo...” Daniyele (9:9a)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vanhu lava kombaka ntshembo ni ku yingisa Xikwembu va ta titwela rirhandzu ra xona leri va'nwana va nga ri kumiki. Va'nwana va ala ku yingisa, hikwalaho va hlangana ni swita-ndzhaku swo tika. Nowa, tani hi munhu u'nwana ni u'nwana, a dyohile. Kambe a hambanile na va'nwana hikuva yena a rhandza ni ku yingisa Xikwembua, Xikwembu a xi 'nwi sirhelela hikwalaho ka swona. Hosi yi ta endla swo fana na swona eka vana va le klasini lava rhandzaka ni ku xi yingisa.

- Loko klasi yi nga si sungula tsemelela makhadi ya 26 ya va hi mintlawa mimbirhi. U tirhisa phephe ro tsindziyela. Tsala maletere ya A, B, C D, ku ya fika ka Z. Letere ri'nwe eka khadi yi'nwe. Avanyisa hi mintlawa mimbirhi u veka makhadi hinkwawo endzeni ka saka kumbe basikiti.
- Pfuxeta hi ku komisa tidyondzo timbirhi leti hundzeke u kombela vana ku hlamusela hi laha Xikwembu xi va sirheleleke ha kona evhikini.

Marito ya Nkoka: Yingisa, Xidyoho

Tsala marito ya nkoka “yingisa” na “xidyoho” ehenhla ka makhadi mambirhi. Tumbeta makhadi ni marito ya nkoka eklassini. Kombela vana ku lavana na marito ya nkoka ya xiyenge lexi. Loko va kuma makhadi lawa va byele leswi ku yingisa ni xidyoho swi vulaka swona. Vutisa swivutiso hi marito lawa, xikombiso:

1. Xana hi swihi swimunuhuatwa leswikulu eka dyondzo yo sungula ya xiyenge lexi? (Kayini na Avele)
2. Xana Avele u nyikele Xikwembu hi yini? (Nyimpfu). Xana u dyohile kumbe u yingisile ke? (U yingisile)
3. Xana Kayini u endle yini eka makwavo Avele? (U dlayile Avele.) Xana u dyohile kumbe u yingisile ke? (U dyohile)
4. Xana Nowa a fanelia ku endla yini ke? (Ku aka ngalava)
5. Xana u nyikiwile swileriso swa leswaku a yi akisa ku yini ngalava? (Ina, Xikwembu xi 'nwi nyikile swileriso)
6. Xana a fanele ku hoxa swihari swingani leswi fanaka engalaveni? (Swimbirhi)
7. Xana i vamani lava ngheneke na Nowa endzeni ka ngalava? (Ndyangu wa yena)
8. Hi swihi swi'nwana leswi Nowa a swi hoxeke endzeni ka ngalava? (Swakudya swa swivumbiwa hinkwaswo)
9. Xana Nowa u yingisile? (Ina, u yingisile)

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibe

Kombela vana ku tshamisa hi xirhendzewutana va tlanga ntlangu wa “Ngalava Ngalava.” Loko u karhi u hundzisa saka ra maletere ku suka eka ‘nwana u’nwana ku ya eka u’nwana u nge, “Ngalava Ngalava” u na swihari swingani? Tlanga ntlangu lowu ko hlaya.

Loko u yima ku yimbelela ‘nwana loyi a khomeke saka u ta pambula letere kutani a vula swihari swo tala leswi sungulaka hi letere leri a ri khomeke loko u nga si hlaya 10. Tsala vito ra xihari xi’nwana ni xi’nwana exitsalelweni u nga tlheli u tsala leswi u swi tsaleke: letere M: - mbhongolo, mpfundla, mbahaha sw.sw. Yana mahlweni ni ntlangu lowu ku fikela laha ‘nwana u’nwana ni u’nwana a kumeke nkarhi wa yena. Anakanya leswaku i swihari swingani leswi Nowa a nga swi nghenisa engalaveni, hi swimbirhi-mbirhi eka leswi fanaka. A ku ri na swihari swo tala!

Hungu ra namuntlha ra Bibele ri hi byela hi laha Xikwembu xi poniseke Nowa, ndyangu wa yena ni swihari leswo talaha ha kona. Swi teke ku tlula 100 ya malembe eka Nowa ni ndyangu wa yena ku aka ngalava. Eku heteleleni va hetile ku aka!

Nakambe Xikwembu xi vulavurile na Nowa. “*Endzhaku ka 7 wa masiku ndzi ta rhumela mpfula emisavni. Yi ta na 40 wa masiku ni vusiku bya kona. Wena, nsati wa wena, vana va wena vavafana vanharhu, ni vasati va vona va ta nghena engalaveni. Teka swihari hi swimbirhi-mbirhi, xa xinuna, ni xa xisati u swi nghenisa engalaveni. Teka kambe swihari leswo tenga leswi ringanaka majoko ya 7. Leswi i swihari leswi Xikwembu xi swi vonaka swi lulamerile ni ku tenga; leswaku swi endliwa magandzelo ya xona.*”

Nowa u endlile hinkwaswo leswi Xikwembu xi ‘nwi leriseke swona. Vhiki hinkwaro swihari a swi fiketela kutani Nowa a swi nghenisa engalaveni. Nowa ni ndyangu wa yena va nghenile engalaveni kutani Xikwembu xi pfala rivanti! A xi lava leswaku u’nwana ni u’nwana a hlayiseka ni ku biyeleleka. Mpfula yi sungurile ku na. Siku ro sungula, ra vumbirhi ra vunharhu, vhiki hinkwaro; mpfula a yi yimanga! Mati ma sungula ku tlakuka, ya sungula ku phutsela swimilana, mirhi, tiyindlu, na tintshava. Vanhu ni swihari hinkwaswo emisaveni va file! Lava nga sala va hanya a ku ri Nowa, ndyangu wa yena, swihari endzeni ka ngalava, ni swivumbiwa swa le Iwandle leswi a swi hanya ematini.

Endzhaku ka 40 wa masiku ni vusiku bya kona mpfula yi gangamukile/yimile ku na. Xikwembu a xi ri ku lulamiseni ka misava nakambe xi lulamisela Nowa, ndyangu wa yena ni swihari. Xikwembu xi hungisa moya ku omisa misava. Nowa a lava ku tiva leswaku misava yi njhani, hikwalaho u rhumerile xinyanyana (wukuwuku). Xinyanyana xi tlhele xi vuya hikuva a ku ri hava lomu a xi ta aka xisaka xa xona. Endzhakunyana Nowa u rhumerile tuva, kambe na rona ri tlhele ri vuya hikuva a ku nga si va ni misava leyi omeke. Eka mixo lowu nga landzela Nowa u rhumerile tuva nakambe. Tuva ri vuyile ri khomile rhavi ra mutlhvari eno’nwini. Leswi a ku ri mahungu lamanene eka Nowa ni ndyangu wa yena! Mati a ya sungula ku fika ehansi ka marhavi ya mirhi. Endzhaku ka vhiki ri’nwana Nowa u rhumerile tuva ri’nwana kambe. Tuva leri a ra ha vuyangui.

Nowa a anakanya. “*Misava yi fanele yi omile ku pfumelela tuva ku famba*” Xana Nowa u fanele ku pfula rivanti ra ngalava? E-e, a fanele a yimela xileriso xa Xikwembu.

Eku heteleleni siku ro saseka ri fikile! Endzhaku ka loko Xikwembu xi pfalerile Nowa, ndyangu wa yena ni swihari ku ringana lembe na 10 ra masiku, Xikwembu xi vulavurile na Nowa nakambe, “Huma engalaveni! Humesa ndyangu wa wena ni swihari.”

Xikwembu xi va byerile ku tshama emisaveni va tswala vana, swihari na swinyanyana swi ta tswalanana swi andza. Nowa, ndyangu wa yena ni swihari va humile engalaveni va tsakile. Va sungurile vutomi lebyintshwa emisaveni. Mbilu ya Nowa a yi tele hi ku tsaka, rirhandzu, ni ku dzunisa Xikwembu.

Xikwembu xi rhandza vanhu hinkwavo emisaveni. Xi naverile leswaku vanhu va ta ku, “Hi rivalele swidyoho swa hina!” Loko hi rhandza ni ku yingisa Xikwembu, hi titwela rirhandzu ni ku hlaysia hi xona hi ndlela yo hlawuleka. Masiku lawa Yesu hi yena ngalava ya ku ponisiwa ka hina. Loko hi ‘nwi amukela tani hi muponisi Xikwembu xi ta hi ponisa eka rifu ni ku onhaka loku nga ta landzela ku avanyisa ka yena xidyoho.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Wena Xikwembu N’wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyoho...” Daniyele (9:9a)
Hlawula muchayeri wa taxi. Muchayeri u rhendzeleka ni klasi a teka vana va’nwana lava lavaka ku khandziya. Ndlela yi ri yi’nwe yo kota ku khandziya i ku hakela mali leyi lavekaka ya riendzo. Ematsha’nweni yo hakela mali, va fanele ku hakela hi ku hlaya ndzimana ya nhloko. Loyi a kotaka ku yi hlaya kahle wa pfumeleriwa ku khandziya.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela ni vana leswaku Xikwembu xi va pfuna ku yingisa rito ra xona ni ku endla hinkwaswo leswi xi tsakisaka. Hlohletela vana ku khongelalana evhikini.

Ntirho 37

XIKWEMBU XI PONISA NOWA

Matsalwa: Genesa 7:1-8; 19

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku lava rhandzaka ni ku yingisa Xikwembu va titwela rirhandzu ni ku hlayisiwa hi ndlela yo hlawuleka.

Ndzimana ya Nhloko: “Wena Xikwembu N'wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyo...” Daniyele (9:9a)

The illustration shows the Ark divided into four sections. The top section contains pairs of animals: two blue monkeys, two red monkeys, two blue monkeys, and two brown monkeys. The bottom section contains pairs of people: a man and woman in blue, a man and woman in red, a man and woman in blue, and a man and woman in pink. In the center, a wooden plaque reads "Xikwembu xi Ponisa Nowa". Below it, a speech bubble contains the text: "Wena Xikwembu N'wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyo..." Daniyele (9:9a). To the left and right of the central text are boxes containing the same quote in Kinyarwanda. A small boat is visible at the bottom right.

Tsema lala ku niga na layeni yo nkhwati hatiwa u petsala laha ku niga na layeni yo ka yi niga nkhwati hatiwangi ku endlela leswaku swifaniso swi yima kahle

"Wena Xikwembu N'wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyo..."
Daniyele (9:9a)

Petsela xitlupu lexi endzhaku u xi namaketa hi le ndzeni ka bokisi ra tintangu

Petsela xitlupu lexi endzhaku u xi namaketa hi le ndzeni ka bokisi ra tintangu

79

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku loko Xikwembu xi endla xitshembiso hi nga va na ntiyiso leswaku xi ta hetisia xitshembiso xa xona.

Ndzimana ya Nhloko

Wena Xikwembu N'wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyoho..." Daniyele (9:9a)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Mina a ndzi ri u'nwana wa vana lava ava ri na nkateko hikuva a ndzi swi tiva leswaku loko vatsvari va mina va ndzi tshembisile swilo va ta hetisa **xitshembiso** xa vona; Ku ngo va na swiyimo swi'nwana swo tika swinene leswi nga va sivelaka ku hetisia xitshembiso xa vona eka hina vana va vona.

Ku va na ntiyiso a yi ri mhaka leyi a yi landzeleriwa ekaya ka hina, na swona a yi endlwa hi tatana, manana na hina vana.

Ndzi twa ku vava hi vana lava twaka "**ndza tshembisa**" ko tala kambe va kuma leswaku xitshemiso a xi hetisisiwi. Leswi i masungulo yo ka ya nga tiyangi eka lava va lavaka ku tshemba Xikwembu.

Loko u karhi u dyondzisa dyondzo leyi yo hetelela ya Nowa swi tekele enhlokweni leswaku ku nga va na vana eklasini ya wena lava, evuto'nwini bya vona va tivaka leswi **switshembiso** swo ka swi nga hetisisiwanga swi nga swona.

- Eka dyondzo leyi hinkwayo tsundzuxa vana leswaku Xikwembu xi hambanile ni munhu u'nwana ni u'nwana loyi a endlaka **switshembiso**. Hi xona Xikwembu. Ku hava nchumu lowu nga xi tshimbisaka/tsandzisaka/sivelaka ku hetisia **xitshembiso** xa xona.
- Amukela vana va wena hi malwandla. Tiyisisa leswaku ndhawu yo dyondzela yi basile ni ku tshamiseka loko vana va nga si fika. Swi veke erivaleni eka vana leswaku wa va rhandza.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Vutisa vana: I mani loyi a endlaka leswi a swi **tshembisaka**? (vana va ta vulavula hi vatsvari va vona, vadyondzisi kumbe Xikwembu)

Xana hi titwisa ku yini loko u'nwana a hetisa/hlaysa **xitshembiso** lexi a xi endleke?

Xana hi titwisa ku yini loko u'nwana a nga hetisi/hlaysi **xitshembiso** lexi a xi endleke?

Eka hungu ra namuntlha hi ta dyondza hi ndlela leyi Xikwembu xi hetiseke/hlaysike **xitshembiso** xa xona.

Nowa ni ndyangu wa yena a va ri engalaveni lembe ri'nwe na khume ra masiku; i nkarhi wo leha! Hi nkarhi wolowo hi vile na.... (longoloxa masiku yo wisa etikweni ra ka 'nwina). Khisimusis, Lembe Lerintshwa, Paseka. Nowa ni ndyangu wa yena a va ri engalaveni nkarhi lowu hinkwawo. Va rindzerile ku fika ka siku leri va nga ta kota ku huma engalaveni va ya sungula vutomi lebyintshwa emisaveni. Eku heteleleni siku relero ro hlamarisa ri fikile! Loko siku leri ro hlawuleka ri fikile Xikwembu xi vulavurile na Nowa xi ku, "*Huma engalaveni.*"

Hi ku tsaka lokukulu Nowa, ndyangu wa yena ni swihari hinkwaswo u humile engalaveni a sungula ku hanya emisaveni. Nowa ni ndyangu wa yena va yingisile Xikwembu.

Anakanya loko a wo va u ri na Nowa nkarhi lowu hinkwawo. Hi swihi swilo swo sungula a wu ta swi endla loko u fika kambe emisaveni leyи omeke? (Pfumelela vana ku hlamlula).

Nowa a swi tiva leswaku Xikwembu xi hlaysile **xitshembiso** xa xona ku sirhelela yena ni ndyangu wa yena eka ndhambi yo chavisa. Mbilu ya yena a yi tele hi minkhenso ni ku dzunisa Xikwembu. Xilo xo sungula lexi

Nowa a xi endleke a ku ri ku aka alitari yo gandzela Xikwembu ka yona! U lavile maribye a ya veketela ya ya henhla.

(Komba vana leswi alitari yi langutekisaka swona; u nga ha dirowa alitari exitsalelwani kumbe u veketela maribye /tihunyi.)

Kutani Nowa a dlaya swi'nwana swa swiharhi ni swinyanyana leswi tengeke leswi Xikwembu a xi swi vumbile a endla hi swona magandzelo. Nowa u nyikerile gandzelo ku komba rirhandzu ni ku nkhensa ka yena. Leswi swi tsakisile Xikwembu!

Xikwembu xi te, “*A ndzi nga ha tlheli nakambe ndzi rhumela ndhambi yi'nwana leyi nga ni ku onha lokukulu emisaveni. Ndzi lava leswaku wena ni vana va wena mi va na vana. Ndzi lava leswaku swihari ni swinyanyana na swona swi tswalanana swi tata misava.*”

Xikwembu xi byerile Nowa ku dya nyama ya swihari ni swinyanyana. Xi ‘nwi byerile kambe ni ku dya leswi humaka eka swimilana. Xikwembu xi lerisile Nowa, ndyangu wa yena, ni vanhu lava nga ta hanya endzhaku ka vona leswaku va nga vavisani. Xikwembi xi te, “Ndzi ta twisa munhu loyi a dlayaka u’nwana ku vava”.

Xikwembu xi tlhele xi byela Nowa ni ndyangu wa yena leswaku **xitshembiso** lexi landzelaka a xi ri xa vona ni vana va vona lava nga ta landzela endzhaku ka vona. Nakambe a xi ri xa swihari ni swinyanyana leswi a swi ri engalaveni. Loko Xikwembu xa ha ri ku vulavuleni ko teketana ku humelela xi’nwana xo saseka empfhukeni. A xi ri ni xivumbeko xa xiphemu xa xirhendzewutana xa mihlovo yo saseka.

(Komba phephe leri tsemiweke hi xivumbeko xa xiphemu xa xirhendzewutana lexi nga ni mihlovo yo hambana ya nkwangula-tilo.)

Loko Nowa ni ndyangu wa yena va ha ri ku languteni ka nkwangula-tilo wa mihlovo, Xikwembu xi va byerile, “*Ndzi nga ka ndzi nga ha rhukani misava nakambe hi ndhambi, kumbe ku herisa swilo hinkwaswo leswi hanyaka tani hi leswi ndzi swi endleke. Ndzi hayekile nkwangula-tilo empfhukeni....Loko ndzi funengeta matilo hi mapapa/marho/matsefu kutani ndzi vona nkwangula-tilo ndzi ta tsundzuka ntwanano wa mina na 'nwina.*

(NTWANANO – **Xitshembiso** lexi bohaka exikarhi ka Xikwembu ni vanhu.)

A ku nga ha ta pfuka ku vile na ndhambi ya mati leyi herisaka swivumbiwa hinkwaswo. Ndzi ta hlayisa xitshembiso lexi hi laha ku nga heriki.”

Nowa a tshemba **xitshembiso** xa Xikwembu. Xikwembu xi hetitisile **switshembiso** hinkwaswo leswi xi swi endleke. U sirhelerile Nowa ni ndyangu wa yena. Xikwembu xi tiyisisile leswaku ngalava yi phaphamala na leswaku mati ya nga ngheni endzeni ka yona. Xi hlayisile vanhu ni swiharhi leswaku va nga chavi. Xikwembu a xi kunguhatile swilo hinkwaswo swi helela. Xi hlayisile swimilana xi hungisa ni moyo leswaku wu omisa misava. Xikwembu xi va sirhelerile ku fikela siku leri xi va byeleteku huma engalaveni. Nowa a ta ya mahlweni a tshemba leswaku Xikwembu xi ta hetitisisa **switshembiso** leswi xi swi endleke. Hinkwerhu hi nga va na ntiyiso leswaku **xitshembiso** lexi endliveke hi Xikwembu xi ta hetisisawa.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Wena Xikwembu N’wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyoho...” Daniyele (9:9a)

Hlayisa vana ndzimana ya nhloko ko tala. Avanyisa klasi hi mintlawa mimbirhi u va kombela leswaku va endla tilayeni timbirhi. (U nga endla leswi ehandle laha ku nga ni ndhawu leynene). Nyika ntlawa wu’nwana ni wu’nwana mujeko leswaku va wu ndzewuluta. Loko u ku “A hi yeni” ‘nwana wo sungula entlaweni wu’nwana ni wu’nwana, u ta tsutsumela enthelweni leri’nwana ni mujeko evokweni a karhi a huwelela ndzimana ya nhloko. Va tlhela va tsutsumela endzhaku emintlaweni ya vona va nyiketa mujeko eka ‘nwana loyi a landzelaka sw.sw. Tlanga ntlangu lowu ku fikela loko wu’nwana ntlawa wu heta ni ku humelela. Hetani hi ku hlaya ndzimana ya nhloko swi’nwe.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela ni vana u nkhensa Xikwembu loko xi hlayisa switshembiso swa xona mikarhi hinkwayo. Khongela leswaku mikarhi hikwayo vana va kota ku tshemba Xikwembu ku hetisia **switshembiso** swa xona. Khongela leswaku vatsvari va va swikombiso leswinene eka vana loko na vona va hlayisa **switshembiso** swa vona.

Ntirho 38

XIKWEMBU XI ENDLA XITSHEMBISO

Matsalwa: Genesa 8:20 – 9:19

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku loko Xikwembu xi endla xitshembiso hi nga va na ntiyiso leswaku xi ta hetisia xitshembiso xa xona.

Ndzimana ya Nhloko: “Wena Xikwembu N'wini wa hina, u ni tintswalo, u rivalela vanhu swidyo...” Daniyele (9:9a)

**Xikwembu xi endlile xitshembiso
eka Nowa ni le ka vanhu
hinkwavo. Xana wa swi tiva
leswaku hi xihi xitshembiso lexi?**

MANGHENEO XIYENGE XA - 10

VATIRHELI VA XIKWEMBU VO TSHEMBHEKA

Matsalwa ya Bibele: Rhuti 1-2, 3-4; 1 Samiyele. 1:1-2:11, 18-21; 2:12-17, 22-26; 3

Ndzimana ya Nhloko eka Xiyenge Lexi: “Chavani HOSI Xikwembu, mi xi tirhela hi ku tshembeka, hi timbilu ta n'wina hinkwato, mi ri karhi mi anakanya mintirho ya xona ya matimba leyi xi mi endleleke yona.” (1 Samiyele. 12:24).

Swikongomelo swa Xiyenge

Xiyenge lexi xi ta pfuna vana ku:

- Byala moya wo tirhela Xikwembu
- Dyondza leswaku Xikwembu xi lava leswaku hi va vatirheli lavo tshembeka
- Dyondza leswaku Xikwembu xi tirhisa vatirheli lavo tshembeka ku hetisisa makungu ya xona emisaveni.
- Kuma swikombiso swo saseka swa vatirheli lavo tshembeka eBibeleni

Tidyondzo ta Xiyenge

Dyondzo ya 39: **Rhuti**

Dyondzo ya 40: **Bowazi**

Dyondzo ya 41: **Hana**

Dyondzo ya 42: **Samiyele**

Xikwembu xi veka nkoka eka lava va xi tirhelaka hi ku tshembeka. Xi nkhensa ngopfu swinene eka lava vonaka ku pfumala ka va'nwana ni ku endla leswi nga kotekiki ku va endlela swona.

Tidyondzo leti ti nyika vana nkarhi wo pimanansia ku tilavela swa vona ka vanhu va misava ni moya wo tirhela lowu Xikwembu xi hi kombelaka wona.

Hi ni ku twisia ka leswaku lava va tikarhatelaka ku tirhela va'nwana hi ntiyisa va le ku tirheleni ka Xikwembu. Ku tirhela vanhu va'nwana swi tisa ku tsaka etimbilwini ta hina.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Xikwembu xi lava leswaku hi va vatirheli va xona vo tshembeka.

Ndzimana ya Nhloko

“Chavani HOSI Xikwembu, mi xi tirhela hi ku tshembeka, hi timbilu ta n’wina hinkwato, mi ri karhi mi anakanya mintirho ya xona ya matimba leyi xi mi endleleke yona.” (1 Sam. 12:24).

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va twa va fundziwile ni ku tekeriwa enhlokweni loko va hoxa xandla eka mingiriko ya siku na siku. Va ti twela ku tirha swi’nwe ku komba leswaku va tshembeka ku teka vutihlamuleri; va sungula ku antswisa vuswikoti bya vona ku va vatirheli vo tshembeka. Dyondzo leyi yi ta va pfuna ku twisia leswi swi vulaka swona ku va nandza wo tshembeka wa Xikwembu. Vana va ta twisia leswaku Xikwembu xi lava ku tirhisa ku tshembeka ka vona ku katekisa vanhu va’nwana. Amukela vana hi ku tsaka. Amukela na lava taka ro sungula.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibe

Sungula klasi hi ku yimbelela swinsi’nwana swo dzunisa. Lulamisa vana ku yingisela hungu ra namuntlha ra ntivyiso wa Bibele hi ku tirhisa yi’nwana ya mingiriko leyi landzelaka:

Ku tshembeka eku peleteni:

Loko klasi yi nga si sungula dirowa makhumbi/tifureme ta maletere hinkwawo ya A, B, C ku fika ka Z ephepheni ro tsindziyela u tlhela u ya tsemelela. Tsala rito “ku tshembeka” ka mbirhi u tsema maletere ya kona. Hlanganisela maletere hinkwawo u ya hoxa a basikitini leyikulu.

Avanyisa klasi yi va mintlawa mimbirhi. Nyika ntlawa wu’nwana ni wu’nwana phephe ro tsindziyela ni vurimba/swo nameketa. Lerisa mintlawa lemi mbirhi ku ncincana hi ku pambula letere ebasikitini. Xikongomelo i ku kuma marito lama endlaka rito “ku tshembeka” kutani ya namaketiwa ehenhla ka phephe ro tsindziyela. Ntlawa lowu rhangaka wu heta wu ta tlhomiya risiva.

Vutisa: Xana hi nga kombisa ku tshembeka ka hina eka Xikwembi hi ndlela yihi? (ku ya kerekeli, ku khongela, ku yingisa vatsvari va hina sw.sw.)

Rhuti

Hungu ra namuntlha i mayelana na Rhuti, nandza wo tshembeka wa Xikwembu. Nkarhi wu’nwana ni wu’nwana loko u twa rito “Rhuti” bana mavoko ka’nwe. Nkarhi wu’nwana ni wu’nwana loko u twa rito “Nahumi” bana mavoko kambirhi.

Khale loko vanhu va Xikwembu va ha fumiwa hi vaavanyisi ematsha’nweni ya tihos, ku wile ndlala etikweni ra Israele. Vanhu a va pfumala swakudya swo ringanel. Hikwalaho ka swona Elimelek, nsati wa yena Nahumi, (phokotela ka mbirhi) na vana va vona va majaha vambirhi va suke va ya tshama etikweni ra le kule leri vuriwaka Mowabu. Endzhakunyana Elimelek u file. Vana va yena va majaha va kurile va titekela vasati exikarhi ka vavasati va le Mowabu: Rhuti (phokotela ka’nwe) na Oripa. Endzhaku ka khume ra malembe vana va Nahumi (phokotela kambirhi, yana mahlweni hi yona ndlela leyi) lavambirhi na vona va file. Nahumi a ri ni gome hikuva a siywile a ri yexe etikweni rimbe kule ni le kaya.

Nahumi a ku eka Rhuti (phokotela ka’nwe) na Oripa, “Ndzi ta tlhelela etikweni ra ka hina; Ndzi swi twile leswaku Xikwembu xi katekisile Israele kutani sweswi swakudya swi kona.”

“Hi ta famba na wena,” Ku vula vingi va Nahumi. Nahumi a hlamula, “Vana va mina mukani mi ya tshama ni va mindyangu ya ‘nwina. A mi ri kahle swinene eka mina ni majaha ya mina. Xikwembu a xi mi twele vusiwana xi mi lulamisela vanuna lavantshwa.” Nahumi u va vukarhile loko va nga si famba, kambe va sungula ku rila hi xihluku.

“Xikwembu a xi ve na wena!” ku vula Oripa akarhi a vukarhana ni ku lelana na mhani wa nuna wa yena kutani a khoma ndlela yo tlhelela e Mowabu.

“Vona Rhuti” ku vula Nahumi. “Oripa u le ndleleni yo tlhelela ka rikwavo ku ya tshama ni ndyangu wa ka vona, na wena ‘nwini landze.’

“Ndzi nga ka ndzi nga fambi,” ku vula Rhuti. “Ndzi nga ka ndzi nga ku sukeli. Ku’nwana ni ku’nwana laha u yaka kona ndzi ta famba na wena; rixaka ra ka ‘nwina ri ta va rixaka ra mina na swona Xikwembu xa wena xi ta va Xikwembu xa mina.”

Loko Nahumi a vona leswaku Rhuti a nga tilulamiselangi ku hundzula mianakanyo ya yena u yimile ku ‘nwini sindzisa ku muka. Vavasati lava vambirhi va khomile riendzo ro kongoma e Israele swi’nwe. Va fikile eBetlehema loko ku sunguriwa ku tshovela swa le masi’nwini.

Loko va fika eBetlehema Nahumi na Rhuti va tinyike nkarhi wo langutisa vatshoveri va mavele. Va vonile vatshoveri va pfumelela vanhu lava pfumalaka ku sala vatshoveri hi le ndzhaku ku rhwalela tindzoho leti welaka ehansi. Leswi Rhuti a nga ri na swakudya, na yena u sarile vatshoveri hi le ndzhaku. A hlengeleta mavele lama welaka ehansi. Rhuti a swi twisia leswaku u fanele ku tirha hi ku chivirika leswaku va ta kuma swakudya.

Loko Rhuti a karhi a tirha a nga yimi, Bowazi, ‘nwini wa masimu. “I mani wansati luyani?” Ku vutisa Bowazi eka mulanguteri wa vatshoveri. “Vito ra yena i Rhuti; u tile hi le Mowabu a ri na Nahumi,” mulanguteri wa vatshoveri a hlamula. “Rhuti u tirhile siku hinkwaro a nga wisi.” Bowazi u yile laha Rhuti a tirhela kona a fika a ku, “U nga yi u ya tirhela ka nsimu yi’nwana; u’nwana a nga ku vavisa. Swa antswa u tirhela ensi’nwini ya mina laha u nga ta hlayiseka.”

“U ni tintswalo!” ku vula Rhuti. “Hikwalaho ka yini u ndzi tsakela hi ndlela leyi ndzi ri karhi ndzi huma etikweni rimbe?” “Ndzi swi twile hi laha u veke kahle swinene eka Nahumi!” Ku vula Bowazi.

Loko Rhuti a tlhelela ekaya, u byerile Nahumi hinkwaswo leswi endliemeke hi Bowazi. “Bowazi i xaka ra nuna wa mina,” Ku vula Nahumi. “Ndzi tsakile loko a ku kombile tintswalo. U nga chavi ku tirha emasi’nwini ya yena; u ta ku sirhelela.”

Rhuti a yingisa mhani wa mufi nuna wa yena a ya mahlweni a khwaja mavele kusushi na lava tirhelaka Bowazi. U tirherile Xikwembu hi ku tshembeka hi ku pfuna mhani wa nuna wa yena. Hi ndlela leyi Xikwembu xi lava leswaku na hina hi va vatirheli vo tshembeka.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Chavani HOSI Xikwembu, mi xi tirhela hi ku tshembeka, hi timbilu ta n’wina hinkwato, mi ri karhi mi anakanya mintirho ya xona ya matimba leyi xi mi endleleke yona.” (1 Sam. 12:24).

Tsala ndzimana ya nhloko ephepheni ro tsindziyela u tsemelela swi va swiphemu leswi faneleke ku tlhela swi hlanganisiwa hi ndlela ya kona. Pfumelela vana ku cincana hi ku tlherisela swiphemu lomu swi faneleke kona ni ku hlayela ndzimana ehenhla. Tsala nkarhi lowu ‘nwana u’nwana ni u’nwana a wu tirhisaka ku hlanganisa marito ya va ndzimana ya nhloko.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela ni vana leswaku Xikwembu xi va katekisa va kota ku xi tirhela hi ku tshembeka. Khongela leswaku hi kota ku tshembeka eka Xikwembu leswaku xi kota ku tirhisa vutshembeki bya hina ku katekisa va’nwana.

Ntirho 39

Matsalwa: Rhuti 1 and 2

Swikongomelo swa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Xikwembu xi lava leswaku hi va vatirheli va xona vo tshembeka.

Ndzimana ya Nhloko: “Chavani HOSI Xikwembu, mi xi tirthela hi ku tshembeka, hi timbilu ta n'wina hinkwato, mi ri karhi mi anakanya mintirho ya xona ya matimba leyi xi mi endleleke yona.” (1 Sam. 12:24).

Ku tshembeka

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Xikwembu xi tirhisa vatirheli vo tshembeka ku fikelela makungu ya xona emisaveni.

Ndzimana ya Nhloko

“Chavani HOSI Xikwembu, mi xi tirhela hi ku tshembeka, hi timbilu ta n’wina hinkwato, mi ri karhi mi anakanya mintirho ya xona ya matimba leyi xi mi endleleke yona.” (1 Sam. 12:24).

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va swi tiva leswaku vona va hlayisiwa hi vatswari va vona. Va swi tiva leswaku vatswari va vona va va nyika swakudya, swiambalo, ni yindlu yo etlela ka yona. Vana lavotala va wena va tshama emakaya laha va titwaka va hlayisekile, hi nkhenza rirhandzu ni ku hlayisa ka vatswari va vona. Vana va’nwana va ta va eku xanisekeni hikuva vatswari va vona va nga teki vutihlamuleri bya vona. Swi nga nononhwa ku vulavula ni vana lava hi ku hlayisa ka Xikwembu.

Swi ni nkoka leswaku klasi ya wena, na tidyondzo leti vana va ti amukelaka ekerekeni, swi va tindlela leti tirhisiwaka hi Xikwembu ku komba vana hi ndlela leyi xi va hlayisaka hi yona.

Tirhisa hungu ra Bowazi ku dyondzisa vana leswaku Xikwembu xi pfumala vatirheli vo tshembeka ni ku yingisa lava tsakelaka ku va swibye swo katekisa va’nwana.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Ku hlayisa ni ku phamela ka Xikwembu eka Rhuti ni mhani wa nuna wa yena, Nahumi, swi le rivaleni loko hi hlaya ku avanyisa ko sungula ka hungu ra Rhuti. Ku khumbeka ka Nahumi hi vumundzuku bya ‘nwingi wa yena loyi a ha ri ntsongo ku humelela eka ku avanyisa ka vunharhu.

Yoxuwa u avele tiko eka tinyimba ta 12 ta Israele. Kambe a ku ri hava munhu loyi a nyikiwile misava a ri yexe, hikuva a ku ri xiphemu xa ndzhaka ya ndyangu. Eka Levhitika 25:23, Xikwembu xi te, “Misava a yi fanelanga ku xavisiwa ra makumu, hikuva misava i ya mina.”

Loko munhu a lava ku xavisa misava a ku ri vutihlamuleri na ntirho wa xaka ra le kusuhi ku xava misava leswaku yi tama ya ha ri misava ya va ndyangu wolowo. Nahumi a swi tiva leswaku Bowazi a ri xaka ra yena ra le kusuhi na swona a lava leswaku a teka vutihlamuleri, ku nga ri eka misava ntsena, kambe ni le ka Rhuti. Bowazi u endlele Rhuti na Nahumi swilo leswi vona a va nga ta kota ku swi fikela; u kutsule misava, a yi tsarisa hi mavito ya vavasati lavambirhi, a va nyika vumundzuku. Bowazi u landzerile milawu hinkwayo ya tiko ni ya vukhongeri ku pfuna Rhuti na mhani wa nuna wa yena Nahumi. A yingisa ni ku hetisia ka rhandza ka Xikwembu hi ku teka Rhuti a va nsati wa yena ni ku va xiphemu xa matimu ya Hosi Davida.

Ku Hlavisa ka Rirhandzu

Kuma ximilana lexitsongo kumbe xifaniso xa xihari lexi rhandziwaka xa le kaya eka ntirho lowu u hlamusela leswaku leswi i swilo leswi hanyaka leswi pfumalaka ku hlayisiwa ko hlawuleka leswaku swi kota ku hanya. Vulavurisanani hi tindlela leti swimilana kumbe swihari leswi swi nga hlayisisiwaka xi swona. Xikombiso: ximilana xi pfumala mati ni miseva ya dyambu, nhlampfi yi pfumala ndhawu yo hlawuleka leswaku yi ta hanya, swakudya ni mati yo tengu ku kota ku hefemula.

Ku nga humelela yini loko ndzo rivala ku hlayisa ximilana kumbe xihari xa mina? (Swi nga vabya kumbe swi fa). Tani hi loko ximilana/xihari xa mina xi pfumala ku hlayisiwa ko hlawuleka, na hina vanhu hi pfumala ku hlayisiwa. *Hungu ra hina ra Bibele namuntha ri hi byela hi laha Xikwembu xi tirhiseke Bowazi, nandza wa xona wo tshembeka ku hlayisa Rhuti na Nahumi.*

Endla swipopana hi ku tirhisa masokisi, maphephe, sw.sw. leswi kombisaka hungu ra Nahumi, Rhuti, na Bowazi. Lulamisa mabokisi leswaku u kota ku ya tirhisa ku dyondzisa ni le ka nkarhi lowu wa ha taka.

Bowazi a Pfuna Rhuti

Siku ri'nwana ni ri'nwana Rhuti a ya emasi'nwini ya wanuna loyi a vuriwa Bowazi ku ya rhwalela mavele. Bowazi a komba tintswalo eka Rhuti, a 'nwi pfumelela ku dya ni vavasati lava a va 'nwi tirhela, ni ku tiyisisa leswaku vatirhi va yena va siyeta mavele yo ringana leswaku Rhuti a kota ku khwaja. Rhuti na Nahumi a va tele hi ku nkhenza eka Xikwembu loko xi va nyikile munhu wo fana na Bowazi ku va pfuna, hambi swi ri tano, a ku ri na swi'nwana leswi a swi vilerisa Nahumi: Rhuti a ha ri wansati lontsongo na swona a pfumala nuna loyi a ta 'nwi rhandza, a 'nwi hlayisa, loyi nakambe a ta 'nwi nyika vuswikoti bya ku va ni ndyangu wa yena. Siku ri'nwana Nahumi u vulavurile na Rhuti aku, "Ndzi ku navelela leswinene. Ndzi lava leswaku u kuma ndyangu wa wena. Bowazi i xaka ra le kusuhi ra ndyangu wa ka hina. Madyambu ya namuntlha u ta ya hula mavele exivuyeni xa yena, u fanele ku ya 'nwi vona. Ndzi ta ku byela leswi u faneleke ku swi endla."

Rhuti a ambala swiambalo swa yena leswo saseka swinene a suka a kongoma eka Bowazi. U fikile a 'nwi yimela ku ko ku fika nkarhi wo wisa. Loko va ri vambirhi Rhuti u byele Bowazi, "Wena u musirheleri wa ndyangu wa hina. Ndzi kombela leswaku u ndzi hlayisa hi ku ndzi teka ndzi va nsati wa wena."

"U nga chavi," ku vula Bowazi. "Ndzi ta ku hlayisa. Ndzi xaka ra wena na swona vanhu hinkwavo va swi tiva leswaku u wansati wa kahle. Kambe u na xaka ri'nwana ra le kusuhi ku tlula mina. Ndzi ta ya vulavula na yena ni mixo. Loko a lava ku ku pfuna swi ta va swi lulamile. Loko swi nga ri tano, hi kona ndzi nga ta ku teka ndzi ku sirhelela u va nsati wa mina." Loko rixa Bowazi u hubutile a ya vulavula ni xaka ler'i'nwana. U hlanganile na yena na 10 ra vavanuna va'nwana lavakulu enyangweni ya muti. U vutisile wanuna loyi loko a tsakela ku xava xiphemu xa misava leyi a yi ri ya Nahumi a teka na Rhuti a va nsati wa yena.

"A ndzi tsakeli ku xava misava yeleyo kumbe ku teka 'nwingi wa Nahumi a va nsati wa mina," ku hlamlula xaka ra le kusuhi.

E Israele a ku ri ni ntolovelu wa leswaku loko vanhu vambirhi va twananile hi ku vulavula hi nhundzu/ndzhaka u'nwana ni u'nwana a fanele ku hluvula ntangu yi'nwe a yi nyika lowu'nwana. Bowazi u vulavurile na vavanuna lavakulu hi rito ro tlakuka, "Namuntlha mi timbhoni leswaku ndzi xavile misava leyi a yi ri ya Elimeleke, Kiloni na Mahaloni. Ndzi tlhela ndzi teka Rhuti wo huma eMowabu leswaku a va nsati wa mina. Hi yena muferiwa wa Mahaloni na swona ndzi tekile xiboho xo 'nwi teka ku kurisa xivongo xa ka hina."

Eku heteleleni Rhuti na Bowazi va tekanile. Endzhakunyana va katekisiwe hi 'nwana wa mufana loyi a thyiweke vito ra Obed. U'nwana ni u'nwana a tsakile hi ku velekiwa ka 'nwana loyi. Loko Obed a kurile, u vile ni vana ni vatukulu vo tala. U'nwana wa vatukulu lava u dlayile xihontlovila xa Mufilista lexi a xi vuriwa Goliyadi. A ri Hosi Davida, loyi a ri xihluke xa Rhuti na Bowazi. Endzhaku ka malembe layo tala ku velekiwile u'nwana 'nwana loyi na yena a ri xihluke xa Rhuti na Bowazi. 'Nwana loyi na yena u velekiwile eBetlehema a latiwa/etlerisiwa exidyeleni. Xikwembu xi hakerile ku tshembeka ka Rhuti na Bowazi hi ku va pfumelela ku va xiphemu xa ndyangu wa Hosi Davida, kambe ehenhleni ka sweswo ku va xiphemu xa ndyangu wa Hosi Yesu.

Ntirho

Dyondzisa hungu ra Rhuti na Bowazi hi xintlangwana

U ta fanelu ku va na: malapi, mavele, xipopana, na nkumba.

Xiyenge 1. Nahumi u byela Rhuti leswaku u fanele a landza Bowazi

Xiyenge 2. Rhuti a vulavula na Bowazi kutani yena a 'nwi nyika mavele leswaku a muka na wona

Xiyenge 3. Bowazi a vulavula ni vavanuna enyangweni ya muti

Xiyenge 4. Rhuti na Bowazi va tekana

Xiyenge 5. Nahumi a hlayisa 'nwana – Obed

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

"Chavani HOSI Xikwembu, mi xi tirhela hi ku tshembeka, hi timbilu ta n'wina hinkwato, mi ri karhi mi anakanya mintirho ya xona ya matimba leyi xi mi endleleke yona." (1 Sam. 12:24).

Tirhisa ntlhamu (puzzle) lowu u wu endleke eka klasi leyi nga hundza ku pfuxeta ndzimana ya nhloko. Tumbeta swiphemu e tindhawini to hambana ta kamara ro dyondzisela ka rona loko vadyondzi va nga si fika. Vana va fanele ku lavana ni swiphemu va tlhela va swi hlanganisa leswaku ku huma ndzimana ya nhloko. Ndzimana ya nhloko yi nga hlayiwa hi munhu u'nwe hi nkarhi na hi ntlawa hinkwawo.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Tsundzuxa vana hi rito ra nkoka eka xiyenge lexi, "Ku tshembeka". Yimani hi xirhendzewutana, mi khomana hi mavoko, mi gimeta dyondzo hi ku yimbelela risimu ro dzunisa leri vulavulaka hi ku tshembeka ka Xikwembu. U nga rivali ku nyika vana swipopana leswi va swi endleke namuntlha. A va ye va ya swi tirhisa ku dyondzisa vandyangu ni vanghana va vona leswi va swi dyondzeke namuntlha.

Ntirho 40

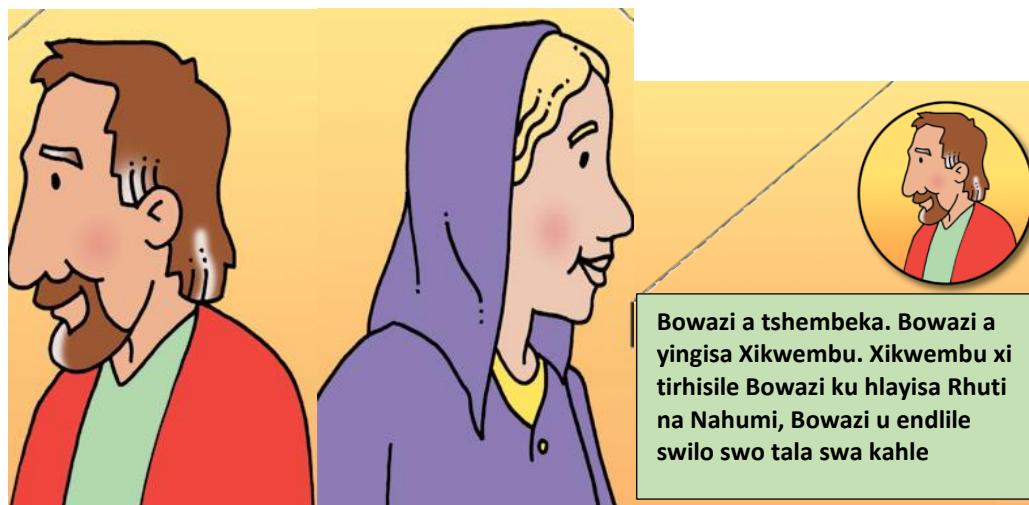
BOWAZI

Matsalwa: Rhuti 3 and 4

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tiva leswaku Xikwembu xi tirhisa vatirheli vo tshembeka ku fikelela makungu ya xona emisaveni.

Ndimana ya Nhloko: “Chavani HOSI Xikwembu, mi xi tirhela hi ku tshembeka, hi timbilu ta n'wina hinkwato, mi ri karhi mi anakanya mintirho ya xona ya matimba leyi xi mi endleleke yona.” (1 Sam. 12:24).

Bowazi a teka Rhuti

Bowazi a tshembeka. Bowazi a yingisa Xikwembu. Xikwembu xi tirhisile Bowazi ku hlayisa Rhuti na Nahumi, Bowazi u endlile swilo swo tala swa kahle

Xikwembu lexi rhandzekaka,
Ndzi kombela u ndzi pfuna ku
tshembeka. Ndzi pfune ku pfuna
va'nwna.

Hi rirhandzu,

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tshemba ku tshembeka ka Xikwembu.

Ndzimana ya Nhloko

“Chavani HOSI Xikwembu, mi xi tirhela hi ku tshembeka, hi timbilu ta n’wina hinkwato, mi ri karhi mi anakanya mintirho ya xona ya matimba leyi xi mi endleleke yona.” (1 Sam. 12:24).

Tilulamisele ku Dyondzisa

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ku dyondzisa dyondzo leyi ka ha ri na nkarhi
- Tsundzuka ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibebe

Hana - 1 Sam 1:1-2:11, 18-21

Kombela vana ku ta ni xipopana xa ‘nwana kumbe malapi lama phutseriweke hi le kaya. Boha fundzu ra lapi ku endla ‘nwana. Tlakula ‘nwana emavokweni u ku: Hungu ra namuntlha ra Bibebe ri hi mayelana na wansati loyi a vuriwa Hana. Hana a khunguvanyekile hikuva a nga koti ku kuma vana.

Rungula hungu ra Bibebe loko u’nwana ni u’nwana a khomile xipopana xa yena.

Khale ka khaleni a ku ri na wanuna loyi a vuriwa Elkana loyi a ri na vasati vambirhi. Khale a swi pfumeleleka eka wanuna kuva na vasati vambirhi. Nsati wo sungula a vuriwa Penina, Iwana vumbirhi a vuriwa Hana. Hana a rhandza Xikwembu, kambe a tshama a khunguvanyekile. Hana a lava vana hi mbilu ya yena hinkwayo. Penina yena a ri na vana vo tala, a tshama a karhi a hlekula Hana.

Lembe ri’nwana ni ri’nwana Hana ni nuna wa yena Elkana a va teka riendzo ro leha ku ya gandzela Xikwembu etempeleni ni ku humesa magandzelo. Siku ri’nwana loko Elkana a karhi a khongela, Hana u sungurile ku rila. “Xikwemnu lexi rhandzekaka, u fuma swilo hinkwaswo. Ndzi kombela leswaku u nga ndzi rivali, yingisela xirilo xa mina. Ndzi kombela u ndzi pfumelela ku va ni ‘nwana. Ndza ku tshembisa leswaku ndzi ta ku nyika ‘nwana wa mina a va nandza wa wena na swona ndzi ta ku rhandza hi laha ku nga heriki.”

Etempeleni a ku ri na muprista loyi a ri muhlayisi wa yindlu ya Xikwembu loyi a vuriwa Heli. Heli a tshamile kusuhi na Hana a karhi a ‘nwi langutisa. Loko Hana a karhi a khongela milomu ya yena a yi vendza-vendza kambe rito ri nga humi hikuva a khongela hi mbilu. Heli a anakanya leswaku Hana u pyopyiwile hi vhiyo, u yile ku ya vulavula na yena. “Hambana ni vhinyo.”

“A ndzi nwanga nchumu. Ndzi le ku khongeleni eka Hosi hikuva ndzi ni ku tikeriwa lokukulu na swona ndzi khunguvanyekile,” Ku hlamlula Hana.

Heli u ‘nwi byerile, “Famba hi ku rhula, Xikwembu xa Israele a xi ku nyike leswi u swi kombelaka.”

Loko Hana a suka etempeleni, u titwile a ri loyi a nga vevukeriwa a lava ni ku dya swakudya. Mixo lowu nga landzela endzhaku ka ku gandzela Xikwembu, Elkana, Hana na ndyangu hinkwawo va tlhelerile ekaya. Xikwembu xi yingisile xikhongelo xa Hana hikuva endzhakunyana u tswarile ‘nwana wa mufana loyi a thyiweke vito ra Samiyele. Hana a tsakile ngopfu hikuva Xikwembu xi hlamarile xikhongelo xa yena. Hi nkarhi wa ku ya e Xilo ku ya gandzela Xikwembu ni ku hisa magandzelo, Hana u sele ni ‘nwana Samiyele ekaya.

Hana u byerile Elkana, “Loko Samiyele a kurile, ndzi ta tlhelela na wena eXilo ndzi ya siya Samiyele etempeleni leswaku a tirhela Hosi tani hi leswi ndzi tshembiseke.”

Malembe ya fambile hi ku hatlisa. Ambi leswi Samiyele a ha ri lontsongo, Hana a lulamerile ku tlhelela e Xilo ku ya hetisia xitshebiso xa yena eka Hosi. Hana u heleketile xijahatana xa yena endlwini ya Xikwembu. Loko Elkana a hetile ku humesa magandzelo ya yena eka Hosi, Hana u yisile Samiyele eka Heli.

Hana u te, “Hi mina wansati loyi a tile ku ta khongela Hosi ndzi kombela ‘nwana malembe lama nga hundza. Sweswi ndzi vuyile ku ta hetisisa xitshembiso xa mina eka Xikwembu ni ku nyikela Samiyele eka ntirho wa Xikwembu. Loko Samiyele a ha hanya, u ta va wa Xikwembu.”

Loko Hana na Elkana va tlhelela ekaya, Samiyele u sale eXilo a pfuneta muprista Heli entirherni wa tempele. Hambi leswi Samiyele a nga tshami ekaya, Hana a ha ‘nwi rhandza. Lembe ri’nwana ni ri’nwana a ‘nwi rhungela xi-ambalo lexintshwa a ‘nwi heleketele xona.

Heli a swi tiva leswaku Xikwembu xi tsakisiwile hi leswi Hana a hetisiseke xitshembiso xa yena hikwalaho u ‘nwi nyikile nkateko wo hlawuleka. Xikwembu a xi ri ni tintswalo eka yena xi ‘nwi nyika majaha ma’nwana manharhu na tintombi timbirhi. Loko a vona Samiyele a tirha etempeleni a swi ‘nwi tsundzuxa hi laha Xikwembu xi hlamuleke xikhongelo xa yena ha kona.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Chavani HOSI Xikwembu, mi xi tirhela hi ku tshembeka, hi timbilu ta n’wina hinkwato, mi ri karhi mi anakanya mintirho ya xona ya matimba leyi xi mi endleleke yona.” (1 Sam. 12:24).

Yimisa vana hi xirhendzewutana. Rhendzeleka hi xirhendzewutana u karhi u hlava ndzimana ya nhloko hi ku vuyelela ko hlava; rito ri’nwe hi nkarhi. Kombela vana leswaku va nghena exikarhi ka xirhendzewutana hi u’nwe-u’nwe va hlava ndzimana ya nhloko.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Pfuxeta marito ya nkoka ya xiyenge lexi hi ku komisa. Teka minyikelo. Hlohletela vadyondzi va wena ku tshembeka ni ku yingisa Xikwembu evhikini. Va tlhela va khongeleta ni ku yingisa vatsvari ni vadyondzisi va vona. Va tsundzuxe leswaku dyondzo leyi landzelaka yi ta va yo hetelela eka xiyenge lexi. Hikwalaho vukona bya vona i bya nkoka. Khongela u lelana na vona.

Ntirho 41

HANA

Matsalwa: 1 Sam. 1:1-2:11, 18-21

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tshemba ku tshembeka ka Xikwembu.

Ndzimana ya Nhloko: “Chavani HOSI Xikwembu, mi xi tirthela hi ku tshembeka, hi timbilu ta n'wina hinkwato, mi ri karhi mi anakanya mintirho ya xona ya matimba leyi xi mi endleleke yona.” (1 Sam. 12:24).

**Ndzi tshemba
Xikwembu
loko ndzi
Khongela.**

Hana u endlile gandzelo.
Samiyele a ri ni nkoka eka
Hana.

Hana u ‘nwi nyiketile eka
Xikwembu.

Na wena u nga nyika
Xikwembu swilo swa
nkoka.

**Hana
u
Khongeri
le**

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku
Xikwembu xi lava leswaku hi xi yingisela ni
ku xi yingisa eka xiboho xi'nwana ni
xi'nwana lexi hi xi tekaka.

Ndzimana ya Nhloko

“Chavani HOSI Xikwembu, mi xi tirhela hi ku
tshembeka, hi timbilu ta n'wina hinkwato, mi ri
karhi mi anakanya mintirho ya xona ya matimba
leyi xi mi endleleke yona.” (1 Sam. 12:24).

Tilulamisele ku Dyondzisa

Ku yingisa i rito leri vana va ri twisisaka swinene. Vana va dyondzile leswaku loko va nga yingisi, ku tala ku va ni swita-ndzhaku swo ka swi nga ri kahle. Vana va dyondzile kambe leswaku loko va yingisa va kuma ku vuyeriwa. Ku dyondzisa vana ku yingisa i goza ro sungula ro byala ku tikhoma ni ku tilawula kahle. Loko hi dyondzisa vana ku yingisa vatswari ni vadyondzisi va vona, hi le ku va dyondziseni ni ku yingisa Xikwembu. Ku yingisa i xiphemu xa nkoka xa ku tshembeka. Samiyele a yingisa Xikwembu kutani hikwalaho ka swona Xikwembu xi ‘nwi tirhisile ku endla swilo swo hlamarisa. Samiyele u dyondzile ku yingisa Xikwembu. Hlohletela vana va wena ku rhiya ndleve eka rito ra Xikwembu ni ku endla ku rhandza ka xona.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Loko Rito ra Xikwembu ri nga si tsariwa, Xikwembu a xi tirhisa tindlela to hambana-hambana ku vulavula ni vanhu va xona; hi milorho, swivono, kumbe mahlori lama nga hlamuselekiki hi ximunhu. 1 Samiyele 3:1 yi vula leswaku, “Mufana Samiyele a a tirhela HOSI Xikwembu a ri hansi ka Heli. Eminkarhini yoleyo, rito ra HOSI a ri kala ngopfu; swivono a swi nga tali ku va kona. Eka Samiyele Xikwembu xi kumile nandza wo hiteka ni ku yingisa loyi a xi ta kota ku vulavula na yena, “mufana Samiyele u kurile a karhi a tsakisa Xikwembu ni vanhu” (1 Samiyele 2:26).

Eku sunguleni Samiyele a nga kotanga ku tiva rito ra Xikwembu. Switsundzuxo leswinene swa Heli swi pfunile Samiyele ku tiva rito ra Hosi ni ku tiva leswi a faneleke ku endla swona hi mahungu lawa a ya amukeleke. Samiyele u hundzisele mahungu ya Xikwembu hi ku tshembeka eka Heli. Ku sukela ka wona nkarhi wolowo Samiyele u amukeriwile tani hi muprefeta wa Xikwembu.

Yingisela ku Vitiwa!

Xaxameta vana hi mintlawa mimbirhi; wu'nwana wu ri ‘mutswari’ lowu’nwana wu va ‘nwana’. Siva mahlo ya vana hi xo pfala mahlo. Hangalasela ‘vatswari’ hinkwako ekamareni. Loko u ku “SWESWI!” vana va fanele ku lavana ni ‘vatswari’ hi ku pfuniwa ntseña hi rito ra vatswari va vona. Lava va nga ‘vatswari’ va fanele ku vitana ku fikela loko ‘nwana wa vona a va kuma. Tlanga ntlangu lowu kotala, u pfumelela vana ku ncincana (vatswari ni vana). Anakanya hi nkoka wa ku tiva rito ra Tatana wa hina wa le matilweni.

Rito Exinyameni/Vusikwini

Muprista Heli a ri na vana va majaha lava a va endla swilo swo biha ni ku tlula milawu ya Xikwembu. Hambi leswi majaha lawa ya Heli a ya tiva milawu ya Xikwembu, a va nga swi lavi ku yingisa. Heli u sungule ku twa swivilelo hi matikhomele ya majaha lawa mambirhi ya yena. Heli u ringetile ku ololoxa matikhomele ya vana va yena kambe vona a va yingisanga, va yile mahlweni va endla leswo biha emahlweni ka Xikwembu. Hi wona nkarhi wolowo Samiyele u kurile a va loyi a tiyek eku chaveni ka Hosi.

Endla masangu mambirhi; ri'nwana ri va ra Heli kasi lera yumbirhi rona ri va ra Samiyele.

Hlawula vafana vambirhi leswaku va tlanga hungu leri loko u karhi u hlamusela.

Madymambu ma'nwana Heli na Samiyele va yile eku etleleni tani hi ntolovelu. Xika'nwe-ka'nwe Xikwembu xi vitile Samiyele. Samiyele a nga si tshama a twa rito ra Xikwembu ni ka'nwe, hikwalaho a nga ri tivanga, a ehleketa leswaku u vitiwa hi Heli. Samiyele u hatlile a pfuka esangwini ra yena a tsutsumela laha Heli a ri kona. “Hi mina loyi. Xana u ndzi vitela ku ta endla yini?” Ku vutisa Samiyele. Heli a hlamula, “A ndzi ku vitananga; tlhela u ya etlela.”

Nakambe Samiyele u twile rito ri vitana, “Samiyele!”

Samiyele a tsutsumela ka Heli. “Nwana wa mina, a ndzi ku vitananga. Tlhela u ya etlela.”

Rito ri vitile Samiyele ra vunharhu. Heli u kote ku twisisa leswi nga le ku humeleleni; Xikwembu a xi ri ku vitaneni ka Samiyele. “Tlhela u ya etlela,” Heli a byela Samiyele. “Loko rito ri ku vitana kambe hlamula, ‘Vulavula Hosi, hikuva nandza wa wena u yingiserile.’”

Samiyele u tlherile a ya etlela. Loko a twa rito ri ‘nwi vitana kambe u hlamurile ku ya hi laha muprista a ‘nwi leriseke ha kona.

Xikwembu xi nyikile Samiyele Mahungu yo hlomula mbilu ya Heli. “Byela Heli leswaku ndzi ta bha ndyangu wa yena. Ndzi fanele ndzi swi endla hikuva vana va Heli va endla leswo biha, Heli a nga va layi.”

Loko Xikwembu xi hetile ku vulavula, Samiyele u tlhele a ya etlela ku fika mixo wa siku leri nga landzela.

Hi vurhonga jaha leri a ri chava ku byele Heli leswi Xikwembu xi ri rhumeke swona. Kambe muprista u vitanile Samiyele ku ta ‘nwi byele mahungu lawa a ya kumeka eka Hosi. “Ndzi byele hinkwaswo leswi Xikwembu xi ku byeleke swona. Xikwembu xa hina xi ta ku bha swinene loko wo ndzi tumbetela hambi rito ri’nwae,” Ku lerisa Heli.

Loko Samiyele a karhi a byela Heli hinkwaswo, yena u yingiserile swinene. “Hi yena Hosi kutani u ta endla leswi nga kahle ngopfu,” ku hlamula muprista.

Xikwembu a xi ri na Samiyele loko a karhi a kula. Xi yile mahlweni xi vulavula na yena ni ku nyika mahungu lama faneleke ku fikisiwa eka Vaisraele. Hi ku hatlisa vanhu hinkwavo va Israele va swi tivile leswaku hi yena muprofeta loyi a hlawuriweke hi Xikwembu.

Ntlangu wo Pfuxeta Dyondzo

Tsala swivutiso leswi landzelaka eswiphephanini kutani u swi songa swi manya.

1. Xana vana va Heli va majaha a va endla yini ke?
2. Xana vanhu va muti va vule yini eka Heli?
3. Xana vana va Heli va majaha va endle yini loko a va byela leswaku va fanele ku hambana ni matikhomele ya vona lamo biha?
4. Xana Samiyele a hambane hi ndlela yihi ni vana va majaha va Heli?
5. Xana Samiyele u twile yini ke?
6. Xana Samiyele u endlile yini loko a twa rito ri ‘nwi vitana?
7. Xana Heli u byerile Samiyele ku endla yini loko a twa rito ri ‘nwi vitana kambe?
8. Xana Xikwembu xi te yini eka Samiyele ke?
9. Xana i mani manana wa Samiyele?
10. Xana Samiyele a tshama kwipi?

Nghenisa xiphephana xi’nwana ni xi’nwana lexi songiweke endzeni ka baloni leyi nga ri ku na moyo endzeni. (Kumbe u hoxa swiphephana leswi ebokisini kumbe saka.)

Huhutela/Fufutela moyo endzeni ka tibaloni leti nga ni swiphephana endzeni. Pfumelela vana ku bhulusa tibaloni kutani va hlamula swivutiso.

Ntirho wa Mavoko

Kandziyisela ‘nwana u’nwana ni u’nwana tluka ra ntirho wa Dyondzo ya 42.

I mani mufana loyi a nga le ka xifaniso xana? (Samiyele)

Vula xika’nwe ni vana, hi ku komisa ni hi ku vuyelela marito lawa Samiyele a ya tweke eka Xikwembu. Tlanga vuyimbeleri byo hola loko vana va karhi va chukuchela mihlovo exifanisweni. Vana va nga hayeka xifaniso lexi exipfalweni/erivantini ra kamara ya vona ku sivela ku kavanyetiwa loko va karhi va vulavula/khongela eka Xikwembu.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Chavani HOSI Xikwembu, mi xi tirhela hi ku tshembeka, hi timbilu ta n’wina hinkwato, mi ri karhi mi anakanya mintirho ya xona ya matimba leyi xi mi endleleke yona.” (1 Sam. 12:24).

Kombela vana lava kotaka ku hlaya ndzimana ya nhloko leswaku va ta emahlweni ku ta yi hlaya. Lava va kotaka ku yi hlaya va nga tlhomowiwa risiva (pensele, malekere, sw.sw.). Rhamba vatswari ku ta yingisela leswi vana va vona va swi dyondzeke eka tidyondzo leti ta mune.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Nkhensa ‘nwana u’nwana ni u’nwana loyi a koteke ku va kona eklasini ya namuntlha, u tlhela u nkhensa hi ndlela yo hlawuleka hinkwavo lava koteke ku va kona eka tidyondzo ta ‘nhweti hi mune ka tona. Tivisa nhloko-mhaka-nkulu ya xiyenge lexi landzelaka: “Matimba ya Xikwembu Lama Hlamarisaka.” Khongela u tlhela u tsundzuxa vana leswaku va fanele ku va vatirheli vo tshembeka lava tikarhatelaka ku twa rito ra Xikwembu.

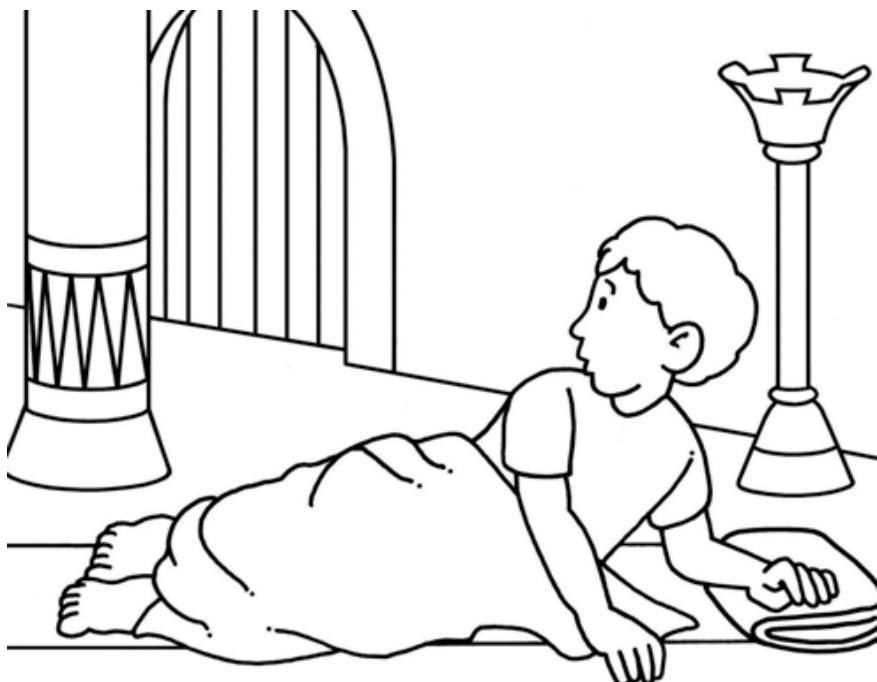
Ntirho 42

SAMIYELE

Matsalwa: 1 Sam. 2:12-17, 22-26; 3

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku Xikwembu xi lava leswaku hi xi yingisela ni ku xi yingisa eka xiboho xi'nwana ni xi'nwana lexi hi xi tekaka.

Ndzimana ya Nhloko: “Chavani HOSI Xikwembu, mi xi tirthela hi ku tshembeka, hi timbilu ta n'wina hinkwato, mi ri karhi mi anakanya mintirho ya xona ya matimba leyi xi mi endleleke yona.” (1 Sam. 12:24).

**Ndzi yingisile
Hosi!**

MANGHENEO – XIYENGE XA 11

MATIMBA YA XIKWEMBU LAMA HLAMARISAKA

Matsalwa ya Bibele: Eksoda 3-4; Eksoda 13:17, 15:2; Eksoda 16:1-17:7; Estere 1:1-4:17; Estere 5-8

Ndzimana ya Nhloko eka Xiyenge Lexi: “Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna.” (Pisalema 46:1).

Swikongomelo swa Xiyenge

Xiyenge lexi xi ta pfuna vana ku:

- Kuma leswaku Xikwembu xi ni matimba lamakulu swinene ku tlula nhenha yi’nwana ni yi’nwana leyi kumekaka eka thelevhixini kumbe filimi
- Tiva leswaku matimba ya Xikwembu a hi masalamusi, kambe i matimba hakunene
- Tiva leswaku Xikwembu xi nyika vana va xona leswi va swi pfumalaka
- Tshemba Xikwembu emikarhini yo tika
- Dyondza leswaku Xikwembu xi ni matimba yo sirhelela vana va xona eka makhombo lawa va hlanganaka na wona.

Tidyondzo ta Xiyenge

Dyondzo ya 43: **Xikwembu xi Nyika Muxe Xileriso xo Hlawuleka**

Dyondzo ya 44: **Xikwembu xi Ponisa/Kutsula Vanhu va Xona**

Dyondzo ya 45: **Xikwembu xi nyika Vanhu va Xona Leswi va swi Pfumalaka**

Dyondzo ya 46: **Xikwembu xi Sirhelela Vanhu va Xona**

Dyondzo ya 47: **Xikwembu xi Kombisa Matimba ya Xona.**

Vana va tsakela mahungu ya tinenha leti eku heteleleni ti ponisaka swimunhuhatwa leswinene.

Loko wo kota ku dyondzisa mahungu ya Bibele hi ndlela yo ntihontlha ni ku khumba matitwele ya vana, (handle ko hundzeleta leswi tsariweke) va nge rivali masingita ni swihlamariso swa Xikwembu. Humesela tinhla leti landzelaka ta nkoka erivaleni:

1. Swimunhuhatwa hinkwaswo eBibeleni i vanhu vanene, a swi fani ni tibuku ta swa misavu ta Batman, Superman, Spiderman, ni ti’nwana.
2. Loko hi twisia leswaku hi ni Xikwembu lexi nga ni matimba lama nga heriki swi ta hlongola ku chava hinkwako, swi hi tata hi ntshembo eka Xona ‘nwini.
3. A swi na mhaka leswaku vutomi byi hi tikela ku fika kwihi, Xikwembu xi nga hi pfuna. Eka xona ku hava leswi nga kotekiki.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku loko
Xikwembu xi hi nyika xileriso xo hlawuleka xi ta
hi pfuna ku xi humelerisa.

Ndzimana ya Nhloko

Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava
nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna.” (Pisalema 46:1).

Tilulamisele ku Dyondzisa

Leyi i dyondzo yo sungula eka nonganoko wa 5 wa tidyondzo hi mayelana na matimba ya Xikwembu lama hlamarisaka.

Yimbelela ni vana: *My God is so big, so strong and so mighty
there's nothing my God cannot do (for you!) 2x*

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisu ku dyondzisa dyondzo leyi ka ha ri na nkarhi. U lulamisa ni kamara ro dyondzela loko vana va nga si fika.
- Tsundzuka ku tsala lava nga kona, ku teka mihlengo, ku amukela vaendzi ni ku hlengaleta vuxokoxoko bya ndyangu wa vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.
- Ku nghena Xikolo xa Nsonto hi nkarhi i swa nkoka swinene. Lulamisa phephe ra vadyondzi lava nga kona u tloma risiva eka vadyondzi lava nga va kona tinsonto hinkwato ta 4/5 e'nhwetini.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibe

Tsala rito “masingita” exitsalelwani.

Masingita – Swilo swo hlamarisa leswi humelelaka loko Xikwembu xi komba matimba ya xona ku ri hava nhlamuselo yi’nwana.

Eka xiyenge lexi hinkwaxo hi ta dyondza hi masingita yo tala lama Xikwembu xi ma endleke ku ntshunxa vanhu va xona.
Tlanga a ku ri Mani Luya?

1. Xana i mani loyi a nga velekiwa ni ku tshama e Egipta evuhlangini bya yena?
2. Xana i ndyangu wa ka mani lowu ‘nwi fihleke loko a ha ri ricece/’nwana?
3. Xana i mani a ri na sesi wa yena loyi a vuriwa Meriyamu?
4. Xana i mani a nga kulela entsindza wa Faro ku kondza a va lonkulu?
5. Xana i mani a ri murisi wa tinyimpfu emananga ya Midiyani ku ringana 40 wa malembe?

Hinkwenu huwelelani: **MUXE!!!**

Xikwembu xi Nyika Muxe Xileriso xo Hlawuleka

Eka Eksoda 3 hi hlaya hi leswi nga humelela eka Muxe loko a karhi a risa tinyimpfu ta yena **“Baa Baa!”** Tinyimpfu a ti rila **“Baa Baa!”** loko Muxe a ti khayima emananga layo hisa ni ku oma. Muxe a lava ku hatlisa hikuva riendzo a ra ha lehile. Tinyimpfu hinkwato **“Baa Baa!”** a ti khomiwile hi torha, tikarhele, ti twa ni ku hisa. Eku heteleleni va fikile entshaveni leyti va nga wisanyana kona.

Muxe u vonile xi’nwana lexi nga ‘nwi koka mahlo.... xihlahla a xi ri ku pfurheni ka ndzilo! Muxe u tshunerile kusuhi ku ya languta, u vonile swilo swo ka swi nga tolrevelekangi, xihlahla a xi pfurha xi nga tshwi xi hela! Muxe a nga twisisanga mhaka leyti. Kutani a twa rito leri humaka xihlahleni leri a ri ‘nwi vitana hi vito, “MUXE, MUXE!”

Muxe a hlamlula hi ku hlamlala, “Hi mina loyi.”

“U nga Tshuneli Haleno,” ku vula rito. “Hluvula Tintangu ta wena, Hikuva Misava leyti u Yimeke ka yona yi Kwetsimile/Hlawulekile.”

Hi ku hatlisa, Muxe u hluvurile tintangu ta yena a yima a ku whi! A honokela xihlahla lexi pfurhaka hi matihlo lamakulu, a nga kotanga ku tshemba leswi a swi voneke ni ku swi twa.

“Hi mina Xikwembu xa Abrahamu, Isaka na Yakobo,” ku vula rito leri humaka endzilweni.

“Oho Hosi!” ku vula Muxe, a karhi a fihla xikandza xa yena, hikuva a chava swinene ku langutisa Xikwembu.

Xikwembu xi ku, “Ndzi Vonile hi laha Vanhu va mina va Xanisekaka ha kona e Egipta. Ndzi Xikile ku ta va Lamulela ndzi va Heleketa E Tikweni ro Saseka Leri Vuriwaka Kanana. Ndza ku Rhuma eka Faro ku ya Ntshunxa Vanhu va Mina, VaIsraele ku Huma eEgypta.”

“Mina yoloyi?” Ku vutisa Muxe. “Xana Faro, hosi ya Egipta yi nga yingisa munhu wo fana na mina hikwalaho ka yini ke?”

Xikwembu xiku, “Ndzi ta va na Wena. Xikombiso xa Mina eka Wena hi Lexi. Loko u Humesile Vanhu va Mina e Egipta, Mi ta Gandzela Xikwembu Entshaveni Leyi.”

Muxe a chava swinene, “Xana ndzi ta ku yini loko Vaisraele va ndzi vutisa, ‘U rhumele hi mani ke, i mani a ku rhumeleke eka hina?’

Xikwembu xi ku, “‘Hi Mina Loyi Ndzi Nga Kona’. Byela Vaisraele u ku ‘Loyi a nga Kona’ U Ndzi Rhumile eka ‘Nwina.’ ‘Xana loko varhangeri va Israele vo ka va nga ndzi tshembi ke?’ ku vutisa Muxe.

“I yini Lexi Nga Vokweni ra Wena?” ku vutisa Xikwembu.

“I nhonga,” ku hlamlula Muxe.

“Yi Cukumetele/Hoxe Ehansi,” Ku lerisa Xikwembu.

Muxe a yi hoxela ehansi kutani yi hundzuka nyoka, kutani Muxe a tsutsuma a chava.

“Yi Khome Hi Neila,” Xikwembu xi lerisa Muxe.

Muxe a khoma nyoka hi ncila kutani yi hundzuka nhonga evokweni ra yena nakambe.

Xikwembu xi ku, “Leswi Hi Swona Leswi nga Ta va Khorwisa Leswaku Hosi, Xikwembu xa Vatata wa Vona xi Tivonakarisile eka Wena.”

Kutani Xikwembu xi ku, “Nghenisa Voko ra Wena Exiambalweni xa Wena.” Kutani Muxe a yingisa, kutani loko a humesa voko ra yena a ri tele hi nhlokondo!

“Tlhela u Nghenisa Voko ra Wena Exiambalweni xa Wena,” Ku vula Xikwembu.

“Nhlokondo a wa ha ri kona!” ku hlamlula Muxe.

Kutani Xikwembu xi ku, “Loko Vaisraele Va Nga Pfumeli hi Masingita yo Sungula, va nga Pfumela hi lawa Ya Vumbirhi. Kambe Loko vo ka va Nga Pfumeli, Teka Mati Ku Suka Enambyeni wa Nile u Ya Chela Ehansi. Mati ya ta Hundzuka Ngati.”

“Kambe Xikwembu, mina ndzi ni manghanghamela, a ndzi koti ku vulavula kahle,” ku vula Muxe.

Xikwembu xi hlamlula, “Xana a hi Mina Ndzi ku nyikeke ku Vulavula Koloko? Ndzi ta ku Pfuna ku Vulavula, Ndzi ta ku Dyondzisa Leswi u nga ta vula swona.” “Oho Xikwembu, ndzi kombela u rhuma u’nwana!” Ku kombela Muxe.

Xikwembu xi hlamlula, “Teka Aroni u Famba na Yena. Yena u kota ku vulavula kahle. Ndzi ta Mi Pfuna ha Vambilhi ku Vulavula na Swona Ndzi ta Mi Dyondzisa Leswi mi Faneleke mi Vula Swona na Leswi mi Faneleke mi Endla Swona. Khoma Nhonga Leyi Emavokweni ya Wena Leswaku u Endla Masingita hi Yona.”

Eku heteleni Muxe u yingisile Xikwembu. Muxe u endlile hinkwaswo leswi Xikwembu xi “nwi leriseke swona. Vanhu va twisisile leswaku Xikwembu xi twile swikhongelo swa vona ni leswaku xi ta va ntshunxa evuhlongeni.

Ntirho

Xikwembu hi Pfune!

Muxe u ngheniwile hi ku chava loko Xikwembu xi ‘nwi byerile leswaku a byela Faro ku ntshunxa Vaisraele ku suka e Egipta. Yoti a ri xinhwanyentana lexi a xi kota ku yimbelela swinene. Mudyondzisi wa Yoti u ‘nwi komberile ku rhangela khwayere ya vana. Tani hi Muxe, Yoti u khomiwile hi ku chava.

Muxe na Yoti va vulavurile hi ku chava ka vona eka Xikwembu; Muxe hi xiviri na Yoti hi xikhongelo. Xikwembu xi tshembisile leswaku xi ta va na vona xi va pfuna. Ku humelele yini ke? Xikwembu xi pfunile hi vambilhi ka vona ku endla leswi xi va leriseke ku swi endla.

Kombela vana ku dirowa xifaniso xa Muxe loko a vulavula na Faro kumbe Yoti loko a rhangela khwayere ya vana.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyek; vanhu lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna.” (Pisalema 46:1).

Mpfampfarhuta xifaniso xa xihlahla lexi pfurhaka u xi chukuchela hi mihlovo yo vangama. Tsema makhadi hi xivumbeko xa malangavi ya ndzilo. Tsala rito ri’nwne ra ndzimana ya nhloko ekhadini yi’nwana ni yi’nwana. Hlanganisela makhadi kutani u ya hundzisela eka vana. Kombela vana leswaku va veka marito hi ku landzelelana ka wona e xihlahleni. Endletela ntirho lowu ko hlaya ni vana vo hambana ku fikela laha va swi kotaka. Hayeka postara/xifaniso (phephe) leyi endhawini leyi vonakaka endhawini yo dyondzela ka yona.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Basisani endhawini yo dyondzela ka yona mi karhi mi yimbelela:

Clean up, clean up, everybody do your share.

Clean up, clean up, everybody everywhere.

Kombela lava nga ni leswi va lavaka ku khongeleriwa kumbe ku nkhensa Xikwembu eka swona. Pfala ntirho hi xikhongelo.

“Vana, tsundzukani leswaku Xikwembu xi ni matimba ya ku mi pfuna ku endla XI’NWANA NI XI’NWANA lexi xi mi kombelaka ku xi endla! Mi tlhela mi vuya eka Xikolo xa Nsonto lexi nga ta landzela.”

Ntirho 43

XIKWEMBU XI NYIKA MUXE XILERISO XO HLAWULEKA

Matsalwa: Eksoda 3 and 4

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisisa leswaku loko Xikwembu xi hi nyika xileriso xo hlawuleka xi ta hi pfuna ku xi humelerisa.

Ndzimana ya Nhloko: “Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna.” (Pisalema 46:1).

**Ndza chavanyana
ku yimbelela
ekhwayereni ya
vana**

**Xikwembu, ndzi
kombela u ndzi
pfuna leswaku
ndzi nga chavi**

**“Xikwembu xa
hina i
xikululu
swinene...”**

**Xikwe-
mbu xi
hi pfuna
ku endla**

**leswi xi
lavaka
leswaku
hi endla
swona**

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku
Xikwembu xi ni matimba ya ku hi pfuna eka
swiyimo leswo nononhwa/tika.

Ndzimana ya Nhloko

Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu
lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna.”
(Pisalema 46:1).

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va rhandza switori leswi nga ni masingita. Ku ponisiwa ka masingita ka Vaisraele eka Eksoda 14 ku ta va dyondzisa ngopfu hi **MATIMBA** ya Xikwembu. Vana va'nwana va nga va va ri ku xanisekeni emindyangwini ya ka vona. Dyondzo leyi yi ta tiyisa ntshembo ni ripfumelo ra vana leswaku Xikwembu xi ni **MATIMBA** ya ku va pfuna ku ololoxa ku tikeriwa ka vona hambi ku ri lokukulu swinene.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibebe

Tsala lava nga kona ebukwini ya wena. Tsundzuxa vana hi ta ku tlhomiya ka risiva eka lava nga ta ta exikolweni xa Nsonto va nga xwi. Khongela. Nkhensa Xikwembu hi vhiki leri hundzeke na leri hi nghanaka eka rona. Amukela vaendzi. Pfuna vana ku hatla va tolovelana.

Endzhaku ka madzana-dzana ya malembe, Vaisraele va hetelele va ntshunxiwile evukhumbini. Xikwembu xi va humesile e Egipa xi va fambisa hi ndlela ya mananga yo oma ni ku hisa ku ya fika eKanana. Vanhu va Israele va titwile va tshikiwile hi Xikwembu kutani va lahlekeriwa hi ripfumelo ra vona. Ku fike laha va nga vona swi antswa loko a va lo tshikiwa kwale Egipa va aka tipiramidi ni ku xanisiwa hi vanhu va Egipa! Xikwembu xi va fambise hi ndlela ya mananga leswaku va nga hlangani ni valala va vona. Xikwembu a xi hi tshiki hi ri hexe; Xa hi rhangela ku pfula tindlela. Hosi yi rhangerile Vaisraele hi papa leri nembelelaka ni nhlikanhi, ni vusiku a xi nembeleta ndzilo. Hi nga va ni ntiyiso leswaku **MATIMBA** ya Xikwembu ya ta tshama ya ri kona ku hi rhangela ni ku hi pfuna. Loko ingi hinkwerhu hi nga tiya eripfumelweni ni ku tshemba Xikwembu ku hi fikisa hinkwako laha xi lavaka leswaku hi ya kona.

Xikwembu xi Ponisa Vanhu va Xona

I Mani A nga Ndzi Pfunka?

Vulavurisanani: “Xana u nga kombela ku pfuniwa eka mani loko ...?

U lahlekile edoropeni na swona u nga kumi vandyangu wa wena? (munhu loyi u nga ‘nwi tiviki, phorisa ra vuhalayiseki bya ndhawu, kumbe phorisa ra tiko.)

Munhu u'nwana a ringetile ku ku vavisa exikolweni? (mudyondzisi, mudyondzisi-nkulu, kumbe mutirhi kwala xikolweni)

Loko u ri ku ringetenka ku lulamisa xi'nwana lexi a xi nga twisiseki eka wena? (vatsvari va wena, munghana wa wena lonkulu, kumbe makwenu wa wena lonkulu)

Loko u ri na swivutiso hi Xikwembu? (vatsvari va wena, mufundhisi wa wena, kumbe mudyondzisi wa wena wa Xikolo xa Nsonto)

U twa u khunguvanyekile kumbe u khomiwile hi tingana? (Xikwembu, vatsvari va wena, kumbe munghana wa wena)”

U Phasekile!

Hlawula vana vanharhu. Kombela vambirhi lavo leha va yima va langutanile va tlhela va khomana ni hi mavoko, va angarhele ‘nwana lowavunharhu.

Byela ‘nwana wa vunharhu: “U phasekile. U nga kuma ndlela yo huma kwalaho, u nga vavisanga vanghana va wena?”

Namuntla hi ta twa hi ntlawwa wa vanhu lava a va phasekile va nga ri na ndlela yo phonyoka hi yona; a va ehleketa leswaku va ya eku feni na leswaku ko va Xikwembu ntsena lexi nga va ponisaka. Pfulani ti-Bibebe ta ‘nwina eka Eksoda 13:17. Hi dyondzile hi laha Xikwembu xi nyikeke xileriso xo hlawuleka eka Muxé na hi laha xi pfuneke Muxé ku xi fikeleta. Namuntla hi dyondza hi leswi nga humelela loko Vaisraele va hetelela va huma e Egipa.

Ku ponisiwa Elwandle ro Tshwuka

Ehleketa loko i ngi wo va hlonga/khumbi/xikarawa etikweni rimbe, u tirha mitirho yo tika masiku hinkwawo, u foroma switina, u rhwalela maribye yo tika – u tirha hinkwaswo leswi edyambyini leri hisaka. Leswi hi swona leswi Vaisraele a va hanyisa swona loko Xikwembu xi nga si rhumela Muxe ku ya va ponisa. Swi endle leswaku Xikwembu xi tisa ku xaniseka eka Faro loko a nga si va pfumelela ku famba. Vanhu va Israele a va tsakile swinene. Xikwembu xi va tshembisile leswaku xi ta va yisa eKanana, tiko ro saseka. U'nwana ni u'nwana a dzunisa Xikwembu hikuva a va ta hetelela va ntshunxiwile evukhumbini bya le Egipta. Vaisraele va sukile va tsakile va rhwele nhundzu ya vona hinkwayo. Kambe Xikwembu a xi va fambisanga hi ndlela yo koma ni ku olova. Xikwembu xi andlarile kungu ro hlawuleka ku rhangela Vaheveru ku ya etikweni ra Kanana. Xikwembu xi nembelerise papa ku va rhangela ni nhlikanhi, kasi ni vusiku a ku ri ndzilo. Loko va fikile eribuweni ra Lwandle ro Tshwuka a ku nga ri na ko hundza hi kona. Va dzimile mixaxa ya vona kwalaho na swona hi kona laha ku sunguleke swirhalanganyi:

“Vaegipta va le ku teni!” ku huwelela u’nwana.

Faro u hundzuluxile miehleketo ya yena, se u lava leswaku mahlonga ya yena ma tlhela. “Se va le kusuhi! Wa nga langutisa ritshuri leri tuvikisiwaka hi swigolonyana swa vona!” Ku kalakala Vaisraele. “A hi fanele hi tshamile kwale Egipta!” ku huwelela va’nwana. “Muxe, hikwalaho ka yini u hi tisile laha ku ta fa hi ndlela leyi?”

Xikwembu a xi byerile Muxe leswaku Vaegipta va ta va hlongorisa, kambe Muxe a swi tiva leswaku Xikwembu xi ni **MATIMBA** lamakulu. Muxe u horise mapfalo ya vanhu lava chavisiweke hi mhaka leyi, “Mi nga chavi; langutani mi ta vona - **MATIMBA** ya Xikwembu ya ta hi sirhelela ekhombyeni!”

Mpfumawulo wa tihanci ni swigolonyana a wu karhi wu tshunela! Loko ri ya ri sikula Xikwembu xi nembelerise papa exikarhi ka Vaisraele ni Vaegipta. Vaisraele a va kota ku vona loko va karhi va famba va ya mahlweni, kambe Vaegipta vona a va ri xinyameni.

Eka Lwandle ro Tshwuka Xikwembu xi lerisile Muxe, “TLAKUSA NHONGA YA WENA.” Muxe a yingisa. Ku hungile moyo wa matimba lowu nga tlhengusa/avanyisa lwandle hi swiphemu swimbirhi, exikarhi a ku ri na ndlela leyi omeke leswaku Vaisraele va kota ku tsemakanya. Hi vurhonga, loko dyambu ri nga si tsuvuka, Vaisraele va sungurile ku tsemakanya Lwandle ro Tshwuka.

Loko va langutisa endzhaku va vonile Vaegipta va karhi va va landza hi le ndzhaku! A va tshwukisiwile swinene. Va tlhele va vona hi laha Xikwembu xi nga bhodlomerisa ni ku konyomula mahlwila ya swigolonyana swa Vaegipta. Vaegipta va huwelerile, “Hi fanele hi fambela kule ni Vaisraele; Xikwembu xa vona xi lwa na hina!”

Loko Vaisraele va fikile entsungeni wa lwandle, Xikwembu xi byerile Muxe ku tlakusa nhonga ya yena kambe. *Mha nga vona!* – mati ya tlhelele endhawini ya wona. Lwandle ri funengetile masocha ya Vaegipta hinkwawo, tihanci ta vona, ni swigolonyana swa vona. Hi **MATIMBA** ya xona, Xikwembu xi ponisile vanhu va xona. Muxe ni vanhu hinkwawo va dzunisile Xikwembu va giya: “*HOSI i matimba yanga ni risimu ranga, ndzi ponisiwile hi yona; lexi hi xona Xikwembu xa mina, ndzi ta xi vonga.*”

Ntirho

Ku Ponisiwa loko Hlamarisa

Xana Xikwembu xi va ponise hi ndlela yihi Vaisraele ke? Ku humelele yini eka Vaegipta? I yini lexi endleke mati ya lwandle ma avana ya va swiphemu swimbirhi?

Tata swivandla leswi pfulekeke hi marito lama landzelaka: **MATIMBA**, KHONGELERILE, KHUNGUVANYEKILE, XIKWEMBU, ANTSWA

Yadi na Benta a va _____. Manana wa vona a vabya swinene. Tatana u te, “_____ xi ni **MATIMBA** yo pfuna manana.” Yadi, Benta, na Tatana va _____ Manana, “Ha ku kombela Xikwembu, pfuna Manana leswaku a _____. Manana a nga antswangi hi ku hatlisa. Yadi, Benta, na Tatana va yile mahlweni va khongela. Siku ri’nwana tatana u vuyile ni mahungu lamanene, “Manana va antswa swinene, va ta tlhelela eka ntolovelu ku nga ri khale.” “Ndzi tsakile hikuva Xikwembu xi ni _____ ya ku hi pfuna! Ha nkhensa wena Xikwembu!” ku vula Yadi, Benta, na Tatana.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna.” (Pisalema 46:1).

Ringeta ku kuma xifaniso xa homu kumbe khokholo ku suka ebukwini kumbe magazini u komba vana.

Khale ka khaleni, tihosi a ti aka makholoholo ku tibiyelela eka valala. A va tirhisra maribye lamakulu ku aka makhumbi lamakulu leswaku ku nga vi na munhu a nghenaka. Hi mikarhi ya nyimpi, lava kumekaka endzeni ka khokholo a va hlayisekile. Hi ndlela yoleyo, ndzimana ya hina ya nhloko eka xiyege lexi yi hi tsundzuxa leswaku Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke. A hi fanelanga ku chava.

Hlengeleta maribye. Aka khokholo ra wena. Tsala ndzimana ya nhloko yi va xitsundzuxo.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Nkhensa Xikwembu eka leswi vana va swi dyondzeke. Va rhambe ku tlhela va vuya eka Nsonto leyi nga ta landzela va ta dyondza swotala hi **MATIMBA** lamakulu ya Xikwembu.

Ntirho 44

XIKWEMBU XI PONISA VANHU VA XONA

Matsalwa: Eksoda 13:17-15:2

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku Xikwembu xi ni matimba ya ku hi pfuna eka swiyimo leswo nononhwa/tika.

Ndzimana ya Nhloko: “Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna.” (Pisalema 46:1).

“Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava
nga khombyeni xi hatla xi va pfuna” Pisalema 46:1

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku Xikwembu xi nyika vana va xona leswi va swi pfumalaka. Tshemba **MATIMBA** ya xona handle ko vilela.

Ndzimana ya Nhloko

Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna.” (Pisalema 46:1).

Tilulamisele ku Dyondzisa

Hi mikarhi leyotala Xikwembu xi hi hlayisile hina vana va xona. Tani hi leswi Xikwembu xi hi nyikeke hinkwaswo leswi hi swi pfumalaka, hi dyondza ku tshemba swinene **MATIMBA** ya xona lama hlayisaka.

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ku dyondzisa dyondzo leyi ka ha ri na nkarhi. U lulamisa ni kamara ro dyondzela loko vana va nga si fika.
- Tsundzuka ku tsala lava nga kona, ku teka mihlengo, ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya ndyangu wa vona leswaku u kota ku tihlanganisa na vona evhikini.
- Lulamisa phephe ra vadyondzi lava nga kona. Tsundzuka leswaku endzhaku ka 5 wa tinsonto lava nga ti va va tile kahle eka Xikolo xa Nsonto va ta tlhomowi risiva.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibebe

Kombela vana ku tshama ehansi hi xirhendzewutana ni ku swinya/pfala matihlo ya vona. Dzhaneta malekere lama phutseriweke hinkwako ku rhendzela vana. “Vana, loko ndzi hlaya ndzi fika eka 3 mi nga pfula matihlo ya ‘nwina u’nwana ni u’nwana a pambula lekere ri’nwe, **ri’nwe** ntsena. Loko wo pambula ku tlula ri’nwe, u ta tekeriwa hinkwawo ka wona. ‘NWE, MBIRHI, NHARHU – PFULANI MATIHLO YA ‘NWINA!’”

Loko vana va pamburile malekere ya vona, va vutise: “U kona loyi a nga na ku tlula lekere ri’nwe? Loko ku ri na loyi a kumekaka a ri na malekere yo tlula ri’nwe ‘nwi kombele leswaku a ku tlherisela malekere hinkwawo lama a nga na wona.”

“Xana a swi tika ku landzela xileriso xa mina u pambula lekere **ri’nwe** ntsena?”

“I mhaka ya nkoka ku landzela swileriso, handle ka swona hi nga hlangana ni ku tikeriwa.”

Vaisraele a va tikeriwa ku landzela swileriso swa Xikwembu.

Tana ni xinkwa xa khale lexi nga ni nkuxe. “Nkarhi wu’nwana loko hi ya exitolo/evhengeleni/exiphazeni, hi nga xava swinkwa swo tala leswi hi nga taka hi nga swi heti ku dya. Loko xinkwa xi ri xa khale xi mila minkuxe xi tlhela xi nu’nhwa. A ndzi lavi ku dya xinkwa xolexo, wena ke?

Eka hungu ra namunlhha hi ta twa hi vanhu lava a va nga landzeli swileriso kutani swi’nwana swo biha swi humelela eswakudyeni swa vona:

Dyondzo ya namunlhha yi vulavula hi tindlela to hlawuleka leti Xikwembu xi hlayiseka vanhu va xona loko va ri emananga va kongomile eKanana, Tiko ra Xitshembiso. Kombela majaha mambirhi enhlengeletanweni ya ka ‘nwina ku tlangela vana ntlangu lowu landzelaka.

MUXE u fanele ku ambala jazi a khoma ni nhonga. XIKWEMBU xi fanele ku va ni rito lerikulu, kambe xi tumberile xi nga vonaki eka vana.

MUXE: “Ku ponisiwa ka hina ka masingita loko hi huma e Egupta ku tsemakanya Lwandle ro Tshwuka a ku ri masungulo ya riendzo lero leha ra hina Vaisraele. Xikwembu xi hi rhangerile ku suka endhawini yi’nwana ku ya eka

yi'nwana emananga yo hisa. Nkarhi wu'nwana a ku ri hava mati yo ringanelo yo nwa. Loko sveleswo swi humelela vanhu va ndzi dzumadzumerile. A ndzi navela leswaku va tshemba Xikwembu ematsha'nweni yo dzumadzuma nkarhi hinkwawo!

Ku na nkarhi lowu Xikwembu xi hi fikiseke ndhawu yo saseka leyi vuriwaka Elim. Kwalaho hi kumile swihlahla swo tala swa mirhi (Palm) ni mati. Endzhaku ka sweswo hi fambilie hi ya emananga ya Sin laha hi nga fika hi heleriwa hi swakudya kona. Vanhu va tlhele va ndzi dzumadzumela kambe, 'Hikwalaho ka yini Xikwembu xi nga hi tshikanga kwale Egipa laha a hi ri na swakudya swo tala. Laha hi ta fa hi ndlala!' Ndzi khongerile Xikwembu kutani xi ndzi byela:"

XIKWEMBU: "Hinkwenu Ndzi ta mi Rhumela Vuswa byo Hlawuleka Lebyi Humaka Ematilweni Mixo Wu'nwana ni Wu'nwana. Ndzi ta mi Rhumela Swinyanyana hi Mindzhenga Leswaku Swi mi Tisela Nyama Leswaku mi Dya. Mixo Wu'nwana ni Wu'nwana Rhwalelani Swakudya swo Ringana Munhu U'nwana Etindlwini ta 'Nwina – Leswaku ku Dyiwa swo Ringana Siku Rolero Ntsena. Mi nga Rhwaleri swo Hundza Kwalaho. Hi siku ra Vu 6 ra vhiki mi ta Rhwalela Swakudya swo Ringana Masiku Mambirhi Leswaku mi ta va ni Swakudya Swo Ringana swa Savata."

MUXE: "Tani hi laha Xikwembu xi vuleke ha kona, mixo lowu landzelaka hi kumile swiphemu swa vuswa (mana) swi hangalakile hinkwako. A swi twala ku nyanganya, ku fana ni vulombe. A hi tsakile swinene. Kambe va'nwana va hina a hi landzelanga swileriso swa Xikwembu. Va'nwana va rhwalerile mana wo tala ku tlula lowu nga ta dyiwa siku rolero. Mixo lowu landzelaka a ku ri na ku nu'nhwa ko siringa swinene ni swivungu leswi vangiweke hi ku bola ka mana emixaxeni. Hi siku ra vu 6 a hi fanele ku hlengeleta mana wo ringana ku dya masiku mambirhi. Na kwala, lavotala a va landzelanga swileriso swa Xikwembu. Hi siku ra Savata a va kumanga Mana hikwalaho va'nwana a va pfumala swo dya. Xikwembu xi hi nyikile Mana lowu humaka tilweni ku ringana masiku ya 6 evhikini eka 40 wa malembe lawa hi hanyeke emananga.

Siku ri fikile laha hi nga fanela hi ku hundzela emahlweni. Hi fambilie ku ya fika e Refidim hi dzima mixaxa kona; ndhawu ley i yi nga ri na mati! Vanhu va tlhele va ndzi dzumadzumela va vula leswaku ndzi va humesele yini e Egipa leswaku va ta fela emananga. Tani hi ntolovel, ndzi khongerile Xikwembu leswaku xi hi pfuna. Xikwembu xi ndzi byerile leswaku ndzi famba ni varhangeri va Vaisraele entshaveni ya Horeb laha xi nga lerisa leswaku ndzi bha ribye ri'nwana hi nhonga ya mina. Ndzi yingisile kutani HEYI, ku huma mati lamo tenga swinene eribyeni. Tani hi ntolovel Xikwembu xa hina lexikulu xi kombile vanhu leswaku xi ni MATIMBA ni ku lawula swilo hinkwaswo!"

Ntirho

Xikwembu xi hi Nyika Leswi hi swi Pfumalaka!

Dirowa swilo leswi Xikwembu xi nyikeke vana.

Tani hi leswi Muxa a kombela Xikwembu ku nyika Vaisraele leswi va swi pfumalaka na hina hi nga endla swona.

Hlawula u'nwana a va matsalana wa klasi. Kombela matsalani wa klasi ku tsala ehansi swikombelo swo lava ku khongerisiwa leswi klasi yi nga vaka na swona. Eka mavhiki lama landzelaka matsalani u fanele ku tsala ehansi hi ndlela leyi Xikwembu xi hlamuleke swikhongelo swa klasi ha kona.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

"Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna." (Pisalema 46:1). Kombela vana ku yima hi xirhendzewutana va famba hi xindzhaku-ndzhaku. Eka goza ri'nwana ni ri'nwana va fanele ku vula rito ri'nwe ra ndzimana ya nhloko. Endla leswi ko hlaya.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Khongela u nkhensa Xikwembu eka leswi xi nyikaka vanhu ni ku hlayisa ka xona. Loko vadyondzi va humesa minkhenso ni swikombelo swo lava ku khongerisiwa, matsalana u fanele ku swi tsala ehansi. Hi fanele ku nkhensa mikarhi hinkwayo loko hi amukela tinhlamulo ta Hosi eka swikhongelo swa hina. Tsundzuka hi laha Xikwembu xi nga na hina ha kona, xa hi hlayisa mikarhi hinkwayo, xa hi pfuna mikarhi hikwayo eka xiyimo xi'nwana ni xi'nwana. Tshembha Hosi; Yi le tlhelweni ra hina mikarhi hikwayo.

Engetela xikombelo lexi xo lava ku khongerisiwa eka nonganoko wa swikhongelo: Khongeleta vanhu hikwavo emisaveni hikwayo lava pfumalaka swakudya ni mati lamo tenga ya ku nwa.

Rhamba vana ku ta eklasini nakambe eka Nsonto ley i landzelaka ku ta dyondza swo tala hi **MATIMBA** ya Xikwembu!

Ntirho 45

XIKWEMBU XI NYIKA VANHU VA XONA LESWI VA SWI PFUMALAKA

Matsalwa: Eksoda 16:1-17:7

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku Xikwembu xi nyika vana va xona leswi va swi pfumalaka. Tshemba **MATIMBA** ya xona handle ko vilela.

Ndzimana ya Nhloko: “Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna.” (Pisalema 46:1).

**Hi swihi swi'nwana leswi hi swi pfumalaka
leswi Xikwembu xi nga hi nyika swona?**

Dirowa swilo leswi Xikwembu xi ku nyikeke swona

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku tshembha Xikwembu, hambi emikarhini yo tika.

Ndzimana ya Nhloko

Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna.” (Pisalema 46:1).

Tilulamisele ku Dyondzisa

MATIMBA ya Xikwembu xa hina ma kule ngopfu! **MATIMBA** ya Xikwembu xa hina ya hi pfuna, ya hi sirhelela ni ku hi nyika xivindzi xo tshembha Xikwembu. Eka Dyondzo leyi hinkwayo hi ta dyondza ku tshemba Xikwembu nkarhi wu’nwana ni wu’nwana laha hi twaka hi ri khombyeni.

- Lulamisa swilo leswi u nga ta swi tirhisa ku dyondzisa dyondzo leyi ka ha ri na nkarhi. U lulamisa ni kamara ro dyondzela loko vana va nga si fika.
- Tsundzuka ku tsala lava nga kona, ku teka mihlengo, ku amukela vaendzi ni ku hlengeleta vuxokoxoko bya ndyangu wa vona leswaku u kota ku tihanganisa na vona evhikini

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Mudyondzisi, hlaya xitori xa Estere 1:1-4:17. Ka ha ri ni nkarhi.

Maletere Lama Hangalasiweke

Tsala exitsalelwani maletere lama landzelaka: TSREEE.

“Ringeta ku longoloxa maletere lawa ku humesa vito ra ximunhuhatwa xa Bibele lexi hi nga ta dyondza hi xona eka tidyondzo timbirhi leti landzelaka.” (ESTERE)

Swidlodlo

Veketela swilo swo endliwa hi mavoko leswi u nga na swona. Vekela xiphephana xo leha ni ku lala (15 cm kumbe ku tlula) ku rhendzela nhloko ya ‘nwana u’nwana ni u’nwana. Vekela mfungho laha xiphephana xi ringanaka leswaku xidlodlo xi ta ringana nhloko ya ‘nwana kahle.

“Tsala vito ra wena etlhelweni ri’nwe ra xiphephana kutani u endla tlhelo leri’nwana ri va xidlodlo xo saseka.”

Hlanganisa makumu ya swidlodlo leswi hi xo namaketa.

“Xana i vamani va tirhisaka swidlodlo?” (tihosi ni vankosikazi.)

“Xana tihosi ni vankosikazi va tirha yini?” (va fuma tiko, va pfuna vanhu, va tiyisisa leswaku swilo swa tiko swi famba kahle, sw.sw.)

Eka hungu ra Bibele namuntlha hi ta dyondza hi Hosi Ahasuwerusi na Nkosikazi Estere.

Hi ta dyondza hi ta wansati lontshwa wa xivindzi loyi a tshembile Xikwembu ku pfuna vanhu va ka vona; vito ra yena a ri Estere.

Hosi Ahasuwerusi wa Peresi u endlile nkhuvo. U rhambile tindhuna hinkwato ta nkoka ta vukosi leswaku ti ta ku ta vona vumbhuri bya Nkosikazi Vhasiti. Kambe Nkosikazi Vhasiti u arile ku ta enkhubyeni!

Hosi Ahasuwerusi u hlundzukile swinene kutani a ya ka vatsundzuxi va yena, “Xana ndzi endla yini hi Nkosikazi loyi? A nga ndzi yingisanga a ta enkhubyeni wa mina!”

Vatsundzuxi va Hosi Ahasuwerusi va hlamula, “Swa antswa u lava wansati u’nwana loyi a nga ta va nkosikazi ya wena. U nga ha pfumeli leswaku Vhasiti a va Nkosikazi.”

Hosi yi vone xitsundzuxo lexi xi ri kahle swinene kutani yi sungula ku lava nsati u’nwana loyi a nga ta va Nkosikazi.

A ku ri ni wanuna wa Muyuda loyi a tshama e Peresi loyi a ri ni ntukulu wa xisati wo xonga. A vuriwa Mordekayi kasi ntukulu a ri Estere. Siku ri’nwana malandza va Hosi Ahasuwerusi vatile emutini wa Mordekayi kutani va vona Estere. “U sasekile swinene! A hi ‘nwi tekeni hi famba na yena e vukosini.”

Estere a nga ri na ku tihwulela o fanela a famba na vona evukosini. Siku ri’nwana ni ri’nwana Mordekayi a ya evukosini ku ya pfuxela ntukulu wa yena. Hosi Ahasuwerusi a tsakisiwile hi nkosikazi ya yena leyintshwa yo saseka.

Siku ri'nwana loko Mordekayi a yile ku ya pfuxela Estere u twe masocha mambirhi va hleva-hleva ni ku kunguhata ku dlaya Hosi Ahasuwerusi. Mordekayi u hatlisile a tsutsuma a ya byela Estere leswi a swi tweke.

Evukosini bya Hosi Ahasuwerusi a ku ri ni ndhuna leyi a va ku i Hamani. Hosi Ahasuwerusi a rhandza Hamani swinene a tlhela a lerisa leswaku vanhu hinkwavo va fanele ku 'nwi nkhinsamela. U'nwana ni u'nwana u 'nwi nkhinsamerile handle ka munhu u'nwe ... Mordekayi. Mordekayi u arile ku nkhinsamela Hamani hikuva hi nawu wa Xiyuda u fanele ku nkhisamela Xikwembu ntseña.

Hamani a hlundzukile swinene, "U ta riha hi ku dlayiwa, yena ni Vayuda hinkwavo!" Hamani u lukile mano kutani a ya eka Hosi Ahasuwerusi, "Vayuda a va ku xiximi na swona a va yingisi milawu ya wena! Ndzi lava ku hakela vanhu leswaku va dlayetela Vayuda."

"Hlayisa mali ya wena," ku hlamula hosi. "Xingwavila lexi hi xona lexi nga ta endla mhaka ya hina yi ri ya ximfumo. Endla leswi u swi lavaka hi vanhu volavo!"

Kutani Hamani a tsala nawu lowuntshwa: "Hi ti 13 ta nhweti ya vu – 12, vanhu hinkwavo va fanele ku dlaya Vayuda hinkwavo lava va va kumaka va tlhela va va tekela ni nhundzu ya vona." Hamani u funghile/sayinile nawu lowu hi xingwavila xa hosi kutani a rhumela e swifundzeni hinkwaswo.

Loko Mordekayi a twile mahungu lawa u khunguvanyeke ngopfu, u cheletele nkuma enhlokweni ya yena a ambala swiambalo swo hlakala. Malandza ya Estere va yile va ya 'nwi byela, "Kokwana/Malume Mordekayi u le ku rileni hala handle u lava ku ku vona. U ndzi komberile ku ku byela hi ta xileriso lexi endleriweke ku dlaya Vayuda. Mordekayi u komberile Estere ku vulavula ni hosi a kombela ku pfuniwa.

Estere u ririle, "Ndzi nga ka ndzi nga yi. Loko ndzo ya ndzi nga vitiwanga, Hosi Ahasuwerusi u ta ndzi dlaya!"

Mordekayi u sindzisile, "Loko wena wo miyela hinkwerhu hi ta fa, ku katsa na wena. Nakona swi tiviwa hi mani, kumbexana u tele nkarhi wo kota lowu kwala vuhosini?"

Estere u komberile Mordekayi na Vayuda lava'nwana leswaku va nga dyi nchumu ku ringana masiku manharhu, va fanele ku 'nwi khongelela. Estere u ririle eka Xikwembu a kombela ku pfuniwa. Mordekayi, Estere, ni Vayuda va khongerile hi ku titsona swakudya masiku manharhu.

Xana ku ta humelela yini eka vona? Xana a nga va kona loyi a yimisaka/hingakanyaka kungu leri ro hlomula mbilu ra Hamani? Tiyisisa leswaku u vuya vhiki leri taka u ta twa leswaku ku humelela yini!

Ntirho

A Ndzi Chavi

"Dirowa xifaniso, kumbe tsala hungu hi xi'nwana lexi u xi chavaka."

Kombela vana ku hlamusela swifaniso swa vona. Vulavula hi leswi swi va chavisaka u tirhisa hungu ra Estere ku va hlohletela ku tshembha Xikwembu.

Vekela baskiti kumbe thini ro chela thyaka exikarhi ka kamara.

"U'nwana ni u'nwana u fanele ku hundza hi le thinini leri a fika a handzula xifaniso lexi a karhi a ku, 'A ndzi chavi nchumu. Ndzi tshembha Xikwembu.'"

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna." (Pisalema 46:1).

"U'nwana ni u'nwana a pfale/tsipe/swinye matihlo ya yena." Tsala ndzimana ya nhloko exitsalelweni. "Vana, pfulani matihlo ya 'nwina kutani mi hlaya ndzimana swi twakala."

"Tlhelani mi tsipa matihlo ya 'nwina." Sula marito ma'nwana.

"Pfulani matihlo mi ringeta ku hlaya ndzimana hinkwayo." Tlhela u tlanga ntlangu lowu u ya u karhi u sula marito yo tala ku fikela loko marito hinkwawo ya suriwile. Hinkwenu mi fanele mi hetelela mi hlaya ndzimana mi nga yi voni.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Xana i mani a tshembha Xikwembu eka hungu ra namuntlha? (Estere)

Estere u tshembile Xikwembu ku 'nwi pfuna ku kongomana na Hosi Ahasuwerusi.

Tshembha Xikwembu vhiki leri. Rungulelani va mindyangu ya 'nwina leswi mi swi dyondzeke eka hungu ra namuntlha ra Bibe. Vhiki leri taka hi ta twa hi leswi saleke swa hungu ra Nkosikazi Estere ni MATIMBA ya Xikwembu. U nga kayeli!

Ntirho 46

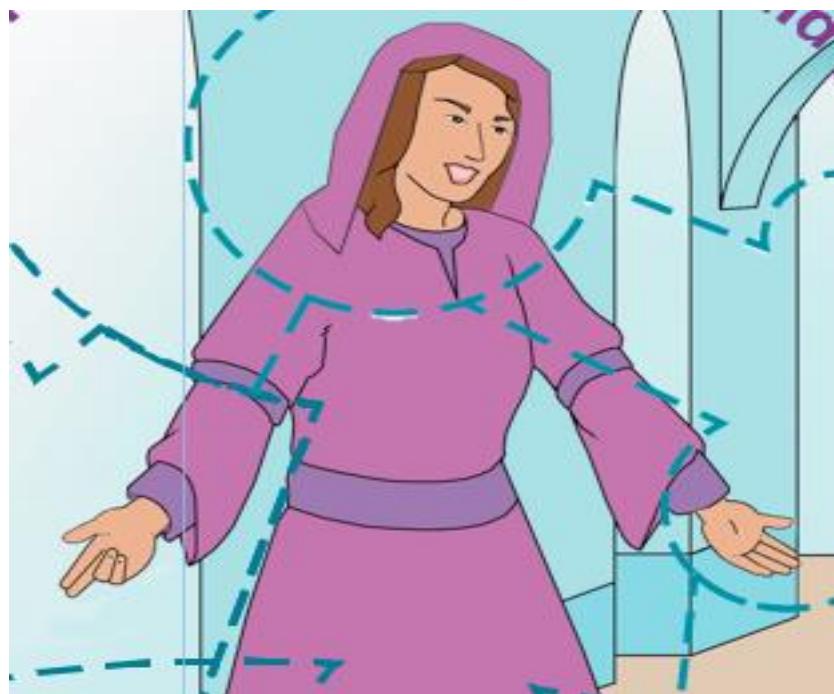
XIKWEMBU XI SIRHELELA VANHU VA XONA

Matsalwa: Estere 1:1-4:17

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku tshembha Xikwembu, hambi emikarhini yo tika.

Ndzimana ya Nhloko: “Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna.” (Pisalema 46:1).

**Ndzi nga _____ Xikwembu
nkarhi hinkwawo loko ndzi pfumala
ku pfuniwa.**

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku Xikwembu xi ni **MATIMBA** ya ku sirhelela vana va xona ekhombyeni.

Ndzimana ya Nhloko

Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna.”
(Pisalema 46:1).

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va rhandza tinenha ta matimba leti ti kotaka ku hlula valala va tona hi ku haha, ku endla leswaku valala va tona va nga koti ku endla nchumu, hi ku hundzuka va nga ha vonaki, hi ku vona leswi nga le ndzhaku ka khumbi, sw.sw. Nkarhi wu’nwana vana va ti teka wongi hi vona tinenha leti ta matimba.

Vana va fanele ku dyondza leswaku ko va Xikwembu ntsena lexi nga ni **MATIMBA** yo endla xi’nwana ni xi’nwana lexikulu. Xikwembu xi lava ku tirhisa **MATIMBA** ya xona hi ku tirhisa hina ku fikelela misava leyи hanyaka emunyameni. Kombela Moya Lowo Kwetsima ku pfuna vana ku twisia leswaku **MATIMBA** ya Xikwembu a ya nge twisiseki eka munhu kambe ya kona ku pfuna hinkwavo lava Xi tshembhaka.

Ku Nghena Xikolo xa Nsonto hi ku Tshembheka

Tinyiko to Nkhensa! – Tani hi leswi yi nga dyondzo yo hetelela eka xiyenge lexi – **MATIMBA YA XIKWEMBU LAMA HLAMARISAKA**, nyika vana swi’nwana swo fana ni makhadi ya ‘ndza nkhensa kumbe tindzimana ta Bibele ku va tlhoma risiva ro ka va nga xwanga exikolweni xa Nsonto.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele

Eka hungu ra namuntlha Estere u le kusuhi ni ku humeleta emahlweni ka hosi na swon u tilulamiserile eka xi’nwana ni xi’nwana lexi nga ‘nwi humeletaka. Nawu wu vekiwe rivaleni leswaku loko munhu wihi ni wihi o kongoma eka hosi Ahasuwerusi a nga vitiwanga (ku nga va Nkosikazi Estere kumbe a nga ri yena) varindzi va nyikiwile swileriso leswi tiyeke ku dlaya munhu yoloye. Xilo xi’nwe lexi nga sivelaka ku dlayiwa hi loko hosi yo kombetela munhu yoloye hi nhonga ya vukosi.

Nkosikazi Estere: Ku fikelela xikongomelo xa Xona, Xikwembu xi hlawurile ku tirha hi wansati lontshwa wo ka a nga hlamarisi, Estere. Ku yingisa Xikwembu ka xivindzi ka Estere swi ponisile vutomi bya Vayuda.

Mordekayi: Mordekayi a tshembha **MATIMBA** ya Xikwembu a ala ku nkhinsamela mubihi Hamani. Ripfumelo ra Kokwana/Malume Mordekayi ri nyike matimba eka Estere leswaku a yingisa Xikwembu.

Landzela Swileriso swa Hosi!

Eka ntlangu lowu mudyondzisi u ta yimela hosi, vana va ta yimela malandza. Vana va yima va langutisa tlhelo ri’nwe hi tilayeni timbirhi kumbe ku tlula, u’nwana endzhaku ka u’nwana. Hosi yi yima yi langutana ni vana hi le kulenyan. Hosi yi lerisa malandza ya yona, xikombiso: “Sam, bana swigozana swinharhu u ya mahlweni.” “Mariya, tlula swinene ka mune hi xindzhaku-ndzhaku.” Sw.sw. Hosi kumbe Nkosikazi a nga ha kombela malandza ku tlula-tlula, ku famba hi xindzhaku-ndzhaku, sw.sw. Malandza ya yingisa swileriso swa hosi. Tlhela u tlanga ntlangu lowu kotala.

Estere 5-8

Loko klasi yi nga si sungula tsala ebodweni: ‘**XIKWEMBU XI LE KU LAWULENI!**’

“I mani a tsundzikaka leswi hi nga swi dyondza vhiki leri nga hela eka hungu ra Nkosikazi Estere; Estere 1-4? Loko hi ya mahlweni ni hungu leri, nkarhi hinkwavo loko ndzi kombetela marito lawa, huwelelani: **XIKWEMBU XI LE KU LAWULENI!**”

*Estere a hleketa swinene; ekuheteleleni u sukile a yima a ku, “Ndzi fanele ku ya vonana ni hosi.” (Kombetela marito, “**XIKWEMBU XI LE KU LAWULENI!**”) Estere a ri ku khongeleni a titsona swakudya. (**XIKWEMBU XI LE KU LAWULENI!**) A ku ri hava munhu loyi a ta ya eka hosi loko a nga vitiwanga. Hambi swi ri tano Estere a swi tiva leswaku Xikwembu xi na yena. Endzhaku ka masiku manharhu u yile a ya vonana ni hosi. (**XIKWEMBU XI LE KU LAWULENI!**) Hosi Ahasuwerusi a tsakile swinene ku vona Estere wa yena lowo saseka kutani a ‘nwi nyika mpfumelelo wo vulavula na yena. U ‘nwi kombetele hi nhonga ya yena ya vukosi leswaku a nga dlayiwi. (**XIKWEMBU XI LE KU LAWULENI!**)*

Hosi Ahasuwerusi u vutisile, "Xana swi loyini Nkosikazi wa mina? U nga kombela xi'nwana ni xi'nwana lexi u xi lavaka ndzi ta ku nyika xona ... hambi ku ri xiphemu xa vukosi bya mina!" (XIKWEMBU XI LE KU LAWULENI!) Estere u hlamurile, "Hosi Ahasuwerusi, ndzi lulamisile nkuvo wa wena na Hamani. Ndza mi rhamba tanani swi'nwe?"

Hosi na Hamani va yile va ya tiphina enkhubyeni! (XIKWEMBU XI LE KU LAWULENI!) Ni madyambu Ahasuwerusi u tlhele a vutisa, "Estere murhandziwa, ndzi nga ku endlela yini xana?"

Estere u hlamurile, "Ndzi lava ku ku kombela xi'nwana xa nkoka swinene. Ndzi kombela u tlhela u vuya na Hamani mundzuku, hi kona laha ndzi nga ta hlamula xivutiso xa wena."

Hamani a tinyungubyisa swinene ku rhambiwa xika'nwe ni hosi! Emihlekeweni ya yena a karhi a tsundzuka hi laha Mordekayi a nga ala ha kona ku 'nwi nkhinsamela, 'Xana Mordekayi wo ka anga tivi leswaku ndzi munhu wa xiyimo xa le henhla!!'

Hamani a khorisela nsati wa yena, "Nkosikazi Estere u tlhele a ndzi rhamba eka nkuvo wu'nwana kambe! A ndzo va munhu ntsena, ndzi wa xiyimo xa le henhla! Ndzi fanele ku huma ni mano yo komba Mordekayi leswaku ndzi muchaviseki! 'Kombela hosi Ahasuwerusi a dlaya Mordekayi!' ku vula nkata Hamani.

Hamani u tsakisivile hi rhengu ra nsati wa yena kutani a lulamisa timhandze to leha laha Mordekayi a nga ta hayekiwa kona.

Hosi Ahasuwerusi a a ri ni nkelunkelu vusiku byebyo. Kutani a lerisa u'nwana wa malandza ya yena leswaku a n'wi tisela buku ya matimu, laha ku tsariwaka timhaka leti ti faneleku tsundzukiwa leswaku a hlayeriwa yona. (XIKWEMBU XI LE KU LAWULENI!)

Loko nandza wa hosi a karhi a hlaya ku avanyisa ka buku loku vulavulaka hi loko Mordekayi a pfunetile ku ponisa vutomi bya hosi, hosi yi vutisile, "Xana hi endlile yini ku nkhensa Mordekayi loko a ponisile vutomi bya mina ke?"

"Ku hava, wena hosi," ku hlamula nandza.

Hosi Ahasuwerusi u twile huwa/pongo kutani a vutisa, "Xana i mani a nga le xivaveni?"

"I Hamani," ku hlamula nandza.

Hosi Ahasuwerusi u lerisile Hamani ku nghena endzeni kutani hosi yi vutisa, "Xana hi nga endla yini ku xixima/fundza munhu loyi hosi yi lavaka ku 'nwi xixima?'"

Hamani a anakanya leswaku hosi a yi lava ku xixima yena, "Ufanele ku 'nwi nyika swiambalo swo saseka, hanci yo tiya, a ambarisiwa ni xidlodlo leswaku a voniwa hi vanhu hinkwavo."

Hosi Ahasuwerusi a hlamula, "Leswi i mihleketo ya kahle, wena Hamani. Hatlisa u ya swi endlile Mordekayi hinkwaswo." Hamani u hlundzuke ngopfu, hambi swi ri tani u endlile hinkwaswo leswi hosi yi 'nwi leriseke swona.

Madymbu wolawo malandza ya fikile ku ta teka Hamani ku ya eka swakudya swa ni madyambu ni hosi na nkosikazi wa yona. (XIKWEMBU XI LE KU LAWULENI!) Loko va ha ri enkhubyeni hosi yi tlhele yi vutisa Estere leswi a lavaka ku endleriwa swona. Estere u khongerile ka tsongo eka Xikwembu; u tiboxile eka hosi leswaku hi yena Muyuda na leswaku nawu lowu sayiniweke hi hosi wu 'nwi veka ekhombyeni, yena ni Vayuda va ka vona. (XIKWEMBU XI LE KU LAWULENI!) Estere u komberile hosi leswaku yi hundzuluxa nawu lowu.

Hosi yi endlile leswi Estere a nga kombela swona yi endla nawu wu'nwana lowuntshwa leswaku Vayuda va hlayiseka. (XIKWEMBU XI LE KU LAWULENI!) Hamani u hayekiwile hikwalaho ka ku biha ka yena etimhandzeni leti a ti dzimele Mordekayi. Mordekayi ni Vayuda va vile ni nkarhi wo nkhensa lowukulu laha a va dzunisa Xikwembu. Xikwembu xi va ponisile e ka rifu leri a ri va kongomile. (XIKWEMBU XI LE KU LAWULENI!)

Ntirho

MATIMBA LAMAKULU YA XIKWEMBU

Tshamisani hi xirhendzewutana mi ambarile swiddlodlo leswi mi swi endleke eka klasi leyi nga hundza. Swi tekeni leswaku hi hina tihosи kumbe vankosikazi. Tani hi leswi nkosikazi Estere a nga pfuna vanhu va ka vona, vulavulani hi ndlela leyi na hina hi nga kotaka ku pfuna vanhu va'nwana ha kona. Hambi loko hi nga vangi tihosи kumbe vankosikazi va matimba hi nga kota ku pfuna vaakelani va hina, xikombiso: ku rhwala thyaka ku suka ekerekeni, ku pfuna vadyuhari, ku pfuna eka mintirho ya le kaya, sw.sw.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna." (Pisalema 46:1).

Vulavula ni mufundhisи wa wena kumbe murhangeri wa Xikolo xa Nsonto hi ku nyika nkarhi eka vana ku hlaya ndzimana ya nhloko hi nkarhi wa nkondzo ya kereke.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Hlohletela vana ku tshembha Xikwembu loko va hlangana ni ku tikeriwa. MATIMBA ya Xikwembu ya kule ku tlula swilo hinkwaswo. MATIMBA ya Hosi ya kumeka eka lava va yi tshembhaka ni ku yi yingisa.

Ntirho 47

XIKWEMBU XI KOMBISA MATIMBA YA XONA

Matsalwa: Estere 5 - 8

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisisa leswaku Xikwembu xi ni **MATIMBA** ya ku sirhelela vana va xona ekhombyeni.

Ndzimana ya Nhloko: “Xikwembu i khokholo ra hina leri tiyeke; vanhu lava nga khombyeni, xi hatla xi va pfuna.” (Pisalema 46:1).

Nongonoko wa Marito:

- Matimba
- Xikwembu
- Ntshembho

**Tirhis marito lama nga le ka nongonoko
wa marito ku hetisa swiga leswi
landzelaka.**

1. _____ xi tirhile hi Estere ku ponisa vanhu va xona.
2. _____ ya Xikwembu ya nga tirha hi mina.
3. Ndzi nga _____ eka matimba ya Xikwembu mikarhi hikwayo ni le tindhawini hinkwato.

MANGHENEO – XIYENGE XA 12

MATIMU YA KHISIMUSI

Matsalwa ya Bibele: Matew 1:18-25; 2:1-12; Luka 1:26-38, 2:1-20; Yohane 3:16; 1 Yohane 4:9

Ndzimana ya Nhloko eka Xiyenge Lexi: “Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, xi ko xi nyika N'wana wa xona la nga un'we, leswaku un'wana ni un'wana la pfumelaka ka yena, a nga lovi, kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki (Yohane 3:16)

Swikongomelo swa Xiyenge

Xiyenge lexni xi ta pfuna vana ku:

- Twisia nkoka wa ku yingisa Xikwembu
- Twisia leswaku u'nwana ni u'nwana u pfumala muponisi, Yesu Kreste
- Pfuxa moyo wa ku chumayela vhangeli eka vona
- Twisia leswaku Xikwembu xi tsakela ku dzunisiwa ni ku gandzeriwa loku humaka hi le ka vana va xona

Tidyondzo ta Xiyenge

Dyondzo ya 48: **Nyiko ya ku Yingisa**

Dyondzo ya 49: **Nyiko ya Muponisi**

Dyondzo ya 50: **Nyiko ya ku Dzunisa**

Dyondzo ya 51: **Nyiko ya ku Gandzela**

Eka nkarhi lowu wa khisimusi hi ta dyondza, kumbe hi ta tsundzuxiwa:

- Leswaku loko hi yingisa ku leteriwa hi Xikwembu swilo swi famba kahle ku tlula loko hi nga yingisi.
- Ku vulavula hi Yesu eka vanghana kumbe maxaka lava nga tiviki Hosi.
- Leswaku handle ka Xikwembu vutomi bya hina byi hava nchumu, byi ni gome ni ku pfumala ntshembho.
- Leswaku Xikwembu xi lava leswaku hi tshama na xona siku ri'nwana ni ri'nwana.
- Leswaku Xikwembu xi rhandza ku twa marito ya ku gandzela ni ku humesa minkhenso eka mikateko yo tala leyi xi yi chululeke evuto'nwini bya hina.

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku navela ku yingisa Xikwembu.

Ndzimana ya Nhloko

“Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, xi ko xi nyika N'wana wa xona la nga un'we, leswaku un'wana ni un'wana la pfumelaka ka yena, a nga lovi, kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki.” (Yohane 3:16)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Hungu ra Khsimusi hi ri twile ko tala hikwalaho ri nga twala ri ri mhaka yi'nwe ya ntoloveloyi hi ngo yi yinyisela ko tala. Hi hala tlhelo, singita ra Khsimusi i hungu ra vanhu vambirhi lava a va yingisa ku vitiwa hi Xikwembu evuto'nwini bya vona. Ku yingisa ka vona a yi nga ri mhaka yo olova. A va ri vanhu ntsena na swona a va chava.

Hungu ra Mariya:

Eka Luka 1:26-38 Mariya u twile Ntsumi Gabriele leswaku yena u ta va manana wa ‘nwana wa mufana loyi a ngo va u'nwe wa Xikwembu. Mariya a chuhisiwile ku tswala ‘nwana wo “hlawuleka” hi ndlela leyi. Mhaka yi'nwana hi leswaku Mariya a nga ri na nuna, hikwalaho a nga kotanga ku twisia leswaku u ta tikisa ku yini. Ntsumi Gabriele yi tinyike nkarhi yi hlamusela hi ndlela leyi Xikwembu xi nga ta endla masingita ha kona hi Moya Lowo Kwetsima. Mariya u tshembhile mahungu ya Ntsumi, a pfumela ku yingisa Xikwembu ni ku amukela ntirho wa yena eka kungu ra Xikwembu.

Hungu ra Yosefa:

Eka Matewu 1:18-25 Yosefa u hlanganile na mhaka leyi fanaka ni ya Mariya. Loko ku tika ka Mariya ku tiyisisiwile Yosefa u swi tivile leswaku ku ya mahlweni a tekana na Mariya, hambi leswi a va tshembhisanile, swi ta va mhaka ya tingana, hikwalaho a fanele ku hambana na Mariya. Kambe ntsumi yi hlamuserele Yosefa enorhwени hi laha timhaka leti hinkwato ti nga xiphemu xa kungu ra Xikwembu eka vona ni le ka misava hikwayo. Loko Yosefa a pfuka u swi tivile leswaku u fanelu ku yingisa Xikwembu, hikwalaho u amukerile Mariya a va nsati wa yena.

Hi kota ku vona mhaka yo fana na leyi ni le ka matshalatshala ya hina yo yingisa Xikwembu. Hi twa ku vitana ka mahungu lamanene. Kambe hi angarheriwa hi ku chava ka hina ka ntumbuluko – ku chava ka ku hundzuluka ka swilo, ku chava swilo leswi hi nga switiveki – kutani swi hi endla hi vilela swinene. Moya Lowo Kwetsima wu hi dyondzisa ntiyiso (Yohane 14:26, 16:13), ku chava ka hina ka miyela, ha yingisa, hi tlhela hi landzela Kreste. Loko hi landzela ku ponisiwa, mhaka leyi yi humelela ko tala loko Xikwembu xi hi kombela ku teka magoza lamantshwa ya ripfumelo.

Leswi landzelaka i miehleketo yo pfuna vana leswaku va amukela mhaka leyi ya ku yingisa:

- Va byelete mahungu lamanene hi tindlela leti va nga ta ti twisia
- Miyeta lavatsanana loko va rila
- Pfuna vana ku tiva loko Moya Lowo Kwetsima wu vulavula na vona, ku amukela ku vitiwa hi Xikwembu evuto'nwini bya vona, ni ku tinyiketela ku yingisa ni ku landzela Xikwembu.
- Pfuna vana ku twisia ku navela ka Xikwembu ku va ponisa ni ku va letela evuto'nwini bya vona hinkwabyo.

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibele

Tinyiko ta Nkoka

Tana na xiputsa xo saseka eklassini. Endzeni ka xiputsa veka khadi leri tsariweke rito “KU YINGISA”.

Xana u tsakela ku nyika kumbe ku amukela tinyiko? Timhaka 20:35 yi vula leswaku “Ku nyika i nkateko lowu tlulaka ku nyikiwa.” Hi ta ya dyondza hi tinyiko leti hi nga tinyikaka Yesu.

Pfula xiputsa u kuma rito “KU YINGISA”.

Kuyingisa - Matewu 1:18-25

Nyiko ya Mariya na Yosefa

“Nkarhi wu famba hi ku hatlisa,” Ku anakanya Mariya. “Endzhaku ka tinhweti ti nga ri tingani mina na Yosefa hi ta tekana.” Mariya a ri wansati loyi a rhandza ni ku yingisa Xikwembu. Mariya a tshembhisanile na muvatli lontshwa loyi a vuriwa Yosefa.

Siku ri’nwana Mariya a tshamile endlwini ya yena, kutani ko pfuketana ku humelela wanuna u’nwana loyi a ambarile swiambalo swo vangama. Hi ku chava Mariya u tivutisile emiehlekeweni, “Xana a nga va mani munhu loyi? Xana a nga va a ri Ntsumi, leyi rhumiweke hi Xikwembu?”

Hakunene a yi ri yona Ntsumi Gabriele, “Xewani Mariya. U nga chavi. Xikwembu xi ku rhandza swinene na swona xi na wena.”

Mariya a chuhile/tshukile swinene. Mahlo ya yena a ma pfulekile hi ku hlamlala. Mariya u tikume a ri ku honokeleni ka Ntsumi Gabriele leyia yi ri emahlweni ka yena. “U kumile tintswalo eka Xikwembu, xi ndzi rhumile ku tisa Mahungu Lamanene. Ku nga ri khale ku ta endleka swi’nwa swo hlawuleka eka wena. U ta veleka ‘nwana wa mufana, u ta ‘nwi thya vito ra Yesu. U ta va Hosi leyikulu, muponisi wa misava hikwayo!”

Mariya u ringetile ku twisia leswi Ntsumi a yi vula swona, “Xana mhaka leyia yi nga endlekisa ku yini ke?” Ku vutisa Mariya.

“Mariya,” ku vula Ntsumi Gabriele. “Nwana loyi a nga ta velekiwa u ta tumbuluxiwa hi matimba ya Xikwembu. Xikwembu xi kota ku endla swilo leswi nga kotekiki. U ta veleka “Nwana wa mufana wa Xikwembu.”

Loko ntsumi yi fambile Mariya u sungule ku dzunisa ni ku tlakusa Xikwembu hi mbilu hinkwayo ya yena. Mariya u tshembile Xikwembu a pfumela ku yingisa kungu ra xona ku ya hi laha a kotaka ha kona. Hambi leswi a nga twisisi hinkwaswo, Mariya a tsakile ku hlauriwa leswaku a va manana wa ricece leri ro hlawuleka. Mariya u suke a lavana na Yosefa a fika a ‘nwi byela hinkwaswo leswi Ntsumi yi ‘nwi byeleke swona.

Mhaka leyia yi ‘nwi tsakisanga Yosefa. Hambi leswi Yosefa a rhandza Mariya swinene, u teke xiboho xo ‘nwi tshika.

Vusiku byebyo loko Yosefa a ettele Ntsumi ya Hosi yi tile eka yena yi fika yiku, “Yosefa, ‘nwana Davida, u nga chavi ku titekela Mariya a va nsati wa wena. “Nwana loyi u huma eka Moya Lowo Kwetsima. Mariya u ta kuma ‘Nwana wa mufana, u ta ‘Nwi thya vito ra Yesu. U ta va muponisi wa misava hikwayo.”

Loko Yosefa a pfuka, u swi tivile leswaku u fanele ku yingisa Xikwembu. Yosefa u yile eka Mariya, “Na mina Ntsumi ya Xikwembu yi tile eka mina. Ndzi ta ku teka.”

Mariya na Yosefa, havambirhi a va nga twisisi leswaku ku humelela yini, kambe hi vambirhi a va rhandza Xikwembu. Mariya na Yosefa, hi vambirhi a va lava ku yingisa hi ku va vatsvari va laha misaveni va “Nwana loyi a ngo va u’nwe wa Xikwembu; Yesu. Mariya na Yosefa va ta va xiphemu xa kungu ra Xikwembu ro tisa muponisi laha misaveni.

Xana Wena wa Yingisa

Tsala marito “ollova” na “nono’nhwa” ya ri marito-fularhw exitsalelwani.

Xana swiga leswi landzelaka swa olova kumbe swa nono’nhwa ku swi yingisa ke? Kombetela nhlamulo ya wena.

Tatana u ku nyika mali aku, “Famba u ya tixavela soda.” Xana swa olova ku yingisa? kumbe swa nononhwa ke? Kombetela nhlamulo.

Manana u ri, “Hlantswa swibye.” Xana swa Olova kumbe swa Nononhwa ke?

Mudyondzisi wa wena u ri, “Heta ntirho wa wena hinkwawo wa le kaya wa mundzuku.”

Kokwana/Malume wa wena u ri, “Dyondza tsevu wa tindzimana ta Bibele.”

Kokwana wa wena wa xisati u ri, “U nga dyi malekere.”

Tatana u ri, “U nga yi u ya langutisa thelevhixini endlwini ya munghana wa wena.”

Mudyondzisi wa wena wa Xikolo xa Nsonto u ri, “Vulavula na u’nwana hi Yesu vhiki leri.”

Xana hikwalaho ka yini nkarhi wu’nwana swi olova ku yingisa, kambe nkarhi wu’nwana swi nga olovi ke?

Xikwembu xi lava leswaku hi xi yingisa hambi loko nkarhi wu’nwana swi nono’nhwa ku endla tano.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

“Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, xi ko xi nyika N’wana wa xona la nga un’we, leswaku un’wana ni un’wana la pfumelaka ka yena, a nga lovi, kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki.” (Yohane 3:16)

Kuma makhadi ya 7 u dirowa 7 wa swibokisana swa tinyiko u tlhela u tsala xiphemu xa ndzimana ya nhloko eka xiyenge lexi ekhadini yi’nwana ni yi’nwana, tani hi loko swi kombisiwile hi minkhwati yo tlelela/voyamela xineneni [/:]

“Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, / xi ko xi nyika / N’wana wa xona la nga un’we, / leswaku un’wana ni un’wana la pfumelaka ka yena, / a nga tshuki a lova, / kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki.”/ (Yohane 3:16)

Tumbeta makhadi lawa loko vana va nga si fika. Kombela vana ku kuma makhadi va tlhela va ringeta ku ya veketela hi ndlela ya kona. Makhadi lawa ya ta ku pfuna eka tiklasi ta mune ta xiyenge lexi.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Lelana na vana hi xikhongelo, u nkhenisa Xikwembu loko xi hi dyondzisa ku xi yingisa.

Ku komba rirhandzu ra hina eka Yesu swi ni nkoka ku xi yingisa masiku hinkwawo.

Vhiki leri landzelaka hi ta dyondza hi yi’nwana nyiko leyia hi nga nyikaka Xikwembu.

Ntirho 48

NYIKO YA KU YINGISA

Matsalwa: Matewu 1:18-25; Luka 1:26-38

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku navela ku yingisa Xikwembu.

Ndzimana ya Nhloko: “Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, xi ko xi nyika N'wana wa xona la nga un'we, leswaku un'wana ni un'wana la pfumelaka ka yena, a nga lovi, kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki.” (Yohane 3:16)

Xana na wena u nga nyika Xikwembu nyiko ya ku yingisa ke?

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku twisia leswaku hikwalaho ka yini vanhu va pfumala muponisi.

Ndzimana ya Nhloko

“Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, xi ko xi nyika N’wana wa xona la nga un’we, leswaku un’wana ni un’wana la pfumelaka ka yena, a nga lovi, kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki.” (Yohane 3:16)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Swi nga nononhwa ku pfuna vana ku twisia leswaku hikwalaho ka yini nyiko ya Yesu tani hi muponisi wa hina yi ri yo hlawuleka. Hi ponisiwa ka yini?

- Hi fanele hi titwela ku pfumala ku ponisiwa eka swidyo ho swa hina (swilo swo biha leswi hi swi endleke).
- Hi fanele ku tiva leswaku hi dyohile na swona hi lava ku hundzuka. (ku hundzuluxa mbilu leswaku hi nga ha endli leswo biha).

Dyondzo ya namuntla yi ta hi pfuna ku twisia leswaku hikwalaho ka yini hi pfumala nyiko ya Muponisi na leswaku hikwalaho ka yini ku velekiwa ka Yesu ku ri loko hlawuleka. Matsalwa ya hi tsundzuxa hi nkoka wo nyikana tinyiko hi Khsimus.

- Yohane 3:16 yi hi komba xikombiso lexi hetisekeke xa nyiko ya Khsimus; u’nwana ni u’nwana loyi a pfumelaka eka ‘Nwana wa Xikwembu u ta amukela nyiko ya vutomi lebyi nga heriki.
- 1 Yohane 4:9 yi hi byela hi yona nyiko ley, kambe yi ri hi ndlela ya ximunhu: *Leyi hi yona ndlela leyi Xikwembu xi kombeke rirhandzu ra xona exikarhi ka hina; U rhumerile ‘Nwana wa yena Loyi a ngo va U’nwe emisaveni leswaku hina hi hanya hi yena.*
- Eka Luka 2:1-7 hi kuma nyiko ya Xikwembu leyo hlawuleka: ‘Nwana Yesu, muponisi wa misava.

Rirhandzu lerikulu ra Xikwembu i nyiko ya kahle swinene ley vanhu va nga yi amukelaka. Bibele yi swi veka erivaleni loko yi hi byela leswaku ... “U ta ponisa vanhu eswidyo hweni swa vona.” (Matewu 1:21)

Endzhaku ka loko hi amukerile nyiko ley yo hlamarisa, hi nga yi hundzisela ni le ka vanhu va’nwana hi va tisa eka Kreste. Khongela leswaku eka nguva ley ya Khsimus hi nga fikelela va’nwana hi va tisa eka Kreste; ngopfu-ngopfu vana!

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibele

Hlaya Luka 2:1-7; Yohane 3:16 na 1 Yohane 4:9.

Amukela vadyondzi, ngopfu-ngopfu lava va taka ro sungula. Tsala vuxokoxoko bya vatsvari va vona leswaku u kota ku tihanganisa na vona evhikini. Yimbelela swinsi’nwana swo dzunisa ku sungula dyondzo.

Pfuxeta hi ku komisa leswi hi swi dyondzeke hi nyiko ya ku YINGISA eka vhiki leri hundzeke. Loyi a vile a kotaka ku hlaya ndzimana ya nhloko u pfula nyiko ya vumbirhi a hlaya khadi leri nga le ndzeni hi rito leri twalaka, ‘MUPONISI’. Namuntla hi ta dyondza hi nyiko ya hina ley i hlamarisaka swonghasi, nyiko ya hina leya nkoka swinene mikarhi hinkwayo; nyiko ya Muponisi.

U ni Nandzu! (Wa Yimisiwa u nga endli nchumu)

Hlawula ‘nwana loyi a tinyiketlaka ku va loyi a nga ti va mi “nandzu” loyi na swona a endlaka leswaku va’nwana va va ni “nandzu” na vona loko a va khumbha. ‘Nwana loyi a khumbhiweke u fanele a ‘YIMA A NGA ENDLI NCHUMU’ ku fikela loko ‘nwana u’nwana “loyi a nga riku na nandzu” a ‘nwi bambatela ekatleni a ‘nwi ntshunxa. Loko u’nwana ni u’nwana a ‘YIMILE A NGA ENDLI NCHUMU’ ntlangu wu fikile emakumu. Va nga tlhela va sungurisa ntlangu lowu hi ku hlawula u’nwana loyi a nga ni “nandzu”.

Xana hikwalaho ka yini u nga fambanga loko loyi a nga ni “nandzu” a ku khumbhile? (Hikuva u yimisiwile u nga endli nchumu hikwalaho ka nandzu wa wena)

Xana a wu fanele ku endla yini leswaku u ta kota ku ya mahlweni ni ntlangu? ('nwana loyi 'a nga ri ku na nandzu' a fanele a ku khumbha.)

Evuto'nwini, hinkwerhu hi endliwa lava nga ni nandzu hi xidyoho, a hi nge swi koti ku tiendla lava 'nga ri ku na nandzu' kambe hi hina vini. Xikwembu xi hi endlerile rhengu leri swidyo swa hina swi rivaleriwaka hi rona, ni ku dyoha ka hina ku susiwa. Rhengu leri ri nghenisa nyiko ya hina leyo hlamarisa swinene, nyiko ya nkoka swinene leyi nga tshama yi va kona, nyiko ya muponisi.

Tirhisa tluka/phephe ra ntirho 49A ku pfuna ku kombisa hungu ra namuntlha.

Veka swilo swa vana lavatsongo etafuleni leswaku vadyondzi va swi vona ni ku swi khumbha. Tana ni 'nwapopi leswaku vana va ta ehleketa hi Yesu. *Hikwalaho ka yini hi tirhisa swilo leswi ke?* –vana lava ha ku velekiwaka va pfumala ku hlayiseka ko hlawuleka. Xana loko Mariya a lo pfumala mati yo tengya ku hlambisa 'nwana a to swi yini? A swi kanakanisi leswaku tshanga/xivala a ri/xi ri ni huwa na swona a ri nu'nhwa! Laha hi kona laha muponisi wa hina a nga velekiwa kona; I ndhawu ya xiyimo xa le hansi swinene. Ambexa vana leswaku va tlanga xitoria Mariya, Yosefa ni varisi. Namuntlha hi ta twa hungu ra 'nwana wo hlawuleka swinene.

Nyiko yo Hlamarisa ya Xikwembu

Murumiwa wa Mfumo wa Rhoma, Khezari Awugusto u fikile a gadile hanci ya yena emakete emutini wa Nazareta, u humesile papila enkwameni wa yena, a sungula ku hlayela ehenhla leswaku a twiwa hi u'nwana ni u'nwana:

"Khezari Awugusto, mufumi lonkulu, u ta hlaya vanhu. U lava ku hlaya vanhu hinkwavo lava nga le hansi ka mfumo wa yena. Hikwalaho u'nwana ni u'nwana u fanele ku famba a ya emutini lowu a nga velekiwa ka wona!"

Murumiwa u pfarile papila ra yena kutani a hundzela emahlweni eka wu'nwana muti ku ya tivisa mahungu lama fanaka. A ku hundzile 9 wa ti'nhweti ku sukela loko ntsumi yi tikombole eka Mariya na Yosefa. 'Nwana a nga ha ri kule ku velekiwa. "Hi fanele ku ya eBetlehema," ku vula Yosefa, "hikuva hinkwavo va ndyangu wa ka hina va huma kwale."

"Na vandyangu wa ka hina va huma kwale Betlehema," Ku vula Mariya.

Ha vambirhi va sungule ku longa leswaku va teka riendzo ro leha. Endleleni a va ta pfumala swakudya, mati, ni minkumba yo funengela. Mariya u longe ni swiambalo leswi a swi endlile swa xi langi. Leri a ri riendzo ro leha ro ya eBetlehema. Endzhaku ka masiku yo hlaya va karhi va famba, va hetelele va fika ri sikurile e Betlehema. Yosefa u hatlisile a lava ndhawu yo wisa. Mariya a karhele hi ku famba riendzo lero leha; ku nga ri khale 'nwana u ta velekiwa. Kambe tiyindlu hinkwato to rhurhela vayeni a ti tele hi vayeni lava na vona a va vuyile emutini wa ka vona ku ta hlayiwa.

Vatekani lava a va karhele swinene va fikile va kuma ndhawu yo hetelela emutini. Hambi leswi vanhu a va tele, muhlayisi wa ndhawu u va rhurherile exitangeni. Leyi a yi nga ri yona ndhawu leyi Mariya a anakanya leswaku 'nwana wa yena a nga velekiwa ka yona. Ndyangu wa ka va Mariya a wu ri kule na swona a va ri hava vanghana ekusuhi lomu a va ta pfuneka kona. Hambi ku ri xo etlela ka xona a va ri hava.

Hambi swi ri tano, vusiku byebyo 'Nwana, Yesu, muponisi wa misava hikwayo u velekiwile exitangeni eBetlehema! Mariya u tlakurile 'nwana emavokweni ya yena. U 'Nwi basisile, a 'Nwi phutsela hi mikumba leyi a yi longile kutani a 'Nwi lata exitsengeleni lexi a xi tele hi byanyi lebyo basa leswaku a etlela. Vusiku byebyo Xikwembu xi nyikile vanhu hinkwavo nyiko ya Khisimusleyi tlulaka tinyiko hinkwato: Yesu, 'Nwana wa Xikwembu loyi a ngo va u'nwe – Muponisi wa hina.

Kombela vana ku korhamisa tinhloko ta vona va ku sala hi le ndzhaku eka xikhongelo lexi landzelaka. Wisanyana nkarhi hinkwawo loko u kuma mfungho lowu: (/)

Xikwembu lexi rhandzekaka, / ha ku nkhensa loko u hi rhandza. / Ha ku nkhensa loko u hi endlerile / kungu leri hetisekeke/ ni ku rhumela Yesu emisaveni/. Ha ku dzunisa / ni ku ku xixima wena Xikwembu/ eka nyiko leyo hlamarisa /leyi u hi nyikeke yona/ hi 'Nwana wa wena Yesu, / muponisi wa hina. / Ameni.

Loko u swi rhandza u nga endla xirhambo eka mudyondzi u'nwana ni u'nwana leswaku a nyikela vutomi bya yena eka Kreste. Loko vana va amukela Yesu, teka nkarhi endzhaku ka klasi u khongela na vona hi u'nwe-u'nwe.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

"Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, xi ko xi nyika N'wana wa xona la nga un'we, leswaku un'wana ni un'wana la pfumelaka ka yena, a nga lovi, kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki." (Yohane 3:16)

Tirhisa makhadi lama u ma endleke hi tindzimana ta Bibele vhiki leri nga hundza. Ya veke hi ndlela leyi vana va nga ta kota ku hlaya ndzimana ko tala. Humesa makhadi hi ri'nwe-ri'nwe ku fikela loko makhadi hinkwawo ya humesiwile laha vana va nga ta hlaya ndzimana ya nhloko ya Yohane 3:16 va nga yi voni. *Xana i mani loyi a nga hlayaka ndzimana leyi hi nhloko?*

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Tinyiketele ku pfuna ngopfu vana lava va nga khongela va amukela Yesu u hlamusela swinene nkoka wa goza leri ra ripfumelo. Endla rhengu ku va dyondzisa.

Hlohletela vana ku ya mahlweni va nghena klasi ku dyondza swinene hi tinyiko leti hi ti nyikaka Xikwembu.

Avelanani swikombelo swo khongerisiwa mi tlhela mi khongerisana.

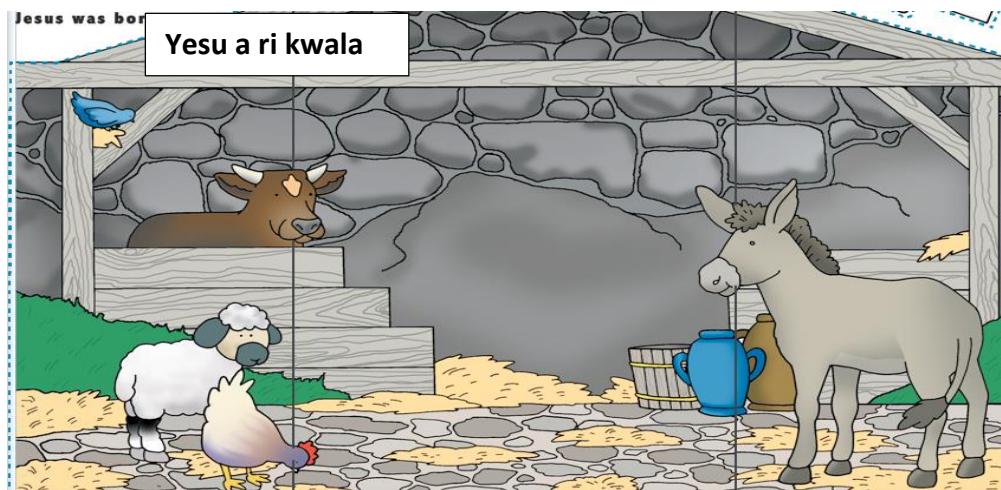
Ntirho 49

NYIKO YA MUPONISI

Matsalwa: Luka 2:1-7; Yohane 3:16; 1 Yohane 4:9

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku twisisa leswaku hikwalaho ka yini vanhu va pfumala muponisi.

Ndzimana ya Nhloko: “Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, xi ko xi nyika N’wana wa xona la nga un’we, leswaku un’wana ni un’wana la pfumelaka ka yena, a nga lovi, kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki.” (Yohane 3:16)

YESU I MUPONISI WA HINA

Yesu u tile emisaveni a ri ‘nwana. Yesu u kurile. U pfunile vanhu ku tiva rirhandzu ra Xikwembu. Kutani Yesu a fa xihambanweni. U endlile leswi hinkwaswo leswaku hi ta rivaleriwa eka swilo swo biha leswi hi swi endleke. Leswi hi swona leswi Yesu a nga vaka muponisi wa wena hi swona.

T – Tivule/Amukela leswaku u dyohle, (u endlile swi lo swo homboloka, a wu yingisanga Xikwembu). Byela Xikwembu leswi u nga swi endla, tisole eka swona, u fanele u tilulamisela ku swi tshika. (Varhoma 3:23 na 1 Yohane 1:9)

P – Pfumela leswaku Xikwembu xa ku rhandza na swona xi rhumerile ‘Nwana wa Xona Yesu ku ku ponisa eswidyohweni swa wena. Kombela u tlhela u amukela ku rivaleriwa loku Xikwembu xi ku nyikaka kona. (Yohane 3:16 na Timhaka 16:31)

C – Amukela Yesu tani hi muponisi wa wena. Byela va’nwana leswi Xikwembu xi nga ku endlela swona. Rhandza Xikwembu u landzela Yesu. (Yohane 1:12 na Varhoma 10:13)

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku vona nkoka wa ku avelana Mahungu Lamanene.

Ndzimana ya Nhloko

“Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, xi ko xi nyika N'wana wa xona la nga un'we, leswaku un'wana ni un'wana la pfumelaka ka yena, a nga lovi, kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki.” (Yohane 3:16)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Dyondzo leyi yi ta pfuna vana ku dyondza hi laha varisi va nga titwela ntsako ha kona loko va hlangana na Yesu na hi laha va nga tivisa Mahungu Lamanene eka vanhu va'nwana.

Varisi a va nga ri na swo tala swo nyika ‘Nwana Yesu; kumbe vadyondzi na vona va nga va va titwa ku fana. Va pfune ku twisia leswaku va nga nyika Yesu leswi varisi va ‘nwi nyikeke swona exitsengeleni; ku dzunisa ka vona ni ku navela ku byela va’nwana Mahungu Lamanene ya ‘Nwana wa Xikwembu. Ku velekiwa ka ‘Nwana Yesu; Mesiya, loyi a rhumiweke to tisa Mahungu Lamanene eka swisiwana (Luka 4:18), swi hundzuluxile vanhu hi ku hetiseka. Misava leyi yi hundzulukile yi nga ha fani ni le ku sunguleni. Varisi lava nga ni xiyimo xa le hansi hi vona vo sungula ku tiva leswaku Xikwembu xi hetisisile xitshembhiso xa xona na leswaku Mesiya wa vona u fikile emisaveni ku ta hetisisa leswi a rhumiweke swona. Mhaka leyi yi humesile miehleketo ya leswaku Yesu u terile munhu u’nwana ni u’nwana ku suka eka va’nwankumi ni va matimba ku ya fika eka swisiwana ni lava nga riki ni matimba. Loko tintsumi ti va byerile hi ku velekiwa ka ‘Nwana Yesu va hatlise va **tsutsumela** eBetlehema ku ya tivonela hi vox. Kutani va **tsutsumile** ku ya byela u’nwana ni u’nwana loyi va ‘nwi kumaka! Ntsako ni ku gingirika ka varisi hi ku byela vanhu va’nwana i xikombiso lexi na hina hi nga xi landzelaka namuntlha. Hi fanele ku nyika ku DZUNEKA hinkwako eka Xikwembu hikuva Yesu, ‘Nwana wa xona u tile a ta hanya na hina, ku ta hi fela, kutani a tlhelela etilweni ku ya hi lunghisela ndhawu! Leyi hi yona nyiko ya kahle ku tlula hinkwato leyi hi nga yi nyikaka lava nga tiviki Mahungu Lamanene ya Yesu Kreste! Ku byela u’nwana ni u’nwana!!!

Yimbelela xinsi’nwana xo DZUNISA!

Manghenelo eka Xitor/Hungu xa/ra Bibe Tinyiko ta Nkoka

Pfula xibokisana xa vunharhu xa nyiko laha u nga ta kuma rito KU DZUNISA endzeni. Vulavula hi tinyiko leti’nwana timbirhi leti u ti dyondzeke (KU YINGISA na MUPONISI). Namuntlha hi ta dyondza hi nyiko yo hlawuleka swinene leyi ntlawa wa varisi va yi nyikeke Yesu: KU DZUNISA!

Murisi

Rhamba jaha-ntiyela ni nhwanyana hi nkarhi leswaku va ambala tani hi varisi va mikarhi ya Bibe. Vulavula hi mintirho yo hambana leyi tirhiwaka hi varisi, ku hlayisa tinyimpfu ta vona, ku biyelela tinyimpfu ta vona eka swihari leswi nga ti dlayaka, ku kumela mintlhambi ya vona swakudya ni mati, ku hlayela minlhambi ya vona ni vusiku, sw.sw.

*Zadi – murisi wo tiya wa mufana.

*Meriyamu – Sesi wa Zadi. Meriyamu a kuma swi antswa loko a huma ni varisi ku tlula ku sala ekaya a tirha mintirho ya le kaya!

Nyiko ya Varisi

Zadi: Meriyamu, Meriyamu tana hi ku hatlisa! Meriyamu, Ndzi na leswi ndzi lavaka ku ku tivisa swona; Swilo swi'nwana swo hlamarisa leswi humeleleke!

Meriyamu: Xana u vulavula hi yini ke? Ndzi byele!

Zadi: Tolo ni vusiku loko hi karhi hi risa tinyimpfu ta hina enhoveni, ku humelerile swilo swi'nwana swo hlamarisa.

Meriyamu: A ku ri yini? Ndzi byele!

Zadi: Tintsumi!

Meriyamu: Tintsumi? Zadi, wo vabya ke, u ni mukhuhlwana ke? (a khoma mombo wa yena) Xana wo vabya ke?

Zadi: E-e, e-e, e-e, Meriyamu! Ndzi ku byela ntiyiso. Exikarhi ka vusiku tintsumi ti vonakile empfhukeni, ti ambarile swiambalo swo saseka. A hi chavile swinene!

Meriyamu: Na mina a ndzi ta va ndzi chavile.

Zadi: Kutani yi'nwana yi tile yi hi kongoma yi fika yi ku, "Mi nga chavi. Ndzi mi tisela mahungu lamanene lama nga ta tisa ku tsaka lokukulu eka vanhu hinkwavo. Namuntlha emutini wa Davida, mi velekeriwe muponisi; I Kreste, Hosi. Xikombiso xa 'nwina hi lexi: Mi ta kuma 'nwana a phutseriwile hi swiambalo a latiwile xitsengeleni."

Meriyamu: Yini? 'Nwana? A ndzi twisisi. Ndzi byele kahle; swa tsakisa!... swa chavisa!

Zadi: Kutani ku fika ti'nwana tintsumi ta madzana-dzana. Ti tatile matilo ti dzunisa Xikwembu ti ku, "Ku dzuneka a ku ve ka Xikwembu ematilweni ya le henhla-henhla, ku rhula a ku ve emisaveni eka lava kumaka tintswalo ta yena." Meriyamu: Xana swi vula yini sweswo ke?

Ntirho

Avelanani Mahungu Lamanene

Tsala tindlela leti hi tona vanhu va'nwana va nga byeriwaka hi Yesu; kumbe u nga rhamba vanghana eka nkonzko/ku gandzela ka Khisimus, endzela swibhedlele ku ya va tivisa hi hungu ra ku velekiwa ka Yesu eka vana lava va vabyaka, ku endla makhadi ya khisimus ya nyikiwa vanhu lava nga 'nwi tiviki Yesu, sw.sw.

Tinsimu ta Khisimus

Endla swichayachayana swa Khisimus hi ku tirhisa mabhodlela ya plastic. Chela timbewu kumbe swiribyana endzeni ka mabhodlela. Pfala xipfalo xi tiya. Leswi hi swona swichaya-chayana swa wena swo koca-kocisa! Ndlela yo dzunisa Xikwembu i ku yimbelela tinsimu; tani hi leswi endliweke hi tintsumi vusiku lebyi Yesu a nga velekiwa hi byona.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

"Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, xi ko xi nyika N'wana wa xona la nga un'we, leswaku un'wana ni un'wana la pfumelaka ka yena, a nga lovi, kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki." (Yohane 3:16) Tumbeta makhadi lama u nga ya tirhisa eka dyondzo leyi nga hundza loko klasi yi nga si sungula. Pfuna vana ku kuma makhadi lawa ni ku ya longoloxela hi ndlela ya kona. Hlaya ndzimana swi twala.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Yimani hi xirhendzewutana mi khongeleta swipfumaleko swa u'nwana ni u'nwana. Tirhisa nkarhi lowu wa Khisimus ku landzela xikombiso xa varisi. Byela va'nwana hi hungu ra ku velekiwa ka Yesu na hi rhengu ra Xikwembu leri hetisekeke ra ku ponisa vanhu eswidyoohweni swa vona. Yimbelela xinsi'nwana xo dzunisa. Rhamba vana leswaku va tlhela va vuya eka klasi ya vhiki leri nga ta landzela leswaku va ta twa hi nyiko yo hetelela.

Ntirho 50

NYIKO YA KU DZUNISA

Matsalwa: Luka 2:8-20

Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku vona nkoka wa ku avelana Mahungu Lamanene.

Ndzimana ya Nhloko: “Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, xi ko xi nyika N'wana wa xona la nga un'we, leswaku un'wana ni un'wana la pfumelaka ka yena, a nga lovi, kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki.” (Yohane 3:16)

A ku ri ni varisi etikweni rero, va tshama enhoveni, va hlayisa mintlhambi ya vona nivusiku. Kutani ntsumi ya Hosi yi humeleta eka vona, ku kwetsima ka Hosi ku va rhendzela, kutani va chava hi ku chava lokukulu. Ntsumi yi ku ka vona: “Mi nga chavi! Vonani, ndzi mi tivisa mahungu lamanene lama nga ta tsakisa tiko hinkwaro swinene; hileswaku namuntlha mi velekeriwile Mulondzovoti emutini wa Davhida; i Kriste, Hosi. Xikombiso eka n'wina hi lexi: mi ta kuma xihlangi lexi phutseriweke hi nguvu, xi latiwele exitsengeleni.” Hi nomu lo vunyingi bya mavandla ya le tilweni byi humeleta byi ri ni ntsumi, byi dzunisa Xikwembu, byi ku: “Ku dzuneka a ku ve eka Xikwembu ematilweni ya le henhla-henhla, ku rhula a ku ve emisaveni eka vanhu lava xi va tsakelaka.” Kuteloko tintsumi ti va siyile, ti tlhelele etilweni, varisi va byelana, va ku: “A hi yeni eBetlehema, hi ya vona leswi humeleleke kona, leswi Hosi yi nga hi tivisa swona.” Kutani va hatlisa va ya kona, va ya kuma Mariya na Yosefa ni xihlangi lexi latiweke exitsengeleni. 17 Loko va swi vonile, va vula leswi va nga byeriwa swona ehenhla ka n'wana loyi. Kutani hinkwavo lava tweke leswi varisi va nga va byela swona, va hlamala.

“Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, xi ko xi nyika N'wana wa xona la nga un'we, leswaku un'wana ni un'wana la pfumelaka ka yena, a nga lovi, kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki.” (Yohane 3:16)

Xikongomelo xa Dyondzo

Pfuna vadyondzi ku lava ni ku kambisisa tindlela leti Yesu a nga gandzeriwaka hi toni

Ndzipimana ya Nhloko

"Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, xi ko xi nyika N'wana wa xona la nga un'we, leswaku un'wana ni un'wana la pfumelaka ka yena, a nga lovi, kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki." (Yohane 3:16)

Tilulamisele ku Dyondzisa

Vana va nga dyondza ku GANDZELA Xikwembu! Ku gandzela a swi vuli ntsena ku yimbelela hi pfarile mahlo ni ku yimisa mavoko. Ku gandzela i ku tiyimisela ka mbilu loku humaka eka rirhandzu leri hi nga na rona eka Xikwembu.

Tintlhari ta le vuxeni ti fambile mpfhuka wo leha ku nga ri ku ta humesa tinyiko ta swa le mandleni ntsena kambe ni ku xixima 'Nwana Yesu; leswi hi swona ku gandzela! Xikwembu xi tsakisiwa hi loko hi titsongahata emahlweni ka xona. Xi lava leswaku hi nyika Yesu nyiko ya kahle swinene hi Khsimusi; nyiko ya ku GANDZELA.

Manghenelo eka Xitori/Hungu xa/ra Bibebe**Tinyiko ta Nkoka**

Tlhela u langutisa tinyiko letinharhu; Ku Yingisa, Muponisi, na Ku Dzunisa.

Pfula xibokisana xa vumune laha u nga ta kuma khadi leyi vulavulaka hi nyiko yi'nwana leyi hi nga yi nyikaka Yesu; "KU GANDZELA."

Leyi i dyondzo yo hetelela ya xiyenge na ya ku hela ka lembe.

Lulamisa xikhubyana xitsongo xa Khsimusi:

Ku tlangela 'Nwana wa Betlehema, Yesu.

Ku nkhensa vana loko va kotile ku va kona ni ku va va vile kona ni ku gingirika etiklasini ta xikolo xa Nsonto eka lembe hinkwaro.

Hlohletela vana ku tshama va karhi va tsundzuka ni ku dyondza tindzimana ta Bibebe hi nhloko. Vana va fanele ku tlhela va hlayela vatswari va vona, vakokwana wa vona ni vanghana va vona tindzimana leti.

Tinyiko Tinhharhu ta Hosi

Putsela makhadi manharhu yo saseka swinene u tlhela u tsala 'nsuku', 'mirhi ya risuna' na mira kutani u tumbeta eklassini. Kuma tinyiko leti tisiweke hi tintlhari ta le vuxeni eka Yesu loko a ha ri 'nwana. Loko u pfula khadi leri hlamuselaka leswi nyiko yi'nwana ni yi'nwana yi yimelaka swona:

Nsuku: xikombiso xa vukosi laha misaveni

Mirhi ya risuna i xikombiso xa Xikwembu

Mira: mafurha lama totiwaka ntsumbu leswaku wu nga hatli wu onhaka (ku vuriwa ka ku vambiwa ka Yesu)

Nyiko ya ku Gandzela

Lulamisa swilo leswi voniwaka hi mahlo ku dyondzisa dyondzo leyi.

Khale ka khaleni a ku ri ni tintlhari leti a ti dyondza ttinyeleti. Vusiku byi'nwana va vonile nyeleti leyikulu swinene leyi a yi vangama, "Nyeleti leyi yi vula leswaku 'nwana wo hlawuleka u velekiwile," ku vula u'nwana wa tintlhari. "Nwana loyi u ta va hosi ya Vayuda; a hi fambeni hi ya 'nwi kuma hi 'nwi GANDZELA!" Tintlhari leti ti khandziyile tikamela ta vona ti suka ti famba riendzo lero leha.

Loko tintlhari leti ti fikile eYerusalem, ti yile ti ya vulavula na Hosi Heroda, mufumi wa Yerusalem, "Xana yi kwih Hosi ya Vayuda leyi ya ha ku velekiwaka?" Hi vonile Nyeleti ya yona kutani hi tile ku yi GANDZELA."

Hosi Heroda u tshukile swinene loko a twa leswi kutani a vutisa vaprista lavakulu, "Xana yi kwih hosi leyintshwa?"

"U fanele a velekiwa eBetlehema wa Yudiya, emutini wa Davhida," va hlamula.

Tintlhari ti gadile tikamela ti kongoma eBetlehema. Nyeleti leyi a yi va rhangerile ku sungula yi tlhele yi va rhangelni vusiku. Endzhakunyana ka nkarhi nyeleti yi yile yi ya yima ehenhla ka xivala lexi a ku ri na Yesu kona. Tintlhari a ti tsakile swinene! Loko va vonile Yesu ni manana wa yena Mariya va nkhinsamile ku 'nwi GANDZELA. "Leyi hi yona Hosi leyintshwa," va vula hi ku tsaka swinene. Tintlhari ti nyikile Yesu tinyiko tinharrhu to hlawuleka: nsuku, mirhi ya risuna na mira.

Ti tlhelerile ematikweni ya tona ti titsakile hikuva ti hlanganile na Yesu Muponisi wa misava hikwayo! A ti tsakile loko ti kotile ku yisa tinyiko ta tona to GANDZELA eka Yesu Hosi ya tihi.

Tintlhari leti ti hi nyika xikombiso xa ku GANDZELA ka ntiyiso ka Muponisi wa misava. I ngi hi ngo va "vagandzeri va ntiyiso" va Yesu Kreste.

Ntirho

Tsema apula hi le xikarhi, ku suka eka tlhelo ri'nwana u ya ka ri'nwana. Komba vana nyeleti leyi vonakaka exikarhi loko u tsemile apula hi le xikarhi. Vanhu va'nwana va anakanya leswaku nyeleti leyi i xitsundzuxo xa nyeleti leyi a yi rhangele tintlhari ku ya fika laha Yesu a ri kona. Hi tsakile loko Xikwembu xi rhumerile nyeleti leyi yo hlawuleka. Lexi i xikombiso leswaku Yesu Kreste a hi Hosi ya Vayuda ntsena, na hina i Hosi ya hina.

Leswi Faneleke ku Tiviwa hi Nhloko

"Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, xi ko xi nyika N'wana wa xona la nga un'we, leswaku un'wana ni un'wana la pfumelaka ka yena, a nga lovi, kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki." (Yohane 3:16)

1. Lulamisa mphikizano wa vadyondzi lava dyondzeke tindzimana hinkwato ta nhloko; kumbe u nga ha va tlhoma risiva leswaku va kuma nhlohetelo wo ya mahlweni va dyondza ni ku tiva Rito ra Xikwembu.

2. Kombela mufundhisi ku ku nyika nkarhi wo tivisa klasi ya wena ni vana lava dyondzeke tindzimana ta nhloko hinkwato. Endla leswi loko vana lava va karhi va hlayela nhlengelatano tindzimana leti. Nyika vana tisetifikheti to va nkhensa.

Ku Gimeta/Ku Songa-songa/ Ku Gama Dyondzo

Nkhensa Xikwembu hi ku dyondza ka lembe leri, na nyiko yo saseka ya ku ponisiwa leyi a hi nyikeke yona hi Yesu. Hlohletela vana ku tshemba Yesu tani hi muponisi wa vona.

Xana Yesu hi ta 'nwi nyika tinyiko ta njhani eka Khisimus leri?

Byela vana leswaku tinyiko to hlawuleka leti u nga ta ti nyika Yesu hi tihi:

Nkarhi: ku dyondzisa klasi, nkarhi wo lulamisa, ku va kona hi nkarhi wo gandzela, sw.sw.

Xikhongelo xa le xihundleni ni xa le mintlaweni

Minyikelo: mali, tinyiko to kota ku endla swi'nwana

Ku gandzela: tinsimu ta minkhenso, ku byela va'nwana hi Yesu.

Khongelela 'nwana u'nwana ni u'nwana. Va tsundzuxe hi nkoka wa ku lavana ni Xikwembu mikarhi hinkwayo. Lulamisa xinkhubyana lexi ha xona vana lavakulu va hundzelaka ka klasi ya le henhla.

Ntirho 51

NYIKO YA KU GANDZELA

Matsalwa: Mateww 2:1-12

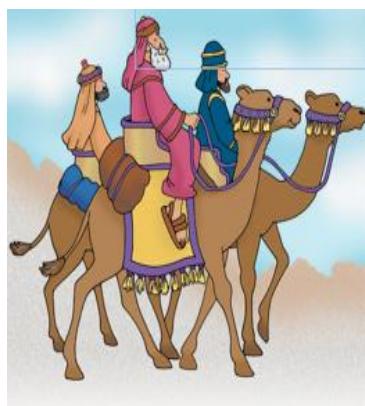
Xikongomelo xa Dyondzo: Pfuna vadyondzi ku lava ni ku kambisia tindlela leti Yesu a nga gandzeriwaka hi tonā

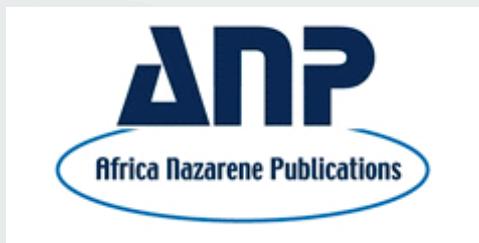
Ndzimana ya Nhloko: “Hikuva Xikwembu xi rhandzile misava swonghasi, xi ko xi nyika N'wana wa xona la nga un'we, leswaku un'wana ni un'wana la pfumelaka ka yena, a nga lovi, kambe a va ni vutomi lebyi nga heriki.” (Yohane 3:16)

Muponisi i rito ra nkoka. Muponisi u ntshunxa vanhu eka swilo leswo biha. Yesu i Muponisi wa hina. U tile laha misaveni ku ta hi komba rirhandzu ra Xikwembu. U file leswaku hina hi ntshunxeka eswidyohweni swa hina.

Ku dzunisa hi ri'nwana rito ra nkoka. Ku dzunisa i ku byela ni ku komba Xikwembu leswaku hi xi rhandza ku tlula vanhu hinkwavo ni swilo hinkwaswo.

Xana tintlhari ta le vuxeni ti ‘nwi Dzunise njhani Yesu, Muponisi?

ISBN: 978-0-7977-1496-0
P O Box 1288
Florida 1710
Republic of South Africa

